

**Ocena
stanu sanitarnego województwa
podlaskiego za 2009r.**

Białystok, marzec 2010r.

SPIS TREŚCI

I.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	3
II.	SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA CHOROÓB ZAKAŻNYCH W 2009r	4
III.	REALIZACJA SZCZEPIEŃ OBOWIĄZKOWYCH W 2009r.	7
IV.	OCENA PRZESTRZEGANIA REŻIMU PRZECIWEPIDEMICZNEGO W PLACÓWKACH OCHRONY ZDROWIA W 2009r.	8
V.	OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA, MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ ORAZ KOSMETYKÓW W 2009r.	15
VI.	OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY W 2009r.	22
VII.	OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ W 2009r.	42
VIII.	OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH W 2009r.	77
IX.	DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH PROMOCJI ZDROWIA CELEM ZMNIEJSZENIA SKUTKÓW ZAGROZEŃ DLA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW W 2009r.	94
X.	OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE SANITARNEGO NADZORU ZAPOBIEGAWCZEGO W 2009r.	144
XI.	OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ W 2009r.	150
XII.	ZARZĄDZANIE JAKOŚCIĄ W 2009r.	157
XIII.	ZADANIA DZIAŁU LABORATORYJNEGO W 2009r.	160
XIV.	ZAŁĄCZNIKI	

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Województwo podlaskie położone jest w północno-wschodniej części kraju, w geograficznym środku Europy. Pod względem wielkości zajmuje 6,4% powierzchni kraju (20187km²), co plasuje je na szóstej pozycji w kraju.

Podział administracyjny: Województwo podzielone jest na 17 powiatów (14 ziemskich i 3 grodzkie: Białystok, Łomża, Suwałki) i 118 gmin (13 miejskich, 23 miejsko-wiejskie, 82 wiejskie).

Białystok, w którym mieszka 294.153 mieszkańców jest największym miastem w północno-wschodniej Polsce. Pełni rolę administracyjnej, gospodarczej i naukowej stolicy regionu.

Łomża zamieszkała przez 63.304 osób jest ważnym ośrodkiem handlu oraz przemysłu przetwórstwa produktów rolnych.

Suwałki zamieszkuje 69.554 mieszkańców. Zlokalizowana tu Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, poprzez oferowane ulgi inwestycyjne, stwarza dogodne warunki do rozwoju prywatnej przedsiębiorczości.

Zaludnienie: Wg stanu na dzień 31.12.2008r. ludność województwa podlaskiego wynosi 1.191.470 osób. Ludność miejska stanowi 710.073 osób. Ludność wiejska 481.397 osoby. Gęstość zaludnienia wynosi 59 osób/km².

Rolnictwo: Jest dominującym działem gospodarki województwa. Rolnicza przestrzeń produkcyjna charakteryzuje się niską przeciętną jakością gleb i wysoką niestabilnością klimatu. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego to około 13,5ha, w tym użytki rolne 10,9ha.

Powierzchnia użytków rolnych stanowi 59,7% ogólnej powierzchni województwa. Grunty stanowią 66,5%, a użytki zielone 33,2% użytków rolnych.

Warunki naturalne (31,9% obszarów chronionych) województwa dają duże możliwości rozwoju produkcji rolniczej metodami ekologicznymi.

Bogactwo kulturowe: Pod tym względem Podlasie jest województwem najbardziej zróżnicowanym w kraju. Tereny te od stuleci oprócz Polaków zamieszkuje ludźmi różnych narodowości i kultur: Białorusini, Litwini, Ukraińcy, Rosjanie, Cyganie, Tatarzy i Staroobrzędowcy.

Walory krajobrazowe: Najcenniejszym bogactwem Podlasia jest przyroda. Ochroną prawną objęto 32,0% powierzchni województwa. Są tu cztery parki narodowe (Wigierski, Biebrzański, Białowiecki, Narwiański), 3 parki krajobrazowe (Suwalski, Łomżyński – Doliny Narwi oraz Park Puszczy Knyszyńskiej), 93 rezerваты przyrody i 15 obszarów chronionego krajobrazu. Województwo zaliczane jest do ekologicznie czystego obszaru „Zielone Płuca Polski”. Szata roślinna regionu jest niezwykle bogata i urozmaicona, co sprzyja bogactwu świata zwierząt. Spotkać tu można łosie, rysie i żubry żyjące w Puszczy Białowieckiej i Knyszyńskiej.

Przejścia graniczne:

Województwo podlaskie graniczy:

- ✓ z **Litwą** – 104,3km,
  - a) przejścia drogowe:
    - Budzisko – powiat suwalski
    - Berżniki – powiat sejneński
    - Ogrodniki – powiat sejneński
  - b) przejścia kolejowe:
    - Trakiszki – powiat sejneński
- ✓ z **Białorusią** – 245,9km
  - a) przejścia drogowe:
    - Bobrowniki – powiat białostocki
    - Kuźnica – powiat sokólski
    - Połowce – powiat hajnowski
    - Białowieża – powiat hajnowski
  - b) przejścia rzeczne:
    - Rudawka – powiat augustowski
  - c) przejścia kolejowe:
    - Kuźnica – powiat sokólski
    - Czeremcha – powiat hajnowski
    - Siemianówka – powiat hajnowski (ruch towarowy)
    - Zubki – powiat białostocki (ruch towarowy – przejście nieczynne).

II. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA CHOROÓB ZAKAŻNYCH W 2009r

Celem nadzoru epidemiologicznego w województwie jest monitorowanie sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych oraz wczesne wykrywanie zagrożeń w celu ich skutecznego zwalczania.

Dane epidemiologiczne dotyczące występowania chorób zakaźnych w 2009r. w woj. podlaskim zostały przedstawione w formie tabelarycznej (*Załącznik nr 1*).

Zgodnie z przewidywaniami ekspertów zdrowia z ostatnich lat 11 czerwca 2009r. Światowa Organizacja Zdrowia ogłosiła najwyższą szóstą fazę okresu pandemicznego związanego z wystąpieniem dużych ognisk zachorowań spowodowanych wirusem grypy A/H1N1.

Od wielu lat utrzymywany jest nadzór nad grypą w stanie wzmożonej czujności, monitorowano sytuację epidemiologiczną woj. podlaskiego poprzez: monitoring epidemiologiczny zwyczajki zachorowań w placówkach ochrony zdrowia oraz koordynację systemu SENTINEL.

Nowy rodzaj grypy A/H1N1 to wynik reasortacji genowej kilku odmian wirusa H1N1, w tym grypy ludzkiej, dwóch rodzajów grypy świńskiej oraz ptasiej.

W maju 2009r. potwierdzono pierwszy przypadek zakażenia w Polsce, 30 czerwca 2009r. w województwie podlaskim.

W 2009r. na naszym terenie wystąpiło 29.483 zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę (wojewódzki współczynnik zapadalności 2474,5) w porównaniu do 2008r. nastąpił wzrost o 26.162 przypadki.

Zarejestrowano 60 przypadków wywołanych nowym wirusem A(H1N1) - *Załącznik nr 2*, (w tym 3 zachorowania były z bliskiego kontaktu z chorym) i 4 zgony w wyniku powikłań pogrypowych osób obciążonych przewlekłymi chorobami o znacznie obniżonej odporności organizmu.

Przez cały 2009r. w ramach systemu SENTINEL zbierane były meldunki o zachorowaniach na grypę, analizowane i przekazywane 1 raz w tygodniu do Krajowego Ośrodka ds. Grypy Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH.

W programie uczestniczyło 20 lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej z 16 placówek ochrony zdrowia województwa podlaskiego. Pobrano do badań wirusologicznych 132 wymazy z nosa i gardła. W 9 przypadkach potwierdzono obecność wirusa grypy A(H1N1).

Zorganizowany system nadzoru epidemiologicznego SENTINEL zwiększa szansę wcześniejszego wykrycia i identyfikacji szczepu wirusa odpowiedzialnego za epidemiczne zachorowania.

W związku z zagrożeniem wynikającym z szerzenia się wirusa grypy podjęto następujące działania:

- polecono Państwowym Powiatowym Inspektorom Sanitarnym wzmożenie nadzoru i przekazywanie na bieżąco do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej informacji o wszelkich zdarzeniach wiążących się z podejrzeniem zachorowania na grypę,
- stały kontakt z Wojewódzkim Konsultantem ds. Epidemiologii i Wojewódzkim Konsultantem ds. Chorób Zakaźnych,
- stały kontakt i współpraca z Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego,
- współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego,
- współpraca z Wojewódzkim Inspektoratem Weterynarii,
- współpraca z Kuratorium Oświaty – edukacja i profilaktyka (monitoring absencji w szkołach woj. podlaskiego),
- 09 września 2009r. rozpoczęto kampanię medialną „Grypa sezonowa – promowanie szczepień ochronnych p/grypzie dla całej populacji województwa podlaskiego),
- wszelkie dodatkowe informacje, materiały i ulotki umieszczono na stronie internetowej www.wsse.bialystok.pl
- od 15 grudnia 2009r. Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku rozpoczął laboratoryjną diagnostykę w kierunku zakażenia pandemicznym wirusem A(H1N1) metodą biologii molekularnej Real-time PCR, do 31.12.2009r. przebadano 31 próbek, potwierdzono 15 przypadków A(H1N1),
- utrzymano stały kontakt i wymianę informacji epidemiologicznych z Obwodem Grodzieńskim i z Obwodem Marijampole,
- przetłumaczono na język rosyjski i białoruski ulotkę „Chcesz się ustrzec grypy wywołanej nowym wirusem typu A(H1N1)” i umieszczono na stronie internetowej GSSE w Suwałkach www.gsse-suwalki.internetdsl.pl,

- ulotki dwujęzyczne, tj. polsko-rosyjskie oraz polsko-białoruskie udostępniano podróżnym przekraczającym granicę Państwa za pośrednictwem pracowników PGKSE oraz funkcjonariuszy Straży Granicznej.

W 2009r. w województwie podlaskim zarejestrowano 4 zachorowania na inwazyjną chorobę meningokokową ([Załączniki nr 3 i 4](#)). Osoby chore były w wieku: 1 rok, 3, 16 i 57 lat). W dwóch przypadkach choroba zakończyła się wyzdrowieniem (zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych potwierdzono *Neisseria meningitidis* z grupy C i posocznica *Neisseria meningitidis* z grupy B). W 2 przypadkach nastąpił zgon: dziecko 1 rok – potwierdzono *Neisseria meningitidis* z grupy B i gimnazjalistka 16 lat - *Neisseria meningitidis* z grupy C. W toku dochodzenia epidemiologicznego objęto nadzorem osoby mające kontakt z chorymi i zastosowano chemioprophylaktykę.

Do tej pory w województwie podlaskim wszystkie przypadki zachorowań nie miały charakteru epidemicznego, były zachorowaniami izolowanymi (pojedynczymi).

Do zakażenia meningokokami może dojść w każdym wieku. Dzieci od 3 miesięcy do 5 lat są, w porównaniu do innych grup wiekowych, narażone najbardziej. Ich system odpornościowy nie jest jeszcze wystarczająco dobrze rozwinięty. Drugi szczyt zachorowań jest notowany u młodzieży między 14 a 19 rokiem życia. W tym wieku wzrasta ilość kontaktów społecznych. Przebywanie w grupie, w dyskotekach, na prywatkach oraz typowe dla młodzieży zachowania (np.: picie ze wspólnego naczynia) sprzyjają infekcji.

W przypadku wystąpienia zakażenia meningokokowego prowadzi się skoordynowane działania lekarzy profilaktyków, mikrobiologów, pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych i KOROUN w celu podjęcia odpowiednich działań zapobiegawczych.

Województwo podlaskie jest terenem endemicznym dla boreliozy i wirusowego zapalenia mózgu przenoszonego przez kleszcze. Obecność na naszym terenie Puszczy Białowieskiej i Knyszyńskiej sprzyja zachorowaniom związanym z istnieniem ognisk przyrodniczych, w których patogeny krążą w biocenozie naturalnych gospodarzy – zwierząt i ich przenosicieli kleszczy.

W porównaniu do 2008r. zarejestrowano znaczny wzrost zachorowań na boreliozę ([Załącznik nr 5](#)). Na terenie województwa podlaskiego w 2009r. odnotowano 1358 przypadków (wojewódzki współczynnik zapadalności 113,9).

W roku ubiegłym było o 379 przypadków mniej. Najwięcej zachorowań na boreliozę w 2009r. w województwie podlaskim zanotowano w mieście Białystok oraz powiatach: białostockim, hajnowskim, grajewskim, suwalskim i bielskim.

W 2009r. odnotowano wzrost zachorowań na wirusowe zapalenie mózgu przenoszone przez kleszcze ([Załącznik nr 6](#)). Zarejestrowanych zostało 139 przypadków (wojewódzki współczynnik zapadalności wynosił 11,7). W 2008r. zarejestrowanych było o 43 przypadki mniej. W związku z tym, że tereny północno-wschodniej Polski uznane są za endemiczne dla KZM, Wojewódzka Stacja-Sanitarno Epidemiologiczna w Białymstoku uczestniczyła w projekcie badawczym realizowanym przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie. Badania prowadzone były od 1 marca do 31 grudnia 2009r. W ramach projektu przeprowadzono badania aktywnego nadzoru nad neuroinfekcjami wirusowymi oraz badania kliniczno-kontrolne czynników ryzyka zachorowań na KZM, które obejmowały zbieranie wywiadów – ankiet od osób chorych na KZM i od osób z grupy kontrolnej.

Powyższe badania pozwoliły wyjaśnić jakie czynniki wpływają na występowanie KZM w naszym regionie. Należy podkreślić jak ważna jest edukacja w zakresie profilaktyki chorób odkleszczowych, wykształcenie umiejętności zabezpieczania się przed ukąszeniem kleszcza, zachowania się po stwierdzeniu ukąszenia oraz roli szczepień ochronnych w zapobieganiu zachorowaniom na KZM.

W 2009r. stwierdzono 1 zawleczony przypadek malarii. Mężczyzna przebywał na misji na terenie Ugandy przez okres 3 miesięcy. Po hospitalizacji pacjent był pod kontrolą Poradni Chorób Tropikalnych przy Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Białymstoku.

W 2009r. nastąpił wzrost zachorowań na krztusiec ([Załącznik nr 7](#)), zarejestrowano 454 przypadki (wojewódzki współczynnik zapadalności 38,1), w 2008r. było o 103 przypadki mniej. Zarejestrowana wyższa liczba zachorowań na krztusiec ma związek z dobrą zgłaszalnością, zwiększoną ilością badań diagnostycznych oraz jest spowodowana naturalną cykliczną zmiennością ilości zachorowań.

Najwięcej zachorowań na krztusiec w 2009r. zostało zgłoszonych z obszaru miasta Białegostoku i powiatów: białostockiego, bielskiego, wysokomazowieckiego i hajnowskiego.

Ilość zachorowań na zakaźne choroby przewodu pokarmowego jest miernikiem stanu sanitarnego, jak i przestrzegania przez ludność zasad higieny.

W 2009r. odnotowano 12 zbiorowych zatruc pokarmowych. W sumie w wyniku zatruc zbiorowych zachorowało 68 osób, w tym 10 dzieci do lat 14, hospitalizowano 48 osób, w tym 10 dzieci do lat 14, nadal najczęstszą przyczyną zatruc pokarmowych była odzwierzęca pałeczka jelitowa Salmonella.

W 10 zbiorowych zatruciach pokarmowych miejscem narażenia był dom prywatny. Z przeprowadzonych analiz wynika, że częstym nośnikiem pałeczek Salmonella były produkty zawierające surowe jaja kurze (tatar z surowym żółtkiem jaja kurzego, ciasta przekładane masą, do której dodano surowe żółtka jaj) zakupione na targowisku. Nieprawidłowością stwierdzoną jest też to, że konsument nie zawsze poddaje jaja kurze przed spożyciem właściwej obróbce termicznej, zapewniającej skuteczne wyeliminowanie pałeczek jelitowych.

W 2009r. zarejestrowano 339 przypadków zachorowań na Salmonellozy (wojewódzki współczynnik zapadalności 28,4), co obrazuje [Załącznik nr 8](#). W 2008r. zachorowania kształtowały się na tym samym poziomie.

Nadal zagrożeniem dla ludności województwa podlaskiego są pokąsania przez zwierzęta podejrzane o wściekliznę. W 2009r. na terenie woj. podlaskiego potwierdzono laboratoryjnie wściekliznę u lisa dzikiego. Z powodu kontaktu ze zwierzętami podejrzаныmi o wściekliznę 224 osoby poddano szczepieniom ([Załącznik nr 9](#)). W 2008r. zaszczepiono 245 osób.

W 2009r. w woj. podlaskim zarejestrowano 191 zachorowań na gruźlicę, w tym 152 przypadki gruźlicy Bk(+). Natomiast w 2008r. zarejestrowano 215 zachorowań na gruźlicę, w tym 158 gruźlicy płuc Bk(+).

Najważniejszą metodą zapobiegania szerzenia się gruźlicy w społeczeństwie jest wczesne wykrycie choroby i natychmiastowe leczenie chorego. Leczenie przeciwprątkowe prowadzące do wyleczenia doprowadza równocześnie do jego trwałego odprątkowania. Chory przestaje być źródłem zakażenia dla innych i wtedy osiągamy efekt społeczny i epidemiologiczny.

Od dziesięciu lat obserwujemy wyraźną tendencję spadkową liczby zachorowań na WZW typu B. zdecydowany spadek liczby zachorowań wynika głównie z zastosowania szczepień ochronnych, w tym obowiązkowych szczepień wśród niemowląt i młodzieży, a także zalecanych akcji profilaktycznych nagłaśnianych przez media, takich jak: „Żółta Dekada” czy „Żółty Tydzień”.

W województwie podlaskim w 2009r. zarejestrowano 20 przypadków WZW typu B ([Załączniki nr 10 i 11](#)), w tym 14 przypadków WZW typu B ostre (wojewódzki współczynnik zapadalności 1,2) i 6 przypadków WZW typu B przewlekłe (wojewódzki współczynnik zapadalności 0,5). Niewielki wzrost liczby zachorowań na WZW typu B w stosunku do roku 2008 (3 zachorowania) mieści się jednak w granicach wieloletniej tendencji spadkowej.

Liczba zachorowań na WZW typu C ([Załącznik nr 12](#)) na terenie woj. podlaskiego utrzymuje się na tym samym poziomie. W 2009r. zarejestrowano 27 przypadków (wojewódzki współczynnik zapadalności 2,3), w 2008r. również 27 przypadków. Oznacza to, że nadal istnieją warunki umożliwiające szerzenie się zakażenia, zwłaszcza w zakładach opieki zdrowotnej oraz innych miejscach świadczenia usług, w trakcie których wykonywania dochodzi do naruszenia ciągłości tkanek (gabinety tatuażu, kosmetyczne, fryzjerskie itp.), szczególnie narażone są osoby zażywające narkotyki drogą dożylną. Dotychczas brak jest szczepionki profilaktycznej, jak również preparatów do biernego uodpornienia przeciwko WZW typu C.

W 2009r. wystąpiło 17 przypadków zachorowań na WZW typu A (wojewódzki współczynnik zapadalności 1,4). W 10 przypadkach były to dzieci narodowości czeczeńskiej, które przebywały w Ośrodku dla Uchodźców w Białymstoku. Cztery zachorowania dotyczyły dzieci polskich mających kontakt w szkole z dziećmi z Ośrodka.

Ważne jest propagowanie szczepień ochronnych przeciw WZW typu A osobom planującym wyjazd do krajów o wysokiej endemiczności zachorowań na WZW typu A, jak również propagowanie szczepień całej populacji województwa z uwagi na funkcjonowanie Ośrodków dla Uchodźców narodowości czeczeńskiej pochodzących z terenu o bardzo wysokiej endemiczności m.in. żółtaczkę typu A w celu ochrony tych osób przed zachorowaniem oraz powstawaniem ognisk epidemicznych.

Na terenie działania Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku w 2009r. znajdowało się 30 szpitali udzielających całodobowych świadczeń zdrowotnych, w których zgodnie z obowiązującym prawem funkcjonowały zespoły kontroli zakażeń zakładowych.

Po przeanalizowaniu nadesłanych danych odnośnie sytuacji epidemiologicznej wszystkich placówek ochrony zdrowia woj. podlaskiego w 2009r. zarejestrowano 9 ognisk epidemicznych. Zakażonych ogółem było 65 osób, w tym 43 pacjentów i 22 osoby personelu medycznego. Potwierdzono badaniami czynnik etiologiczny w 59 przypadkach, 6 przypadków było prawdopodobnych o etiologii wirusowej. W 3 ogniskach przyczyną były Rotawirusy, w 3

Staphylococcus aureus MRSA, w 1 Adenowirus i Rotawirus, w 1 Norowirus i Adenowirus oraz w 1 zakażenie o etiologii wirusowej (prawdopodobnie Norowirus).

Podjęcie właściwych działań od chwili podejrzenia i potwierdzenia rozpoznania zakażenia, sumienne wykonywanie wdrożonych procedur przez pracowników jest skutecznym sposobem zabezpieczającym przed transmisją zakażenia.

Podsumowanie:

1. W dalszym ciągu chorobą wymagającą stałego nadzoru epidemicznego jest grypa. Prowadzone będą działania informacyjne mające na celu zwiększenie odsetka osób zaszczepionych przeciwko grypie oraz System SENTINEL o podwyższonej czułości i swoistości zgłoszeń nastawiony na diagnostykę zakażeń wirusem grypy z uwzględnieniem nowego wirusa A(H1N1).
2. Tendencja wzrostowa zakażeń meningokokowych wymaga monitorowania sytuacji oraz podejmowania właściwych jednolitych procedur postępowania w przypadku wystąpienia podejrzenia zachorowania na inwazyjną chorobę meningokokową.
3. Należy dążyć do zmniejszenia liczby zachorowań na choroby przenoszone przez kleszcze na człowieka poprzez promowanie szczepień ochronnych jako skutecznej metody profilaktyki kleszczowego zapalenia opon mózgowych i mózgu.
4. Zawleczone zachorowania na WZW typu A mogą potencjalnie stać się przyczyną wystąpienia ognisk epidemicznych, jak również epidemii wyrównawczej.
5. Nadzór epidemiologiczny nad ww. jednostkami chorobowymi prowadzony jest również w dwóch rejonach zza wschodniej granicy (obwód Mariampole – Litwa, obwód Grodzieński – Białoruś). Granica Polski północno-wschodniej, a więc województwa podlaskiego jak i jego teren to przede wszystkim wzmożony ruch turystyczny i handlowy ze wschodem. Dlatego też kontynuowana jest od 2003r. stała wymiana informacji o sytuacji epidemiologicznej na mocy porozumienia o współpracy.

III. REALIZACJA SZCZEPIEŃ OBOWIĄZKOWYCH W 2009r.

Obowiązkowe szczepienia dzieci i młodzieży zapobiegające błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis, gruźlicy, odrze, śwince, różyczce, Haemophilus influenzae typu b oraz wirusowemu zapaleniu wątroby typu B finansowane ze środków publicznych przez Ministerstwo Zdrowia były realizowane zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych na 2009r., opublikowanym w Dzienniku Urzędowym Ministra Zdrowia Nr 3, poz. 15 w formie Komunikatu z dnia 01.04.2009r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na 2009r. na podstawie art. 17 ust. 11 ustawy z dnia 5 grudnia 2008r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. Nr 234, poz. 1570). Program ten nie uległ zmianie w porównaniu z obowiązującym PSO w 2008 roku.

Wykonawstwo szczepień w 2009r. w województwie podlaskim było zadowolające z wyjątkiem szczepień przeciwko błonicy, tężcowi w 14 roku życia, przeciwko odrze, śwince i różyczce w 10 roku życia i przeciwko gruźlicy wśród noworodków. Natomiast nieznacznej poprawie uległy szczepienia przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, Haemophilus influenzae typu B oraz odrze, śwince i różyczce w 2 roku życia - rocznik 2008 ([Załączniki nr 13-18](#)).

W 2009r. zarejestrowano 18 niepożądanych odczynów poszczepiennych, głównie po szczepieniach przeciwko gruźlicy i przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi zarówno z komponentem pełnokomórkowym, jak również w mniejszym stopniu z komponentem acelularnym.

W 2009r. 259 świadczeniodawców prowadziło szczepienia ochronne w 441 punktach szczepień. W ubiegłym roku Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku uczestniczyła w szkoleniach lekarzy kwalifikujących do szczepień ochronnych oraz pielęgniarek i położnych wykonujących szczepienia. Przeszkolono 44 lekarzy oraz 88 pielęgniarek i położnych.

IV. OCENA PRZESTRZEGANIA REŻIMU PRZECIWEPIDEMICZNEGO W PLACÓWKACH OCHRONY ZDROWIA W 2009r.

Higiena lecznictwa

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie podlaskim sprawują nadzór bieżący nad stanem sanitarno-technicznym w placówkach ochrony zdrowia, podczas którego uwzględniane są zagadnienia dotyczące m.in.:

- zapobiegania oraz zwalczania zakażeń szpitalnych
- wymagań jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej
- oceny procedur dezynfekcyjnych i sterylizacyjnych, sprzątnia i czystości bieżącej pomieszczeń
- postępowania z odpadami medycznymi w miejscu ich powstawania
- dezynsekcji i deratyzacji

Ogółem Państwowa Inspekcja Sanitarna w 2009r. obejmowała nadzorem 1667 placówek ochrony zdrowia tj.: 830 zakładów opieki zdrowotnej, w tym 30 szpitali oraz 117 gabinetów indywidualnej praktyki lekarskiej, 215 gabinetów specjalistycznej praktyki lekarskiej, 9 grupowej praktyki lekarskiej, 340 gabinetów indywidualnej praktyki lekarzy dentyków, 97 gabinetów indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarzy dentyków, 12 grupowej praktyki lekarzy dentyków, 15 gabinetów indywidualnej, grupowej i specjalistycznej praktyki pielęgniarstwa i położniczej oraz 32 inne obiekty świadczące usługi medyczne nie będące zoz-ami, co obrazuje poniższa tabela.

Wyszczególnienie			Liczba obiektów według ewidencji na 31.XII.2009r.
Zakłady opieki zdrowotnej	Ogółem	01.	830
	w tym publiczne	02.	185
	niepubliczne	03.	645
	Szpitala – ogółem	04.	30
	Zakłady opiekuńczo - lecznicze	05.	6
	Zakłady pielęgnacyjno - opiekuńcze	06.	11
	Sanatoria i prewentoria	07.	1
	Hospicja sanatoryjne	08.	2
	Przychodnie, ośrodki, poradnie, ambulatoria - ogółem	09.	599
	Pogotowia ratunkowe	10.	22
	Medyczne laboratoria diagnostyczne	11.	23
	Pracownie protetyki, stomatologii i ortodontcji	12.	0
	Zakłady rehabilitacji leczniczej	13.	26
	Żłobki	14.	7
	Inne zakłady opieki zdrowotnej	15.	103
	Indywidualne praktyki lekarskiej	16.	117
	Indywidualne specjalistyczne praktyki lekarskiej	17.	215
	Grupowe praktyki lekarskiej	18.	9
	Indywidualne praktyki lekarzy dentyków	19.	340
	Indywidualne specjalistyczne praktyki lekarzy dentyków	20.	97
	Grupowe praktyki lekarzy dentyków	21.	12
	Indywidualne praktyki pielęgniarek i położnych	22.	11
	Indywidualne specjalistyczne praktyki pielęgniarek i położnych	23.	1
	Grupowe praktyki pielęgniarek i położnych	24.	3
	Inne obiekty świadczące usługi medyczne nie będące ZOZ-ami	25.	32

W 2009 roku ogółem na 1667 placówek ochrony zdrowia, w ewidencji skontrolowano 1485 obiektów świadczących usługi medyczne, co stanowi 89,08%.

Tabela 1. Obiekty służby zdrowia skontrolowane przez PIS województwa podlaskiego

Rodzaj placówki	Rok	Liczba obiektów w ewidencji	Liczba obiektów skontrolowanych	% skontrolowanych obiektów objętych ewidencją
Obiekty służby zdrowia ogółem	2009	1667	1485	89,08
	2008	1639	1491	90,97
	2007	1595	1474	92,41
	2006	1307	1233	94,34
	2005	1277	1215	95,15
Zakłady opieki zdrowotnej	2009	830	724	87,23
	2008	780	688	88,21
	2007	741	678	91,49
	2006	656	630	96,03
	2005	613	601	98,04
Szpitale	2009	30	30	100
	2008	29	29	100
	2007	32	31	96,88
	2006	27	27	100
	2005	27	27	100
Praktyki lekarskie	2009	790	724	91,65
	2008	815	759	93,13
	2007	797	740	92,85
	2006	584	536	91,78
	2005	595	547	91,93
Praktyki pielęgniarskie	2009	15	13	86,67
	2008	20	20	100
	2007	19	19	100
	2006	12	12	100
	2005	12	12	100
Inne obiekty świadczące usługi medyczne nie będące ZOZ-mi	2009	32	24	75,00
	2008	24	24	100
	2007	6	6	100
	2006	28	28	100
	2005	30	28	93,33

Wśród skontrolowanych placówek przeważały obiekty o charakterze niepublicznym, Przewaga udziału obiektów niepublicznych w ogólnej liczbie zakładów opieki zdrowotnej obserwowany jest od kilku lat, i ciągle rośnie, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 2. Udział placówek niepublicznych w ogólnej liczbie zakładów opieki zdrowotnej ujętych w ewidencji

Rok	Liczba zoz publicznych	Liczba zoz niepublicznych	% zoz niepublicznych
2009	185	645	77,7
2008	196	584	74,87
2007	201	572	73,99
2006	149	534	78,18
2005	144	496	77,50

Stan sanitarny skontrolowanych zakładów opieki zdrowotnej oceniono negatywnie, ogółem w 60 obiektach (8,29%).

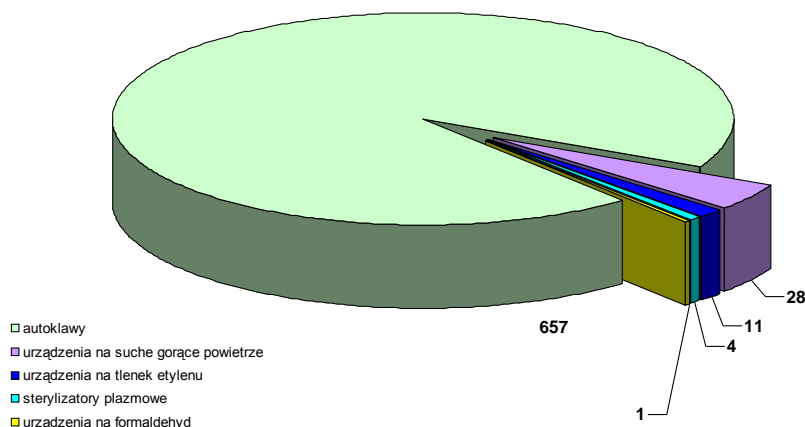
Tabela 3. Zakłady opieki zdrowotnej w złym stanie sanitarnym wg kontroli PIS.

Zakłady opieki zdrowotnej	Rok	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem sanitarnym	% obiektów ze złym stanem sanitarnym
Publiczny zoz	2009	185	20	10,81
	2008	186	26	13,98
	2007	188	22	11,70
	2006	149	11	7,38
	2005	143	15	10,48
Niepubliczny zoz	2009	539	40	7,42
	2008	502	38	7,57
	2007	521	37	7,10
	2006	508	35	6,88
	2005	485	16	3,29

W 2009 roku ogółem z 1667 w ewidencji skontrolowano 1485 obiektów świadczących usługi medyczne, co stanowi 89,08%.

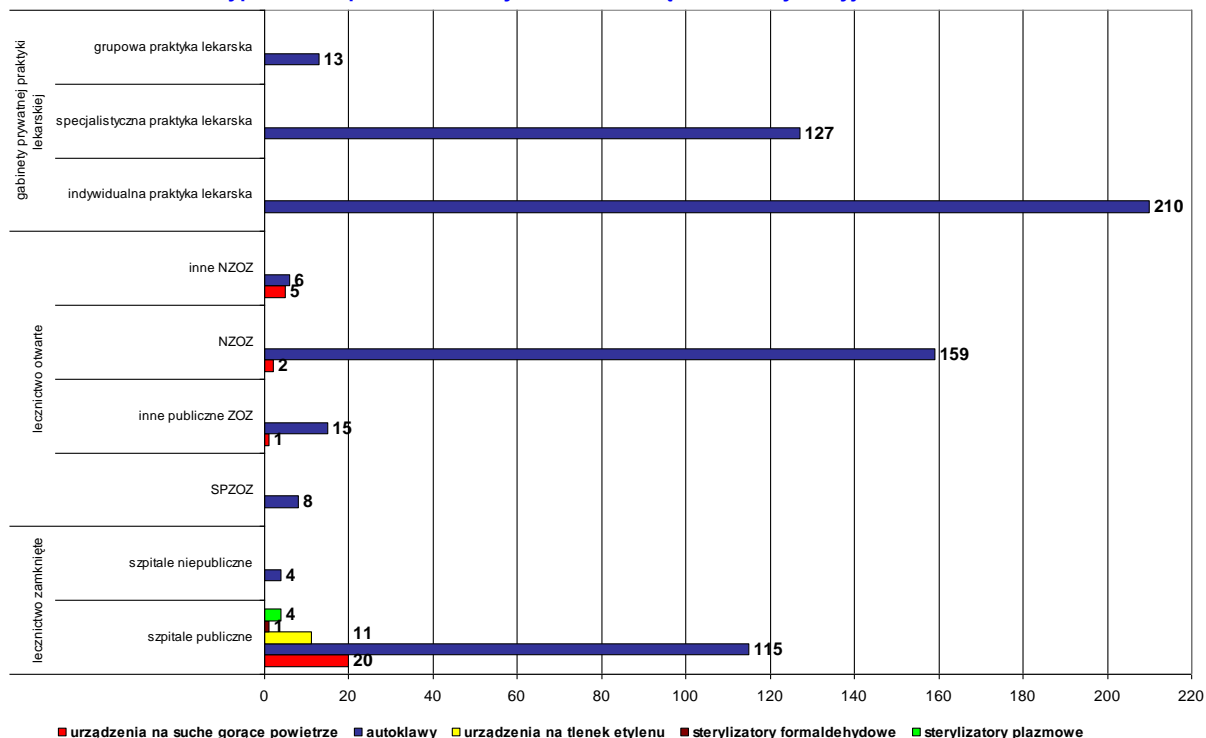
Placówki ochrony zdrowia wyposażone są ogółem w 701 urządzeń sterylizacyjnych.

Wyposażenie placówek ochrony zdrowia w urządzenia sterylizacyjne w województwie podlaskim w 2009r.

W rozbiciu na poszczególne rodzaje wyposażenie placówek ochrony zdrowia w urządzenia sterylizacyjne przedstawia się następująco:

Wyposażenie placówek służby zdrowia w urządzenia sterylizacyjne w 2009 roku

LECZNICTWO ZAMKNIĘTE

Stan sanitarno-techniczny placówek lecznictwa zamkniętego

W województwie podlaskim w 2009r. funkcjonowało 30 szpitali w tym 24 publiczne i 6 niepublicznych. W sprawozdaniu z działalności w zakresie higieny środowiska za 2009r. Mz-46 zakwalifikowano 6 szpitali ze złym stanem sanitarnym.

Głównymi usterkami natury sanitarno-technicznej stwierdzonymi podczas kontroli w szpitalach były: zniszczone powierzchnie ścian, sufitów i podłóg, zniszczona stolarka drzwiowa i okienna, zniszczone powierzchnie sprzętu, materacy, skorodowane powierzchnie sprzętu - stół, szafki, zacieki na suficie, ścianach, odpryski farby z widoczną pleśnią, zniszczona wykładzina podłogowa, grzejniki zniszczone, trudne do utrzymania w czystości, ubytki wykładziny podłogowej, zniszczone powierzchnie regałów, krtek wentylacyjnych itp.

W obiektach, w których stwierdzono uchybienia Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni woj. podlaskiego prowadzili postępowania administracyjne mające na celu wyeliminowanie nieprawidłowości.

W związku z niespełnieniem wymagań ujętych w obowiązującym rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 10.11.2006r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 213, poz. 1568 z późn. zm.) szpitale posiadają programy dostosowawcze, pozytywnie zaopiniowane.

W wyniku przeprowadzonych kontroli w szpitalach w 2009 roku stwierdzono, iż są sukcesywnie kontynuowane prace remontowe dostosowujące szpitale do wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z 10 listopada 2006 roku w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej.

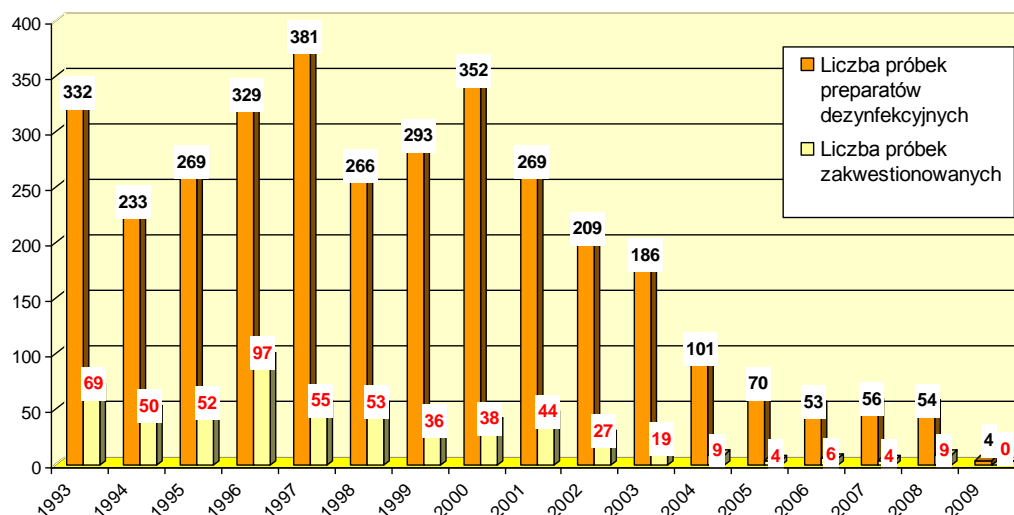
Dezynfekcja i komory dezynfekcyjne

Zabiegi dezynfekcyjne wykonywane były preparatami dezynfekcyjnymi zarejestrowanymi przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych. Podczas prowadzonych kontroli stwierdzono:

- w większości gabinetów zabiegowych brak wyposażenia umywalek w baterie uruchamiane bez kontaktu z dłonią (odstępstwo ujęte w programach dostosowawczych);
- roztwory użytkowe preparatów dezynfekcyjnych przygotowywane wg zaleceń producenta;
- w pracowniach endoskopowych dekontaminacja endoskopów i akcesoriów odbywa się w urządzeniach myjąco-dezynfekcyjnych - automatycznych, półautomatycznych;
- nie wszystkie pokoje łóżkowe wyposażone w dozowniki na mydło w płynie oraz pojemniki na ręczniki jednorazowego użytku (odstępstwo ujęte w programach dostosowawczych);
- pomimo opracowanych procedur higienicznych w trakcie kontroli stwierdzono nieprawidłowości, np.: brak znajomości zasad sporządzania roztworu środka dezynfekcyjnego, nie przestrzegania procedury higienicznego mycia rąk, niewłaściwe oznakowanie pojemników ze środkiem do dezynfekcji narzędzi, prowadzenie dezynfekcji płynowej narzędzi w zbyt małej ilości płynu.

Analiza laboratoryjna 4 pobranych próbek roztworów roboczych preparatów dezynfekcyjnych wykazała prawidłowe, wymagane stężenie, co może świadczyć o poprawie skuteczności procesów dezynfekcyjno-myjących.

Badania preparatów dezynfekcyjnych w placówkach ochrony zdrowia lecznictwa zamkniętego w województwie podlaskim w latach 1993-2009

W szpitalach województwa podlaskiego funkcjonuje 11 komór dezynfekcyjnych. W porównaniu do roku 2008 wycofano z eksploatacji 2 komory, z względu na zły stan techniczny. W 2009 roku PIS skontrolowała wskaźnikami biologicznymi – Sporal S – 12 procesów, zakwestionowano 4 procesy (33,33%).

Rok	Liczba komór	Liczba przebadanych procesów	Liczba procesów zakwestionowanych	Odsetek procesów zakwestionowanych
2006	13	20	8	40,00%
2007	13	17	3	23,1%
2008	13	13	0	0
2009	11	12	4	33,33%

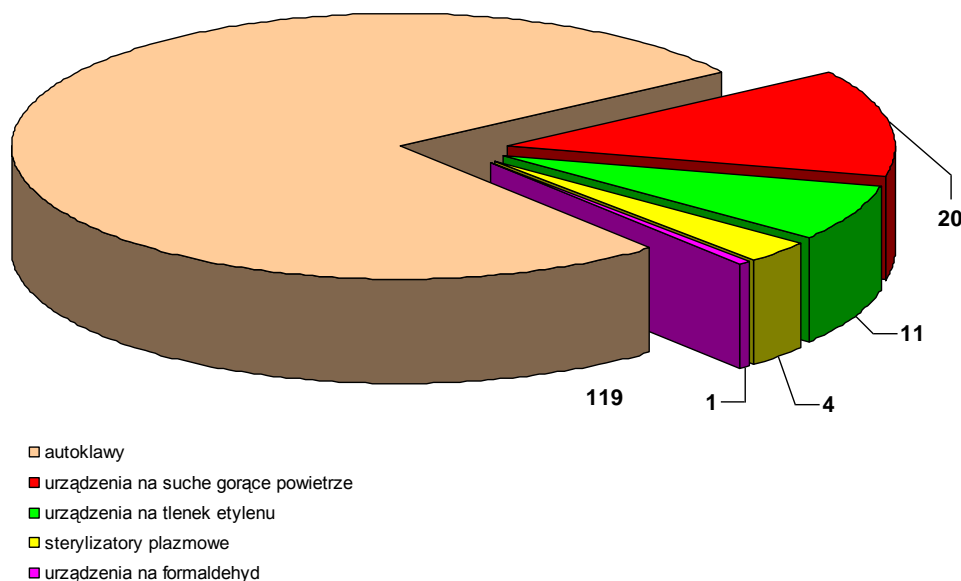
Sterylizacja

W 30 działających szpitalach funkcjonuje 20 centralnych oraz 10 lokalnych sterylizatori.

Urządzenia sterylizacyjne w placówkach lecznictwa zamkniętego objęte są kontrolą wewnętrzną, przy użyciu wskaźników biologicznych, minimum 1 raz w miesiącu, a każdy proces kontrolowany jest wskaźnikami chemicznymi, co jest dokumentowane w prowadzonych przez szpitale rejestrach. Natomiast kontrolę zewnętrzną prowadziła Państwowa Inspekcja Sanitarna przy użyciu wskaźników biologicznych.

W 2009 roku w szpitalach Państwowa Inspekcja Sanitarna obejmowała nadzorem 20 urządzeń na suche gorące powietrze, 119 autoklawów, 11 urządzeń na tlenek etylenu, 4 sterylizatory plazmowe oraz 1 urządzenie z zastosowaniem formaldehydu.

Wyposażenie szpitali w urządzenia sterylizacyjne
w województwie podlaskim w 2009r.

Ogółem PIS w szpitalach skontrolowała wskaźnikami biologicznymi 134 procesy sterylizacyjne, z tego 22 w urządzeniach na suche gorące powietrze, zakwestionowano 3 procesy (13,64%); 110 w autoklawach, zakwestionowano 1 proces (0,91%) oraz 2 procesy w urządzeniach na tlenek etylenu, których nie kwestionowano.

Kontrola urządzeń sterylizacyjnych w szpitalach przez Państwową Inspekcję Sanitarną

Rok	Urządzenie sterylizacyjne na suche gorące powietrze		Autoklawy		Urządzenia sterylizacyjne na tlenek etylenu	
	Liczba skontrolowanych procesów	Liczba procesów zakwestionowanych	Liczba skontrolowanych procesów	Liczba procesów zakwestionowanych	Liczba skontrolowanych procesów	Liczba procesów zakwestionowanych
2006	52	5(9,65%)	137	4 (2,92%)	4	0
2007	40	5(12,5%)	128	2(1,56%)	4	0
2008	27	0	113	1(0,88%)	3	0
2009	22	3(13,64%)	110	1(0,91%)	2	0

W dalszym ciągu, pomimo sukcesywnego wycofywania, na wyposażeniu szpitali są sterylizatory na suche gorące powietrze, które najczęściej są stosowane w laboratoriach do sterylizacji szkła laboratoryjnego.

Podczas kontroli stwierdzono, że:

- urządzenia sterylizacyjne poddawane są kontroli wewnętrznej przy użyciu wskaźników biologicznych, minimum 1 raz w miesiącu natomiast wskaźnikami chemicznymi – każdy proces, oraz testami Bowie-Dicka (autoklawy z wstępną próżnią);

- stosuje się właściwe systemy opakowań sterylizacyjnych;
- prawidłowe przygotowanie sprzętu i materiałów do sterylizacji;
- wyroby medyczne sterylne przechowywane są w wydzielonych do tego celu szafkach i regałach, itp.

Ocena wyników badań czystości mikrobiologicznej oddziałów szpitalnych

Badania czystości mikrobiologicznej środowiska szpitalnego prowadzone są w ramach kontroli wewnętrznej przez szpital.

W roku 2009 roku w szpitalach województwa podlaskiego zarejestrowano 9 ognisk zakażeń szpitalnych.

Dezynsekcja i deratyzacja

W szpitalach w 2009 roku były prowadzone zabiegi dezynsekcyjne i deratyzacyjne przez dezynfektorów zatrudnionych w szpitalach lub przez zakłady ddd. Z dokumentacji w szpitalach wynika, iż w analizowanym roku było przeprowadzonych 33 zabiegi dezynsekcyjne i deratyzacyjne.

Porównując uzyskiwane wyniki z lat ubiegłych stwierdza się, że w niektórych szpitalach - na podstawie prowadzonego monitoringu - nie było potrzeby wykonywania zabiegów dezynsekcyjno-deratyzacyjnych. Podczas prowadzonych kontroli w szpitalach stwierdzono, iż populacja insektów ulega ograniczeniu lub całkowitej likwidacji.

LECZNICTWO OTWARTE

Stan sanitarno-techniczny placówek lecznictwa otwartego

W 2009r. na terenie województwa podlaskiego funkcjonowały następujące zakłady opieki zdrowotnej: 599 przychodni /ośrodków, 23 medyczne laboratoria diagnostyczne, 22 obiekty pogotowia ratunkowego, 26 zakładów rehabilitacji leczniczej, 7 żłobków oraz 103 inne zakłady opieki zdrowotnej.

Ogółem skontrolowano 674 obiekty, co stanowiło 86,41% obiektów będących w ewidencji PIS województwa podlaskiego. Ogółem przeprowadzono 687 kontroli sanitarnych.

Do najczęściej stwierdzanych podczas kontroli uchybień sanitarno-technicznych, na które prowadzone jest postępowanie administracyjne przez PIS, należą: ubytki tynku na suficie, zniszczone/brudne sufity, ściany, brak pomieszczenia socjalnego, zawilgocenia ścian, ubytki glazury, zniszczone ściany z ubytkami tynku i farby oraz z zaciekami, wykonanie połączenia ścian z podłogą nie zapewnia prawidłowego mycia i dezynfekcji, progi drzwiowe gabinetów zniszczone, brudne z ubytkami.

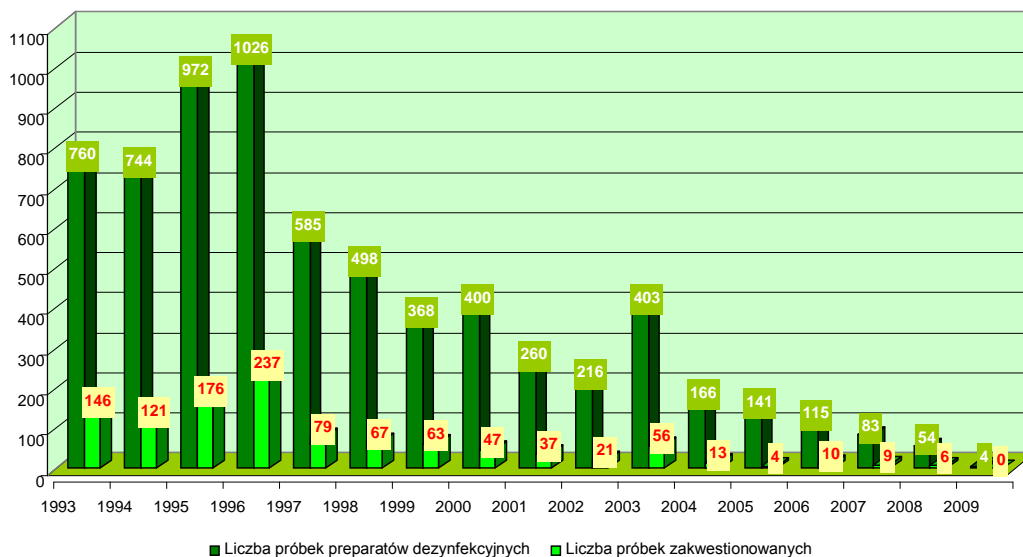
Zakłady opieki zdrowotnej opracowały programy dostosowawcze do wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10.11.2006r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 213, poz. 1568 z późn. zm.), które zostały zaopiniowane przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych. W przedłożonych programach zakłady zobowiązały się do dostosowania pomieszczeń do wymagań ww. rozporządzenia do końca 2012r., np. brak podjazdów dla osób niepełnosprawnych, brak wydzielonego składowiska porządkowego, brak baterii uruchamianej bez kontaktu z dłonią, pomieszczenia higieniczno-sanitarne nie dostosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych, złe umocowanie grzejnika w stosunku do lica ściany itp. Podczas prowadzonych kontroli stwierdzono iż prowadzone są remonty dostosowujące pomieszczenia zoz do stawianych wymagań, a stan sanitarno-techniczny zakładów ulega sukcesywnej poprawie w miarę pozyskiwania środków finansowych: np.: zainstalowano w gabinetach zabiegowych baterie uruchamiane bez kontaktu z dłonią, dostosowano toalety dla osób niepełnosprawnych wyremontowano pomieszczenia zgodnie z wymogami obowiązującego rozporządzenia.

Dezynfekcja i sterylizacja

Zabiegi dezynfekcyjne w zakładach opieki zdrowotnej lecznictwa otwartego wykonywane były preparatami dezynfekcyjnymi zarejestrowanymi przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych.

W trakcie przeprowadzonych kontroli w dziedzinie zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych pobrano do badań chemicznych 4 próbki preparatów dezynfekcyjnych, których nie kwestionowano, co przedstawiono poniżej:

Badania chemiczne roztworów roboczych środków dezynfekcyjnych pobranych w zakładach opieki zdrowotnej lecznictwa otwartego w województwie podlaskim w latach 1993-2009

Podczas kontroli obiektów stwierdzono:

- są opracowane i stosowane procedury higieniczne, dotyczące dezynfekcji, mycia, sprzątania, postępowania z bielizną, z odpadami medycznymi, itp.
- punkty wodne w gabinetach zabiegowych wyposażone są w ciepłą i zimną wodę,
- dozowniki z mydłem płynnym, preparatem dezynfekcyjnym i ręcznikiem jednorazowego użytku;
- roztwory użytkowe preparatów dezynfekcyjnych przygotowywane wg zaleceń producenta;
- pojemniki na roztwory użytkowe preparatów dezynfekcyjnych oznakowane prawidłowo.

Nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakładach opieki zdrowotnej lecznictwa otwartego objętych było 8 urządzeń sterylizacyjnych na suche gorące powietrze i 188 autoklawów. Ogółem skontrolowano 162 procesy sterylizacyjne, w tym 8 procesów w urządzeniach na suche gorące powietrze, zakwestionowano 2 procesy (25%) oraz 154 procesy w autoklawach, procesów sterylizacyjnych nie kwestionowano.

Podczas kontroli stwierdzono, iż kontrole wewnętrzne urządzeń sterylizacyjnych wskaźnikami biologicznymi i chemicznymi przeprowadzane są systematycznie, przechowywanie materiału sterylnego prawidłowe, itp.

Indywidualna, specjalistyczna i grupowa praktyka lekarska.

W województwie podlaskim nadzorem sanitarnym objęto 790 obiektów, w tym 117 gabinetów indywidualnej praktyki lekarskiej, 215 gabinetów specjalistycznej praktyki lekarskiej, 9 grupowej praktyki lekarskiej, 340 gabinetów indywidualnej praktyki lekarzy dentyków, 97 gabinetów indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarzy dentyków, 12 grupowej praktyki lekarzy dentyków.

Skontrolowano ogółem 724 gabinety, co stanowiło 91,65% będących w ewidencji.

Ogółem przeprowadzono 781 kontroli sanitarnych

W ramach prowadzonego nadzoru, podczas kontroli dokonywano oceny zarówno procedur dezynfekcyjnych jak i sterylizacyjnych. Roztwory użytkowe przygotowywane są w wyznaczonych do tego celu pomieszczeniach lub miejscach ze sprawnie działającą wentylacją; pojemniki na roztwory użytkowe preparatów dezynfekcyjnych były prawidłowo oznakowane; terminy ważności zachowane; przechowywane były prawidłowo w zamkniętych oryginalnych opakowaniach, w miejscach niedostępnych dla osób niepowołanych.

W większości gabinetów dezynfekcja narzędzi odbywa się w sposób manualny. Niektóre gabinety wyposażone są w myjki ultradźwiękowe.

W 2009r. w województwie podlaskim podczas kontroli w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego do badań chemicznych pobrano 10 próbek roboczych roztworów dezynfekcyjnych, zakwestionowano 1, tj.10%.

W gabinetach indywidualnej, specjalistycznej i grupowej praktyki lekarskiej narzędzia sterylizowane są w autoklawach, będących na wyposażeniu gabinetów lub korzystają z usług innych sterylizatori.

Państwowa Inspekcja Sanitarna w 2009r. nadzorem obejmowała w ww. gabinetach 350 autoklawów, skontrolowała wskaźnikami biologicznymi 310 procesów sterylizacyjnych, zakwestionowano 1 proces (0,32%).

V. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA, MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOSCIĄ ORAZ KOSMETYKÓW W ROKU 2009

I. Ocena stanu sanitarnego:

a) obiektów żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością

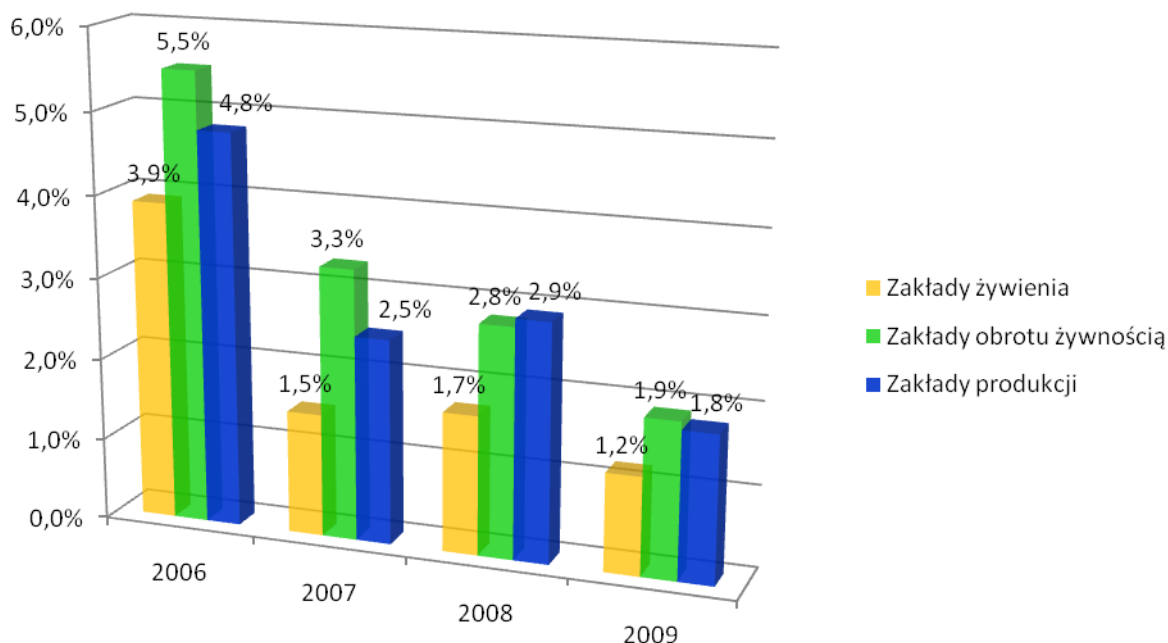
W roku 2009 w rejestrach zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego znajdowało się łącznie **8818** obiektów żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością.

Spośród obiektów ujętych w ewidencji skontrolowano **7939**, dokonując oceny według jednolitych kryteriów ustalonych w arkuszach oceny stanu sanitarnego w **6775** zakładach.

Na podstawie w/w ocen klasyfikacyjnych, do obiektów nie spełniających wymagań obowiązującego prawa zakwalifikowano ogółem **133** zakłady, co stanowi **1,96%** ogółu sklasyfikowanych, a **1,68%** skontrolowanych. W porównaniu do roku ubiegłego odsetek zakładów ocenionych negatywnie zmniejszył się o **0,48%** w stosunku do zakładów sklasyfikowanych i o **0,56%** do zakładów skontrolowanych.

Łącznie w nadzorowanych obiektach przeprowadzono **13014** kontroli i rekontroli, w tym **1113** kontroli interwencyjnych.

Wyniki inspekcji przeprowadzonych w roku 2009 wykazały, iż **6125** zakładów wdrożyło i stosuje zasady GHP/GMP, natomiast **2639** posiada wdrożony system HACCP.

Wykres 1: Odsetek obiektów ocenionych negatywnie w stosunku do obiektów skontrolowanych

(dane w odniesieniu do poszczególnych grup)

Spośród skontrolowanych obiektów:

- produkcji żywności - najgorszy stan sanitarny wykazywały **piekarnie** (3,73 % ocenionych jako nie spełniające wymagań) oraz **ciastkarnie** (3,12 % sklasyfikowanych negatywnie)
- obrotu żywnością - największy odsetek zakładów ocenionych jako niezgodne z wymaganiami odnotowano w grupie: **obiekty sprzedaży ruchome i tymczasowe** (2,98%), **sklepy spożywcze** (2,37%) oraz **kioski spożywcze** (1,42%)
- żywienia zbiorowego - najwyższy procent zakładów o negatywnym stanie sanitarnym stwierdzono w **żywieniu otwartym** (1,49%)

Uzyskane dane pokontrolne wskazują, iż stan sanitarno-higieniczny w większości grup zakładów uległ poprawie w stosunku do lat poprzednich. Spadek odsetka zakładów ocenionych jako niezgodne z wymaganiami prawa odnotowano m.in. w piekarniach, automatach do lodów, zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego, magazynach hurtowych, sklepach spożywczych, kioskach spożywczych, obiektach ruchomych i tymczasowych oraz środkach transportu.

Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni oprócz ocen kompleksowych zakładów dokonywali również kontroli tematycznych m.in. w zakresie:

- ✓ oceny znakowania środków spożywczych wytwarzanych i oferowanych w sprzedaży na terenie województwa podlaskiego,
- ✓ oceny wdrażania i utrzymywania przez zakłady żywności i żywienia procedur opartych o zasady HACCP, z uwzględnieniem elastycznego podejścia przewidzianego dla niektórych przedsiębiorstw sektora spożywczego,
- ✓ nadzoru nad przestrzeganiem przez przedsiębiorców przepisów rozporządzenia nr 1924/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych dotyczących żywności,
- ✓ oceny suplementów diety, w tym tych wprowadzanych do obrotu przez zakłady prowadzące działalność gospodarczą w zakresie pośrednictwa w sprzedaży żywności „na odległość” (sprzedaży wysyłkowej, przez internet), jak też wwożonych na teren kraju,
- ✓ nadzoru nad sprzedażą bezpośrednią środków spożywczych,
- ✓ nadzoru nad przestrzeganiem warunków określonych w rozporządzeniach nr 1829/2003 i 1830/2003 dotyczących żywności genetycznie zmodyfikowanej,
- ✓ kontroli prawidłowości stosowania w produkcji i przetwórstwie żywności substancji dodatkowych i substancji pomagających w przetwarzaniu,
- ✓ oceny warunków wprowadzania do obrotu i wykorzystywania w produkcji środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego,
- ✓ kontroli prawidłowości stosowania w produkcji i przetwórstwie żywności substancji dodatkowych i substancji pomagających w przetwarzaniu,
- ✓ oceny warunków produkcji przetworów grzybowych oraz skupu i sprzedaży grzybów świeżych, w szczególności na targowiskach oraz zakładach żywienia zbiorowego,
- ✓ oceny warunków produkcji oraz jakości zdrowotnej naturalnych wód mineralnych, wód źródłanych i stołowych
- ✓ i innych

Wyniki działań kontrolnych były zbierane i opracowywane zbiorczo w systemie rocznym i wraz z wnioskami przekazane do Głównego Inspektoratu Sanitarnego.

Do nieprawidłowości najczęściej odnotowywanych w zakładach sektora spożywczego skontrolowanych w roku 2009 należały:

- zły stan sanitarno-techniczny zakładów (pomieszczeń, urządzeń, sprzętu produkcyjnego i pomocniczego, powierzchni pozostających w kontakcie z żywnością, innych elementów wyposażenia) oraz brak czystości i porządku,
- niewłaściwie zorganizowana i prowadzona kontrola wewnętrzna (nie przestrzeganie w praktyce zasad GHP i GMP, brak systematycznych zapisów dokumentujących realizację zasad dobrych praktyk, brak działań w kierunku wdrażania zasad HACCP i/lub brak postępów w sukcesywnej implementacji systemu),
- brak prawidłowych warunków do mycia i dezynfekcji naczyń stołowych w zakładach żywienia zbiorowego,
- brak do wglądu aktualnych orzeczeń lekarskich potwierdzających właściwy stan zdrowia personelu pracującego przy kontakcie z żywnością,
- brak dowodów potwierdzających szkolenia personelu z zasad higieny oraz szkolenia osób odpowiedzialnych za system HACCP,
- nieprawidłowe warunki przechowywania środków spożywczych (niezgodne z deklaracją producenta, narażenie na zanieczyszczenie, brak segregacji asortymentowej, nie zachowana ciągłość łańcucha chłodniczego, brak możliwości monitorowania temperatury w urządzeniach chłodniczych),
- wprowadzanie do obrotu środków spożywczych niewłaściwie znakowanych lub bez oznakowania oraz żywności po upływie terminu przydatności do spożycia/daty minimalnej trwałości,
- brak dokumentacji umożliwiającej identyfikację dostaw środków spożywczych

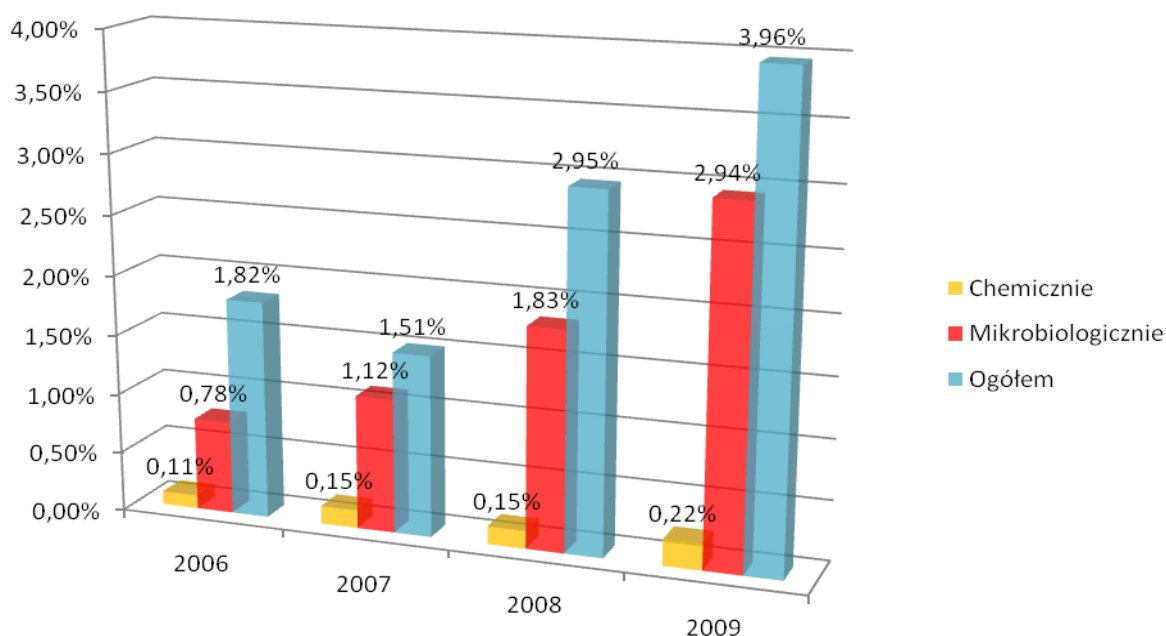
b) obiektów produkcji i obrotu kosmetykami

W ramach prowadzonych działań kontrolnych pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w roku 2009 ogółem skontrolowali **150** obiektów, w tym **3** zakłady produkcji kosmetyków oraz **147** zakładów obrotu kosmetykami, w tym 19 hurtowni kosmetycznych i 128 sklepów specjalistycznych w sprzedaży kosmetyków. Łącznie przeprowadzono **347** kontroli i rekontroli, w wyniku których **2** zakłady uznano za niezgodne z wymaganiami (1 zakład produkcji i 1 placówka obrotu). Stwierdzone uchybienia dotyczyły nieprawidłowego oznakowania opakowań jednostkowych (nieprawidłowy zwrot określający termin trwałości kosmetyku oraz brak terminu trwałości). W wyniku powyższego wydano 1 decyzję administracyjną.

II. Urzędowa ocena jakości zdrowotnej zbadanych:

a) środków spożywczych krajowych i importowanych

W roku 2009 w laboratoriach PIS woj. podlaskiego zbadano łącznie **2573** próbki środków spożywczych, z czego zdyskwalifikowano **102** próbki krajowe, co stanowi **3,96%**. Dla porównania, w roku 2008 z łącznej liczby 2475 zbadanych próbek żywności, wymaganych parametrów jakości zdrowotnej nie spełniało 73 próbki, tj. 2,95 % ogółu zbadanych.

Wykres 2: Odsetek kwestionowanych próbek środków spożywczych na przestrzeni lat 2006 -2009

W roku 2009 w kierunku zawartości **zanieczyszczeń mikrobiologicznych** oceniono 1580 próbek, w tym 1460 krajowych środków spożywczych, 94 z UE i 26 z importu. Zakwestionowano 43 próbki krajowe, co stanowi 2,94%.

W zakresie **parametrów chemicznych** (metali szkodliwych dla zdrowia, pozostałości pestycydów, mykotoksyn, azotanów, substancji dodatkowych) zbadano łącznie 887 próbek (737 krajowych, 92 z UE i 58 z importu). Zakwestionowano 2 próbki zbadane na poziom zawartości substancji dodatkowych, co stanowi 0,22% ogółu.

Badania na obecność **zanieczyszczeń biologicznych** przeprowadzono ogółem w 145 próbkach (121 krajowych, 5 z UE, 19 z importu). Zdyskwalifikowano 6 próbek (4 krajowe i 2 z importu), co stanowi 4,20%.

W kierunku **zanieczyszczeń fizycznych** zbadano ogółem 99 próbek (76 krajowych, 4 z UE i 19 z importu). Zakwestionowano 1 próbkę z importu, co stanowi 1,01%.

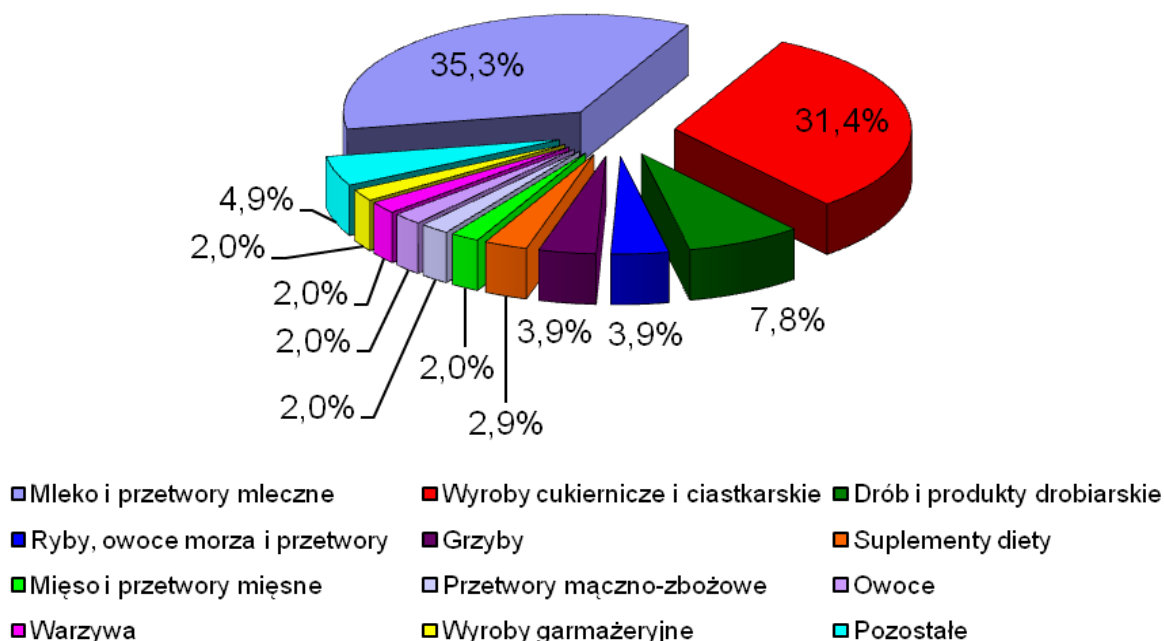
W kierunku **znakowania** oceniono łącznie 1350 próbek. Niewłaściwe znakowanie stwierdzono w 49 próbkach (45 krajowych oraz 4 z importu), co stanowi 3,63%.

Organoleptycznie oceniono 1802 próbki (1639 krajowych, 11 z UE i 41 z importu), z czego zakwestionowano 2 próbki krajowe, tj. 0,11%.

Z próbek zbadanych w kierunku pozostałych parametrów w 2009r żadnej nie zdyskwalifikowano.

W 2009r w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się odsetek próbek kwestionowanych w kierunku zawartości zanieczyszczeń mikrobiologicznych, biologicznych i fizycznych, substancji dodatkowych i znakowania. Natomiast zmniejszył się odsetek próbek zdyskwalifikowanych w kierunku organoleptyki.

Diagram 1: Asortymenty środków spożywczych kwestionowane w roku 2009

Jak obrazuje powyższy diagram, wśród kwestionowanych asortymentów największy odsetek stanowiły: mleko i przetwory mleczne, wyroby cukiernicze i ciastkarskie, drób i produkty drobiarskie oraz ryby, owoce morza i ich przetwory. Główną przyczyną negatywnej oceny laboratoryjnej było nieprawidłowe znakowanie oraz niewłaściwa jakość mikrobiologiczna, ale też niewłaściwa organoleptyka oraz stwierdzone zanieczyszczenia biologiczne.

b) materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością oraz kosmetyków

W 2009r zbadano łącznie **50** próbek materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, w tym **29** materiałów opakowaniowych i opakowań do żywności (pochodzenia krajowego) oraz **21** pozostałych wyrobów do kontaktu z żywnością (4 krajowe i 17 z importu). Podobnie jak w latach poprzednich, żadna z próbek w zbadanych parametrach nie budziła zastrzeżeń.

Nie kwestionowano również próbek kosmetyków, których na przestrzeni roku 2009 zbadano **146** (73 w kierunku zawartości zanieczyszczeń mikrobiologicznych i 73 w zakresie parametrów chemicznych). Były to m.in. kremy, balsamy, mleczka kosmetyczne, płyny do higieny intymnej, mydła w płynie, żele pod prysznic, płyny do kąpieli, szampony, farby i odżywki do włosów.

III. Nadzór nad jakością zdrowotną partii produktów z importu produktów przywożonych z państw trzecich na teren UE lub wywożonych poza jej obszar.

W 2009 roku w punktach granicznej kontroli sanitarno-epidemiologicznej w Kuźnicy i Bobrownikach łącznie skontrolowano **1117** partii produktów z importu, w tym **852** partie żywności oraz **265** partii materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Na teren kraju przez w/w przejścia graniczne wwieziono i dopuszczono do obrotu ogółem **431** partii produktów, w tym **272** żywności i **133** materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

W **686** przypadkach partie produktów przekazano w tranzycie do innych niż Rzeczpospolita Polska krajów członkowskich Unii Europejskiej (558 partii żywności oraz 128 partii materiałów i wyrobów).

Ogółem w roku 2009 Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach wystawił **1091** świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych, w tym **830** dotyczących żywności (272 dopuszczających do obrotu i 558 z adnotacją tranzyt) oraz **261** dotyczące materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (133 dopuszczających do obrotu i 128 z adnotacją tranzyt).

W **26** przypadkach powiadomiono właściwe organy celne o wyrażeniu zgody na przeprowadzenie kontroli ostatecznej przez właściwego ze względu na miejsce przeznaczenia towaru PPIS (22 powiadomienia dotyczyły żywności oraz 4 materiałów i wyrobów).

W roku 2009 podczas granicznej kontroli sanitarnej na przejściach granicznych w Bobrownikach i Kuźnicy nie odnotowano przypadków odrzucenia towarów, w związku z czym nie przekazywano powiadomień w ramach systemu RASFF.

W 2009 roku **6** Powiatowych Stacji Sanitarно-Epidemiologiczne województwa podlaskiego (tj. w Białymstoku, Grajewie, Łomży, Siemiatyczach, Sokółce i Suwałkach) dokonywało oceny importowanych i eksportowanych partii towarów w wyniku otrzymanych zawiadomień PGIS lub wniosków od importerów/eksporterów o dokonanie granicznej kontroli sanitarnej.

Łącznie w PSSE oceniono **235** partii towarów (w tym 12 partii produktów eksportowanych do państw trzecich). Spośród w/w liczby ocenionych partii **100** stanowiła żywność, a **135** materiały i wyroby do kontaktu z żywnością. Oceniane produkty z importu pochodziły m.in. z Chin, Serbii, Chile, Egiptu, Wietnamu, Rosji, Białorusi, USA, Izraela, Brazylii, Ukrainy.

W wyniku granicznej kontroli sanitarnej Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wystawili łącznie **232** świadectwa dopuszczenia do obrotu ocenianych produktów (97 dla żywności i 135 dla materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością).

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał 1 świadectwo dopuszczenia do obrotu wyrobów szklanych ocenionych na wniosek Wydziału Likwidacji Towarów Izby Celnej w Białymstoku, których przepadek orzeczony został prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Sokółce.

Dodatkowo, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał **3** świadectwa dla trzech partii suplementów diety nie spełniających wymagań zdrowotnych z uwagi na brak deklaracji potwierdzającej spełnienie wymagań oraz brak oznakowania w języku polskim, co jest niezgodne z obowiązującym ustawodawstwem. W związku z powyższym Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał decyzję zakazującą wprowadzania do obrotu oraz podjął działania w ramach systemu RASFF. Ostatecznie zakwestionowane suplementy diety zostały zniszczone przez importera.

Poza tym, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży wydał na początku roku 2009 decyzję nakazującą zniszczenie 2 partii panieru granulowanego importowanego z Chin, które zostały zakwestionowane w 2008 roku.

W ramach oceny importowanych partii towarów PSSE w Białymstoku i Łomży pobrały łącznie **8 próbek środków spożywczych** (grzyby w solance, grzyby świeże, imbir, pieprz czarny). W zbadanych parametrach próbek nie kwestionowano.

IV. Ocena sposobu oraz jakości żywienia w zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego

Badaniami sposobu żywienia w 2009 roku objęto **658** obiektów żywienia zbiorowego zamkniętego, co stanowi **78,61%** ogółu tego typu zakładów ujętych w ewidencji.

Do teoretycznej oceny sposobu żywienia pobrano ogółem **142** próbki (zestawień dekadowych), z czego **125 – 88,03%** nie spełniało zalecanych norm.

Przyczyną kwestionowania próbek zbadanych teoretycznie była niewłaściwa zawartość witaminy C (69,01% zbadanych próbek), zawartość wapnia (66,90% badanych próbek), a także niezgodna z zaleceniami zawartość żelaza (64,79% badanych próbek) przypadająca na jeden dzień ocenianej dekady. Ze względu na nieprawidłową wartość energetyczną, w większości przypadków zbyt niską, negatywnie oceniono 48,59% próbek, w tym ze względu na zbyt niski

udział energii z białka 12,68% próbek oraz zbyt wysoki procent udziału energii z tłuszczu 52,11% badanych próbek.

Biorąc pod uwagę grupy obiektów, w których sposób żywienia oceniano na podstawie materiałów teoretycznych, największy odsetek próbek kwestionowanych stwierdzono kolejno: w domach dziecka i młodzieży (46,67%), w stołówkach w bursach i internatach (44,55%), w domach opieki społecznej (42,55%), w blokach żywienia w szpitalach (42,31%), w tym w systemie cateringowym (50,00%), w stołówkach w żłobkach i domach małego dziecka (41,18%), w stołówkach w zakładach specjalnych i wychowawczych (40,74%), blokach żywienia w sanatoriach i prewentoriach (40,00%), w innych zakładach żywienia (28,57%), w stołówkach w domach wczasowych (12,50%), w stołówkach na koloniach, półkoloniach, obozach i zimowiskach (6,76%), w stołówkach szkolnych (6,25%) i w stołówkach przedszkolnych (3,61%).

W 2009r laboratoryjnie oceniono **153** próbki posiłków, oceniając wartość energetyczną, procentowy udział energii z białka oraz z tłuszczu, zawartość wapnia i żelaza. Nie oceniano zawartości witaminy C. Jako nieprawidłowe oceniono **97**, co stanowi **63,40%**.

Najczęstszą przyczyną kwestionowania była nieprawidłowa wartość energetyczna ocenianego posiłku, z tego względu zakwestionowano 90 próbek, co stanowi 92,78% ogółu nieprawidłowych.

Z uwagi na zbyt niski udział energii z białka zakwestionowano 25 posiłków, tj. 16,34%, a zbyt wysoki udział energii z tłuszczu stwierdzono w 35 posiłkach, co stanowi 36,08% próbek zakwestionowanych.

W 2009r oceniono **744** jadłospisy, w tym negatywnie **46**, co stanowi **6,17%**.

Powyższe nie odbiega w znaczący sposób od rezultatów ocen dokonywanych w roku 2008. Nadal sposób żywienia w większości placówek żywienia zbiorowego typu zamkniętego uznano za niezadowolający.

V. Działalność administracyjno – egzekucyjna

W wyniku nadzoru sanitarnego prowadzonego w 2009 przez pion bezpieczeństwa żywności Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego wydano łącznie **2502** decyzje administracyjne, w tym **21** nakazujących unieruchomienie/przerwanie działalności zakładu oraz **87** zakazujących wprowadzania produktu do obrotu.

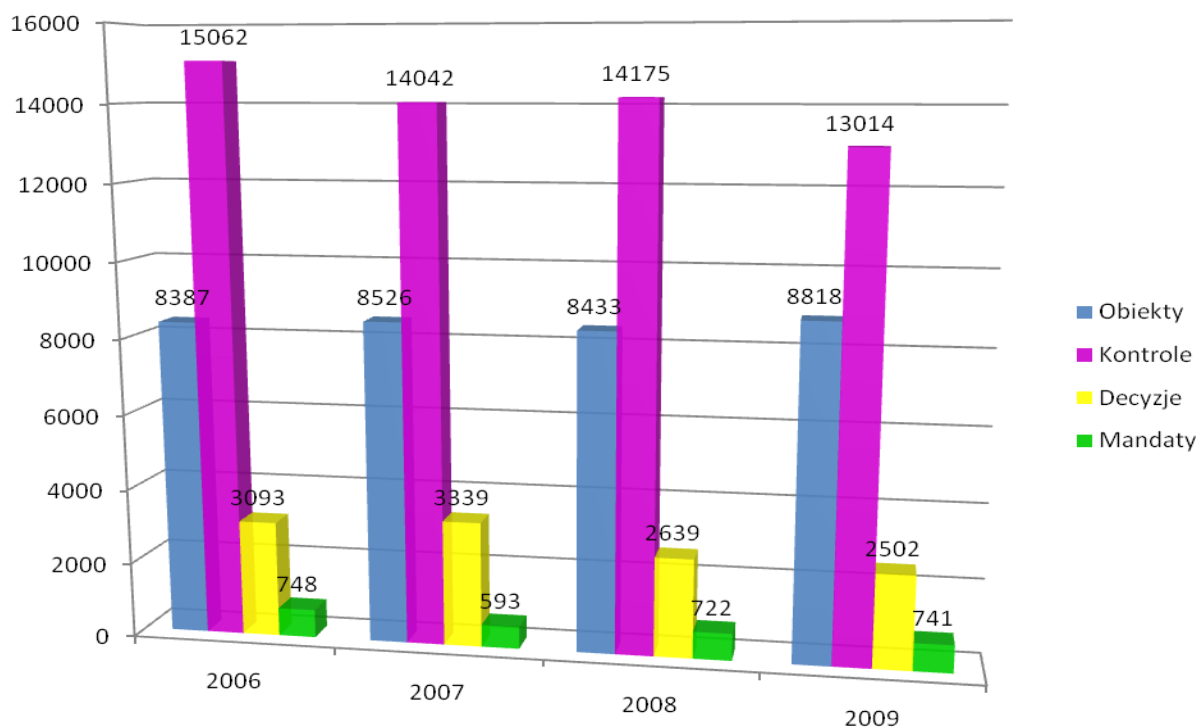
Za stwierdzone naruszenia wymagań higieniczno-sanitarnych nałożono **741** mandaty karne na łączną kwotę **114 180,00** zł oraz skierowano **20** wniosków o ukaranie osób winnych stwierdzanych zaniedbań, w tym **2** do Sądu Grodzkiego i **18** o nałożenie kar pieniężnych przez PWIS. Zawiadomień do prokuratury nie kierowano.

Działalność administracyjną i represyjną w latach 2006-2009 będącą wynikiem urzędowych kontroli obrazuje poniższa tabela:

Tabela. 1

Rok	Ilość obiektów w ewidencji	Ilość przeprowadzonych kontroli	Ilość wydanych decyzji	Ilość decyzji wstrzymujących działalność	Ilość/suma mandatów	Ilość wniosków skierowanych do sądu	Ilość wniosków o nałożenie kar pieniężnych
2009	8818	13014	2502	21	741/114180,0	2	18
2008	8433	14175	2639	6	722/99650,0	6	7
2007	8526	14042	3339	18	593/76950,0	5	3
2006	8387	15062	3093	7	748/102130,0	4	-

Wykres 3: Porównanie danych dotyczących działalności kontrolnej na przestrzeni lat 2006 – 2008

VI. Współpraca z innymi jednostkami kontrolnymi

W roku 2009 pion bezpieczeństwa żywności wojewódzkiej, granicznej i powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych współpracował w podejmowanych działaniach z innymi jednostkami kontrolnymi, w tym głównie z Inspekcją Weterynaryjną, jak też Inspekcją Farmaceutyczną, Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Policją i Służbą Celną, realizując zapisy zawartych porozumień.

Prowadzona współpraca realizowana była m.in. poprzez:

- przeprowadzanie wspólnych działań kontrolnych w ramach bieżącego nadzoru (głównie z IW oraz IF) oraz m.in. w przypadkach interwencji konsumentów, wystąpienia określonych zagrożeń, jak też wskazań jednostek nadrzędnych,
- wzajemne przekazywanie informacji i materiałów o stwierdzonych naruszeniach przepisów prawa żywnościowego oraz wyników badań laboratoryjnych wskazujących na niewłaściwą jakość środków spożywczych, w tym suplementów diety,
- podejmowanie wspólnych działań zaradczych celem szybkiego wyeliminowania zagrożenia związanego z niebezpiecznymi produktami żywnościowymi w ramach funkcjonowania systemu RASFF,
- organizowanie wspólnych szkoleń i narad roboczych

Wyniki współpracy prowadzonej z innymi organami kontrolnymi w roku 2009 oceniono pozytywnie.

VII. Wnioski:

- 1) Analizując dane w zakresie stanu sanitarnego obiektów żywności i żywienia działających na terenie województwa podlaskiego za rok 2009 należy stwierdzić utrzymanie się tendencji, obserwowanej od kilku lat, do systematycznego spadku zakładów nie spełniających wymagań prawa żywnościowego. W roku 2009 odsetek obiektów o złym stanie sanitarnym spadł w większości grup zakładów żywności i żywienia. Znaczącą poprawę zaobserwowano głównie w grupie zakładów produkcyjnych oraz żywienia zbiorowego typu zamkniętego. Jednakże biorąc pod uwagę wciąż znaczącą liczbę niezgodności stwierdzanych w zakładach żywnościowych, pion bezpieczeństwa żywności Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego winien kontynuować działania kontrolne i mobilizujące celem przymuszenia przedsiębiorców do bardziej konsekwentnego przestrzegania obowiązków nałożonych przepisami prawa żywnościowego.

- 2) Wyniki działań kontrolnych przeprowadzonych w roku 2009 wskazują, iż większość zakładów żywności i żywienia (we wszystkich grupach ponad 80%) posiada poprawnie wdrożony Program Warunków Wstępnych, który jest poprawnie i skutecznie stosowany w praktyce. Jednakże z roku na rok wzrasta liczba obiektów zaniżających ww. odsetek z powodu nie przestrzegania zasad GHP/GMP. Przyczyną opisanego stanu rzeczy jest przede wszystkim niewłaściwy nadzór wewnętrzny nad przestrzeganiem założeń zawartych w procedurach i instrukcjach, brak systematyczności w prowadzeniu niezbędnych zapisów, jak też brak szkoleń personelu podnoszących wiedzę nt środków kontroli zagrożeń jakości zdrowotnej żywności. Natomiast w roku 2009 zaobserwowano wyraźny postęp w implementacji procedur opartych na zasadach HACCP, co dotyczy wszystkich grup obiektów: zakładów produkcji (wzrost w stosunku do roku 2008 o 5,1%), zakładów żywienia zbiorowego (wzrost o 19,5%) oraz obiektów obrotu żywnością (wzrost o 21,6%). Do powyższego z pewnością przyczyniła się wzmożona działalność kontrolno-represyjna (kontrole, decyzje, mandaty) i mobilizująca (wystąpienia) prowadzona przez Państwową Inspekcję Sanitarną celem przymuszenia i ponaglenia podmiotów branży spożywczej do realizacji obowiązku zawartego w art. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 852/2004.
- 3) W 2009 roku parametrów jakości zdrowotnej nie spełniało 3,96% próbek środków spożywczych pobranych do badań laboratoryjnych z zakładów żywności i żywienia woj. podlaskiego. Powyższe oznacza wzrost w stosunku do roku 2008 o ponad 1,0%. Główną przyczyną negatywnej oceny laboratoryjnej było nieprawidłowe oznakowanie oraz niewłaściwa jakość mikrobiologiczna. Najczęściej kwestionowane asortymenty należały do grup: mleko i przetwory mleczne, wyroby cukiernicze i ciastkarskie, drób i produkty drobiarskie oraz ryby, owoce morza i ich przetwory.
- 4) Wyniki oceny sposobu żywienia w zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego nie odbiegają w znaczący sposób od rezultatów ocen dokonywanych zarówno w roku 2008, jak i w latach poprzednich. Żywnienie w większości zakładów nadal jest niezadowolające. Negatywne wyniki otrzymywano najczęściej podczas teoretycznej oceny sposobu żywienia obliczonej na podstawie dekadowego zestawienia produktów. Zakwestionowano również ponad połowę zbadanych próbek posiłków. W niewielkim stopniu natomiast kwestionowaniu podlegały dekadowe jadłospisy. Powyższe wskazuje, iż pomimo prawidłowego planowania żywienia, jego realizacja w praktyce jest nieprawidłowa i znacznie odbiega od przyjętych założeń. Dlatego też wskazane jest kontynuowanie działań mobilizujących i edukacyjnych kierowanych do osób odpowiedzialnych za organizację racjonalnego żywienia w zakładach.
- 5) Wyniki przeprowadzonych działań kontrolnych wskazują, iż w podlaskich zakładach żywności i żywienia nadal stwierdza się nieprawidłowości w zakresie oznakowania środków spożywczych. Najczęściej kwestionowane w tym zakresie grupy asortymentowe to: przetwory zbożowo-mączne, wyroby cukiernicze i ciastkarskie, mięso, podroby i przetwory mięsne, drób i produkty drobiarskie oraz ryby, owoce morza i ich przetwory. Zadawalającym jest fakt, iż w roku 2009 zmalał odsetek zakładów produkcji, w których stwierdzono nieprawidłowości (w roku 2008 wynosił on 13, 57%, a w roku 2009 - 11, 31%) Powyższy stan rzeczy wskazuje, iż coraz większa liczba producentów żywności województwa podlaskiego przestrzega ustanowionych prawem zasad znakowania. Aby wyeliminować z obrotu środki spożywcze nieprawidłowo oznakowane oraz w ogóle nieoznakowane, działania kontrolne i edukacyjne w przedmiotowym temacie muszą być kontynuowane, ze zwróceniem szczególnej uwagi na w/w kwestionowany asortyment.

VI. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY ZA 2009r.

Głównym celem działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie higieny pracy w 2009 roku było osiągnięcie pożądaných norm w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy w celu zapobieżenia zagrożeniom fizycznym, chemicznym i biologicznym poprzez działania umożliwiające zachowanie lub przywracanie bezpieczeństwa zdrowotnego ludzi.

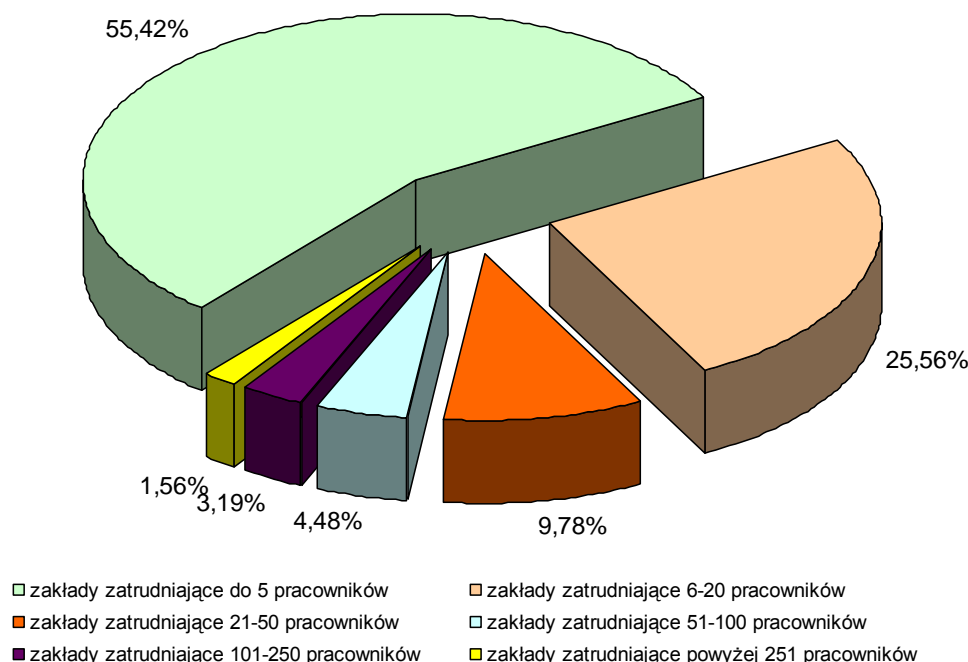
W 2009r. w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego figurowało 5265 zakładów, zatrudniających 127683 pracowników. Do kontroli ujęto 1937 podmiotów, skontrolowano 1996 zakładów, w których pracowało 91315 osób.

Tabela nr 1 Realizacja zadań pionu higieny pracy województwa podlaskiego w 2009 roku.

Lp.	PSSE	Liczba zakładów w ewidencji	Liczba zatrudnionych objętych ewidencją stacji	Liczba zakładów skontrolowanych	Liczba zatrudnionych w zakładach skontrolowanych	Liczba kontroli	Liczba decyzji
1.	Augustów	233	5199	113	3506	180	117
2.	Białystok	2300	62021	580	43404	647	703
3.	Bielsk Podlaski	180	5849	131	4820	139	121
4.	Grajewo	153	3415	67	2987	67	45
5.	Hajnówka	275	6507	150	5971	172	71
6.	Kolno	131	1622	54	1217	54	22
7.	Łomża	398	8760	210	5086	223	62
8.	Mońki	148	1563	56	1146	70	67
9.	Sejny	92	753	54	649	55	23
10.	Siemiatycze	207	3946	70	2242	74	78
11.	Sokółka	388	5144	163	4654	216	150
12.	Suwałki	444	13186	146	9077	161	86
13.	Wysokie Mazowieckie	187	4944	124	4741	130	31
14.	Zambrów	127	4754	76	1795	79	119
15.	WSSE	2	20	2	20	2	0
Razem		5265	127683	1996	91315	2269	1695

W województwie podlaskim przeważają zakłady małe, zatrudniające do 20 osób - 4264 zakłady, co stanowi 80,99 %. Struktura zakładów w ewidencji w zależności od zatrudnionych pracowników przedstawia się następująco:

- zakłady zatrudniające do 5 pracowników – 2918 (55,42%)
- zakłady zatrudniające od 6-20 pracowników - 1346 (25,56%)
- zakłady zatrudniające od 21-50 pracowników - 515 (9,78%)
- zakłady zatrudniające od 51-100 pracowników - 236 (4,48%)
- zakłady zatrudniające od 101-250 pracowników -168 (3,19%)
- zakłady zatrudniające powyżej 251 pracowników – 82 (1,56%)

Rys 1. Struktura zakładów wg wielkości zatrudnienia

Struktura gospodarki w 2009 roku na terenie nadzorowanych przez pion higieny pracy powiatów wg. prowadzonej działalności przedstawia się następująco:

Tabela 2. Gałęzie przemysłu wg PKD, w których przeprowadzono najwięcej kontroli

Symbol działu PKD	Nazwa działu	Liczba kontroli	Odsetek całkowitej liczby kontroli	Liczba zatrudnionych	Odsetek zatrudnionych
47	handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	310	13,66%	5601	6,13%
46	handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	220	9,7%	4213	4,61%
10	produkcja artykułów spożywczych	208	9,17%	12183	13,34%
45	handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych	169	7,45%	1507	1,65%
16	produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wypalania	156	6,87%	4548	4,98%
86	opieka zdrowotna	122	5,38%	13312	14,58%
31	produkcja mebli	99	4,36%	2999	3,28%

Głównym celem nadzoru sprawowanego przez pion higieny pracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest ustalenie rodzaju czynników szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia człowieka, źródeł ich powstawania oraz stopniowa eliminacja ze środowiska pracy, a w przypadku braku takich możliwości znaczące ograniczenie ich wpływu na zdrowie zatrudnionych, celem zapobieżenia powstawania chorób zawodowych i parazawodowych.

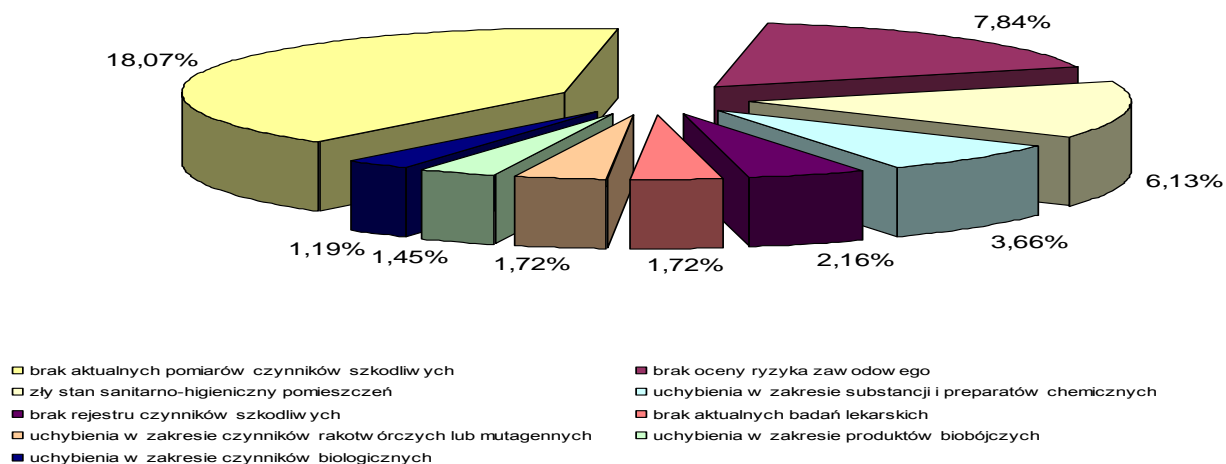
Celem kontroli zakładów pracy jest ocena stanu sanitarnego uwzględniająca między innymi pomieszczenia pracy, organizację i stopień zabezpieczenia stanowisk pracy przed oddziaływaniem czynników szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia, zaplecze higieniczno-sanitarne, wyposażenie pracowników w odzież roboczą i sprzęt ochrony osobistej.

Natomiast głównym celem nadzoru sprawowanego przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nad warunkami pracy jest ustalenie źródeł emisji czynników szkodliwych i uciążliwych, ich identyfikacja oraz eliminowanie bądź zminimalizowanie powodowanych przez nie negatywnych skutków zdrowotnych. W związku z powyższym pracownicy pionu higieny pracy województwa podlaskiego przeprowadzili 2269 kontroli sanitarnych, zmierzających do rozpoznania, oceny i ograniczenia zagrożeń zawodowych w środowisku pracy.

W skontrolowanych zakładach najczęściej stwierdzano następujące nieprawidłowości:

- brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych – w 410 zakładach (18,07%)
- brak oceny ryzyka zawodowego - w 178 zakładach (7,84%)
- zły stan sanitarno – higieniczny pomieszczeń - w 139 zakładach (6,13%)
- uchybienia w zakresie substancji i preparatów chemicznych – w 83 zakładach (3,66%)
- brak rejestru czynników szkodliwych – w 49 zakładach (2,16%)
- brak aktualnych badań lekarskich – w 39 zakładach (1,72%)
- uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych lub mutagennych – w 39 zakładach (1,72%)
- uchybienia w zakresie produktów biobójczych – w 33 zakładach (1,45%)
- uchybienia w zakresie czynników biologicznych - w 27 zakładach (1,19%)

Rys. 2. Odsetek najistotniejszych uchybień stwierdzonych w skontrolowanych zakładach pracy.

Wskutek stwierdzonych w trakcie kontroli naruszeń wydano 1695 decyzji administracyjnych, zawierających następujące nakazy:

- a) dotyczące badań i pomiarów środowiska pracy - 1276 nakazów
- b) w zakresie oceny ryzyka zawodowego - 376 nakazów
- c) na obniżenie NDS/N - 121 nakazów
- d) w zakresie substancji i preparatów chemicznych - 82 nakazy
- e) w zakresie substancji, preparatów czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy - 51 nakazów
- f) w zakresie czynników biologicznych - 47 nakazów
- g) w zakresie produktów biobójczych - 40 nakazów.

Odzwierciedleniem warunków pracy są wyniki badań i pomiarów czynników szkodliwych i uciążliwych (chemicznych i fizycznych) dla zdrowia w środowisku pracy, przeprowadzane przez uprawnione laboratoria, między innymi laboratoria Inspekcji Sanitarnej. Weryfikacja zagrożeń czynnikami szkodliwymi dla zdrowia przeprowadzona na podstawie wyników pomiarów i analiz wykazała, że w warunkach tych czynników pracowało 51720 osób, tj. 56,64 % ogółu zatrudnionych. W ponadnormatywnych warunkach najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłów i związków toksycznych (NDS) oraz najwyższych dopuszczalnych natężeń hałasu i wibracji (NDN) pracowały 1034 osoby (1,13%).

Narażenie na poszczególne grupy czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, dla których stwierdzono stężenia/natężenia przekraczające normatywy higieniczne w oparciu o wyniki badań środowiskowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Porównawcze zestawienie liczby osób pracujących w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych w latach 2007-2009

Nazwa czynnika	Liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach (% ogółu zatrudnionych) 2007 rok		Liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach (% ogółu zatrudnionych) 2008 rok		Liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach (% ogółu zatrudnionych) 2009 rok	
	hałas	2065	2,23%	2617	2,27%	981
pyły	8	0,009%	32	0,035%	34	0,037%
czynniki chemiczne	8	0,009%	46	0,051%	24	0,026%
wibracja	34	0,036%	4	0,004%	8	0,009%

W 2009 roku w 77 zakładach (3,86% skontrolowanych obiektów), występowały przekroczenia NDS/N następujących czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy:

- hałas - 68 zakładów
- czynniki chemiczne - 5 zakładów
- pyły - 11 zakładów
- wibracja - 3 zakłady.

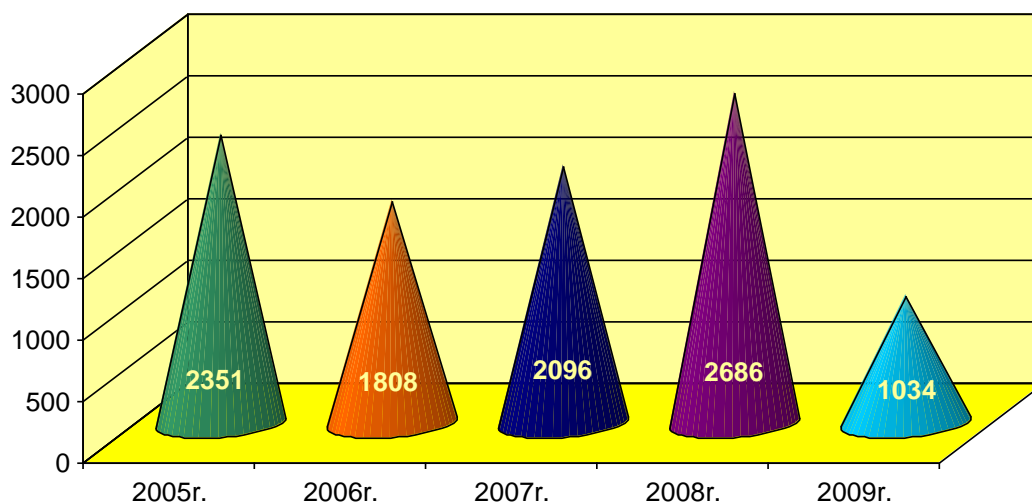
Tabela 4. Analiza narażenia zawodowego w poszczególnych rodzajach działalności gospodarczej wg PKD

Dział PKD (Nr)	Nazwa Działu według Europejskiej Klasyfikacji Działalności	Zatrudnienie ogółem w zakładach pracy	Liczba pracowników zatrudnionych w warunkach powyżej NDS * (NDN)*
02	Leśnictwo i pozyskiwanie drewna	799	5
08	Pozostałe górnictwo i wydobywanie	414	8
10	Produkcja artykułów spożywczych	12183	144
11	Produkcja napojów	732	65
12	Produkcja wyrobów tytoniowych	780	174
13	Produkcja wyrobów tekstylnych	879	88
14	Produkcja odzieży	679	5
16.	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli: produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wypalania	4548	116
22	Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	2734	54
23	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	1845	68
25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	4035	39
28	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowanych	1700	29
29	Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli	1082	4
30	Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	751	50
31	Produkcja mebli	2999	93
33	Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń	170	2
35	Wytwarzanie i zaopatrywanie	2924	13
41	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	1996	6
43	Roboty budowlane specjalistyczne	1290	10
47	Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	5601	16
49	Transport lądowy oraz transport rurociągowy	5616	41
71	działalność w zakresie architektury i inżynierii: badania i analizy techniczne	20	2
81	Działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni	617	1
86	Opieka zdrowotna	13312	1
	OGÓŁEM	67706	1034

* - NDS – najwyższe dopuszczalne stężenie substancji chemicznych i zapylenia,

* - NDN – najwyższe dopuszczalne natężenie hałasu i wibracji.

Liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych dla zdrowia w zakładach na terenie województwa podlaskiego w latach 2005-2009

Przekroczenia wartości normatywnych dotyczą przede wszystkim narażenia na czynniki fizyczne, w tym głównie na ponadnormatywny hałas – co stanowi 94,87% ogółu pracujących w przekroczeniach. W wyniku działań kontrolno – nadzorowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej wydano 64 decyzje, zobowiązujące pracodawców do wdrażania programów organizacyjno – technicznych mających na celu wyeliminowanie bądź obniżenie do obowiązujących norm przekroczonych NDS i NDN czynników szkodliwych. W efekcie prowadzonego nadzoru poprawiono warunki pracy w zakresie przekroczeń normatywów higienicznych 549 osobom.

Tabela 5. Narażenie na hałas na terenie województwa podlaskiego w 2009 roku

PSSE	Hałas słyszalny					Hałas infradźwiękowy					Hałas ultradźwiękowy				
	Ogółem zatrudnionych	do 0,1 NDN	0,1-0,5 NDN	0,5-1 NDN	pow.1 NDN	Ogółem zatrudnionych	do 0,1 NDN	0,1-0,5 NDN	0,5-1 NDN	pow.1 NDN	Ogółem zatrudnionych	do 0,1 NDN	0,1-0,5 NDN	0,5-1 NDN	pow.1 NDN
Augustów	1714	349	753	387	225	0	0	0	0	0	10	10	0	0	0
Białystok	7558	577	4132	2298	319	0	0	0	0	0	5	0	0	0	5
Bielsk Podlaski	651	108	274	272	5	26	0	14	7	5	0	0	0	0	0
Grajewo	1326	174	540	612	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hajnówka	2784	281	1192	1294	17	152	0	84	68	0	5	5	0	0	0
Kolno	549	141	250	158	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łomża	404	101	190	109	4	23	7	7	9	0	0	0	0	0	0
Mońki	285	0	204	81	0	109	24	77	8	0	0	0	0	0	0
Sejny	58	0	25	27	6	7	0	2	5	0	0	0	0	0	0
Siemiatycze	686	359	139	146	42	157	122	20	15	0	1	1	0	0	0
Sokółka	2111	363	905	663	80	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suwałki	3557	951	1221	1131	254	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wysokie Mazowieckie	1222	93	1049	61	19	20	0	0	20	0	0	0	0	0	0
Zambrów	555	166	174	215	0	171	11	106	54	0	0	0	0	0	0
Razem	23360	3663	11048	7454	971	665	164	310	186	5	21	16	0	0	5

Liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach hałasu w zakładach na terenie województwa podlaskiego w latach 2005-2009

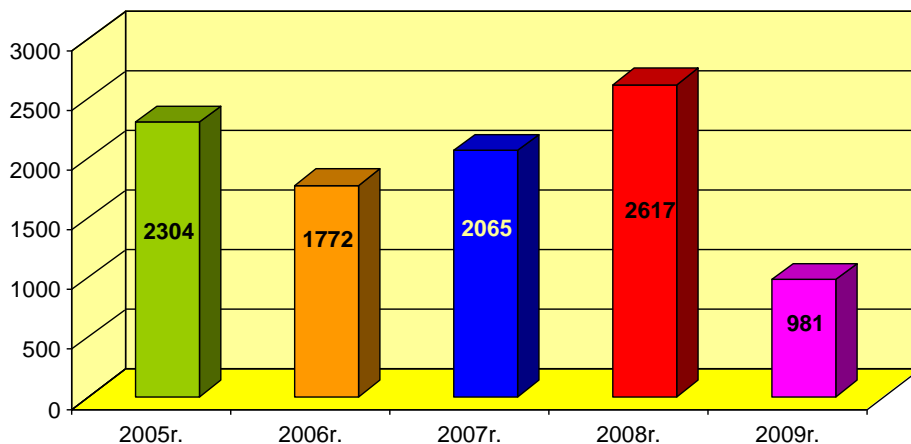

Tabela 6. Narażenie na zapylenie pracowników na terenie województwa podlaskiego w 2009 roku

Inne nietrujące pyły przemysłowe <2% SiO ₂					Pyły organiczne pochodzenia zwierzęcego i roślinnego <10% SiO ₂					Pył sztucznych włókien mineralnych z wyjątkiem włókien ceramicznych				
ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1	ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1	ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1
2271	404	1580	248	4	1911	110	1260	539	1	4	0	0	4	0

Pył węgla kamiennego i brunatnego od 2 do 10% SiO ₂					Pył drewna twardego					Pył drewna z wyjątkiem pyłów drewna twardego takiego jak dąb i buk				
ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1	ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1	ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1
113	8	55	50	0	385	25	131	223	3	2361	275	1474	539	4

Pyły zawierające wolną (krystaliczną) krzemionkę od 2% do 50%					Pyły zawierające wolną (krystaliczną) krzemionkę powyżej 50%					Pyły węgla kamiennego i brunatnego zawierające wolną (krystaliczną) krzemionkę poniżej 2%				
ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1	ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1	ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1
1140	45	616	466	13	3	0	3	0	0	111	58	41	12	0

Tabela 7. Narażenie na drgania pracowników na terenie województwa podlaskiego w 2009 roku

Drgania ogólne					Drgania miejscowe				
ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1	ogółem	0-0,1	0,1-0,5	0,5-1	>1
6338	316	3789	2106	8	4499	509	3050	920	4

Tabela 8. Narażenie na dymy spawalnicze pracowników na terenie woj. podlaskiego w 2009r.

DYMY SPAWALNICZE														
Mangan					Miedź					Tlenek węgla				
ogółem	0 – 0,1	0,1 – 0,5	0,5- 1	>1	ogółem	0 - 0,1	0,1 – 0,5	0,5- 1	>1	ogółem	0- 0,1	0,1- 0,5	0,5- 1	>1
1171	484	525	150	2	522	375	117	29	1	1098	503	542	43	0

Ditlenek siarki					Tlenki azotu					Suma związków toksycznych przy spawaniu				
ogółem	0 – 0,1	0,1 – 0,5	0,5- 1	>1	ogółem	0 - 0,1	0,1 – 0,5	0,5- 1	>1	ogółem	0- 0,1	0,1- 0,5	0,5- 1	>1
137	100	26	11	0	1022	502	398	117	0	349	84	202	49	14

Tabela 9. Narażenie na mieszaniny rozpuszczalników organicznych pracowników na terenie województwa podlaskiego w 2009 roku

MIESZANINA ROZPUSSZCZALNIKÓW ORGANICZNYCH														
Octan butylu					Toluen					Ksylen				
ogółem	0 – 0,1	0,1- 0,5	0,5- 1	>1	ogółem	0 - 0,1	0,1 - 0,5	0,5- 1	>1	ogółem	0- 0,1	0,1- 0,5	0,5- 1	>1
333	160	171	2	0	638	245	340	55	0	398	163	233	2	0

Aceton					Etylobenzen					Suma rozpuszczalników organicznych				
ogółem	0 – 0,1	0,1- 0,5	0,5- 1	>1	ogółem	0 - 0,1	0,1 - 0,5	0,5- 1	>1	ogółem	0- 0,1	0,1- 0,5	0,5- 1	>1
351	148	120	68	15	197	170	27	0	0	472	142	238	76	17

W ewidencji PSSE województwa podlaskiego w 2009r. znajdowało się 1112 zakładów, w których występują czynniki biologiczne. W ramach prowadzonego nadzoru nad warunkami pracy, ze szczególnym uwzględnieniem narażenia zawodowego na działanie szkodliwych czynników biologicznych pracownicy pionu higieny pracy skontrolowali 631 obiektów, przeprowadzając w nich 643 kontrole.

W skontrolowanych zakładach na szkodliwe czynniki biologiczne zatrudnionych było ogółem 23698 pracowników, w tym 15342 eksponowanych na szkodliwe czynniki biologiczne grupy 3 oraz 48 osób na szkodliwe czynniki biologiczne grupy 4.

Podczas prowadzonego nadzoru stwierdzono następujące uchybienia:

- brak oceny ryzyka zawodowego pracowników narażonych na szkodliwy czynnik biologiczny – 21 zakładów
- brak rejestru prac narażających pracowników na kontakt ze szkodliwymi czynnikami biologicznymi należącymi do 3 lub 4 grupy zagrożenia – 12 zakładów
- brak rejestru pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do 3 lub 4 grupy zagrożenia – 14 zakładów
- brak przeszkolenia pracowników w zakresie postępowania z biologicznym czynnikiem szkodliwym – 4 zakłady
- brak właściwych instrukcji postępowania - 3 zakłady

W celu wyegzekwowania ww. nieprawidłowości wydano 30 decyzji administracyjnych

Tabela 10 Liczba osób narażonych na czynniki biologiczne w województwie podlaskim w 2009 r.

PSSE	Liczba osób narażonych na szkodliwe czynniki biologiczne			
	ogółem	Grupa 2	Grupa 3	Grupa 4
Augustów	682	682	442	0
Białystok	9203	9203	7563	29
Bielsk Podlaski	1286	1286	596	0
Grajewo	722	722	482	19
Hajnówka	1086	1086	854	0
Kolno	330	330	220	0
Łomża	2586	2586	1340	0
Mońki	676	676	175	0
Sejny	417	417	363	0
Siemiatycze	481	481364		0
Sokółka	1366	1366	1059	0
Suwałki	2235	2235	1275	0
Wysokie Mazowieckie	2172	2172	337	0
Zambrów	456	456	272	0
Razem	23698	23698	15342	48

Nadzór nad warunkami pracy spawaczy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków wynikających ze sporządzonej oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach

W 2009 roku pracownicy pionu higieny pracy województwa podlaskiego przeprowadzili 168 kontroli (154 kontrole podstawowe, 12 kontroli sprawdzających i 2 kontrole tematyczne) w zakresie warunków pracy i oceny narażenia zawodowego w zakładach, w których wykonywane są prace spawalnicze. Podczas kontroli stwierdzono występowanie następujących metod spawalniczych:

1. Spawanie gazowe
2. Spawanie elektryczne:
  - elektrodami otulinowymi (MMA)
  - łukowe elektrodą topliwą w osłonie argonu (MIG)
  - łukowe elektrodą topliwą w osłonie CO₂ (MAG)
  - łukowe elektrodą nietopliwą w osłonie argonu (TIG)
3. Spawanie laserowe
4. Spawanie plazmowe

Na terenie województwa podlaskiego w 11 skontrolowanych zakładach stwierdzono przekroczenia normatywów higienicznych czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy, a 79 pracowników zatrudnionych jest na stanowiskach pracy, na których w wyniku przeprowadzenia badań środowiskowych stwierdzono przekroczenia normatywów higienicznych.

Rodzaj czynnika szkodliwego	Liczba zakładów pracy, w których stwierdzono przekroczenia normatywów higienicznych czynników szkodliwych dla zdrowia	Liczba pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy, na których stwierdzono przekroczenia normatywów higienicznych czynników szkodliwych dla zdrowia
Hałas	7	70
Pyły spawalnicze	2	9
Dymy spawalnicze	3	8
Przekroczenia łącznej wielkości ekspozycji na: dymy spawalnicze	1	2
Inne nietrujące pyły przemysłowe zaw. < 2 % SiO ₂	1	2

W 79 zakładach na 155 skontrolowanych, w których wykonywane są prace spawalnicze, stwierdzono uchybienia higieniczno - sanitarne. W związku z tym Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 79 decyzji administracyjnych zawierających 271 nakazów, w tym najczęściej stwierdzane to:

- a) dotyczących przeprowadzenia badań i pomiarów w środowisku pracy- 135
- e) w zakresie oceny ryzyka zawodowego- 39
- b) dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych - 14

d) w zakresie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym - 4

Nadzór nad realizacją przepisów ustawy o substancjach i preparatach chemicznych

W ewidencji województwa podlaskiego figurują 553 podmioty, które wprowadzają do obrotu substancje i preparaty chemiczne. W 2009 roku pracownicy pionu higieny pracy przeprowadzili 455 kontroli u 411 pracodawców wprowadzających do obrotu substancje i preparaty chemiczne.

W ramach nadzoru nad realizacją zapisów ustawy o substancjach i preparatach chemicznych skontrolowano 264 dystrybutorów dużych hurtowni i sklepów wielkopowierzchniowych, wprowadzających do obrotu chemikalia, w tym 13 producentów substancji i preparatów chemicznych oraz 2 importerów spoza Unii Europejskiej.

Podczas kontroli stwierdzono nieprawidłowości, na które Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 25 decyzji administracyjnych oraz 1 mandat karny na kwotę 100 zł.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- nieprawidłowego oznakowania wprowadzanych do obrotu substancji i preparatów - 6 zakładów, tj. 1,46 % skontrolowanych zakładów
- braku lub nieaktualnego spisu substancji i preparatów chemicznych - 12 zakładów, tj. 2,92 % skontrolowanych zakładów
- braku kart charakterystyki - 2 zakłady, tj. 0,49 % skontrolowanych zakładów
- nieprawidłowych kart charakterystyki - 6 zakładów, tj. 1,46 % skontrolowanych zakładów
- niepoinformowania Inspektora ds. Substancji i Preparatów Chemicznych o wprowadzaniu do obrotu preparatów niebezpiecznych - 3 zakłady, tj. 0,73 % skontrolowanych zakładów.

Ponadto zakwestionowano 12 kart charakterystyki oraz oznakowanie 58 produktów wprowadzanych do obrotu.

Na terenie województwa podlaskiego w ewidencji figurowało 1455 podmiotów stosujących substancje i preparaty chemiczne. W 2009 roku skontrolowano 1005 pracodawców, przeprowadzając 1035 kontroli w tym zakresie. Podczas kontroli stwierdzono nieprawidłowości, na które Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 32 decyzje administracyjne.

W skontrolowanych zakładach stwierdzono następujące uchybienia:

- brak kart charakterystyki - 15 zakładów, tj. 1,49 % skontrolowanych zakładów
- nieprawidłowe karty charakterystyki - 9 zakładów, tj. 0,90 % skontrolowanych zakładów
- nieprawidłowe oznakowanie substancji i preparatów chemicznych - 12 zakładów, tj. 1,19 % skontrolowanych zakładów.

Ponadto zakwestionowano oznakowanie 12 produktów oraz prawidłowość 10 kart charakterystyki. U 3 stosujących stwierdzono niewłaściwe oznakowanie pojemników, zbiorników, niezabudowanych rurociągów służących do przechowywania substancji i preparatów niebezpiecznych.

Nadzór nad realizacją inicjatyw kontrolnych wynikających z decyzji podjętych na posiedzeniu członków FORUM przy Europejskiej Agencji Chemikaliów w Helsinkach, w zakresie egzekwowania przepisów rozporządzenia WE nr 1907/2006 REACH

W ramach projektu REACH - EN - FORCE 1 prowadzonego pod patronatem Forum przy Europejskiej Agencji Chemikaliów w Helsinkach, którego głównym celem jest realizacja zasady „brak danych, brak obrotu” w sektorze chemicznym w Unii Europejskiej i w państwach EOG - EFTA, wynikającej z art. 5 rozporządzenia REACH przeprowadzono 26 kontroli. Na terenie województwa podlaskiego znajduje się 13 producentów i 2 importerów, którzy produkują lub importują substancje lub preparaty chemiczne w ilości powyżej jednej tony rocznie.

W systemie REACH - EN - FORCE 1 POLAND zostały zatwierdzone dwa kwestionariusze, z których jeden dotyczył pełnego zakresu projektu (nie określono tu niezgodności z wymogami REACH). W drugim kwestionariuszu wypełniona została część odnosząca się do karty charakterystyki, gdzie podano następujące nieprawidłowości:

- układ karty charakterystyki niezgodny z załącznikiem II rozporządzenia REACH
- brak aktualnych przepisów prawnych w pkt 15 karty charakterystyki

Oprócz ostatecznego celu - zapewnienia realizacji zasady „brak danych, brak obrotu” w europejskim sektorze chemicznym - zamierzeniem projektu jest również realizacja kilku pośrednich celów, takich jak budowanie potencjału instytucjonalnego organów egzekwowania prawa i szkolenie inspektorów, poprawa współpracy międzyinstytucjonalnej krajowych organów w zakresie egzekwowania przepisów dotyczących chemikaliów i inne.

Pierwszy projekt wykonawczy zajmuje się w szczególności stosowaniem się producentów i importerów do obowiązków prawnych w zakresie rejestracji wstępnej i rejestracji substancji wprowadzonych w postaci własnej lub jako składników preparatów oraz zgodności z kilkoma przepisami dotyczącymi kart charakterystyki. Jednocześnie projekt przyczyni się do zwiększenia wiedzy wśród podmiotów sektora na temat przepisów REACH. Krajowe inspektoraty mogłyby również odegrać bardzo ważną rolę w rozpowszechnianiu informacji na temat REACH.

Nadzór nad wprowadzaniem do obrotu detergentów i środków powierzchniowo czynnych przez producentów

W ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu detergentów i środków powierzchniowo czynnych przez producentów zgodnie z wymaganiami rozporządzenia (WE) nr 648/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie detergentów oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 907/2006 z dnia 20 czerwca 2006 r. zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 648/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie detergentów w celu dostosowania jego załączników III i IV - w aspekcie warunków i ograniczeń wprowadzania do obrotu i stosowania oraz właściwości środków powierzchniowo czynnych i detergentów zawierających środki powierzchniowo czynne przeprowadzono 7 kontroli w 7 zakładach zajmujących się produkcją detergentów. Na stwierdzone podczas kontroli nieprawidłowości, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 4 decyzje administracyjne, w których nakazy dotyczyły:

- braku informacji o zastosowanym środku powierzchniowo czynnym, potwierdzającej jego podatność na całkowitą biodegradację
- niewłaściwego oznakowania opakowania detergentów
- braku na opakowaniu detergentu informacji o obecności środków konserwujących
- nie poinformowania Inspektora do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych o wprowadzaniu do obrotu preparatu niebezpiecznego, będącego detergentem

Nadzór sanitarny nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych przy produkcji materiałów budowlanych

W ramach nadzoru nad warunkami pracy, w tym oceny warunków pracy i oceny narażenia zawodowego zakładach zajmujących się produkcją materiałów budowlanych, zaplanowano i skontrolowano 64 zakłady znajdujące się w ewidencji. W obiektach, w których produkuje się materiały budowlane, zatrudnionych jest 1526 osób, w tym w narażeniu na czynniki szkodliwe dla zdrowia przy tej produkcji pracuje 629 osób:

- hałas słyszalny – 604 osoby
- wibracja ogólna – 112 osób
- wibracja miejscowa – 89 osób
- pył przemysłowy o zawartości SiO₂ od 2-50% -88 osób
- pył gipsu o zawartości SiO₂ < 2% - 5 osób
- pył cementu portlandzkiego – 5 osób

W przekroczonych normatywach NDN (najwyższe dopuszczalne natężenie) pracowało 79 osób: 76 osób – hałas, 3 osoby - drgania mechaniczne ogólne.

Przekroczenia NDN wystąpiły w 8 skontrolowanych zakładach.

W zakładach produkcji materiałów budowlanych przeprowadzono 64 kontrole (61 kontrole podstawowe, 2 kontrole sprawdzające, 1 kontrolę interwencyjną). Na stwierdzone nieprawidłowości wydano 20 decyzji administracyjnych, które zawierały 96 nakazów:

- a) dotyczących badań i pomiarów w środowisku pracy - 51
- b) dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych – 8
- c) w zakresie substancji i preparatów chemicznych – 3
- d) w zakresie oceny ryzyka zawodowego – 10
- e) w zakresie stanu sanitarno – higienicznego zaplecza higieniczno- socjalnego - 5

9 decyzji dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia zostało wyegzekwowanych.

Nadzór nad realizacją ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii

Na terenie województwa podlaskiego w roku 2009 w ramach nadzoru nad przestrzeganiem przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii przez zakłady wprowadzające do obrotu prekursorzy narkotyków kategorii 2 i 3 przeprowadzono 78 kontroli w 78 zakładach. Stwierdzono, że 7 podmiotów wprowadza do obrotu prekursorzy kategorii 2, a 77 podmiotów prekursorzy kategorii 3. Podczas kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

W ramach realizacji zapisów art. 12 Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, przez właściwe kompetentnie instytucje oraz zgodnie z art. 32 rozporządzenia Rady (WE) nr 111/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r., określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi, pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno - Epidemiologicznych wypełniają formularz INCB. Dane z zakresu legalnego obrotu prekursorami narkotyków na terenie województwa podlaskiego przekazywane są do Głównego Inspektora Sanitarnego.

Nadzór nad wprowadzaniem do obrotu produktów biobójczych zawierających substancje czynne, będące przedmiotem decyzji Komisji z dnia 28 lipca 2008 roku dot. niewłączenia niektórych substancji do załącznika I, IA, IB do dyrektywy 98/8/WE Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącej wprowadzenia do obrotu produktów biobójczych

Pracownicy pionu higieny pracy województwa podlaskiego w 2009 roku przeprowadzili w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu produktów biobójczych zawierających substancje czynne, wymienione w decyzjach Komisji o niewłączeniu niektórych substancji do załącznika I, IA, IB do dyrektywy 98/8/WE 224 kontrole, podczas których stwierdzono, iż 57 produktów biobójczych wprowadzanych jest do obrotu bez wymaganego pozwolenia. Na stwierdzone nieprawidłowości Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego wydali 29 decyzji z nakazami dot. wycofania z obrotu produktów biobójczych, których pozwolenia na obrót straciły ważność w związku z tym, że zawierały substancje czynne, będące przedmiotem decyzji Komisji dot. niewłączenia niektórych substancji do załącznika I, IA, IB do dyrektywy 98/8/WE Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącej wprowadzenia do obrotu produktów biobójczych.

Tabela 11 Nadzór nad wprowadzaniem do obrotu produktów biobójczych na terenie województwa podlaskiego w 2009 r.

PSSE	Liczba zakładów w ewidencji	Liczba zakładów skontrolowanych	Liczba przeprowadzonych kontroli	Liczba decyzji	Liczba produktów biobójczych wprowadzanych do obrotu bez wymaganego pozwolenia
Augustów	20	15	17	2	5
Białystok	70	70	78	12	24
Bielsk Podlaski	19	14	16	3	9
Grajewo	4	4	4	0	0
Hajnówka	12	13	15	1	5
Kolno	6	7	7	1	0
Łomża	13	10	10	4	0
Mońki	6	6	15	0	0
Sejny	5	5	5	3	9
Siemiatycze	10	4	8	0	0
Sokółka	9	11	17	1	2
Suwałki	10	16	16	1	2
Wysokie Mazowieckie	10	10	13	1	1
Zambrów	5	3	3	0	0
Suma	199	188	224	29	57

Nadzór nad realizacją obowiązków wynikających z rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 01.12.2004r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy.

W 2009 roku w ewidencji województwa podlaskiego znajdowały się 422 zakłady, w których pracownicy pracują w kontakcie i/lub narażeniu na czynniki rakotwórcze i mutagenne.

Pracownicy pionu higieny pracy skontrolowali 335 obiektów, w których stwierdzono ekspozycję pracowników na czynniki rakotwórcze i mutagenne. W zakładach tych zatrudnionych jest 30957 pracowników, w tym 13053 osoby pracują w kontakcie z substancjami, preparatami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, co stanowi 42,16% ogółu zatrudnionych. Najwięcej osób narażonych jest na WZW B i WZW C (11481 pracowników) oraz promieniowanie jonizujące (1193 pracowników). Osoby te pracują w opiece zdrowotnej (PKD 86). Dużą część stanowią też pracownicy zatrudnieni w przemyśle drzewnym (PKD 16), w którym głównym czynnikiem rakotwórczym jest pył drewna twardego – 446 osób.

W 2009 roku przeprowadzono 347 kontroli w zakresie realizacji obowiązków wynikających z rozporządzenia w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy.

W 40 zakładach, co stanowi 11,9 % skontrolowanych obiektów, stwierdzono naruszenie przepisów rozporządzenia w sprawie narażenia na czynniki rakotwórcze i mutagenne w środowisku pracy.

Najczęściej stwierdzane uchybienia podczas kontroli to:

- brak rejestru prac w kontakcie z czynnikami rakotwórczymi i mutagennymi – 14 w zakładach, tj. w 4,2%
- brak rejestru pracowników narażonych na działanie czynników rakotwórczych i mutagennych - w 13 zakładach, tj. 3,9%
- nie przekazano do PWIS „informacji o czynnikach rakotwórczych” - w 11 zakładach, tj. w 3,3%

Na wyżej wymienione naruszenia Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 40 decyzji administracyjnych.

Tabela nr 12. Dane liczbowe z zakresu nadzoru nad czynnikami rakotwórczymi lub mutagennymi na terenie województwa podlaskiego

PSSE	Liczba zakładów pracy w ewidencji w PSSE	Liczba zakładów skontrolowanych w roku sprawozdawczym	Liczba osób narażonych na czynniki rakotwórcze			Liczba kontroli w roku sprawozdawczym	Liczba wydanych decyzji
			ogółem	kobiet	mężczyzn		
Augustów	32	16	417	334	83	18	2
Białystok	117	105	6779	5069	1710	110	22
Bielsk Podlaski	30	9	392	317	75	9	1
Grajewo	2	2	360	327	33	2	0
Hajnówka	50	50	838	583	255	50	2
Kolno	23	14	232	175	57	14	2
Łomża	40	40	1249	936	313	42	0
Mońki	7	7	322	268	54	7	7
Sejny	14	14	213	186	27	14	0
Siemiatycze	23	13	396	278	118	13	0
Sokółka	30	30	283	127	156	33	3
Suwałki	36	16	1076	771	305	16	1
Wysokie Mazowieckie	11	12	443	280	163	12	0
Zambrów	7	7	53	1	52	7	0
Razem	422	335	13053	9652	3401	347	40

Tabela 13 Narażenie pracowników województwa podlaskiego na najczęściej występujące czynniki rakotwórcze w 2009 roku

PSSE	Liczba osób zatrudnionych w zakładach	Liczba osób pracujących w kontakcie z czynnikami rakotwórczymi	Liczba osób narażonych								
			Promieniowanie jonizujące	WZW B i C	Pył drewna twardego	Benzen	Azbest	Benzyna, niskowrząca niespecyfikowana	Tlenek etylenu	WWA	Związki chromu (VI)
Augustów	1242	417	29	357	0	0	13	13		1	2
Białystok	19052	6779	845	6223	60	82	24	134	15	77	101
Bielsk Podlaski	528	392	22	327	6	0	38	29	0	8	0
Grajewo	390	360	13	360	0	0	0	0	0	0	0
Hajnówka	1888	838	17	575	216	8	8	20	0	0	0
Kolno	228	232	5	193	2	0	2	0	3		2
Łomża	1994	1249	127	1067	27	121	10	0	22	0	17
Mońki	333	322	3	295	7	0	0	17	0	0	0
Sejny	254	213	4	209	0	0	0	0	0	0	0
Siemiatycze	455	396	9	320	57	0	6	4	0	0	0
Sokółka	1871	283	25	166	4	59	11	59	0	4	12
Suwałki	1951	1076	56	989	29	4	15	0	5	0	6
Wysokie Mazowieckie	492	443	37	400	5	0	3	0	0	34	0
Zambrów	279	53	1	0	33	0	12	0	0	0	7
SUMA	30957	13053	1193	11481	446	274	142	276	45	124	147

Nadzór nad kontrolą przygotowania pracodawców zatrudniających pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest w zakresie zapewnienia ochrony pracowników przed szkodliwym działaniem włókien azbestu i pyłu zawierającego azbest w ramach długofalowego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski.

W ewidencji pionu higieny pracy województwa podlaskiego znajduje się 70 podmiotów zatrudniających pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest. W 2009 roku na terenie województwa podlaskiego skontrolowano w ww zakresie 48 obiektów. W zakładach tych zatrudnionych jest 708 osób, a w kontakcie z azbestem pracują 142 osoby. W ww obiektach przeprowadzono 50 kontroli, w tym 15 podczas prac rozbiórkowych. Sporządzono 50 protokołów kontroli, 7 z naruszeniami. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego wydali 7 decyzji administracyjnych, stwierdzając następujące nieprawidłowości:

- pracodawca nie prowadzi rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostania w kontakcie z czynnikami o działaniu rakotwórczym - 2 zakłady
- pracodawca nie prowadzi rejestru pracowników narażonych na działanie czynników rakotwórczych - 2 zakłady
- nie przekazano do PWIS informacji o czynnikach rakotwórczych – 1 zakład
- brak lub nieaktualne badania środowiska pracy w zakresie stężenia pyłu azbestu - 3 zakłady
- nie oceniono i nieudokumentowano ryzyka zawodowego z azbestem - 2 zakłady

W 2009 roku na terenie województwa podlaskiego nie stwierdzono chorób zawodowych, powstałych w skutek narażenia pracowników na azbest.

Tabela 14 Dane liczbowe z zakresu nadzoru nad kontrolą przygotowania pracodawców zatrudniających pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest na terenie województwa podlaskiego w 2009 roku

PSSE	Liczba zakładów w ewidencji	Liczba skontrolowanych zakładów	Liczba osób zatrudnionych w zakładach	Liczba osób pracujących w kontakcie	Liczba kontroli	Liczba protokołów w tym z uchybieniami	Liczba decyzji/ liczba nakazów
Augustów	6	4	21	13	4	4/0	0
Białystok	13	16	224	24	18	18/4	4/5
Bielsk Podlaski	3	3	200	38	3	3/0	0
Grajewo	0	0	0	0	0	0	0
Hajnówka	2	2	9	8	2	2/0	0
Kolno	2	2	2	2	2	2/2	2/6
Łomża	5	4	40	10	4	4/0	0
Mońki	0	0	0	0	0	0	0
Sejny	0	0	0	0	0	0	0
Siemiatycze	4	3	21	6	3	3/1	1/3
Sokółka	6	2	106	11	2	2/0	0
Suwałki	24	7	52	15	7	7/0	0
Wysokie Mazowieckie	3	3	3	3	3	3/0	0
Zambrów	2	2	30	12	2	2/0	0
Suma	70	48	708	142	50	50/7	7/14

Prowadzenie promocji zdrowego stylu życia w miejscu pracy „miejsce pracy środowiskiem bez papierosa”.

W 2009 r. roku pracownicy Higieny Pracy i Promocji Zdrowia województwa podlaskiego ramach promowania przez Państwową Inspekcję Sanitarną w zakładach zdrowego stylu życia w miejscu pracy, realizując program antynikotynowy „Miejsce pracy środowiskiem bez papierosa” wytypowali 40 zakładów pracy, które wyraziły chęć realizacji działań profilaktycznych w zakresie palenia tytoniu wśród załogi. Sekcje Higieny Pracy PPSE województwa podlaskiego nawiązały w powyższym temacie współpracę z Oddziałami Promocji Zdrowia. Oddziały organizowały szkolenie w powyższym temacie dla przedstawicieli zakładów pracy, szkół i przedszkoli oraz ZOZ, których celem było:

- przybliżenie pracownikom związku pomiędzy paleniem papierosów i ekspozycją zawodową, a chorobami wywołanymi dymem tytoniowym;
- pomoc pracownikom w rozwijaniu gotowości do rzucenia palenia lub znacznego jego ograniczenia.

Na każdym spotkaniu zostały omówione zagadnienia związane ze szkodliwością palenia tytoniu:

- skład dymu tytoniowego;
- wpływ dymu tytoniowego na organizm człowieka oraz choroby wywołane paleniem tytoniu;
- bierne palenie tytoniu;
- korzyści wynikające z zaprzestania palenia;
- mity związane z paleniem tytoniu na przykładzie prezentacji „Parszywa dwunastka - czyli szkodliwe mity na temat palenia papierosów”.

Ponadto przekazano materiały edukacyjne dotyczące profilaktyki tytoniowej (ulotki, broszury i płytę CD z materiałami edukacyjnymi).

Do zakładów, w których nie przeprowadzono spotkań, dostarczono również ulotki, plakaty, broszury dotyczące szkodliwości palenia.

Pracownicy Sekcji Promocji Zdrowia przeprowadzili w wytypowanych 40 zakładach ankietę z pracodawcami pozwalającą ocenić poziom aktywności przedsiębiorstw w dziedzinie promocji zdrowia w miejscu pracy.

Zakłady pracy podejmują działania służących ograniczeniu palenia ze względu na:

- obowiązek respektowania ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych
- troskę o jakość produkcji lub świadczonych usług i poprawę wizerunku firmy
- troskę o zdrowie pracowników.

Zakłady, w których były przeprowadzaneankiety, są skłonne do podejmowania działań prozdrowotnych przede wszystkim ze względu na korzyści ekonomiczne dla firmy.

We wszystkich ankietowanych na terenie województwa podlaskiego urzędach i przedsiębiorstwach obowiązują jakieś ograniczenia dotyczące palenia tytoniu:

- całkowity zakaz palenia tytoniu

- zakaz połowiczny z wyznaczeniem specjalnych do tego miejsc np. palarnie w pomieszczeniach zamkniętych, oznaczone miejsca na korytarzach, szatniach lub schodach.

W części zakładów miejsca przeznaczone do palenia nie zapewniają wystarczającej ochrony niepalących przed dymem tytoniowym ani odpowiedniej redukcji szkodliwego oddziaływania na palących.

W wielu zakładach obowiązujące ograniczenia związane z paleniem tytoniu nie są rygorystycznie egzekwowane. Należałoby łączyć wprowadzanie ograniczeń w paleniu z działaniami informacyjnymi, wsparciem dążeń pracowników do zachowań prozdrowotnych oraz zapewnieniem środków zapewniających respektowanie obowiązujących zasad.

Większość pracodawców oczekuje od instytucji zajmujących się zdrowiem publicznym pomocy przy realizacji działań prozdrowotnych w formie przeprowadzenia u nich zajęć edukacyjnych, dostarczenia im materiałów informacyjnych do rozdawnictwa, wsparcia finansowego, kampanii medialnych, uregulowań prawnych oraz badań profilaktycznych.

Jak wynika z uzyskanych informacji najczęściej występującymi utrudnieniami przy realizacji przedmiotowych działań na rzecz zdrowia pracowników są:

- niedostatek systemowych rozwiązań prawnych i finansowych
- słabe zainteresowanie tego rodzaju działaniami ze strony pracowników
- brak środków na takie cele.

Można sądzić, że szansę realizacji w zakładach pracy mają tylko działania nakazane przez prawo lub finansowane przez podmioty zewnętrzne.

W 2009 r. podczas dokonywanych kontroli były zbierane informacje na temat przestrzegania zakazu palenia tytoniu w zakładach i organizacji miejsc wyznaczonych do palenia tytoniu, pracownicy Higieny Pracy w każdym zakładzie promowali zdrowy styl życia, zachęcając do tworzenia miejsc pracy bez papierosa. Informowano pracodawców o zakazach palenia, szczególnie w miejscach, gdzie łączne narażenia na dym papierosowy i występujące czynniki szkodliwe może być bardzo niebezpieczne dla zdrowia np. lakiernie, malarnie, spawalnie lub miejsca gdzie występują czynniki rakotwórcze na stanowiskach pracy.

W ramach realizacji programu podczas bieżących kontroli były Zakłady niechętnie odnosiły się do w/w tematu argumentując, iż w miejscach pracy wywieszane są informacje o zakazie palenia. Pracownicy podpisują oświadczenia, w których deklarują, że nie będą palić papierosów na terenie zakładu.

Wzorem lat ubiegłych kontynuowana była comiesięczna „Ocena aktualna sytuacji w zakresie przestrzegania zakazu palenia tytoniu” przekazywana do Oddziału Promocji Zdrowia. Pracodawcy bądź przedstawiciele firm odpowiedzialni za bhp informowali o istniejącym problemie palenia tytoniu w zakładach pracy.

W listopadzie 2009r. odbyła się konferencja dot. tej tematyki. Organizatorem był Podlaski Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Białymstoku. Honorowy patronat objął Marszałek Województwa Podlaskiego.

Występowanie chorób zawodowych

Następstwem działania czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy lub sposobu wykonywania pracy są rozpoznawane u pracowników choroby zawodowe. W 2009 r. do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych województwa podlaskiego zgłoszono 160 podejrzeń chorób zawodowych. Na podstawie danych zawartych w orzeczeniach lekarskich, wydawanych przez jednostki służby zdrowia uprawnione do rozpoznawania chorób zawodowych oraz analizy ocen narażenia zawodowego pracowników organy I instancji Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały 111 decyzji stwierdzających chorobę zawodową.

Decyzji negatywnych o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej wydano 57.

Struktura zachorowań na choroby zawodowe w 2009r. przedstawia się następująco:

6. Astma oskrzelowa – 1 przypadek
7. Zewnętrzne pochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych – 5 przypadków
12. Alergiczny nieżyt nosa – 1 przypadek
15. Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym – 11 przypadków
18. Choroby skóry – 2 przypadki
19. Przewlekłe choroby narządu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy – 4 przypadki

20. Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy - 3 przypadki

26. Choroby zakaźne lub pasożytnicze - 84 przypadki

- borelioza - 76 przypadków
- gruźlica - 1 przypadek
- kleszczowe zap. mózgu - 5 przypadków
- różycyca - 1 przypadek
- czyraczność-gronkowcowa infekcja - 1 przypadek

Zaobserwowana wysoka zapadalność na boreliozę (76 przypadków) wśród rolników indywidualnych (36 przypadków) oraz pracowników leśnictwa (18 przypadków) jest związana z występowaniem terenów endemicznych siedlisk kleszcza pospolitego, będącego przenosicielem tego schorzenia.

W 2009 roku do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku wpłynęło 21 odwołań w sprawie chorób zawodowych: 18 wnieśli pracownicy z powodu nie rozpoznania przez właściwe jednostki służby zdrowia choroby zawodowej, a 3 pracodawcy.

Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku w 2009 r. wydał 20 decyzji: 13 utrzymujących w mocy decyzje organów I instancji i 6 decyzji uchylających w całości zaskarżoną decyzję i przekazujących sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ I instancji oraz 1 decyzję uchylającą i zmieniającą decyzję organu I instancji.

Tabela nr 15. Liczba chorób zawodowych stwierdzonych przez poszczególne PSSE na terenie woj. podlaskiego w 2009r.

Poszczególne PSSE	Liczba stwierdzonych chorób
Augustów	17 (12,62 %)
Białystok	29 (26,13 %)
Bielsk Podlaski	5 (4,5 %)
Grajewo	15 (13,51%)
Hajnówka	4 (3,61 %)
Kolno	6 (5,4 %)
Łomża	4 (3,61 %)
Mońki	5 (4,5 %)
Sejny	1 (0,9 %)
Siemiatycze	
Sokółka	5 (4,5 %)
Suwałki	8 (7,21 %)
Wysokie Mazowieckie	10 (9,01 %)
Zambrów	5 (4,5 %)

Tabela nr 16. Liczba decyzji pozytywnych i negatywnych wydawanych przez poszczególne PSSE na terenie województwa podlaskiego w 2008r. i 2009r.

Poszczególne PSSE	Decyzje w 2008r.		Decyzje w 2009r.	
	pozytywne	negatywne	pozytywne	negatywne
Augustów	17	0	14	1
Białystok	40	27	29	26
Bielsk Podlaski	7	1	5	1
Grajewo	12	3	15	1
Hajnówka	11	3	4	3
Kolno	8	1	6	1
Łomży	6	6	4	5
Mońki	4	2	5	3
Sejny	4	1	1	4
Siemiatycze	3	4	-	2
Sokółka	11	3	5	3
Suwałki	4	2	8	2
Wysokie Mazowieckie	4	2	10	2
Zambrów	5	3	5	3
Razem	136	38	111	57

Tabela nr 17. Częstotliwość występowania chorób zawodowych 2008r. i 2009r. na terenie województwa podlaskiego

Schorzenia wymienione w wykazie chorób zawodowych	Liczba stwierdzonych w 2007r.przypadków (% stwierdzonych przypadków)	Liczba stwierdzonych w 2008r. przypadków (% stwierdzonych przypadków)	Liczba stwierdzonych w 2009r. przypadków (% stwierdzonych przypadków)
3.1. Pylica krzemowa płuc	1 (1,01%)	1 (0,73%)	
6. Astma oskrzelowa	3 (3,03%)	2 (1,47%)	1 (0,9 %)
7. Zewnętrzne. alergiczne zap. pęch. płucnych	1 (1,01%)	2 (1,47%)	5 (4,5 %)
12. Alergiczny nieżyt nosa	2 (2,02%)		1 (0,9%)
15. Przewlekłe choroby narządu głosu	11 (11,11%)	18 (13,24%)	11 (9,91 %)
18. Choroby skóry	1 (1,01%)	3 (2,21%)	2 (1,80 %)
19. Przewlekłe choroby narządu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	1 (1,01%)	6 (4,41%)	4 (3,61 %)
20. Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy		2 (1,47%)	3 (2,7 %)
21. Obustronny ubytek słuchu spowodowany hałasem		1 (0,73%)	
22. Zespół wibracyjny		1 (0,73%)	
26. Choroby zakaźne lub pasożytnicze	79 (79,8%)	100 (73,53%)	84 (75,68 %)
-wzw	1 (1,01%)	4 (2,94%)	
-gruźlica			1 (0,9 %)
-borelioza	63 (63,63%)	85 (62,5%)	76 (68,47%)
- kleszczowe zapalenie mózgu	15 (15,15%)	10 (7,35%)	5(4,5%)
- czyrączność-infekcja gronkowcowa			1 (0,9%)
- różyca		1 (0,73%)	1 (0,9%)

Wnioski:

1. Zaobserwowano spadek liczby osób pracujących w przekroczeniach normatywów higienicznych, w porównaniu do roku 2007 i 2008.
2. Stwierdzono poprawę świadomości pracodawców i osób odpowiedzialnych w zakładach w zakresie czynników szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy
3. Zanotowano spadek liczby stwierdzanych chorób zawodowych stosunku do roku ubiegłego, na stałym poziomie utrzymuje się liczba borelioz o etiologii zawodowej. Od 2008 roku zanotowano wzrost liczby chorób wywołanych sposobem wykonywanej pracy.

Występowanie chorób zawodowych na terenie województwa podlaskiego w 2009r.

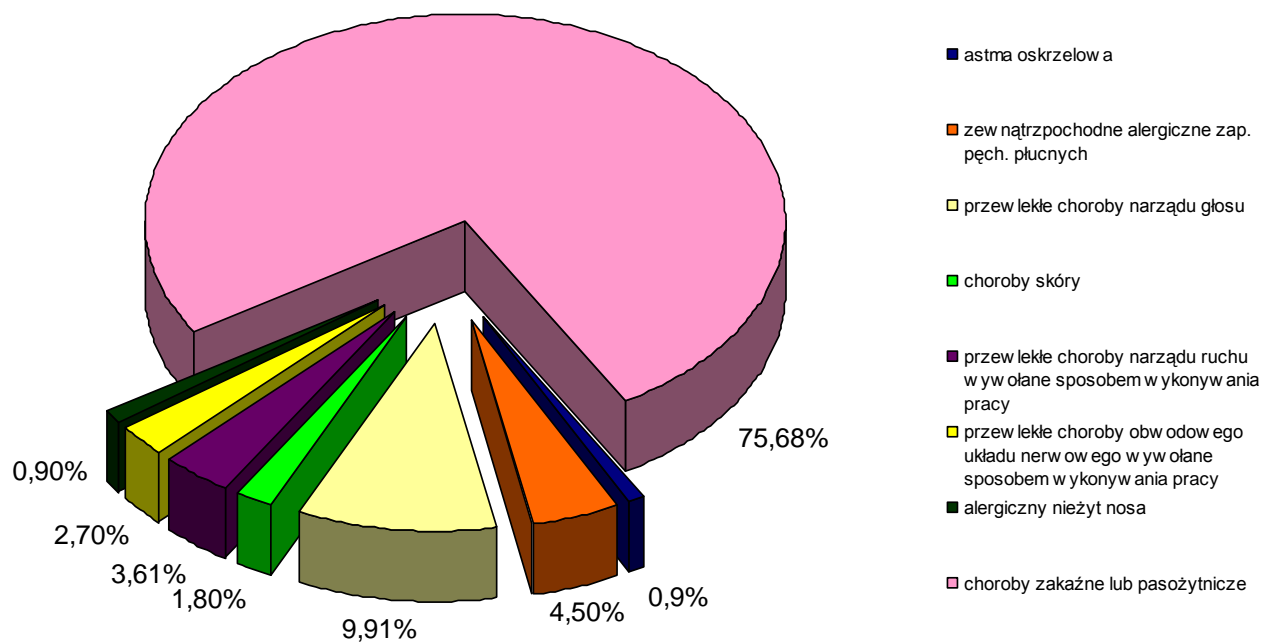

Tabela 18 Choroby zawodowe stwierdzone w 2009r. przez Państwowy Powiatowych Inspektorów Sanitarnych na terenie woj. podlaskiego

Choroby zawodowe w 2008r.	Powiatowe Stacje Sanitarno - Epidemiologiczne														
	Augustów	Białystok	Bielsk Podlaski	Grajewo	Hajnówka	Kolno	Łomża	Mońki	Sejny	Siemiatycze	Sokolka	Suwałki	Wysokie Mazowieckie	Zambrów	Razem
6. Astma oskrzelowa	1														1
7. Zewnętrzne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych				1				3						1	5
12. Alergiczny nieżyt nosa	1														1
15. Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym		3		1		2	1					2	1	1	11
18. Choroby skóry		2													2
19. Przewlekłe choroby narządu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy		2			1		1								4
20. Przewlekłe choroby obw. ukł. nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy		1	1		3						1				3
26. Choroby zakaźne lub pasożytnicze:	10	21	4	13		4	2	2	1		4	6	9	3	84
OGÓŁEM	14(12,62%)	(%)	5(4,5%)	15(13,51%)	4(3,61%)	6(5,4%)	4(3,61%)	5(4,5%)	1(0,9%)	(%)	5(4,5%)	8(%)	10(9,01%)	5(4,5%)	111

VII. OCENA STANU SANITARNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ W 2009 ROKU

1. Ocena zaopatrzenia ludności województwa podlaskiego w wodę do spożycia w 2009r.

1.1. Charakterystyka ujęć wody.

Województwo podlaskie leży w północno-wschodniej części Polski i zaliczane jest do regionów o charakterze rolniczo-przemysłowym. W strukturze podziału powierzchni dominują użytki rolne oraz rozległe obszary leśne. Tereny województwa obejmują 14 powiatów ziemskich i 3 powiaty grodzkie, w skład których wchodzi łącznie 118 gmin.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę ludności województwa są wody podziemne pochodzące z czwartorzędowych poziomów wodonośnych. Wody te charakteryzują się stosunkowo dobrą jakością, w związku z tym często nie wymagają uzdatniania - wymagają natomiast ochrony ilościowej i jakościowej. Woda pozyskiwana z tych ujęć z zastosowanym procesem uzdatniania – nie wymagała stałej dezynfekcji. Natomiast głównym źródłem zaopatrzenia w wodę do spożycia dla miasta Białegostoku, zamieszkującego przez 24,7 % ogółu ludności województwa jest rzeka Supraśl.

Woda z rzeki ujmowana jest w Wasilkowie z tzw. ujęcia brzegowego rzeki Supraśl. Wspomagana jest studziennymi wodami infiltracyjnymi, pochodzącymi również z tej rzeki. Woda rzeczna doprowadzona jest rowem do 6 stawów infiltracyjno-retencyjnych, a następnie tłoczona do Wydziału Produkcji Wody Wasilków – Pietrasze w Białymstoku. Tam poddawana jest na stacji uzdatniania ozonowaniu wstępnemu, koagulacji siarczanem glinu z krzemionką aktywną, flokulacji, filtrowaniu na filtrach pospiesznych, pośredniemu ozonowaniu, filtracji na filtrach węglowych oraz dezynfekcji końcowej chlorem gazowym. Woda z ujęcia infiltracyjnego ujmowana była w 2009r. przez 15 studni o głębokości od 18,0 m do 46,0 m, która również była wstępnie ozonowana, filtrowana na filtrach kontaktowych w Wydziale Produkcji Wody Wasilków – Pietrasze w Wasilkowie, a następnie przesyłana do Wydziału Produkcji Wody Wasilków - Pietrasze w Białymstoku w celu dalszego jej uzdatnienia, tj. filtracji na filtrach pospiesznych, pośredniemu ozonowaniu, filtracji na filtrach węglowych i dezynfekcji końcowej chlorem gazowym. Woda z tego wodociągu dostarczana mieszkańcom gminy Wasilków była poddawana dodatkowej dezynfekcji dwutlenkiem chloru w Wydziale Produkcji Wody Wasilków – Pietrasze w Wasilkowie.

Drugie ujęcie, czerpiące wodę w 2009r. z 17 studni wód podziemnych z pokładów czwartorzędowych znajduje się na obszarze 55 ha w Jurowcach, położonych w prawobrzeżnej części doliny rzeki Supraśl. W procesie uzdatniania woda była wstępnie ozonowana, filtrowana na filtrach żwirowo – antracytowych, a następnie również poddana dezynfekcji końcowej chlorem gazowym.

1.2. Analiza prowadzonego monitoringu jakości wody.

a) w zakresie parametrów chemicznych i fizykochemicznych.

W 2009r. Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego objęła monitoringiem kontrolnym i przeglądowym wodę produkowaną przez 354 wodociągi zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę (tzw. gminnych) oraz wodociągi lokalne pełniące rolę zbiorowego zaopatrzenia, a więc zaopatrujących w wodę budynki wielorodzinne. Wodociągi te zarządzane były przez 117 administratorów. Próby wody do badań pobierane były w ustalonych stałych miejscach, z częstotliwością zależną od dobowej wielkości produkcji wody, zgodnie z zaleceniami zawartymi w Dyrektywie Rady Unii Europejskiej 98/83/EC oraz z załącznikiem nr 6 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417). Dla wodociągów o objętości wody produkowanej poniżej 100 m³/dobę pobierano 2 próbki wody w roku dla monitoringu kontrolnego i 1 próbkę na 2 lata dla monitoringu przeglądowego - 39,2 % nadzorowanych wodociągów znajduje się w tej grupie. Infrastruktura wodociągowa w województwie charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem - tylko 4% wodociągów znajduje się w grupie produkujących wodę powyżej 1000 m³/dobę.

W 2009 roku w pobranych próbkach wody wodociągowej w zakresie monitoringu kontrolnego oznaczano 16 parametrów, a monitoringu przeglądowego - 48 parametrów. W Wodociągach Białostockich sp. z o.o., której sieć jest zasilana w wodę mieszaną, tj. powierzchniową i głębinową – oznaczano 18 parametrów w zakresie monitoringu kontrolnego i 54 parametry z monitoringu przeglądowego.

Wodę o kontrolowanej jakości w woj. podlaskim spożywało 1.118539 osób tj. 93,9% z czego 806206 osób tj. 72,1 % o nie kwestionowanej jej jakości.
W 31 niżej wymienionych gminach w 2009r. wszystkie wodociągi dostarczały mieszkańcom wodę o **niekwestionowanej** w ciągu roku jakości.

Nazwa powiatu	Nazwa gminy
augustowski	gm. Nowinka, gm. Augustów
białostocki ziemski	gm. Poświętne, gm. Suraż
bielski	gm. Rudka, gm. Wyszki, gm. Brańsk
grajewski	gm. m.Grajewo, gm. m. Rajgród, gm. w. Rajgród
hajnowski	gm. Czeremcha
kolneński	gm. m.Kolno, gm. Grabowo, gm. Mały Płock, gm. Stawiski, gm. Turośl
łomżyński grodzki	M. Łomża
łomżyński ziemski	gm. Jedwabne, gm. Nowogród, gm. Przytuły, gm. Miastkowo
moniecki	gm. Jaświły
siemiatycki	gm. m. Siemiatycze
sokólski	gm. Nowy Dwór
suwalski grodzki	M. Suwałki
suwalski ziemski	gm. Bakalarzewo, gm. Raczki, gm. Rutka Tartak
wysokomazowiecki	gm. m.Wysokie Mazowieckie, gm. m.-w. Ciechanowiec, gm. w. Sokoły

Wodę o kontrolowanej jakości największa liczba ludności spożywała w następujących powiatach:

- białostockim grodzkim (100%),
- łomżyńskim grodzkim (100%).
- zambrowskim (100%)
- bielskim (99,5%),
- hajnowskim (99,0 %)
- siemiatyckim (98,7%)
- suwalskim grodzkim (98,5%)

Podobnie, jak w roku poprzednim najmniej ludzi spożywało wodę o kontrolowanej jakości w następujących powiatach:

- sejneńskim (80,2%).
- kolneńskim (80,3%),
- monieckim (82,6%),

Na terenie woj. podlaskiego są to tereny o najniższym stopniu zwodociągowania. Nadal najsłabiej zwodociągowaną jest gmina Turośl w powiecie kolneńskim. Tylko jedna miejscowość w tej gminie , co stanowi 10,9 % ludności zamieszkującej tę gminę, spożywało wodę, której jakość była kontrolowana. Należy jednocześnie podkreślić, że w powiecie tym w gminie Grabowo wszystkie wsie są zwodociągowane, a w gminie Stawiski tylko jedna miejscowość nie jest zwodociągowana.

Problem ten dla wszystkich powiatów województwa podlaskiego przedstawiono na wykresie nr 1 [w załączniku 19](#).

W 2009r. rozbudowano 38 wodociągów, w których przybyło ogółem 133,817 km sieci wodociągowej oraz ponad 800 nowych przyłączy o łącznej długości 30,98 km.

W 2009r. spośród ludności spożywającej wodę o kontrolowanej jakości 312333 osoby tj. 27,9 % spożywało wodę, której **jakość w ciągu roku, w różnych okresach, w zakresie różnych parametrów była kwestionowana**, a więc nie spełniała wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417).

Wodę kwestionowaną w ciągu roku, w różnych jego okresach najwięcej osób spożywało w powiatach:

- zambrowskim (78,6 %)
- monieckim (71,4 %)

W 13 gminach woj. podlaskiego wodę kwestionowano we wszystkich tj. 22 wodociągach. Były to następujące gminy: gm. Augustów (powiat augustowski), gm. m. Bielsk Podlaski (powiat bielski), gm. Szczuczyn (powiat grajewski), gm. m. Hajnówka (powiat hajnowski), gm. Zbójna (powiat łomżyński ziemski), gm. Knyszyn, gm. Krypno (powiat moniecki), gm. Mielnik, gm. Milejczyce (powiat siemiatycki), gm. Wiżajny (powiat suwalski ziemski), gm. w. Czyżew Osada, gm. Nowe Piekuty (powiat wysokomazowiecki), gm. m. Zambrów (powiat zambrowski).

Dane w tym zakresie dla wszystkich powiatów województwa podlaskiego przedstawia wykres nr 2 [w załączniku 19](#).

Wodę z przekroczonymi wartościami parametrów i wskaźników określonych w obowiązujących przepisach **w różnych okresach 2009 roku** w województwie podlaskim produkowało 30,5 % urządzeń wodociągowych zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę.

Szczegółowa analiza parametrów i wskaźników jakości wody wykazała, że nadal wśród najczęstszych przyczyn kwestionowania jakości wody do spożycia były:

- mangan - w 30,2 % kontrolowanych wodociągów (46% ludności spożywającej wodę kontrolowaną);
- żelazo - w 19,5 % kontrolowanych wodociągów (36,2% ludności spożywającej wodę kontrolowaną);
- mętność - w 18,9 % kontrolowanych wodociągów (36,9% ludności spożywającej wodę kontrolowaną);
- jon amonowy - w 11,6 % kontrolowanych wodociągów (9,3% ludności spożywającej wodę kontrolowaną);
- barwa - w 6,2 % kontrolowanych wodociągów (29,9% ludności spożywającej wodę kontrolowaną).

Spośród ludności spożywającej wodę o kontrolowanej jakości, odsetek pijących wodę z ponadnormatywną zawartością poszczególnych zbadanych parametrów w powiatach województwa podlaskiego przedstawiono na wykresach o nr 3,4,5,6,7,8 [w załączniku 19](#).

Nadmienia się, że zwiększona zawartość **żelaza i manganu** nie stwarza zagrożenia dla zdrowia ludzi. Światowa Organizacja Zdrowia nie zaproponowała opartej na przesłankach zdrowotnych zalecanej dopuszczalnej wartości żelaza w wodzie do spożycia, a zalecana dopuszczalna wartość dla manganu jest dziesięć razy wyższa niż wartość dopuszczalna w obowiązujących przepisach prawnych, dostosowanych do przepisów unijnych. Jednak żelazo w ponadnormatywnych wartościach stężeń ma bardzo duże znaczenie techniczne i organoleptyczne. Obniżone wartości użytkowe wody (jej walory smakowe oraz podwyższona barwa) mogą być przedmiotem uzasadnionych skarg odbiorców wody. Żelazo łatwo odkłada się w rurach, tworząc twarde lub maziste osady, które odrywają się od ścianek rurociągów np. w trakcie awarii, zwiększonego przepływu, powodując efekt brudnej wody u odbiorców po włączeniu odcinka rurociągu do ponownej pracy. Osady w rurach mogą też negatywnie wpływać na sprawność sieci wodociągowej, pracę filtrów i wodomierzy. Żelazo osadzone w rurach zmniejsza ich światło, powodując duże straty energii pomp, tłoczących wodę. Ponadto w osadach tych mogą rozwinąć się najróżniejsze bakterie powodujące wtórne zanieczyszczenie wody. **Mangan** najczęściej współwystępuje w wodzie z żelazem. Podobnie jak w przypadku żelaza, negatywne skutki przekroczonej wartości manganu to głównie nieprzyjemny smak oraz zapach wody. Mangan tworzy charakterystyczne czarne osady w rurach, armaturze, które są jeszcze bardziej uciążliwe niż w przypadku żelaza i są trudniejsze w usunięciu. W osadach manganowych bardzo intensywnie rozwijają się różne bakterie.

Przyczyną ponadnormatywnej ilości tych parametrów może być ujmowanie wód podziemnych z utworów czwartorzędowych oraz brak lub niewłaściwie przeprowadzane procesy uzdatniania wody. Usunięcie manganu jest trudniejsze niż żelaza. Mangan łatwo się nie wytrąca i trzeba stosować specjalne metody uzdatniania, tj. stosować silne utleniacze lub odpowiednie złoża katalityczne. Przyczyną ponadnormatywnej zawartości tych metali bywa też niesystematyczne płukanie odżelaziaczy i odmanganiaczy. Sytuacja w tym zakresie na przestrzeni ostatnich lat nie ulega poprawie. Trwała poprawa jakości wody w większości przypadków wykracza poza ograniczone możliwości technologiczne istniejących stacji uzdatniania. Niezbędne jest wdrożenie technologii uzdatniania uwzględniającej nowe realia, a więc: rozbudowaną sieć wodociągową, nierównomierne zużycie dobowe wody oraz znacząco zaostrzone prawem wymagania jakościowe

dla tych parametrów w ostatnich latach – infrastruktura wodociągowa była projektowana i wykonana dla warunków, w których dopuszczalne wartości parametrów były znacznie wyższe.

Kolejnym parametrem nie spełniającym wymogów obowiązujących przepisów jest **mętność**, która ma duże znaczenie dla jakości wody w zakresie mikrobiologicznym. Woda o dużej mętności może chronić mikroorganizmy przed działaniem procesu dezynfekcyjnego i może pobudzać wzrost bakterii. Jest więc znaczący dla oceny skuteczności dezynfekcji. Mętność wody może być powodowana osadami w sieci wodociągowej lub obecnością nieorganicznych substancji stałych w wodach podziemnych.

Jon amonowy w wartościach przekraczających dopuszczalne normy był problemem w wodociągach kilku powiatów: augustowskim (5 wodociągów), białostockim ziemskim (9 wodociągów), wysokomazowieckim (6 wodociągów), zambrowskim (6 wodociągów). Parametr ten występuje często jako składnik naturalny w wodzie surowej w punktach ujęć wody. Wpływ może mieć też rolnicze wykorzystanie tych terenów, na których stosowano nawozy mineralne. Zgodnie jednak z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia jon amonowy nie ma bezpośredniego wpływu na zdrowie i nie zaproponowano zalecanej dopuszczalnej wartości opartej na przesłankach zdrowotnych

W roku sprawozdawczym nadal obserwowano problem zawartości w wodzie **azotanów**. Sytuacja dotyczyła 2 wodociągów w powiecie sokólskim oraz w jednym w powiecie augustowskim. Ich zawartość w wodzie przekraczała dopuszczalne wartości. Retrospektywna analiza wyników badań wody w 2009 r. wykazała, że sytuacja ta w dwóch wodociągach w powiecie sokólskim, tj. w Szudziałowie i Horczakach posiada trwały charakter. Podejmowane działania przez producentów wody nie rozwiązały tego problemu. W związku z tym - zgodnie z § 21 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61 z 2007r., poz. 417) – w 2008 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sokółce po analizie harmonogramu działań naprawczych wydał - na wniosek administratorów - zgodę na odstępstwo do dnia 31.12.2010 r. dla obu wodociągów.

Przekroczenie dopuszczalnej wartości azotanów w wodociągu w Jaziewie (pow. augustowski) wykazało krótkotrwały charakter i trwało 7 dni. Po przeprowadzonej dezynfekcji i przepłukaniu sieci przywrócono prawidłową jakość wody.

Azotany są ważnym parametrem biorąc pod uwagę zdrowie konsumentów. Mogą powodować, szczególnie u małych dzieci, kobiet ciężarnych oraz u osób w wieku podeszłym, powstawanie przewlekłych, a nawet ostrych zatruć (tzw. methemoglobinemię). Mogą powodować niedobór witaminy A, a także zahamowanie wzrostu. Badania epidemiologiczne wskazują też na prawdopodobną korelację pomiędzy śmiertelnością na raka żołądka i długotrwałym spożyciem nadmiernej ilości azotanów.

b) w zakresie parametrów mikrobiologicznych.

Monitoringiem w zakresie wymagań mikrobiologicznych, jakim powinna odpowiadać woda do spożycia objęto 6 parametrów. Najczęściej stwierdzano przekroczenia dopuszczalnych wartości dla następujących parametrów:

- **bakterie z grupy coli** (5,9% kontrolowanych wodociągów – dot. 4,9 % ludności spożywającej kontrolowaną wodę),
- **enterokoki** (1,4 % kontrolowanych wodociągów – dot. 0,6 % ludności spożywającej kontrolowaną wodę),
- **ponadnormatywna ogólna liczba mikroorganizmów w 22±2°C po 72h** (1,4 % kontrolowanych wodociągów – dot. 0,5% ludności spożywającej kontrolowaną wodę),
- **ponadnormatywna ogólna liczba mikroorganizmów w 36±2°C po 48 h** (1,4 % kontrolowanych wodociągów – dot. 0,5 % ludności spożywającej kontrolowaną wodę).

Zanieczyszczenia mikrobiologiczne wody najczęściej występowały w następujących powiatach:

1. białostockim ziemskim – w 8 wodociągach (przekroczenie trwało 4 ÷ 14 dni)
2. sokólskim – w 5 wodociągach (przekroczenie trwało 5 ÷ 44 dni)
3. bielskim – w 3 wodociągach (przekroczenie trwało 38 dni)
4. suwalskim – w 3 wodociągach (przekroczenie trwało 7 ÷ 12 dni)

Liczbę ludności w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego zaopatrywaną wodę okresowo zanieczyszczoną mikrobiologicznie przedstawiono na wykresach o nr 9, 10, 11, 12 w [załączniku 19](#).

Pogorszenie jakości wody w zakresie mikrobiologicznym było spowodowane głównie awariami urządzeń, przeciekami na sieci, brakiem właściwej dezynfekcji po dokonanej konserwacji, zły stan techniczny instalacji wewnętrznej, mały rozbiór wody, zwłaszcza z długich sieci wodociągowych, brak regularnego płukania sieci. Ponadto mogło być skutkiem wtórnego zanieczyszczenia w związku z odkładaniem się w przewodach związków żelaza i manganu.

W ostatnich latach nadal obserwuje się coraz niższe zużycie wody z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia, zwłaszcza na terenach wiejskich. Świadczy to o tym, że część ludności wiejskiej korzysta jednocześnie ze studni przydomowych, w których jakość wody nie jest monitorowana. Nadmienia się, że niski pobór wody zwłaszcza z długich systemów wodociągowych może skutkować trudnościami w utrzymaniu jej odpowiedniej jakości.

Nie bez znaczenia dla produkcji wody o dobrej jakości są kwalifikacje personelu obsługującego urządzenia wodociągowe – często są to osoby przypadkowe, nie posiadające odpowiedniego przygotowania zawodowego. Biorąc pod uwagę fakt, że woda jest produktem zaliczonym do żywności i spełnia niezwykle ważne funkcje w organizmie człowieka, proces produkcji wody powinien więc być objęty wymaganiami zbliżonymi do produkcji żywności wraz z zasadami systemu jakości. Stwierdza się jednak brak formalnych zapisów np. w odpowiednich aktach prawnych.

1.3. Zaopatrzenie w wodę do spożycia mieszkańców miasta Białegostoku.

Odrębnej analizy dokonano w zakresie zaopatrzenia w wodę ludności miasta Białegostoku, stanowiącego 24,7% ogółu ludności województwa. Mieszkańcy Białegostoku w większości zaopatrywani byli przez Wodociągi Białostockie sp. z o.o. dla którego produktem wyjściowym jest woda mieszana, tj.: 40,3% wody z ujęcia powierzchniowego, 14,7% wody infiltracyjnej oraz 45% - z ujęć podziemnych. Ponadto 3653 mieszkańców Białegostoku spożywało wodę z wodociągu Białostoczek, a 170 osób korzystało z wody produkowanej przez FADOM, tj. wodociąg lokalny o charakterze publicznym.

W 2009r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku kontynuował monitoring kontrolny i przeglądowy jakości wody w tych wodociągach oraz pobierał próbki wody do badań laboratoryjnych w ujęciu wody powierzchniowej na rzece Supraśl.

Jakość wody powierzchniowej ujmowanej przez Wodociągi Białostockie oceniana była na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. Nr204, poz.1728), będącego implementacją dyrektywy UE 79/869/EWG. Próbkę wody do badań pobierano w stawie infiltracyjnym, stanowiącym ujęcie brzegowe rzeki. Oznaczono w nich 49 parametrów i wskaźników, w tym: 6 pestycydów (lindan, aldryna, dieldryna, endryna, izodryna, DDT) oraz 4 parametry mikrobiologiczne (liczbę bakterii grupy coli, liczbę bakterii grupy coli typu kałowego, enterokoki, bakterie z rodzaju Salmonella). W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że w 2009r. nastąpiło dalsze pogorszenie jej jakości.

Zbadane próby wody w zakresie wykonanych w ciągu roku oznaczeń odpowiadała 4 – krotnie warunkom kategorii A2, 2 – krotnie A3 i 3 - krotnie poza kategorią A3, w tym: 2- krotnie ze względu na zawartość w niej ogólnego węgla organicznego (OWO) oraz 1 – krotnie ze względu na podwyższone pH. Przyczyny takiej sytuacji należy upatrywać w spływie wód infiltrowanych z torfowego i leśnego podłoża górnej części zlewni do koryta rzeki Supraśl. Wysoka zawartość OWO w wodzie surowej wymaga szczególnego podejścia technologicznego w procesie uzdatniania w celu usunięcia z niej substancji organicznych. Z problemem tym musieli się zmierzyć technolodzy Wodociągów Białostockich sp. z o.o., by z tego surowca wyprodukować wodę o dobrej jakości.

Jakość wody uzdatnionej w Wodociągach Białostockich kontrolowana była w 15 punktach monitoringowych, w tym w 13 punktach na sieci wodociągowej. Pobrane próbki wody wykazały dobrą jej jakość. Jedynie 2 – krotnie w ciągu roku w tym samym punkcie poboru (budynek szkoły) stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych norm na zawartość żelaza i manganu oraz niewłaściwą jej barwę i mętność. Prawdopodobną przyczyną tego był znikomy rozbiór wody spowodowany przerwą pracy szkoły (pobór prób – 13 lipca i 28 grudnia).

W stosunku do 2008r. w Wodociągu Białostockim stwierdzono dalsze obniżenie się w wodzie zawartości trihalometanów. Stężenie chloroformu, dichlorobromometanu, dibromochlorometanu, bromoformu i Σ THM kształtowało się na poziomie wartości niższych niż dopuszczalne przez cały rok. Stężenie pozostałych parametrów zbadanych w wodzie również spełniało wymogi określone w obowiązujących przepisach.

Stężenie chloroformu i sumy trihalometanów w zbadanych próbkach wody pobranych w wyznaczonych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku w punktach monitoringowych przedstawiono na wykresach o nr 13 i 14 w załączniku 19.

1.4. Podejmowane działania w przypadku stwierdzonych przekroczeń dopuszczalnych norm.

W przypadkach pogorszenia jakości wody, a zwłaszcza w sytuacji zawartości parametrów chemicznych i mikrobiologicznych w wartościach przekraczających dopuszczalne normy, administratorzy podejmowali działania naprawcze, które zależne były od ustalonej przyczyny: zwiększano napowietrzanie wody surowej, w skrajnych przypadkach wyłączano z eksploatacji zanieczyszczone studnie. Intensyfikowano płukanie złożeń, a w przypadku braku efektów dokonywano wymiany złożeń. Ponadto płukano i dezynfekowano sieci wodociągowe, czyszczono i dezynfekowano zbiorniki wyrównawcze. W wielu przypadkach były to jednak poprawy krótkotrwałe. Stwierdzono, że wiele obiektów wymaga inwestycji pozwalających na wymianę urządzeń uzdatniających, zastosowanie nowych technologii uzdatniania itp. W takich sytuacjach podejmowano decyzje o modernizacji stacji uzdatniania wody. W 2009 roku modernizacje przeprowadzono m. in. w wodociągach: w Białymstoku, Bożejewie, Janowie, Suchowoli, Kopciówce, Leśnikach, Nierosnie, Babikach, Rybakach, Kuleszach, Boguszewie, Rudzie, Suwałkach, Jeleniewie, Raczkach, Wierciochach i Masiewie. Ponadto w Rudzie wymieniono odżelaziacze, we Wroceniu wymieniono filtry we wszystkich odżelaziaczach. Wszczęto też procedury inwestycyjne dot. modernizacji stacji uzdatniania wody w Zabelu i w Boćkach.

1.5. Wykorzystanie funduszy UE na modernizację infrastruktury wodociągowej.

Ustalono, że większość inwestycji finansowano z funduszy gminnych, rzadko z udziałem środków unijnych. Jedynie w powiecie suwalskim w 4 wodociągach (Suwałki, Jeleniewo, Raczki i Wierciochy) wybudowano ze środków unijnych 4.238,9 m sieci wodociągowej oraz 62,8 m przyłączy, a w powiecie hajnowskim zmodernizowano wodociąg w Masiewie. W trakcie realizacji jest rozbudowa wodociągu w Mońkach.

Ponadto o fundusze unijne ubiegają się właściciele i administratorzy następujących wodociągów:

- na modernizację stacji uzdatniania wody: w Tajnie Starym (pow. augustowski), w Czyżewie, w Wierzbowiznie, w Kobylinie Borzymach (pow. wysokomazowiecki);
- wnioski zostały złożone i pozytywnie zaakceptowane na modernizację całej infrastruktury wodociągowej i budowę zbiornika wyrównawczego wodociągu w Długotęce oraz rozbudowę wodociągu w Osowcu (pow. moniecki).

1.6. Ocena kontroli wewnętrznej prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowe.

W 2009 roku państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni woj. podlaskiego dokonali oceny realizacji kontroli wewnętrznej jakości wody do spożycia prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowe – kanalizacyjne – zgodnie z art. 5 ust. 1a ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (Dz. U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858). W szczególności zaś oceniono realizację obowiązków zawartych w § 4 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007r. w sprawie jakości wody do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2007r. Nr 61, poz. 417). Oceniono w tym zakresie wszystkie nadzorowane wodociągi. Oceną objęto zwłaszcza następujące zagadnienia:

- zakres badań,
- częstotliwość badań,
- sposób informowania państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych o pogorszeniu jakości wody,
- uzgadnianie z państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym punktów poboru próbek wody,
- wykonanie stałych punktów czerpalnych służących do pobierania próbek wody,
- uzgadnianie harmonogramu poboru próbek wody z państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym,
- podejmowanie działań naprawczych w przypadku pogorszenia jakości wody.

Stwierdzono, że kontrolę wewnętrzną przedsiębiorstwa **wodociągowo-kanalizacyjne realizowały w sposób zadawalający** we wszystkich wodociągach na terenie powiatów: **augustowskiego,**

białostockiego grodzkiego, bielskiego, grajewskiego, łomżyńskiego grodzkiego i ziemskiego, monieckiego, wysokomazowieckiego.

W pozostałych przypadkach państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni podejmowali działania w celu wyegzekwowania obowiązków w powyższych zakresach. W wielu gminach stwierdzano nieprawidłowości. I tak w gminach: Kuźnica i Szudziałowo nie prowadzono kontroli wewnętrznej, a w gminie Suchowola obowiązek ten realizowano bez wcześniejszego uzgodnienia harmonogramu poboru próbek z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Sokółce. Wójt Gminy Kolno dokonał badań jakości wody nie przestrzegając wymaganej częstotliwości. Wójt Gminy Grabowo, mimo otrzymania wyniku z kwestionowanymi parametrami, nie poinformował Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kolnie o przekroczeniach oraz o podjętych działaniach w celu ich eliminacji. Spółdzielnia Mieszkaniowa „Drozd” z Kowal Oleckich administrująca wodociągi Garbas i Mieruniszki (pow. suwalski) nie wykonała wszystkich zaplanowanych poborów prób wody w ramach kontroli wewnętrznej. Na terenie powiatu białostockiego ziemskiego żadne przedsiębiorstwo wodociągowe nie prowadziło kontroli wewnętrznej jakości wody w administrowanych wodociągach zgodnie z obowiązującymi przepisami. Największe problemy sprawiali niżej wymienieni administratorzy:

- Urząd Miejski w Zabłudowie - pobrał do badań wyłącznie po jednej próbce wody w zakresie monitoringu kontrolnego z każdego z eksploatowanych wodociągów;
- Komunalny Zakład Budżetowy w Gródku - nie pobrał w ciągu minionego roku żadnej próbki w zakresie monitoringu przeglądowego oraz 3 próbek z zakresu monitoringu kontrolnego;
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Michałowie - nie skontrolował żadnego wodociągu prawidłowo (nie pobrał do badań laboratoryjnych 8 próbek fizyko-chemicznych i 5 próbek bakteriologicznych w zakresie monitoringu kontrolnego oraz 2 próbek w ramach monitoringu przeglądowego);
- Urząd Gminy w Zawadach - pobrał do badań laboratoryjnych niedostateczną liczbę próbek wody w zakresie monitoringu kontrolnego z każdego eksploatowanego wodociągu.

Ponadto niewłaściwie realizowana była kontrola wewnętrzna przez Zakład Instalacji Sanitarnych z Filipowa administrujący wodociągi : Czarne, Filipów, Motule Stare. Mimo prawidłowego zaplanowania poboru prób w ramach kontroli wewnętrznej, do sierpnia żadne badanie nie zostało wykonane, a po licznych monitach ze strony PPIS w Suwałkach badania wykonano, ale wszystkie próbki wody pobrano w ostatnich 4 miesiącach roku.

Dużym problemem było wykonanie stałych punktów czerpalnych. Powodem tego w przypadku sieci już eksploatowanej były bariery natury formalnoprawnej. Tego wymogu nie uwzględniano na etapie projektowania i wykonawstwa infrastruktury wodociągowej. W 2009r. stwierdzono, że dla większości wodociągów wykonywano je w ujęciach wody i w miejscach podawania wody do sieci wodociągowej. Problemem jednak były punkty u odbiorców. Możliwość pobierania próbki w takich przypadkach państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni uzgadniali z właścicielem instalacji wewnętrznej. W 2009r. stwierdzono, że właściciele instalacji wewnętrznej na terenach wiejskich w wielu przypadkach nie wyrażali dalszej zgody na pobór wody w ich mieszkaniach. W takich sytuacjach koniecznym było ustalanie nowych punktów poboru próbek wody.

Z perspektywy kilku lat ocenia się, że ten ustawowy obowiązek, mimo początkowych oporów, jest dostrzegany przez przedsiębiorstwa. W wielu przypadkach dało to możliwość podejmowania działań, zanim Organy inspekcji sanitarnej wykazały nieprawidłowości w swoich badaniach. Pozytywny efekt tego obowiązku odnotowano np. w gminie Lipsk (pow. augustowski). Administrator wodociągu wraz z Burmistrzem Lipska, po wystąpieniu przekroczenia azotanów w kilku próbkach wody pobranej do badań w tym trybie, zarządzili kontrolę zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe w gospodarstwach położonych w pobliżu ujęcia wody. Po interwencji część tych zbiorników została uszczelniona, a dna wybetonowano. Ponowne badania wykazały, że zawartość azotanów nie przekraczała dopuszczalnych norm.

Reasumując, realizacja obowiązku prowadzenia kontroli wewnętrznej nastęrczała wiele trudności. Jedną z przyczyn jest znaczne rozdrobnienie infrastruktury wodociągowej woj. podlaskiego, o którym była mowa wcześniej. Dla małych wodociągów kontrola wewnętrzna, a zwłaszcza zorganizowanie własnego laboratorium spełniającego obowiązujące wymogi jest dużym obciążeniem finansowym. Nadmienia się, że na terenie woj. podlaskiego tylko jedno laboratorium - należące do Wodociągów Białostockich sp. z o. o.- posiadało zatwierdzony przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku system jakości, co zgodnie z obowiązującymi przepisami uprawnia do wykonywania badań w ramach kontroli wewnętrznej. Pozostałe wodociągi wykonują badania w ww. laboratorium lub – w ramach umowy/zlecenia - w trzech

istniejących laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej funkcjonujących w zintegrowanym systemie badań jakości wody tj. w Białymstoku, Łomży i Suwałkach. W 2009 roku sytuacja w tym zakresie nie uległa poprawie. W województwie podlaskim jako jedynym w kraju funkcjonuje nadal **tylko jedno** laboratorium spełniające wymogi §6 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007r. w sprawie jakości wody do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2007r. Nr 61, poz. 417).

1.7. Sposób informowania konsumentów o jakości wody.

Zgodnie z art.12 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (Dz. U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858) wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany do informowania mieszkańców o jakości wody. Pracownicy PIS podczas kontroli oceniali realizację również tego obowiązku. Stwierdzono, że konsumenci są informowani w następujący sposób:

- poprzez umieszczenie informacji na własnych stronach internetowych,
- poprzez umieszczenie informacji na tablicach ogłoszeń w poszczególnych miejscowościach,
- wywieszenie informacji na tablicy ogłoszeń w Urzędach Gmin,
- w przypadku potwierdzonych zanieczyszczeń mikrobiologicznych informacja była przekazywana sołtysom poszczególnych miejscowości przez konserwatorów wodociągów;
- w przypadku budynków wielorodzinnych informacje wywieszano na kłatkach schodowych bloków mieszkalnych,
- w nielicznych przypadkach informacje o jakości wody publikowane były w prasie lokalnej oraz ogłaszane w radiu lokalnym.

Ponadto Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku komunikaty o pogorszeniu i poprawie jakości wody umieszczał na krajowym portalu Głównego Inspektoratu Sanitarnego MJSW, na swojej stronie internetowej oraz na stronach Biuletynu Informacji Publicznej. Opublikowano 66 takich komunikatów.

1.8. Ocena jakości wody w innych urządzeniach wodociągowych.

Poza wodociągami zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia, w 2009 roku na terenie woj. podlaskiego pracownicy Inspekcji Sanitarnej dokonali ponadto oceny jakości wody w 49 lokalnych urządzeniach wodociągowych. Były to wodociągi zakładowe - obiekty produkujące i sprzedające żywność, szkoły, szpitale oraz - w sezonie letnim –obiekty o znaczeniu turystycznym. Analiza wyników badań wykazała, że powodem kwestionowania jakości wody był również mangan, żelazo, mętność oraz barwa. W każdym przypadku stwierdzonych naruszeń państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wdrażali postępowanie administracyjne.

Ogółem na kwestionowaną jakość wody państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 173 decyzje administracyjne z zaleceniem wyeliminowania przekroczeń parametrów i wskaźników w zbadanych próbkach wody oraz 9 decyzji na niewłaściwy stan techniczny urządzeń wodociągowych. Ponadto wystosowali 55 komunikatów o pogorszeniu jakości wody.

W wyniku prowadzonego przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych postępowania administracyjnego w wielu przypadkach wyegzekwowano od administratorów wodociągów poprawę jakości wody. Na koniec 2009r. stwierdzono, że już tylko 6,3 % ludności spożywała wodę, której jakość była kwestionowana.

2. Monitoring zanieczyszczeń pyłowych powietrza (pyłu PM10) i substancji zawartych w pyle (ołowiu, kadmu, niklu)

Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Białymstoku w 2009 roku kontynuowała badania poziomu pyłu zawieszonego PM10, ołowiu, kadmu, niklu oraz związków tych metali zawartych w pyle na stacji pomiarowej zlokalizowanej na posesji WSSE w Białymstoku, ul. Legionowa 8. Uzyskane wyniki, wykonane przez Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku ocenione zostały w oparciu o dopuszczalne poziomy zawarte w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2009 r. Nr 5, poz. 31).

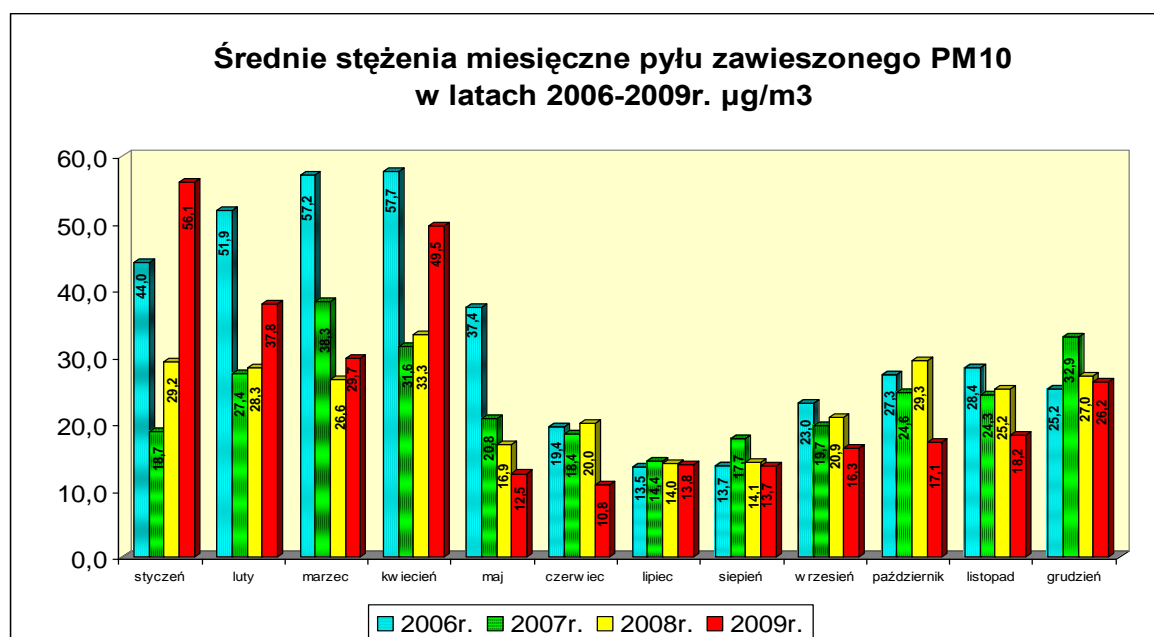
Pył znajdujący się w powietrzu oddziałuje na organizm ludzki poprzez układ oddechowy. Oddziaływanie pyłu zależy od wielkości cząstek, składu chemicznego i mineralogicznego. Najbardziej niebezpieczne dla zdrowia ludzkiego są pyły przedostające się do pęcherzyków płucnych o średnicy aerodynamicznej ziaren 1-5µm. Pył po dostaniu się do pęcherzyków płucnych może wywoływać stany zapalne, alergie, bronchity i pylice płuc.

Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 w 2009r. wynosiło **25,1 µg/m³** i nie przekroczyło poziomu dopuszczalnego (**40µg/m³**). W porównaniu z rokiem ubiegłym wartość ta była wyższa o **1,4 µg/m³**. Wartości stężeń średniomiesięcznych pyłu PM10 zawierały się w przedziale od **10,8** w miesiącu czerwcu do **56,1 µg/m³** w miesiącu styczniu. Rozkład stężeń w poszczególnych miesiącach roku 2009 w porównaniu z rokiem 2008 oraz latami 2006/2007 przedstawia tabela i wykres nr 1.

Tabela nr 1. Zestawienie stężeń średniomiesięcznych pyłu zawieszonego PM 10 (µg/m³) w latach 2006-2009

Stężenia średniomiesięczne pyłu zawieszonego PM 10 (µg/m ³) w poszczególnych miesiącach roku 2006/2007/2008/2009												
Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Średnie stężenie miesięczne w 2006r.	44,0	51,9	57,2	57,7	37,4	19,4	13,5	13,7	23,0	27,3	28,4	25,2
Średnie stężenie miesięczne w 2007r.	18,7	27,4	38,3	31,6	20,8	18,4	14,4	17,7	19,7	24,6	24,3	32,9
Średnie stężenie miesięczne w 2008r.	29,2	28,3	26,6	33,3	16,9	20,0	14,0	14,1	20,9	29,3	25,2	27,0
Średnie stężenie miesięczne w 2009r.	56,1	37,8	29,7	49,5	12,5	10,8	13,8	13,7	16,3	17,1	18,2	26,2

Wykres nr 1. Zestawienie stężeń średniomiesięcznych pyłu zawieszonego PM 10 (µg/m³) w latach 2006-2009

Jak wynika z powyższego zestawienia najwyższe stężenie średniomiesięczne w roku 2009 zanotowano w miesiącu styczniu. Wartość stężenia wyniosła **56,1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** . W porównaniu z rokiem ubiegłym była ona wyższa od maksymalnej notowanej w miesiącu kwietniu o **22,8 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** (**33,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$**).

Najniższe stężenie średniomiesięczne zanotowano w miesiącu czerwcu. Wartość stężenia wynosiła **10,8 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** . Ta wartość była niższa od minimalnej wartości z lipca roku 2008 o **3,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** (**14,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$**).

Wartości stężeń średniodobowych pyłu PM10 zawierały się w przedziale od granicy oznaczenia ilościowego czyli **poniżej 7 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** do **269 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** .

Ogółem w 2009 r. wystąpiło 30 przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10.

Poniżej przedstawiono zestawienie zbiorcze dotyczące ilości wyników badań pyłu zawieszonego PM 10 w poszczególnych miesiącach roku 2009 z uwzględnieniem ilości wyników przekraczających:

- a) dopuszczalny poziom substancji,
- b) górny próg oszacowania,
- c) dolny próg oszacowania.

Tabela nr 2. Zestawienie zbiorcze ilości wyników badań pyłu zawieszonego PM 10 w poszczególnych miesiącach roku 2009r. z uwzględnieniem ilości wyników przekraczających dopuszczalny poziom substancji oraz górny i dolny próg oszacowania

Pył zawieszony	Miesiąc	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Ilość wyników przekraczających dopuszczalny poziom substancji	Górny próg oszacowania $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Ilość wyników Przekraczających górny próg oszacowania	Dolny próg oszacowania $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Ilość wyników przekraczających dolny próg oszacowania
PM 10	styczeń	50	10	30	21	20	30
	luty		5		15		22
	marzec		1		13		23
	kwiecień		10		24		29
	maj		0		0		0
	czerwiec		0		1		2
	lipiec		0		1		2
	sierpień		0		0		1
	wrzesień		0		0		5
	październik		1		4		9
	listopad		0		1		12
	grudzień		3		6		16

Na stacji pomiarowej kontynuowano badania ołowiu, kadmu, niklu i ich związków w pyle zawieszonym PM10. Badania ołowiu, kadmu i niklu w pyle zawieszonym PM10 przeprowadzono w oparciu o Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2009 r. Nr 5, poz. 31). Dopuszczalny poziom ołowiu ze względu na ochronę zdrowia ludzi wynosi $0,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$, w roku kalendarzowym, zaś poziomy docelowe do osiągnięcia dla kadmu określono na $0,005 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a dla niklu $0,020 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Tabela nr 3 Zestawienie średnich rocznych stężeń ołowiu, kadmu i niklu w pyłe zawieszonym $\mu\text{g}/\text{m}^3$ PM10 za lata 2008-2009

Nazwa badanej substancji	Okres uśrednienia wyników pomiarów	Rok	
		2008	2009
Ołów w pyłe zawieszonym PM10	rok kalendarzowy	0,008	0,009
Kadm w pyłe zawieszonym PM10	rok kalendarzowy	poniżej 0,002	poniżej 0,002
Nikiel w pyłe zawieszonym PM10	rok kalendarzowy	poniżej 0,001	0,001

A zatem uzyskane wyniki badań ołowiu, kadmu i niklu i ich związków w pyłe zawieszonym PM10 uśrednione za rok spełniają i to z dużym zapasem wymogi ww. Rozporządzenia Ministra Środowiska. Wzorem lat ubiegłych wszystkie wyniki badań uzyskane na stacji pomiarowej będącej w posiadaniu WSSE w Białymstoku na bieżąco przekazywane były do bazy JPOAT Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz bazy centralnej MA do Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego-Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie. Ponadto wyniki badań umieszczane były na stronie internetowej WSSE w Białymstoku: www.wsse.bialystok.pl.

3. Obiekty użyteczności publicznej

W 2009 roku Państwowi Powiatowi i Graniczny Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego w ewidencji posiadali ogółem 3046 obiektów użyteczności publicznej, z czego w miastach 2154 obiekty, a na terenach wiejskich województwa 892. W tej grupie obiektów znalazły się m.in.: 31 ustępów publicznych, 25 basenów kąpielowych krytych, 9 basenów kąpielowych odkrytych, 40 domów pomocy społecznej, 3 noclegownie, 22 hotele, 3 motele, 8 pensjonatów, 2 kempingi, 30 schronisk, w tym schronisk młodzieżowych i pól biwakowych, 316 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie, 778 zakładów fryzjerskich, 245 zakładów kosmetycznych, 7 zakładów tatuażu, 165 zakładów odnowy biologicznej i 179 zakładów świadczących usługi łączone w powyższym zakresie, 18 dworców autobusowych, 35 dworców i stacji kolejowych, 1 przystań statków żeglugi śródlądowej, 1 przystań jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych, 4 drogowe i 2 kolejowe przejścia graniczne, 1 rzeczne przejście graniczne w Rudawce na Kanale Augustowskim, 205 terenów rekreacyjnych, 248 cmentarzy, 62 zakłady pogrzebowe oraz 606 innych obiektów użyteczności publicznej (m.in. parkingów, stacji paliw, obiektów sportowych, obiektów kulturalnych).

Spośród ogólnej liczby obiektów w ewidencji w 2009 roku skontrolowano 2494 obiekty (1880 w miastach i 614 na terenach wiejskich), co stanowiło 81,88% obiektów objętych ewidencją.

Spośród obiektów skontrolowanych w roku sprawozdawczym 77 obiektów oceniono jako złe pod względem sanitarnym (59 w miastach i 18 na terenach wiejskich), co stanowiło 3,09% obiektów skontrolowanych. Szczegółowe dane liczbowe wybranych grup obiektów w rozbiciu na miasto i wieś oraz porównanie lat 2008 i 2009 znajdują się w [załącznikach nr 20 i 21](#) do niniejszej oceny.

3.1 Zagadnienia związane z obsługą funkcjonowania szpitali

Spośród działających na terenie województwa podlaskiego 30 szpitali podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę w 18 z nich są miejskie wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę, a w 9 własne ujęcia (SP ZOZ w Sejnach – pod koniec roku), natomiast 3 szpitale działające na terenie Białegostoku – Uniwersytecki Szpital Kliniczny, Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny i Wojewódzki Szpital Specjalistyczny – zaopatrywane były w wodę mieszaną, otrzymaną przez zmieszanie wody ujmowanej z ujęć lokalnych z wodą z wodociągu Białystok.

Szczegółowy wykaz źródeł podstawowych dla szpitali oraz jakość wody przez nich dostarczana przedstawia się następująco:

1. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Augustowie – wodociąg miejski w Augustowie,
2. Niepubliczny ZOZ Prokardia s. c.(oddział kardiologiczny z oddziałem intensywnej opieki kardiologicznej), ul. Szpitalna 12 w Augustowie – wodociąg miejski w Augustowie,
3. Białostockie Centrum Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie w Białymstoku, ul. Ogrodowa 12 - wodociąg miejski w Białymstoku;
4. Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc w Białymstoku, ul. Warszawska 18 - wodociąg miejski w Białymstoku;
5. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Szpital Zespolony im. J. Śniadeckiego w Białymstoku – we wszystkich obiektach SP ZOZ na terenie Białegostoku: przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 25 i 26, ul. Warszawskiej 15, ul. Wołodyjowskiego 2/1 - podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę jest wodociąg miejski w Białymstoku;
6. Prywatna Klinika Położniczo-Ginekologiczna Spółka z o.o. w Białymstoku, ul. Parkowa 6 - wodociąg miejski w Białymstoku;
7. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Poliklinika Ginekologiczno-Położnicza” dr Krzysztof Arciszewski w Białymstoku ul. L. Zamenhofa 19 - wodociąg miejski w Białymstoku;
8. N ZOZ Humana Medica OMEDA w Białymstoku, ul. Fabryczna 39 - wodociąg miejski w Białymstoku;
9. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Bielsku Podlaskim, ul. Kleszczelowska 1 - wodociąg miejski w Bielsku Podlaskim;
10. Szpital Ogólny w Grajewie ul. Konstytucji 3-go Maja 34 - wodociąg miejski w Grajewie,
11. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „GRAMED” Sp. z o.o. Augustów Oddział Urazowo-Ortopedyczny w Grajewie, ul. Konstytucji 3-go Maja 34 – mieszczący się w Szpitalu Ogólnym w Grajewie – wodociąg miejski w Grajewie,
12. Szpital Ogólny w Kolnie, ul. Wojska Polskiego 69 – wodociąg miejski,
13. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Mońkach, Al. Niepodległości 9 - wodociąg miejski w Mońkach,
14. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Knyszynie, ul. Grodzieńska 96- wodociąg miejski w Knyszynie,
15. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Powiatowy w Siemiatyczach, ul. Szpitalna 8 - wodociąg miejski,
16. Samodzielny Szpital Miejski im. PCK w Białymstoku, ul. Sienkiewicza 79 - wodociąg miejski w Białymstoku ,
17. Szpital Ogólny w Wysokiem Mazowieckiem, ul. Szpitalna 5 - wodociąg miejski w Wysokiem Mazowieckiem;- oddział w Ciechanowcu - wodociąg miejski w Ciechanowcu
18. Szpital Powiatowy Sp. z .o.o. w Zambrowie, ul. Papieża Jana Pawła II 14 - wodociąg miejski w Zambrowie
19. Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Stanisława Deresza w Choroszczy - własne ujęcie – kwestionowano jakość wody z uwagi na przekroczenie parametrów : jonu amonowego, mętności, manganu, żelaza – prowadzono postępowanie administracyjne – pod koniec 2009r. jakość wody odpowiadała wymogom obowiązującego rozporządzenia,
20. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łapach, ul. Korczaka 23 – ujęcie własne – kwestionowano jakość wody pod względem fizyko-chemicznym. Na koniec 2009r. doprowadzono wodę do dobrej jakości;
21. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Hajnówce, ul. Lipowa 190 – wodociąg zakładowy SP ZOZ – woda dobra,
22. Szpital Wojewódzki im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży:- Oddziały przy ul. Piłsudskiego 11 – ujęcie własne- jakość wody dobra, - Oddział Zakaźny, ul. M.C. Skłodowskiej - wodociąg miejski w Łomży;
23. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sokółce, ul. Gen. Sikorskiego 40 – ujęcie własne (studnia wiercona) – jakość wody dobra - wodociąg posiada 2 zbiorniki retencyjne o pojemności uwzględniającej 24-godz. zapotrzebowanie na wodę;
24. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital w Dąbrowie Białostockiej, ul. M. Skłodowskiej - Curie 15- własny wodociąg lokalny (studnia wiercona)– Kontrola sanitarna wodociągu nie wykazała usterek sanitarno-technicznych. Prowadzone było natomiast postępowanie administracyjne na złą jakość bakteriologiczną wody. W wyniku podjętych

- działań naprawczych woda z ujęcia własnego została doprowadzona do właściwej jakości bakteriologicznej;
25. Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w Suwałkach, ul. Szpitalna 60 – własne ujęcie - jakość wody dobra;
  26. Specjalistyczny Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Suwałkach, ul. Szpitalna 62 - korzysta z ujęcia SP Szpitala Wojewódzkiego przy ul. Szpitalnej 60 - jakość wody dobra;
  27. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sejnach, ul. Edwarda Rittlera 1 – w 2009r. na początku źródłem podstawowym był wodociąg miejski w Sejnach, pod koniec roku podstawowym źródłem zaopatrzenia szpitala w wodę był wodociąg lokalny – w wyniku prowadzonego postępowania uzyskano poprawę jakości wody,
  28. Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny im. dr L. Zamenhofa w Białymstoku, ul. J. Waszyngtona 17 - wodociąg miejski w Białymstoku - w 2009r. szpital korzystał z wody mieszanej;
  29. Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Białymstoku ul. M. Skłodowskiej-Curie 24A - wodociąg miejski w Białymstoku – w 2009r. szpital korzystał z wody mieszanej;
  30. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. K. Dłuskiego w Białymstoku, ul. Żurawia 14 - ujęcie własne ze studni głębinowej i wodociąg miejski. Szpital korzystał z wody mieszanej (75% objętości wody mieszanej stanowiła woda z ujęcia własnego). kwestionowano jakość wody pod względem fizyko-chemicznym. Na koniec 2009r. doprowadzono wodę do dobrej jakości.

Rezerwowe ujęcia wody posiada 22 placówki lecznictwa zamkniętego. Jakość wody z tych ujęć często jest kwestionowana i w związku z tym w 2009r.: 3 ujęcia własne SP ZOZ Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. J. Śniadeckiego w Białymstoku i 1 ujęcie Szpitala Ogólnego w Kolnie zostało wyłączone z użycia. Natomiast w szpitalu w Wysokiem Mazowieckiem ujęcia rezerwowego w ogóle się nie używa ze względu na zły stan techniczny urządzeń do uzdatniania wody. Wodę kwestionowaną ze względu na przekroczenia parametrów fizykochemicznych posiadały rezerwowe ujęcia wody w 4 szpitalach w: Zambrowie, Siemiatyczach, Sejnach, Uniwersyteckim DSK w Białymstoku. Natomiast wodę kwestionowaną pod względem bakteriologicznym czasowo posiadał obiekt szpitala SP ZOZ w Hajnówce (oddziały gruźlicy i chorób płuc). Usterki techniczne stwierdzono w hydroforniach i ujęciach własnych wody w 3 szpitalach: w Augustowie, Wysokiem Mazowieckiem, Zambrowie. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego w każdym przypadku odnoszącym się do kwestionowania jakości wody jak i usterek technicznych prowadzili postępowanie administracyjne mające na celu wyeliminowanie nieprawidłowości.

Szczegółowo sytuacja wygląda następująco:

1. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Augustowie – ujęcie własne - jakość wody dobra. W wyniku prowadzonego postępowania administracyjnego wyegzekwowano poprawę stanu sanitarno-technicznego ogrodzenia ujęcia wody, tablicy informacyjnej z napisem ujęcie wody, brudnych ścian cembrowin zabezpieczających ujęcie wody przy szpitalu. Ponadto w dalszym ciągu prowadzone jest postępowanie administracyjne dot. hydroforni w szpitalu na doprowadzenie do właściwego stanu sanitarno-technicznego: rury przy odżelaziaczu, dwóch hydroforów oraz odnowieniu powłok malarskich ścian i sufitu w korytarzu przed wejściem do hydroforni
2. Niepubliczny ZOZ Prokardia s .c., ul. Szpitalna 12 – rezerwowym źródłem zaopatrzenia w wodę jest ujęcie głębinowe SP ZOZ w Augustowie,
3. Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny im. dr L. Zamenhofa w Białymstoku, ul. J. Waszyngtona 17 - własne ujęcie - jakość wody nie odpowiada wymaganiom rozporządzenia z uwagi na obecność bakterii gr. coli. Zakończono postępowanie administracyjne w 2009r. Szpital posiada zbiornik dwukomorowy przepływowy o pojemności 400,00 m³;
4. Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc w Białymstoku, ul. Warszawska 18 – szpital posiada zbiornik retencyjny zapewniający co najmniej 12 -godzinny zapas wody;
5. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łapach, ul. Korczaka 23 - dwa zbiorniki wyrównawcze o pojemności 25 m³ każdy; szpital miał możliwość w sytuacjach awaryjnych doprowadzenia do wewnętrznej instalacji wodociągowej wodę z wodociągu zbiorowego zaopatrzenia w Łapach;
6. Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Białymstoku ul. M. Skłodowskiej-Curie 24A - własne ujęcie (studnia głębinowa) Kwestionowano jakość wody z uwagi na obecność bakterii gr. coli.

- Prowadzono postępowanie administracyjne, które zakończono w 2009r. Obiekt posiada zbiornik wyrównawczy o pojemności 100,00 m³ wody;
7. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. K. Dłuskiego w Białymstoku, ul. Żurawia 14 – ujęcie własne (studnia głębinowa). Kwestionowano jakość wody z uwagi na wysoką mętność oraz ponadnormatywną zawartość żelaza. Wydano decyzję o warunkowej przydatności wody do spożycia. Zakończono postępowanie administracyjne w 2009r. Szpital posiada zbiornik wyrównawczy o pojemności 300,00m³;
  8. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Szpital Zespolony im. J. Śniadeckiego w Białymstoku:
    - przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 25 i 26 i ul. Wołodyjowskiego 2/1 - własne ujęcie (studnia głębinowa) - w 2008r. wyłączono z eksploatacji z uwagi na to, iż stacja uzdatniania wody wymaga modernizacji. Obiekt przy ul. Warszawskiej 15 w 2009r.. również nie eksploatował zapasowego zbiornika wody z uwagi na konieczność jego modernizacji;
  9. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Bielsku Podlaskim, ul. Kleszczelowska 1 - wodociąg SPZOZ -jakość wody dobra;
  10. Szpital Ogólny w Grajewie - wodociąg oparty na indywidualnym ujęciu wody należący do Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Grajewie ul. Targowa 16. Jakość wody z ujęcia dobra.
  11. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „GRAMED” Sp. z o.o. Augustów Oddział Urazowo-Ortopedyczny w Grajewie, ul. Konstytucji 3-go Maja 34 mieszczący się w Szpitalu Ogólnym w Grajewie - wodociąg oparty na indywidualnym ujęciu wody należący do Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Grajewie ul. Targowa 16. Jakość wody z ujęcia dobra.
  12. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Hajnówce, ul. Lipowa 190 – awaryjne źródło stanowi wodociąg miejski w Hajnówce,
  13. Szpital Ogólny w Kolnie, ul. Wojska Polskiego 69 - od 2007r. zaprzestano eksploatacji własnej studni wierconej stanowiącej rezerwowe źródło wody dla szpitala. Obiekt korzysta z wody jedynie z wodociągu miejskiego. Nie zapewniono rezerwowego źródła zaopatrzenia w wodę, zapewniającego co najmniej jej 12-godzinny zapas.
  14. Szpital Wojewódzki im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży
    - Oddziały przy Al. Piłsudskiego 11 - wodociąg miejski w Łomży
  15. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sejnach, ul. Edwarda Rittlera 1 – w 2009r. na początku własne ujęcie (od 2007r prowadzone było postępowanie administracyjne odnośnie przekroczenia parametru jonu amonowego, barwy, mętności, żelaza, manganu. W 2009r. uzyskano poprawę jakości wody), pod koniec roku wodociąg miejski w Sejnach,
  16. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Powiatowy w Siemiatyczach – szpital posiada własne awaryjne ujęcie wody - z uwagi na złą jakość wody surowej oraz w związku z trudnościami związanymi z uzdatnieniem tej wody szpital planuje budowę zbiornika retencyjnego o pojemności zapewniającej 24 godzinne zapotrzebowanie szpitala w wodę, co zostało ujęte w programie dostosowawczym;
  17. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sokółce, ul. Gen. Sikorskiego 40 – wodociąg miejski w Sokółce
  18. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital w Dąbrowie Białostockiej, ul. M. Skłodowskiej- Curie 15 - wodociąg miejski w Dąbrowie Białostockiej. Obiekt nie posiada zbiornika retencyjnego wody.
  19. Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w Suwałkach, ul. Szpitalna 60
    - wodociąg miejski w Suwałkach,
  20. Specjalistyczny Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Suwałkach, ul. Szpitalna 62 - wodociąg miejski w Suwałkach,
  21. Szpital Ogólny w Wysokiem Mazowieckiem – nie użytkuje wodociągu awaryjnego ze względu na zły stan techniczny urządzeń do uzdatniania wody. Szpital posiada program dostosowania do wymagań określonych w obowiązujących aktach prawnych – tj. brak sprawnego rezerwowego źródła zaopatrzenia w wodę zapewniającego 12-godz. zapas z terminem dostosowania do 31.12.2012r.
    - Szpital w Ciechanowcu- wodociąg lokalny - jakość wody dobra;
  22. Szpital Powiatowy Sp. z .o.o. w Zambrowie, ul. Papieża Jana Pawła II 14 - wodociąg lokalny - studnia głębinowa - jakość wody z wodociągu odpowiadała wymaganiom obowiązującego rozporządzenia.

Rezerwowych źródeł zaopatrzenia w wodę nie posiada 8 obiektów, należą do nich:

1. Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Stanisława Deresza w Choroszczy;
2. Białostockie Centrum Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie w Białymstoku;
3. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Poliklinika Ginekologiczno-Położnicza” dr Krzysztof Arciszewski w Białymstoku;
4. Prywatna Klinika Położniczo-Ginekologiczna Spółka z o.o., ul. Parkowa 6 w Białymstoku;
5. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Mońkach;
6. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Knyszynie;
7. Samodzielny Szpital Miejski im PCK w Białymstoku;
8. N ZOZ Humana Medica OMEDA Sp. z o.o. w Białymstoku, oraz Oddział Zakaźny przy ul. M.C. Skłodowskiej Szpitala Wojewódzkiego im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży;

W stosunku do NZOZ „Polikliniki Ginekologiczno-Położniczej” dr K. Arciszewskiego w Białymstoku kontynuowane było postępowanie administracyjne, wszczęte w 2008r., zobowiązujące ją do zapewnienia zapasowego źródła wody do końca 2012r.

Większość ww. szpitali posiada programy dostosowawcze uwzględniające konieczność zaopatrzenia obiektów w rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę, zapewniające co najmniej 12 godzinny jej zapas.

Zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi zabrania się wprowadzania do urządzeń kanalizacyjnych ścieków zawierających chorobotwórcze drobnoustroje pochodzące z obiektów, w których są leczeni chorzy na choroby zakaźne. W związku z tym, w części szpitali prowadzona jest dezynfekcja ścieków, np.:

- Wszystkie ścieki z oddziałów szpitalnych Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Hajnówce, ul. Lipowa 190 dezynfekowano przy użyciu stabilizowanego wodnego roztworu chloranu sodu o nazwie handlowej „Ixonol MDL5”.
- Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny im. L. Zamenhofa w Białymstoku – Dezynfekowano ścieki pochodzące z kilku oddziałów, w tym z Kliniki Obserwacyjno-Zakaźnej Dzieci. Roztwór podchlorynu sodu dawковано do zbiorczego przewodu kanalizacyjnego odprowadzającego ścieki z ww. oddziałów. Proces dezynfekcji był prowadzony automatycznie.
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. K. Dłuskiego, ul. Żurawia 14 w Białymstoku – proces dezynfekcji ścieków był prowadzony chlorem gazowym (w komorze kontaktowej) automatycznie;
- Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc, ul. Warszawska 18 w Białymstoku - dezynfekcję ścieków przeprowadzano automatycznie za pomocą roztworu podchlorynu sodu;
- Szpital Wojewódzki im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży - nieczystości płynne ze szpitala odprowadzane są do ogólnej sieci kanalizacyjnej z oddziału zakaźnego podlegały dezynfekcji przed odprowadzeniem do sieci kanalizacyjnej.
- Szpital Ogólny w Grajewie – ścieki z oddziału obserwacyjno-zakaźnego były dezynfekowane podchlorynem sodu.
- Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w Suwałkach, ul. Szpitalna 60 – ścieki pochodzące z oddziału obserwacyjno-zakaźnego mieszczącego się przy ul. Bulwarowej są stale poddawane procesowi dezynfekcji podchlorynem sodu.
- SP ZOZ w Augustowie, ul. Szpitalna 12 w Augustowie – ścieki w szpitalu z oddziału obserwacyjno - zakaźnego odprowadzane były do kanalizacji bez dezynfekcji – w 2009r. wszczęto postępowanie administracyjne;

Wszystkie nadzorowane placówki lecznictwa zamkniętego województwa podlaskiego zaopatrzone są w wodę bieżącą zimną i ciepłą. Obiekty podłączone są do sieci miejskiej centralnego ogrzewania, jak również posiadają własne lokalne kotłownie. Na przykład: budynki Szpitala Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sokółce, Samodzielnego Szpitala Miejskiego im. PCK w Białymstoku, Szpitala Powiatowego Sp. z o.o. w Zambrowie, Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego w Białymstoku, Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego im. J. Śniadeckiego, Uniwersyteckiego

Dziecięcego Szpitala Klinicznego w Białymstoku, Białostockiego Centrum Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie w Białymstoku, Specjalistycznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc w Białymstoku, Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „Polikliniki Ginekologiczno-Położniczej” dr. K. Arciszewskiego w Białymstoku, Prywatnej Kliniki Położniczo-Ginekologicznej Spółka z o.o. w Białymstoku, NZOZ Humana Medica Omeda w Białymstoku – zaopatrywane były w ciepło i ciepłą wodę z kotłowni miejskich, budynki szpitalne SPZOZ w Hajnówce, SP ZOZ w Łapach - Szpitala Powiatowego w Siemiatyczach, Oddziały w Ciechanowcu, Szpitala Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Białostockiej, Szpitala SP ZOZ w Bielsku Podlaskim - własne kotłownie. Szpital Ogólny w Wysokiem Mazowieckiem – z kotłowni miejskiej oraz awaryjnie z kotłowni lokalnej.

Mając na względzie obowiązki zawarte w § 8 ust.2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61 poz. 417) w 2009r. przeprowadzono badania ciepłej wody w szpitalach na obecność pałeczek *Legionella sp.*

W kilku szpitalach stwierdzono przekroczenia dopuszczalnej normy *Legionella sp.* przewidzianej w ww. rozporządzeniu. Były to m. in.:

- SP ZOZ w Sokółce, ul. Gen. Sikorskiego 40 - wydano decyzję nakazującą doprowadzenie wody do odpowiedniej jakości. Postępowanie administracyjne zakończono po przedłożeniu pozytywnego wyniku badania wody,
- SP ZOZ Szpital w Dąbrowie Białostockiej, ul. M. Skłodowskiej- Curie 15 - wydano decyzję nakazującą doprowadzenie wody do odpowiedniej jakości. Postępowanie administracyjne zakończono po przedłożeniu pozytywnego wyniku badania wody,
- Samodzielny Szpital Miejski im. PCK w Białymstoku, ul. Sienkiewicza 79 - wydano decyzję nakazującą doprowadzenie wody do odpowiedniej jakości -postępowanie administracyjne zakończono,
- Szpital Ogólny w Kolnie, ul. Wojska Polskiego 69 – wydano decyzję zarządzającą doprowadzenie wody do wymaganej jakości oraz 2 decyzje prolongujące. W efekcie doprowadzono wodę do dobrej jakości,
- SP ZOZ w Hajnówce, ul. Lipowa 190 – wydano decyzję administracyjną zobowiązującą do poprawy jakości wody i zakazującą korzystania z ciepłej wody z natrysków. Podjęte działania naprawcze przyniosły poprawę jakości wody.
- SP ZOZ Wojewódzki Szpital Zespolony im. J. Śniadeckiego, ul. M. Skłodowskiej – Curie 26 – wydano decyzję nakazującą z rygorem natychmiastowej wykonalności, doprowadzenia jakości wody ciepłej w wewnętrznych instalacjach szpitala do wymagań określonych w obowiązującym akcie prawnym, w 2009r postępowanie administracyjne zakończono;
- Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny im. dr L. Zamenhofa, ul. Waszyngtona 17 – wydano decyzję nakazującą z rygorem natychmiastowej wykonalności, doprowadzenia jakości wody ciepłej w wewnętrznych instalacjach szpitala do wymagań określonych w obowiązującym akcie prawnym, w 2009r postępowanie administracyjne zakończono;
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. K. Dłuskiego, ul. Żurawia 14 – wydano decyzję nakazującą z rygorem natychmiastowej wykonalności, doprowadzenia jakości wody ciepłej w wewnętrznych instalacjach szpitala do wymagań określonych w obowiązującym akcie prawnym, w 2009r postępowanie administracyjne zakończono;
- Białostockie Centrum Onkologii im. M. Skłodowskiej – Curie, ul. Ogrodowa 12 – wydano decyzję nakazującą z rygorem natychmiastowej wykonalności, doprowadzenia jakości wody ciepłej w wewnętrznych instalacjach szpitala do wymagań określonych w obowiązującym akcie prawnym, w 2009r postępowanie administracyjne zakończono;
- Specjalistyczny ZOZ Gruźlicy i Chorób Płuc, ul. Warszawska 18 – wydano decyzję nakazującą z rygorem natychmiastowej wykonalności, doprowadzenia jakości wody ciepłej w wewnętrznych instalacjach szpitala do wymagań określonych w obowiązującym akcie prawnym, w 2009r postępowanie administracyjne zakończono;
- Prywatna Klinika Położniczo - Ginekologiczna Sp. z o.o. , ul. Parkowa 6 - wydano decyzję nakazującą z rygorem natychmiastowej wykonalności, doprowadzenia jakości wody ciepłej w wewnętrznych instalacjach szpitala do wymagań określonych w obowiązującym akcie prawnym, w 2009r postępowanie administracyjne zakończono;
- Szpital Wojewódzki w Łomży, al. Piłsudskiego 11 oraz ul. M.C. Skłodowskiej – w wyniku prowadzonego postępowania administracyjnego doprowadzono jakość ciepłej

wody zgodnie z obowiązującymi przepisami; Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży wystosował wystąpienia dot. procedury postępowania w przypadku skażenia ciepłej wody;

- Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w Suwałkach, ul. Szpitalna 60 – na czterech oddziałach (oddział dzieci starszych, oddział dzieci młodszych, oddział nefrologiczny, oddział reumatologiczny) – prowadzono postępowanie administracyjne – zalecenia wykonano.

Utrzymanie bieżącej czystości i porządku w większości obiektów nie budziło zastrzeżeń. W placówkach opracowane są procedury postępowania z bielizną czystą i brudną, transportu brudnej i czystej bielizny, postępowania z odpadami medycznymi, dezynfekcji, mycia narzędzi i sprzętu medycznego.

Na terenie województwa podlaskiego część szpitali dba o utrzymanie czystości bieżącej we własnym zakresie. W Samodzielnym Publicznym Szpitalu Wojewódzkim w Suwałkach utworzono dział Utrzymania Czystości, a w SP ZOZ w Bielsku Podlaskim funkcjonuje dział higieny szpitalnej, który zajmuje się sprząaniem i dezynfekcją pomieszczeń, sprzętu i urządzeń. Niektóre zlecają firmom zewnętrznym – np. Szpital Wojewódzki im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży - prowadzenie usług czystościowo-porządkowych, dezynfekcyjnych, dezynsekcyjnych, deratyzacyjnych, transportu wewnętrznego i czynności pomocniczych w oddziałach zlecono Spółdzielni Inwalidów „Naprzód” w Krakowie. Firma posiada opracowane i wdrożone procedury sprząania, personel jest przeszkolony w zakresie prawidłowości sporządzania, stosowania oraz przechowywania środków dezynfekcyjnych.

Wszystkie szpitale na terenie woj. podlaskiego posiadają wydzielone pomieszczenia lub miejsca do przechowywania bielizny czystej. W większości pomieszczeń czystość bieżąca i porządek była na poziomie zadowalającym.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku od 2007r. prowadził postępowanie administracyjne w SP ZOZ Wojewódzkim Szpitalu Zespólnym im. Jędrzeja Śniadeckiego, ul. M. Skłodowskiej-Curie 25 i 26 w Białymstoku - w 2009r. wyegzekwowano odnowienie centralnego magazynu brudnej bielizny operacyjnej przy ul. M. Skłodowskiej – Curie 26. Ponadto w obiekcie ww. szpitala podczas kontroli zakwestionowano stan techniczny pomieszczenia magazynowego i pomieszczenia segregacji czystej bielizny – na skutek prowadzonego postępowania uchybienia usunięto.

Ponadto Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku w 2009r. po stwierdzonych podczas kontroli uchybieniach wszczął postępowanie administracyjne z terminem realizacji do 2010r. dotyczące: niewłaściwego stanu technicznego magazynów czystej bielizny w kilku oddziałach oraz pomieszczenia sanitarnego usytuowanego przy jednym z ww. magazynów SP Psychiatrycznego ZOZ im. Stanisława Deresza w Choroszczu. W N ZOZ Humana Medica Omeda w Białymstoku zakwestionowano pranie bielizny przez pralnię nie posiadającą bariery higienicznej – na skutek prowadzonego postępowania administracyjnego zapewniono pranie w pralni z barierą higieniczną.

Bielizna brudna w szpitalach segregowana jest w miejscu powstawania i gromadzona w podwójnych workach, a następnie transportowana do pralni ręcznie, za pomocą wózków lub samochodami przeznaczonymi do tego celu. Szpital SP ZOZ w Augustowie nie posiada prawidłowych wózków transportowych do przewozu bielizny – ujęto w programie dostosowawczym szpitala.

Bielizna z oddziałów zakaźnych, pooperacyjna, zakrwawiona podlegająca obowiązkowi dezynfekcji procesowi temu poddawana jest przed rozpoczęciem właściwego procesu prania w miejscu wytwarzania w szpitalach lub w pralniach.

Najczęściej stosowanymi środkami dezynfekcyjnymi były: Chloramina T, Ozonit, zaś środkami piorącymi lub piorąco –dezynfekującymi były: Clovin I, Clovin II, Septon, Eskulap Q, Dixit Extra, Skinsept Pur.

Szpitaly deklarują, że środki stosuje się zgodnie z zaleceniami producentów w zakresie temperatury, stężenia i czasu prania.

W 2009 roku z pralni szpitala Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Hajnówce 2 razy przeprowadzono badanie czystości mikrobiologicznej bielizny. W pobranych wymazach nie stwierdzono wzrostu bakterii.

Na terenie województwa podlaskiego 8 szpitali posiada własne pralnie, Spośród tej liczby 4 pralnie szpitalne nadal funkcjonują w układzie tradycyjnym, a pozostałe posiadają barierę

higieniczną. Stwierdzano nieprawidłowości dotyczące stanu technicznego obiektów jak i kwestii dostosowania pralni do wymagań obowiązujących przepisów prawa, tj.:

1. Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Białymstoku, ul. M. Skłodowskiej – Curie 24 A w Białymstoku - *pralnia z barierą higieniczną* – w 2009r. kontynuowano postępowanie administracyjne z 2008r. – prolongowano termin zapewnienia trójstopniowej śluzy szatniowej w pralni pomiędzy strefą czystą i brudną oraz urządzenia pomieszczenia mycia i dezynfekcji wózków do transportu bielizny po stronie czystej;
2. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Hajnówce - *pralnia z barierą higieniczną*. W pralni szpitalnej pomimo tego, że nie zapewniono wydzielonych poszczególnych pomieszczeń, zgodnie z obowiązującymi wymogami (m. in. pomieszczenia do splukiwania pieluch, pomieszczenia do przygotowywania środków piorących, w strefie czystej - pomieszczenia do sterylizacji bielizny noworodkowej i dzieci młodszych) to w sposób funkcjonalny umiejscowiono w obu strefach pralni sprawnie działające urządzenia, które spełniały odpowiednie funkcje, np. splukiwania pieluch, wstępnej dezynfekcji, przygotowania roztworów piorących itd. W trakcie kontroli stwierdzono naruszenia prawa wynikające z niedostosowania pralni do wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10 listopada 2006r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej. Zostały one ujęte w programie dostosowawczym;
3. Szpital Wojewódzki w Łomży im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego - *pralnia z barierą higieniczną*. W 2009r. uzyskano poprawę poprzez wykonanie zaleceń z decyzji wydanej przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łomży 2007r. odnowiono pomieszczenia pralni oraz pomieszczenia higieniczno-sanitarne dla pracowników pralni.
4. Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w Suwałkach - *pralnia z barierą higieniczną* – stan techniczny pralni dostateczny. Szpital posiada program dostosowawczy w którym ujęto kwestie dotyczące spełnienia przez pralnię wymagań określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 10.11.2006r.;
5. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sokółce - *pralnia w układzie tradycyjnym*. Podczas kontroli sanitarnej stwierdzono: w części czystej pralni oraz sanitariatach zacieki i zawilgocenia na suficie, ubytki glazury i odpryski farby na ścianach, w części mokrej pralni posadzka nierówna, starta pokryta kamieniem, skorodowane metalowe części przy wózkach, zniszczone drzwi wejściowe i drzwi w sanitariatach, w sanitariatach brak kratki na wpuście podłogowym. Na powyższe usterki Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sokółce wdrożył postępowanie administracyjne z terminem wykonania do końca 2009r.
6. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Białostockiej - *pralnia w układzie tradycyjnym*. Nie spełnia standardów określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 10.11.2006r. w sprawie wymagań jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej. Brak bariery higienicznej między stroną brudną i czystą. Podczas kontroli sanitarnej stwierdzono w korytarzu przejściowym do pomieszczeń pralni pęknięcia oraz odpryski farby na ścianach – wdrożono postępowanie administracyjne.
7. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sejnach - *pralnia w układzie tradycyjnym* - szpital posiada program dostosowawczy uwzględniający konieczność zorganizowania pralni w sposób zgodny z wymaganiami rozporządzenia Ministra Zdrowia z 10.11.2006r.;
8. Szpital Ogólny w Grajewie – podczas kontroli pralni stwierdzono naruszenia, tj. brak wydzielonych pomieszczeń na czynności związane z praniem bielizny (brak pomieszczeń: przygotowania roztworów piorących, splukiwania pieluch, suszenia, prasowania, sterylizacji bielizny noworodkowej, brak trójstopniowej śluzy szatniowej między częścią czystą i brudną, brak wózków do transportu bielizny z zamkniętą przestrzenią ładunkową), maszyny pralnicze nie są dostosowane do wymogów rozporządzenia (brak automatycznego systemu dozującego środki piorące i dezynfekujące oraz urządzeń kontrolujących procesy prania i dezynfekcji). Jest przygotowany program dostosowawczy na dostosowanie pralni do wymogów rozporządzenia. Pralnia świadczy usługi Niepublicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej „GRAMED” Sp. z o.o. Augustów Oddział Urazowo-Ortopedyczny w Grajewie, ul. Konstytucji 3-go Maja 34 mieszczący się w Szpitalu Ogólnym w Grajewie.

Spośród funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego 30 szpitali 22 nie posiada własnych pralni. W związku z tym, tak jak w latach poprzednich zawierały umowy na świadczenie usług pralniczych z następującymi firmami:

- Firma BAXTER Spółka Jawna G. Kunda, A. Malinowski, 16-080 Tykocin, ul. Bernardyńska 10 świadcząca usługi największej liczbie szpitali z terenu województwa podlaskiego m. in. są to: SP ZOZ w Augustowie, NZOZ Prokardia s.c. w Augustowie, Samodzielny Szpital Miejski im. PCK w Białymstoku; Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. K. Dłuskiego w Białymstoku, Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc w Białymstoku, Białostockie Centrum Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie w Białymstoku, Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny im. dr L. Zamenhafa w Białymstoku, Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Stanisława Deresza w Choroszczynie, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łapach, SP ZOZ Wojewódzki Szpital Zespolony im. J. Śniadeckiego w Białymstoku, Prywatna Klinika Położniczo-Ginekologiczna Sp. z o.o. ul. Parkowa 6 w Białymstoku, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Poliklinika Ginekologiczno-Położnicza” dr K. Arciszewskiego w Białymstoku, N ZOZ Humana Medica Omeda w Białymstoku, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Bielsku Podlaskim, Szpital Ogólny w Kolnie, Szpital Ogólny w Wysokiem Mazowieckiem i oddział w Ciechanowcu, Szpital Powiatowy Sp. z o.o. w Zambrowie; Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Mońkach, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Knyszynie. Pralnia spełnia wszystkie wymagania obowiązującego aktu prawnego oraz warunki sanitarno-higieniczne w zakresie prawidłowego procesu technologicznego prania bielizny szpitalnej.
- Pralnia „Medi-Sept” Spółka z o.o. Konopnica 159 C w Motyczynie – świadczy usługi pralnicze: Szpitalowi Powiatowemu w Siemiatyczynie. Pralnia spełnia wymogi sanitarne – opinia Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Białej Podlaskiej Nr ONS. HK.738/31/06 z dnia 25.08.2006r.
- Firma Usługowo-Handlowa Pralnia Zenon Kowalewski Gołdap, ul. Suwalska 16, świadczy usługi pralnicze Specjalistycznemu Psychiatrycznemu Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w Suwałkach, ul. Szpitalna 62.

Odpady komunalne na oddziałach szpitalnych gromadzone były w zamykanych pojemnikach zaopatrzonych w worki jednorazowego użytku. Po ich napełnieniu wynoszone do kontenerów ustawionych na utwardzonych placach posesji szpitalnych. Wywożone są na składowiska odpadów komunalnych przez uprawnione podmioty m.in. takie jak: PPUH CZYŚCIOCH z Białegostoku, Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe MPO Sp. z o.o. z Białegostoku, Firma Transportowo-Usługowa EKO z Jeleniewa oraz gminne przedsiębiorstwa komunalne znajdujące się na terenie województwa podlaskiego np.: Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych sp. z o.o. w Hajnówce, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Czeremsze, ZGKiM w Mońkach, ZGK w Knyszynie, PGKiM w Dąbrowie Białostockiej, Przedsiębiorstwo Komunalne Spółka z o.o. w Siemiatyczynie.

Odpady medyczne zbierane były selektywnie w miejscu ich powstawania. Odpady niebezpieczne zbiera się do pojemników lub worków jednorazowego użytku o odpowiednich kolorach wytrzymałych i odpornych na działanie wilgoci i środków chemicznych. Worki umieszczane są na stelażach i wypełniane nie więcej niż do 2/3 ich objętości. Odpady o ostrych krawędziach zbierane są w sztywne, odporne na działanie wilgoci pojemniki jednorazowego użytku.

Odpady medyczne przechowywane były w magazynach odpadów niebezpiecznych. Czas przechowywania odpadów medycznych, zakaźnych nie przekraczał 48 godzin w pomieszczeniach o temperaturze wyższej 10°C, a w temperaturze poniżej 10 °C magazynowane były nie dłużej niż 14 dni.

Inne odpady niebezpieczne, odpady z przemysłu fotograficznego, lampy fluorescencyjne, odpady zawierając rtęć, baterie i akumulatory segregowane były w miejscu ich powstania. Pojemniki były oznakowane w sposób trwały, umożliwiający ich rozróżnienie. Odbierane przez upoważnione podmioty. Do czasu odbioru przetrzymywane były w wydzielonych magazynkach.

Odpady z terenu województwa podlaskiego przekazywane są wyspecjalizowanym podmiotom, m. in. tj.: PPUH „CZYŚCIOCH” Sp. z o.o. w Białymstoku, ul. Kleeberga 20, P.U.H. MPO Sp. z o.o. w Białymstoku, ul. 27 Lipca 62, EMKA Handel-Usługi, Krzysztof Rdest w Żyrardowie, ul. Gen. Grota Roweckiego 6, Przedsiębiorstwo Produkcyjno –Handlowo-Usługowe „ABBA –EKOMED” Sp. z o. o., w Toruniu, ul. Moniuszki 11/13, Firma Albeko Szczepański, Marek Józefczyk, 87-500

Rypin, ul. Mleczarska 2; Przetwórstwo Metali Szlachetnych Hubert Bartnicki 05-230 Kobyłka, ul. Jezuicka 4A

Nieprawidłowości dotyczące sposobu przetrzymywania, magazynowania i gospodarowania odpadami stwierdzono m. in. w następujących obiektach:

- Szpital SP ZOZ w Augustowie, ul. Szpitalna 12 – podczas kontroli stwierdzono brak środków transportu / pojemników wielokrotnego użytku do transportu odpadów ze wszystkich poradni oraz brak wydzielonego miejsca do dezynfekcji, mycia i przechowywania wewnątrzzakładowych środków transportu do transportu wewnętrznego odpadów i pojemników wielokrotnego użycia. Prowadzone było postępowanie administracyjne – zalecenia wykonano, co potwierdziła kontrola sprawdzająca. Jednak podczas kontroli kompleksowej stwierdzono ponowny brak tego pomieszczenia. W związku z tą sytuacją Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Augustowie w 2009r. wszczął ponownie postępowanie dotyczące tego pomieszczenia,
- N ZOZ Prokardia, ul. Szpitalna 12 w Augustowie – w wyniku kontroli stwierdzono brak pozwolenia/decyzji na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych – prowadzono postępowanie administracyjne, zalecenia wykonano;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Knyszynie – stwierdzono następujące nieprawidłowości: brak znakowania pojemników i worków jednorazowego użytku zawierających odpady medyczne, nieprawidłowe warunki przechowywania odpadów medycznych (odpady medyczne magazynowane są w temperaturze około 18 ° C), brak instrukcji dot. zasad selektywnego zbierania odpadów na stanowiskach pracy – wszczęto postępowanie administracyjne,
- Szpital Powiatowy w Zambrowie, ul. Papieża Jana Pawła II 3 – w wyniku prowadzonego postępowania administracyjnego Szpital w Zambrowie zapewnił worki jednorazowego użycia właściwie oznakowane i opisywane, zapewnił wózki transportowe zapewniające szczelne zamknięcie przestrzeni ładunkowej oddzielnie do przewozu zwłok i oddzielnie do przewozu bielizny, wydzielił boksy w zależności od rodzaju magazynowanych odpadów medycznych, zapewnił wentylację zapewniającą podciśnienie z zapewnieniem filtracji odprowadzanego powietrza,
- Szpital Ogólny w Grajewie – w obiekcie nie są spełnione warunki zawarte w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2007r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami medycznymi. Prowadzone jest postępowanie administracyjne na: zapewnienie właściwych warunków mycia i dezynfekcji rąk dla osób mających kontakt z pojemnikami na odpady, zapewnienie wentylacji w pomieszczeniu do magazynowania niebezpiecznych odpadów zapewniającej podciśnienie oraz filtracji odprowadzanego powietrza, w pomieszczeniu na odpady medyczne – zapewnienie ścian z materiałów gładkich, łatwo zmywalnych, i umożliwiających dezynfekcję, wydzielenie i właściwe wyposażenie miejsca przeznaczonego do dezynfekcji, mycia i przechowywania wewnątrzzakładowych środków transportu wewnętrznego odpadów i pojemników wielokrotnego użycia.
- Szpital Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sokółce, ul. Gen. Sikorskiego 40 – magazyn odpadów niebezpiecznych nie spełnia wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 23.08.2007r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami medycznymi (brak urządzeń wentylacyjnych zapewniających podciśnienie z zapewnieniem filtracji odprowadzanego powietrza, brak zamykanego wózka do transportu odpadów zakaźnych, brak zabezpieczenia magazynu przed dostępem owadów, drzwi wejściowe do magazynu z progiem, zacieki na suficie, brak zmywalnych ścian na całej powierzchni, niewłaściwy stan sanitarno-techniczny okna w przedsionku magazynowym, brak wydzielonego miejsca do dezynfekcji, mycia i przechowywania wewnątrzzakładowych środków transportu wewnętrznego odpadów i pojemników wielokrotnego użytku). Prowadzono postępowanie administracyjne. Większość zaleceń wykonano. Prowadzone jest nadal postępowanie administracyjne na: zainstalowanie urządzeń wentylacyjnych, zapewnienie drzwi bez progów, wydzielenie miejsca do dezynfekcji, mycia i przechowywania środków transportu odpadów.
- Szpital Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Białostockiej, ul. M. C. Skłodowskiej 15 – Pomieszczenie magazynu odpadów nie spełnia wymagań zawartych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 23.08.2007r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami medycznymi, a mianowicie: brak wydzielonych boksów na odpady medyczne w zależności od ich rodzaju, brak wentylacji,

brak przedsiönka prowadzącego do pomieszczenia odpadów, brak ciepłej wody. Ponadto w pomieszczeniu magazynowania odpadów stwierdzono zawilgocenie ścian i sufitów. Na ww. usterki prowadzone jest postępowanie administracyjne. Zalecenia nie zostały wykonane. Prowadzone jest również postępowanie administracyjne na brak wydzielonego miejsca do dezynfekcji, mycia i przechowywania wewnątrzzakładowych środków transportu odpadów i pojemników wielokrotnego użycia - prowadzone jest postępowanie administracyjne. Zalecenia nie zostały wykonane.

- Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w Suwałkach, ul. Szpitalna 60 – prowadzone jest postępowanie administracyjne na zapewnienie właściwych warunków gromadzenia odpadów medycznych niebezpiecznych,
- Specjalistyczny Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Suwałkach, ul. Szpitalna 62 - prowadzone jest postępowanie administracyjne na zapewnienie właściwych warunków gromadzenia odpadów medycznych niebezpiecznych,
- Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Białymstoku, ul. M. Skłodowskiej – Curie 24A – prowadzono postępowanie na odnowienie pomieszczenia przeznaczonego do dezynfekcji, mycia i przechowywania wózków do transportu wewnętrznego odpadów medycznych – uchybienia usunięto w 2009r.
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Szpital Zespolony im. J. Śniadeckiego – podczas kontroli nie przedłożono do wglądu pozwolenia na wytwarzanie przez placówkę odpadów o kodach 160211 i 160214. W wyniku prowadzonego postępowania zalecenia wykonano. Zakończono również postępowanie administracyjne wszczęte w 2008r. - wydzielono miejsce przeznaczone do dezynfekcji oraz mycia i przechowywania wewnątrzzakładowych środków transportu wewnętrznego odpadów medycznych o kodzie 180103 na posesjach przy ul. Warszawskiej 15 oraz M. Skłodowskiej – Curie 26.
- Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny im. L. Zamenhofa Akademii Medycznej w Białymstoku, ul. Waszyngtona 17 – stwierdzono brak podciśnieniowej wentylacji z filtracją odprowadzanego powietrza w centralnym magazynie niebezpiecznych odpadów medycznych – w wyniku prowadzonego postępowania administracyjnego usterki wykonano.
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. K. Dłuskiego w Białymstoku – kontynuowano postępowanie administracyjne z 2008r: brak zamykanych wózków do wewnętrznego transportu odpadów zakaźnych – z terminem realizacji do 30.06.2010r. oraz brak wydzielonego miejsca do mycia, dezynfekcji i przechowywania wewnątrzzakładowych środków transportu odpadów spełniającego wymogi obowiązującego rozporządzenia – termin realizacji 31.12.2012r.
- Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i chorób Płuc ul. Warszawska 18 w Białymstoku – w wyniku prowadzonego w 2009r. postępowania administracyjnego zapewniono magazyn niebezpiecznych odpadów medycznych spełniający obowiązujące wymogi sanitarne oraz warunki magazynowania tych odpadów, tj. zachowano prawidłowy czas magazynowania odpadów z uwzględnieniem temp. panującej wewnątrz magazynu,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Poliklinika Ginekologiczno – Położnicza” dr K. Arciszewski – kontynuowano postępowanie administracyjne z 2008r. dot. magazynu do przechowywania odpadów medycznych – termin realizacji 2010r.,
- Prywatna Klinika Położniczo – Ginekologiczna Spółka z o.o., ul. Parkowa 6 kontynuowano postępowanie administracyjne z 2008r. dot. zapewnienia pomieszczenia magazynowego na odpady medyczne – zalecenia wykonano.
- Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. dr S. Deresza w Choroszczu – kontynuowano postępowanie administracyjne z 2008r. w wyniku którego zapewniono; zamykany wózek do wewnętrznego transportu odpadów zakaźnych, magazyn niebezpiecznych odpadów medycznych, spełniający obowiązujące wymogi sanitarne. Ponadto zakończono postępowanie administracyjne wszczęte w 2009r. – zapewniono prawidłowe znakowanie opakowań z medycznymi odpadami zakaźnymi, prawidłowe warunki magazynowania – nie dłużej niż 14 dni w temp powyżej 10 ° C, usunięto (oddano do utylizacji) medyczne odpady zakaźne przetrzymywane poza magazynem odpadów niebezpiecznych.
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łapach – kontynuowano postępowanie z 2008r. W 2009r. zapewniono prawidłowy magazyn niebezpiecznych odpadów

medycznych – spełniający obowiązujące wymogi sanitarne, zapewniono zamykany wózek do transportu odpadów zakaźnych

Niektóre szpitale na terenie woj. podlaskiego posiadają własne prosekтуры, inne jedynie wydzielone pomieszczenia z chłodzią do przetrzymywania zwłok, zaś część szpitali ma podpisane umowy z zakładami pogrzebowymi na świadczenie przez nie usług w zakresie odbioru zwłok osób zmarłych, u których nie przeprowadzano sekcji zwłok i wykonywania wszystkich przewidzianych przepisami prawa czynności niezbędnych do wydawania zwłok rodzinie zmarłego lub osobom upoważnionym.

Do szpitali posiadających prosekтуры należą m. in.:

- SP ZOZ w Augustowie – zakład patomorfologii zlokalizowany jest w wydzielonym budynku. Dojazd wózków ze zwłokami prowadzi wewnętrznym tunelem z oddziałów szpitalnych, a następnie komunikacją zewnętrzną do budynku. W skład zakładu patomorfologii wchodzi: prosektorium, które w czasie gdy nie przeprowadza się sekcji zwłok wykorzystywane jest do mycia i ubierania zwłok, szatnia dla pracowników, węzeł sanitarny z ustępem, natryskiem i umywalką z bieżącą zimną i ciepłą wodą; pomieszczenie chłodnicze do przechowywania zwłok (liczb miejsc w chłodni – 5). W związku z tym, że zakład patomorfologii nie odpowiada obowiązującym przepisom opracowano program dostosowawczy. Podczas kontroli stwierdzono w pomieszczeniach patomorfologii nieprawidłowości, które dotyczyły: zniszczonych, trudnych do utrzymania w czystości metalowych drzwi w chłodni do przetrzymywania zwłok – wszczęto postępowanie administracyjne.

- Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Stanisława Deresza w Choroszczu - prosektorium usytuowane w wydzielonym budynku. Dojazd wózków ze zwłokami osób zmarłych w szpitalu do budynku prosektorium odbywa się komunikacją zewnętrzną. Zakład posiada trzy wejścia – osobne: dla personelu, przywożonych zwłok oraz rodziny zmarłego i wydawania zwłok. W skład prosektorium wchodzi: pomieszczenie sekcyjne, które było jednocześnie wykorzystywane do mycia i ubierania zwłok; pokój socjalny; węzeł sanitarny z ustępem, natryskiem, umywalką z bieżącą zimną i ciepłą wodą oraz wydzielone miejsce, tj. szafa do przechowywania odzieży pracownika; pomieszczenie chłodni do przechowywania zwłok (3-miejscowe); pomieszczenie do wydawania zwłok oraz magazyn chemikaliów. Powierzchnie ścian w sali sekcyjnej oraz w pomieszczeniu chodni były łatwo zmywalne, nienasiąkliwe. Podłogi w tych pomieszczeniach były wykonane z materiałów łatwo zmywalnych, twardych, odpornych na środki dezynfekcyjne. Pomieszczenie prosektury sekcyjnej wyposażone było w umywalkę z baterią uruchamianą przy pomocy łokcia, posiadało wentylację mechaniczną wyciągową oraz zabezpieczenie okien siatką przeciwko owadom. Do transportu zwłok zapewniono wózek z zamkniętą przestrzenią ładunkową, który był przechowywany w prosektorium. Zwłoki osoby zmarłej w szpitalu po 2 godzinach od chwili zgonu były przewożone zamykanym wózkiem do prosektorium. Do czasu odbioru zwłok przez rodzinę lub upoważnioną do tego osoby, zwłoki przetrzymywane były w urządzeniach chłodniczych. Kontynuowano postępowanie administracyjne wszczęte w 2008r. Polecenia wykonano częściowo – zakupiono wózek z zamkniętą przestrzenią ładunkową do transportu zwłok osób zmarłych w szpitalu oraz zabezpieczono okna prosektury siatkami przeciwko owadom.

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Hajnówce, ul. Lipowa 190-prosektorium posiada wydzielone pomieszczenia: do przechowywania zwłok wyposażone w 6 komór chłodniczych, salę sekcyjną wyposażoną w lampę bakteriobójczą, pomieszczenie do ekspozycji i wydawania zwłok, pomieszczenie administracyjne oraz zaplecze sanitarno-higieniczne. Stan sanitarny prosektorium nie budził zastrzeżeń za wyjątkiem braku prawidłowo zorganizowanej służby ubraniowej przy wejściu do sali sekcyjnej i braku składzika porządkowego. Powyższe uchybienia ujęto w programie dostosowawczym.

- Szpital Ogólny im. Witolda Gineła w Grajewie – podczas kontroli prosektorium w 2009r. stwierdzono brak wentylacji mechanicznej w kostnicy w której jest chłodnia (zalecenia wykonano); ubytki tynku na ścianach w pomieszczeniu mycia, ubierania i wydawania zwłok (zalecenia wykonano), brak pomieszczenia do wydawania zwłok – prowadzone jest postępowanie administracyjne,

- Szpital Powiatowy w Siemiatyczach – prosektorium mieści się w budynku połączonym z budynkiem głównym szpitala, dojazd do sali wydawania zwłok nie jest widoczny z okien oddziałów łóżkowych oraz z innych pomieszczeń dostępnych dla pacjentów. W skład prosektorium wchodzi: sala sekcyjna, pomieszczenie do krótkotrwałego przechowywania zwłok zaopatrzone w dwumiejscową szafę chłodniczą, kaplica oraz pomieszczenie biurowe. Przy sali sekcyjnej brak

śluzy oraz ustępu z umywalką dla osób odbierających zwłoki – prowadzone postępowanie administracyjne. Prosektorium zaopatrzone jest w dostateczną ilość środków dezynfekcyjnych oraz worków foliowych na odpady. Odpady posekcyjne po uprzedniej dezynfekcji są dostarczane do magazynu odpadów wyposażonego w zamrażarkę.

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sokółce - prosektorium mieści się w oddzielnym budynku. Utrzymane w dobrym stanie sanitarno-technicznym. Ściany pomieszczeń na całej wysokości posiadają powierzchnię łatwo zmywalną i nienasiąkliwą. Posadzki łatwo zmywalne, nieuszkodzone i odporne na działanie środków dezynfekcyjnych ze spadkiem w kierunku wpustu podłogowego. Pomieszczenia wyposażone są w umywalki z wodą bieżącą ciepłą i zimną. Przy umywalkach ściany są wyłożone do wysokości 1,6 m płytkami (glazurą). Sala sekcyjna wyposażona w lampę bakteriobójczą. Zwłoki osób zmarłych transportowane są z oddziałów przy użyciu wózka krytego i przechowywane w komorze chłodniczej (komora posiada trzy miejsca do przechowywania zwłok). Wózek po każdorazowym transporcie poddawany jest myciu i dezynfekcji w wydzielonym miejscu prosektorium. Transport zwłok nie jest widoczny z okien oddziałów szpitalnych. Brak śluzy szatniowej prowadzącej do prosekury sekcyjnej – prowadzone jest postępowanie administracyjne,

- Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w Suwałkach oraz Specjalistyczny Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Suwałkach korzystają z jednego prosektorium zlokalizowanego w wydzielonym budynku. W skład zakładu wchodzi sala sekcyjna z dwoma stołami sekcyjnymi (bez pracowni histologicznej oraz cytologicznej), śluza prowadząca do sali sekcyjnej, pomieszczenie z chłodnią (na 7 sztuk wózków), ubieralnia zwłok, kaplica, pomieszczenie magazynowe, pokój kierownika, pomieszczenie formalinowe oraz pomieszczenie socjalne pracowników. Brak jest śluzy szatniowej prowadzącej do prosekury oraz wydzielonych wejść dla personelu, rodziny zmarłego i wydawania zwłok – w 2009r. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku wystawił decyzję na stan techniczny pomieszczeń i wyposażenia prosektorium.

W trakcie przeprowadzanych kontroli w 2009 roku stwierdzono, że czystość, porządek i estetyka w otoczeniu obiektów nie budziły zastrzeżeń. Podobnie jak w latach ubiegłych na terenie województwa podlaskiego nie stwierdzono rażących zaniedbań w tym zakresie. Obiekty szpitalne są ogrodzone, powierzchnie utwardzone i utrzymane w należyтым porządku.

3.2 Zagadnienia związane z obsługą funkcjonowania placówek lecznictwa otwartego w tym przychodni, ośrodków zdrowia, poradni

Większość obiektów zaopatrywana była w wodę z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia kontrolowanej jakości – będących pod nadzorem państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych woj. podlaskiego. Nieliczne obiekty zaopatrywane były z własnych studni, np. NZOZ Poradnia Medycyny Rodzinnej w Lemanie.

Wszystkie nadzorowane placówki lecznictwa otwartego województwa podlaskiego zaopatrzone są w wodę bieżącą zimną i ciepłą. Obiekty w większości podłączone są do miejskiej sieci centralnego ogrzewania skąd pozyskiwana jest woda ciepła i ogrzewane są budynki, jak również posiadają własne lokalne kotłownie. Część obiektów zaopatruje się w ciepłą wodę z przepływowych elektrycznych podgrzewaczy wody.

W większości obiektów lecznictwa otwartego zachowano czystość i porządek. Uchybień w tym zakresie w roku 2009 nie stwierdzono.

W obiektach lecznictwa otwartego na terenie woj. podlaskiego postępowanie z bielizną w większości przypadków nie budziła zastrzeżeń. W placówkach wydzielone są pomieszczenia lub miejsca do przechowywania bielizny czystej. W niektórych obiektach stosowana jest bielizna jednorazowego użytku.

Bielizna brudna z części placówek transportowana jest w podwójnych workach do pralni szpitalnych lub innych pralni. Środki transportu w części zapewniają pralnie, które odbierają bieliznę brudną na zgłoszenie telefoniczne jednostki (zgodnie z zawartymi umowami).

Część zakładów lecznictwa otwartego z terenu województwa podlaskiego korzysta z usług pralniczych pralni szpitalnych m.in.: Szpitala Wojewódzkiego w Łomży, Szpitala Ogólnego w Grajewie, Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sejnach, Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sokółce, Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Dąbrowie Białostockiej.

Niektóre placówki lecznictwa otwartego korzystają z usług pralniczych innych zakładów pralniczych tj: BAXTER Spółka Jawna G. Kunda, A. Malinowski z Tykocina, ul. Bernardyńska 10, Medi-Sept” Spółka z o.o. Konopnica 159 C w Motyczu, Usługi pralnicze Stanisław Oniszczuk, ul A. Krajowej 31C, Siemiatycze, Przedsiębiorstwa Transportowego „Necko” sp. z o.o. w Augustowie, ul. Komunalna 2

Pozostałe placówki bieliznę oraz odzież ochronną piorą we własnym zakresie np. 4 ośrodki zdrowia powiatu siemiatyckiego i Zakład Opiekuńczo- Leczniczy w Bacikach Średnich.

Odpady komunalne w placówkach służby zdrowia zbierane są do worków plastikowych, a następnie usuwane do kontenerów, skąd wywożone są przez upoważnione podmioty na składowiska odpadów komunalnych.

Na podstawie przeprowadzonych kontroli zakładów lecznictwa otwartego stwierdzono, że w skontrolowanych zakładach przestrzegane są zasady segregacji odpadów w miejscu ich powstawania. Placówki wytwarzające odpady medyczne posiadają zezwolenia na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych medycznych lub zatwierdzony program gospodarki odpadami medycznymi niebezpiecznymi, lub złożoną informację o gospodarowaniu odpadami. W zakładach opieki zdrowotnej, w których powstaje niewielka ilość odpadów medycznych magazynuje się je w wydzielonych chłodnych miejscach w szczelnie zamkniętych pojemnikach, przy zachowaniu właściwego czasu magazynowania odpadów zakaźnych (do 48 godzin w pomieszczeniach o temperaturze wyższej niż 10 °C, a nie dłużej niż 14 dni w pomieszczeniach o temperaturze poniżej 10 °C).

W zakładach funkcjonują instrukcje postępowania z odpadami. Ujmują one zasady dotyczące gromadzenia poszczególnych typów odpadów oraz warunki ich przechowywania. Odpady niebezpieczne gromadzone w odpowiednich opakowaniach, następnie usuwane do wydzielonych pomieszczeń skąd odbierane są przez upoważnione podmioty lub spalane w spalarni odpadów.

Nieprawidłowości dotyczące sposobu przetrzymywania, warunków magazynowania odpadów medycznych oraz braku wymaganych instrukcji w placówkach lecznictwa otwartego stwierdzono m. in. w następujących placówkach:

- NZOZ Gabinet Stomatologiczny „Famident” w Wysokiem Mazowieckiem – prowadzono postępowanie administracyjne na okazanie do wglądu umowy na odbiór odpadów medycznych, przedstawienie dokumentów potwierdzających odbiór odpadów medycznych, okazanie do wglądu informacji o sposobie gospodarowania odpadami medycznymi skierowaną do Starostwa Powiatowego, okazanie do wglądu zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilościach wytworzonych odpadów medycznych za 2008r. skierowane do Urzędu Marszałkowskiego, opracowanie procedury postępowania z odpadami medycznymi i instrukcji dotyczącej zasad selektywnego zbierania odpadów na danym stanowisku pracy, na okazanie aktualnego orzeczenia lekarskiego do celów sanitarno-epidemiologicznych osób pracujących przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych, na opracowanie i wdrożenie procedur zapobiegających zakażeniom i chorobom zakaźnym: higienicznego mycia rąk; dezynfekcji, mycia narzędzi i sprzętu medycznego; postępowania po ekspozycji; sprzątania i dezynfekcji pomieszczeń; postępowania z bielizną czystą i brudną.
- Centrum Medyczno-Stomatologiczne NZOZ s. c. w Czyżewie Osadzie – prowadzono postępowanie administracyjne dot. opracowania procedury postępowania z odpadami medycznymi i opracowanie instrukcji zasad selektywnego zbierania odpadów na danym stanowisku pracy oraz wydzielenie chłodzonego miejsca magazynowania odpadów medycznych zakaźnych
- Niepubliczny Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy „Podlasie” w Dworakach Stańkach – prowadzono postępowanie administracyjne na zapewnienie odbioru odpadów medycznych zakaźnych przechowywanych w temperaturze poniżej 10°C nie rzadziej niż 14 dni
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Narwi - podczas kontroli stwierdzono niewłaściwą temperaturę przechowywania odpadów. W wyniku wdrożonego postępowania wytwórca odpadów zapewnił lodówkę do ich przechowywania,
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Narewce , ul. Kolejowa 1 – prowadzono postępowanie administracyjne na brak wentylacji w magazynku odpadów,
- Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Białymstoku – zakończono postępowanie administracyjne na skutek którego: zapewniono prawidłową wentylację oraz ciepłą wodę przy umywalce w magazynie niebezpiecznych odpadów medycznych, zapewniono prawidłowy czas i warunki magazynowania medycznych odpadów zakaźnych, uzyskano pozwolenie na wytwarzanie odpadów o kodzie 160214,

- SP ZOZ Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego, ul. Poleska 89 w Białymstoku – kontynuowano postępowanie wszczęte w 2008r. dot. zapewnienia prawidłowej wentylacji w pomieszczeniu magazynowania medycznych odpadów zakaźnych – termin realizacji 2010r,
- Centrum Medyczne Damiana Medycyna Sp. z o.o. ul. Komisji Edukacji Narodowej 50/4 w Białymstoku – brak zatwierzonego programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi – termin realizacji 2010r.
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej KENDRON w Białymstoku, ul. Mariańskiego 3/201 wdrożono postępowanie administracyjne na brak instrukcji dot. zasad selektywnego zbierania odpadów medycznych na stanowiskach pracy, zapewnienia odpowiedniego okresu przetrzymywania pojemników z odpadami medycznymi na stanowiskach pracy – zalecenia wykonano,
- ZOZ Przychodni Stomatologiczno-Lekarskiej w Sokółce – wydano decyzję administracyjną nakazującą prawidłowe postępowanie z odpadami medycznymi – zalecenia wykonano,
- NZOZ Przychodni Lekarzy Rodzinnych w Krynkach - wydano decyzję nakazującą właściwe postępowanie z odpadami medycznymi (odpowiednią częstotliwość odbioru, posiadanie instrukcji selektywnego zbierania odpadów na stanowiskach pracy, odpowiednie oznakowanie przechowywanych odpadów) – zalecenia wykonano;
- Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Krynkach – podczas kontroli stwierdzono zbyt długi (powyżej 14 dni) okres przechowywania odpadów zakaźnych. W wyniku wdrożonego postępowania administracyjnego sytuacja uległa poprawie.

W zakresie porządku, czystości i estetyki otoczenia placówek lecznictwa otwartego uchybień nie stwierdzono.

3.3. Domy Pomocy Społecznej

W 2009 roku w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego znajdowało się 40 obiektów o charakterze domów pomocy społecznej – 20 na wsi i 20 w miastach, zaś w 2008 roku były 42 tego typu obiekty. W mieście Łapy likwidacji uległ Zakład Usługowy Usługi dla Osób Starszych, Wymagających Opieki w Łapach oraz zamknięto obiekt działający na wsi pod nazwą Dom Gościnny w Bombli. W 2009 roku z obiektów działających na terenach wiejskich do ewidencji wpisano Dom dla matek z dziećmi w powiecie łomżyńskim oraz wykreślono z ewidencji Dom Pomocy w Łażniach, który zmienił profil działalności i obecnie funkcjonuje jako Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi w Łażniach.

Podobnie jak w latach ubiegłych najwięcej obiektów zlokalizowanych jest na terenie miasta i powiatu białostockiego. Pomimo likwidacji 2 obiektów w 2009 roku ich liczba wynosiła 14, co stanowi 35 % wszystkich tego typu obiektów objętych ewidencją w województwie podlaskim.

Spośród skontrolowanych 39 obiektów działających na terenie województwa podlaskiego do złych pod względem sanitarnym zakwalifikowano ponownie Dom Gościnny w Dzieciotówce w powiecie sokólskim. Obiekt prowadzi działalność o charakterze domu pomocy społecznej. Od 2007 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sokółce w stosunku do podmiotu prowadził postępowanie administracyjno-egzekucyjne dotyczące zniszczonej stolarki okiennej, które zakończono z dniem 07.10.2009r.

Pozostałe skontrolowane w 2009 roku obiekty funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego utrzymane były w dobrym stanie sanitarno-technicznym.

3.4. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, odnowy biologicznej i inne, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna z ww. usług

W 2009 roku w ewidencji Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych województwa podlaskiego ujęto łącznie 1374 tego typu obiekty, z czego 1289 w miastach i 85 na terenach wiejskich. Największą grupę stanowiły zakłady fryzjerskie - 778 (708 w miastach i 70 na wsi), zakłady kosmetyczne - 245 (240 w miastach i 5 na wsi), grupa innych zakładów świadczących usługi łączone w zakresie fryzjerstwa, kosmetyki, odnowy biologicznej, tatuażu w liczbie 179 (172 w miastach i 7 na wsi) oraz zakłady odnowy biologicznej - 165 (162 w mieście i 3 na wsi), a także najmniejsza grupa zakładów gdzie wykonuje się tatuaż, których w województwie podlaskim jest tylko 7 i to zlokalizowanych w miastach. Liczba obiektów świadczących ww. usługi rokrocznie ulega zwiększeniu. W porównaniu z 2008 rokiem w 2009 roku ewidencją objęto o 79 zakładów więcej. Znaczna większość zakładów świadczących ww. usługi zlokalizowana jest w

miastach. Liczba zakładów świadczących tego rodzaju usługi na terenach wiejskich województwa podlaskiego w ciągu dwóch lat nie uległa zmianie i nadal wynosi 85.

Pracownicy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2009 roku skontrolowali ogółem 856 obiektów świadczących usługi fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej i tatuażu, co stanowi 62,29% ogólnej liczby obiektów tego typu w ewidencji województwa.

Biorąc pod uwagę grupy obiektów świadczące usługi w powyższym zakresie stwierdzono, iż spośród 778 zakładów fryzjerskich w 2009 roku skontrolowano 543, co stanowi 69,79% objętych ewidencją w województwie podlaskim. Z 245 zakładów kosmetycznych skontrolowano 152, co stanowi 62,04 % tego typu zakładów, natomiast ze 165 gabinetów odnowy biologicznej skontrolowano 87, co stanowi 52,72 % tych zakładów objętych ewidencją. Spośród 179 zakładów innych zakładów świadczących usługi łączone w 2009 roku skontrolowano 99, co stanowi 55,30 % tych obiektów objętych ewidencją. Na działających 7 gabinetów tatuażu (1 w Augustowie, 1 w Suwałkach i 5 w Białymstoku) w 2009 roku skontrolowano 5, nie skontrolowano 2 w Białymstoku..

Spośród 856 skontrolowanych obiektów liczba ocenionych i zakwalifikowanych do grupy obiektów złych pod względem technicznym i sanitarnym wyniosła 32, co stanowi 3,73% obiektów skontrolowanych w 2009 roku na terenie województwa podlaskiego. W tej grupie znalazły się obiekty zlokalizowane w miastach: 17 zakładów fryzjerskich, 9 innych zakładów świadczących usługi łączone, 4 gabinety odnowy biologicznej, 2 gabinety kosmetyczne. Na terenie działania poniżej wymienionych PSSE liczba obiektów zakwalifikowanych do złych jest następująca:

- w Białymstoku 13 zakładów zakwalifikowano do obiektów złych pod względem sanitarnym: 8 zakładów fryzjerskich i 5 innych świadczących usługi łączone. Do najczęściej powtarzających się uchybień na, które PPIS w Białymstoku prowadził postępowanie administracyjne należały: brak szaf na sprzęt porządkowy, kosmetyki i czystą bieliznę, niewłaściwa wentylacja w solariach, brak dokumentacji zdrowotnej personelu świadczącego usługi, brak sterylizacji i dezynfekcji narzędzi do wykonywania usług. W związku z uchybieniami sanitarnymi nałożono 13 mandatów na sumę 1850.00 zł głównie z powodu wykonywania usług kosmetycznych niesterylnymi narzędziami, brudnych przyborów fryzjerskich, ich niewłaściwej dezynfekcji oraz ogólnie niewłaściwego stanu higieniczno-sanitarnego zakładów;
- w Augustowie 4 obiekty pod względem sanitarno-technicznym: 1 fryzjerski, 1 kosmetyczny, 1 odnowy biologicznej, 1 inny. PPIS w Augustowie wydał w tej sprawie 4 decyzje administracyjne oraz nałożył 1 grzywnę w drodze mandatu karnego. W Studiu Urody, gdzie stwierdzono brudne ściany i sufity przepełnione kosze na śmieci, zakurzone szafki, brudną podłogę i zlew na zapleczu zakładu właścicielkę ukarano mandatem karnym w wysokości 100 złotych. W pozostałych obiektach uchybienia dotyczyły: popękanych i brudnych ścian oraz sufitów w pomieszczeniach zakładu oraz zardzewiałej ścianki myjki do mycia włosów. W siłowni i klubie fitness stwierdzono brak w pomieszczeniu do ćwiczeń fizycznych klimatyzacji lub wentylacji mechanicznej, o wydajności zapewniającej przepływ powietrza zewnętrznego w ilości co najmniej 50 m³/godz. na jedną osobę, przy uwzględnieniu maksymalnej liczby osób korzystających z usług świadczonych w zakładzie;
- w Siemiatyczach 3 obiekty pod względem sanitarno-technicznym: 2 fryzjerskie, 1 inny - gabinet kosmetyczny wyposażony w łóżko do opalania w Siemiatyczach, gdzie prowadzone jest postępowanie dotyczące zainstalowania w pomieszczeniu z łóżkiem odpowiedniej wentylacji nawiewno-wywiewnej. W zakładach fryzjerskich stwierdzone uchybienia dotyczyły: zniszczonej powierzchni - fotela, wykładziny podłogowej, braku - wentylacji grawitacyjnej, pojemników na brudną bieliznę, miejsca na odzież ochronną i osobistą, apteczki I pomocy, instrukcji postępowania z odpadami, nieaktualnej dokumentacji zdrowotnej personelu oraz stosowanie środka do dezynfekcji o nieaktualnym terminie ważności;
- w Sokółce 3 obiekty pod względem sanitarno-technicznym: 2 fryzjerskie, 1 odnowy biologicznej. W 2 zakładach fryzjerskich z Sokółki prowadzone postępowanie administracyjne dotyczyło: braku bieżącej ciepłej wody przy umywalce w sanitariatach oraz uszkodzonej tapicerki krzesel. Polecenia PPIS w Sokółce już wykonano, a postępowanie zakończono. W Gabinetie odnowy biologicznej w Sokółce stwierdzono brak bieżącej ciepłej wody przy umywalce w sanitariatach oraz brak wentylacji nawiewno-wywiewnej podciśnieniowej w pomieszczeniu solarium. PPIS w Sokółce wszczął postępowanie administracyjne w tej sprawie, po czym właścicielka obiektu poinformowała o zawieszeniu działalności;

- w Hajnówce 2 zakłady fryzjerskie oceniono jako złe pod względem sanitarno-technicznym. W jednym stwierdzono brak wentylacji mechanicznej w ustępie zakładu, a w drugim zawilgocony z czarnymi wykwitami sufit i ściany;
- w Kolnie 1 zakład z grupy innych świadczący usługi łączne oceniono jako zły pod względem sanitarnym. W Gabinetce odnowy biologicznej w Kolnie stwierdzono, iż sprzęt znajdujący się w zakładzie nie posiadał powierzchni gładkiej, nie wchłaniającej kurzu i wody, odpornej na działanie środków dezynfekcyjnych (fotel fryzjerski), brak instrukcji postępowania z odpadami niebezpiecznymi i procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami oraz sterylnych narzędzi i materiałów;
- w Suwałkach 5 obiektów (w tym 4) pod względem sanitarno-technicznym tj. 2 gabinety odnowy biologicznej, 1 kosmetyczny, 1 inny świadczący usługi łączne oraz 1 fryzjerski pod względem sanitarnym, gdzie ze względu na zły stan sanitarny ukarano właściciela mandatem w kwocie 50.00 zł;
- w Grajewie 1 zakład fryzjerski oceniono jako zły pod względem sanitarnym.

Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego w związku ze stwierdzonymi uchybieniami w ww. zakładach prowadzili postępowanie administracyjne mające na celu wyegzekwowanie dobrego stanu sanitarno-technicznego nadzorowanych obiektów.

W związku z wejściem w życie 1 stycznia 2009 roku Ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi z dnia 5 grudnia 2008r (Dz. U. Nr 234, poz.1570), i art. 16 dotyczącym osób udzielających innych niż świadczenia zdrowotne i podejmujące czynności, w trakcie wykonywania których dochodzi do naruszenia ciągłości tkanek ludzkich, są obowiązane do wdrożenia i stosowania procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami oraz chorobami zakaźnymi, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego wystosowywali wystąpienia w tej sprawie do zakładów świadczących usługi kosmetyczne.

Natomiast wejście w życie z dniem 1 kwietnia 2009r. zharmonizowanej normy PN –EN 60335-2-27:2004(U) w części 2-27 dot. wymagań szczegółowych dla przyrządów do naświetlania skóry promieniami podczerwonymi i nadfioletowymi spowodowało, iż Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego przeprowadzili kontrole solariów w zakresie przestrzegania bezpieczeństwa urządzeń wykorzystywanych do opalania. W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono, iż np. na terenie powiatu łomżyńskiego wszystkie urządzenia nie spełniały wymagań nowej normy, która wprowadziła ograniczenie emisji promieniowania ultrafioletowego w urządzeniach solaryjnych do poziomu 0,3W/m². PPIS w Łomży poinformował właścicieli, iż ze względów zdrowotnych wskazane jest dostosowanie urządzeń do wymagań ww. normy.

Nadal na terenie województwa podlaskiego najwięcej obiektów świadczących usługi w zakresie fryzjerstwa, kosmetyki, tatuażu i odnowy biologicznej zlokalizowanych jest w Białymstoku i powiecie białostockim – 562, co stanowi 40,90% wszystkich tego typu obiektów objętych ewidencją w województwie podlaskim. Na terenie miasta i powiatu suwalskiego – 152, a łomżyńskiego 149, natomiast najmniej tego typu zakładów działa na terenie miasta i powiatu sejneńskiego - 18.

3.5. Ustępy publiczne

Na terenie województwa podlaskiego w 2009r. nadzorem objęto ogółem 31 ustępów publicznych, w tym 28 zlokalizowanych w miastach (24 skanalizowane, 4 nieskanalizowane), 3 na terenach wiejskich (1 skanalizowany, 2 nieskanalizowane).

W stosunku do roku poprzedniego w województwie podlaskim przybyły 2 nowe ustępy publiczne. Były to:

- Szalet Miejski w Suwałkach
- Szalet publiczny skanalizowany w Janowie (powiat sokólski)

Ubył 1 obiekt:

- Ustęp w Sokółce, ul. Barlickiego

Natomiast Ustęp nieskanalizowany w Krynkach zaliczany w 2008r. do ustępów wiejskich w 2009r. z uwagi na otrzymanie praw miejskich miejscowości Krynki zaliczany jest do miasta.

Stwierdzono zły stan sanitarno-techniczny w 5 obiektach:

- Ustęp publiczny w Łomży – przeciekający dach, zacieki na ścianach i sufitach, odpadające płytki, zniszczona elewacja – PPIS w Łomży monitorował w tej sprawie – od listopada 2009r. obiekt jest remontowany;
- Szalet publiczny w Dąbrowie Białostockiej, ul. Sportowa – zniszczona elewacja, odpadające płyty tynku i zawilgocenia na ścianach i suficie wewnątrz szaletu – wydano decyzję administracyjną – usterki zostały usunięte,

- Szalet Publiczny w Dąbrowie Białostockiej, ul. Plac Kościuszki – brudne, zawilgocone ściany i sufit w kabinach ustępowych, w składziku porządkowym i pomieszczeniu socjalnym – wydano decyzję administracyjną – usterki zostały usunięte,
- Ustęp publiczny w Krynkach – brudne wymagające odnowienia ściany w kabinach ustępowych – wydano decyzję administracyjną – usterki zostały usunięte,
- Ustęp publiczny w Janowie, ul. Rynkowa – nieszczelny dach, zawilgocony, z odpryskami farby sufit, ubytki glazury w ścianie – wystosowano wystąpienie do zarządcy obiektu – usterki zostały usunięte.

Sytuacja dotycząca liczby ustępów publicznych w porównaniu do lat poprzednich w województwie podlaskim jest podobna. W stosunku do roku 2008 przybył 1 obiekt. Niedostateczna liczba ustępów publicznych stanowi problem w zaspokajaniu podstawowych potrzeb ludności. Ich rolę przejmują w niektórych miejscowościach toalety zlokalizowane w nowo powstałych centrach handlowych, restauracjach, pubach, stacjach paliwowych oraz dworcach PKP, PKS.

3.6. Hotele i inne obiekty świadczące usługi noclegowe

W ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w roku 2009 znajdowało się 381 tego typu obiektów, z czego 123 w miastach i 258 na terenach wiejskich. Skontrolowano 309, co stanowi 81,10% obiektów z tej grupy objętych ewidencją w 2009 roku, z czego 113 obiektów w miastach i 196 na wsiach województwa.

Zły stan sanitarno-techniczny reprezentowało 6 obiektów świadczących usługi hotelarskie (3 z terenu miasta i 3 z terenu wiejskiego), co stanowi 1,94% wszystkich obiektów skontrolowanych w 2009 roku. W grupie tej znalazły się 3 obiekty z terenu powiatu augustowskiego, 2 obiekty z powiatu hajnowskiego, 1 obiekt z Sokółki. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego odnośnie poprawy stanu sanitarno-technicznego w tych obiektach prowadzili postępowanie administracyjne. Sytuacja taka dotyczyła:

1. Ośrodka „Puszcza” w Augustowie, ul. Kolejowa 1, KPTW Natura Tour Sp. z o.o. w Gdańsku, gdzie w części domków campingowych stwierdzono zniszczone podłogi drewniane i terakotę w ubikacjach oraz brudne, zniszczone ściany w łazienkach, a także wyeksploatowane, zniszczone meble i zniszczoną, zużytą pościel,
2. Usług Turystycznych „Binduga” w Serwach 69 – Przewięź, gdzie w pawilonie sanitarnym ogólnodostępnym stwierdzono zniszczoną powierzchnię malarską ścian,
3. Ośrodka Wczasów Pracowniczych WSK PZL Warszawa w Klonownicy, gdzie w części domków campingowych stwierdzono łuszczącą się farbę na podłogach,
4. Obiektu hotelarskiego przy Domu Miłosierdzia „Samarytanin” w Hajnówce, ul. 3 Maja 63, gdzie stwierdzono brak wentylacji mechanicznej w pomieszczeniu higieniczno-sanitarnym,
5. „Centrum Wypoczynku Rodzinnego – Ostoja” w Białowieży, ul. Nowa 32, gdzie stwierdzono zły stan sanitarno-techniczny podłogi w sali biesiadnej, w apartamencie i w łazience.
6. Ośrodka Wczasowego w Sokółce przy ul. Wodnej 20, gdzie stwierdzono brudne ściany w pokojach mieszkalnych i na klatce schodowej w budynku piętrowym. Usterki usunięto, a postępowanie administracyjne w tej sprawie zakończono w maju 2009r,

W porównaniu z 2008 rokiem liczba obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie w 2009r. powiększyła, gdyż ewidencją objęto:

- 8 obiektów świadczących usługi hotelarskie na terenie powiatu łomżyńskiego - 3 w Łomży i 5 na terenie powiatu,
- 4 obiekty na terenie powiatu sokólskiego: Hotel „Verde” w Sokółce, ul. Białostocka 200, Usługi hotelarskie „Biesiada weselna” w Kumiale, Noclegi „Trivento” w Korycinie, Obiekt Noclegowy Centrum Pastoralne im. Św. Jana Bosko w Różanymstoku,
- 2 obiekty w Augustowie: Usługi Hotelowe - Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Iskra”, ul. 3 Maja 38 oraz Kompleks Hotelowo - Konferencyjny „Nad Nettą” przy ul. Portowej 3,
- 3 pola namiotowe – prywatne w powiecie augustowskim: w Rygoli 11 gm. Płaska, w Strękowiźnie 1 gm. Nowinka, w Jagłowie 42 gm. Sztabin,

- 2 obiekty - Pokoje noclegowe - w powiecie suwalskim: Ośrodka Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi i Pokoje noclegowe w Słobódce,
- Pokoje noclegowe w Łapach,
- Usługi hotelarskie w Rajgradzie,
- „Centrum Edukacyjno-Muzealne” w Białowieży, Park Pałacowy 5,
- Pokoje Gościnne „Stara Poczta” w Zambrowie, ul. Wojska Polskiego 16.

Natomiast z ewidencji wykreślono obiekty, które w 2009 roku zostały zlikwidowane:

- w Białymstoku 4 - Hotel „Garnizonowy” i „Biały”, Pensjonat „Błękitna Laguna” oraz „Energetyk”,
- w Augustowie 2 - Pawilon Nr II „Budowlani” – ośrodek wczasowy, Usługi Hotelowe „Augur”,
- 2 obiekty z powiatu sejneńskiego – wynajmowanie miejsc na ustawianie namiotów i przyczep samochodowych I i II nad rzeką Czarna Hańcza firmy „AGO”,
- w powiecie suwalskim 2 - Pokoje „Pod Sosnami” w Pobondzie oraz Pole namiotowe i camping.
- w powiecie grajewskim 1 - Ośrodek Wypoczynkowy „Śniadecja” w Rajgradzie.

W 2009 roku nie prowadziły (nie wznowiły) działalności: Ośrodek Szkoleniowo Wypoczynkowy ZSMP Borki w Augustowie, 2 ośrodki w Płoskach nad Narwią - Ośrodek Wypoczynkowy „Łączność” PPUH „Poczta Polska” Rejonowego Urzędu Poczty w Białymstoku i Ośrodek Wypoczynkowy „Nad Narwią”, Ośrodek Wypoczynkowy „Energetyk” w Rajgradzie.

Na terenie województwa podlaskiego z roku na rok obserwuje się poprawę warunków sanitarno-technicznych obiektów świadczących usługi hotelarskie, w tym coraz wyższy standard obiektów i jakość świadczonych usług. Przyczyn takiej sytuacji należałoby upatrywać w coraz większych wymaganiach klientów w odniesieniu do obiektów świadczących usługi wysokiej jakości oraz coraz większą konkurencją na rynku usług hotelarskich. Pomimo tego, iż obiektów zaszeregowanych do kategorii hotel nie jest zbyt dużo tj. 22, to pomimo braku kategoryzacji na terenie województwa działają obiekty reprezentujące bardzo wysoki standard świadczonych usług.

3.7. Dworce autobusowe, dworce i stacje kolejowe

W 2009 roku na terenie województwa podlaskiego bieżącym nadzorem sanitarnym objęto: 18 dworców autobusowych i 35 dworców i stacji kolejowych. Skontrolowano wszystkie dworce autobusowe i 27 dworców i stacji kolejowych tj. 45 obiektów.

Spośród skontrolowanych w 2009 roku obiektów w 10 tj. 1 dworcu autobusowym i 9 dworcach i stacjach kolejowych stwierdzano następujące nieprawidłowości:

- Dworzec PKS w Grajewie - brak instalacji wodnej i kanalizacyjnej. PPIS w Grajewie prowadzi w tej sprawie postępowanie administracyjne;
- Dworzec PKP w Bielsku Podlaskim - zły stan sanitarno-techniczny ścian, stolarki okiennej i drzwiowej w poczekalni oraz elewacji zewnętrznej budynku. PPIS w Bielsku Podlaskim prowadzi postępowanie administracyjne z terminem realizacji do 31.12.2011r.;
- Dworzec PKP w Grajewie – zły stan techniczny budynku - Pawilonu c-13, który służy jako poczekalnia dla podróżnych; przeciekający dach w poczekalni, wyrzuszony sufit z zaciekami, na posadzce ustawione pojemniki na ściekającą deszczówkę. PPIS w Grajewie protokół z kontroli przesłał postanowieniem z dnia 03.06.2009r. do załatwienia zgodnie z kompetencjami Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego. Ponadto stwierdzono, iż teren wokół dworca jest utrzymywany w złym stanie sanitarnym. W związku z tym PPIS w Grajewie wystosował do Starosty Powiatu Grajewskiego wystąpienie dotyczące obowiązku utrzymania w odpowiednim stanie przyległego do dworca terenu i wyposażenie go w urządzenie do gromadzenia odpadów komunalnych;
- Dworzec PKP w Sokółce – odpryski farby na ścianach oraz pobite szyby w drzwiach poczekalni. Polecenia PPIS w Sokółce dotyczące wyżej opisanych uchybień wykonano w trakcie 2009 roku.

- Dworzec PKP w Dąbrowie Białostockiej – zacieki na suficie, odpryski farby na ścianach oraz zniszczona elewacja budynku. PPIS w Sokółce prowadzi postępowanie administracyjne w tej sprawie i w 2009 roku przedłużył termin realizacji decyzji do 31.07.2010r.;
- Stacja PKP w Sidrze - nieestetyczne, z odpryskami farby drzwi wejściowe do poczekalni. Wystosowane w 2009 roku przez PPIS w Sokółce w tej sprawie wystąpienie dotyczące eliminacji stwierdzonych podczas kontroli usterek technicznych usunięto w trakcie 2009 roku.
- Stacja PKP w Kuźnicy – brak utwardzonego terenu przeznaczonego na kontener odpadów komunalnych. Wydana przez PPIS w Sokółce w tej sprawie decyzja została wykonana w terminie tj. do 30.06.2009r.;
- Stacja PKP w Kamiennej Nowej – odpryski farby na lamperkach, powybijana, trudna do utrzymania w czystości posadzka w poczekalni oraz wyłamane z framugami drzwi prowadzące na perony. PPIS w Sokółce prowadzący postępowanie administracyjne w tej kwestii wyraził zgodę na przedłużenie terminu realizacji wcześniejszej decyzji do 31.07.2010r.;
- Dworzec PKP w Czyżewie - w ustępie ogólnodostępnym brak bieżącej wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w pomieszczeniach przeznaczonych dla użytkowników, mis ustępowych i umywalki oraz posadzki zmywalnej, nienasiąkliwej, odpornej na działanie środków dezynfekcyjnych. PPIS w Wysokiem Mazowieckiem prowadzi postępowanie administracyjne w powyższej sprawie z terminem realizacji do 31.12.2010r.;
- Dworzec PKP w Szepietowie - w WC ogólnodostępnym brak: bieżącej ciepłej wody, środków higieny, właściwego stanu misek ustępowych, podłogi i ścian. PPIS w Wysokiem Mazowieckiem prowadzi postępowanie administracyjne w powyższej sprawie z terminem realizacji do 31.12.2010r.

Należy dodać, iż nadzór nad wyżej wymienionymi obiektami utrudnia nadal brak przepisów prawnych dotyczących prawidłowego ich stanu sanitarno-technicznego.

3.8. Plaże, kąpieliska

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w ramach sprawowania bieżącego nadzoru sanitarnego nad obiektami użyteczności publicznej w sezonie letnim 2009 wzorem lat ubiegłych m.in. monitorowały jakość wody do kąpeli, aby zapewnić bezpieczny wypoczynek dzieci, młodzieży i osób dorosłych.

W trakcie trwania sezonu letniego 2009 Państwowa Inspekcja Sanitarna objęła nadzorem 39 kąpielisk na terenie województwa podlaskiego, z czego 10 zorganizowanych i 29 wykorzystywanych tradycyjnie.

Na początku czerwca 2009 roku Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z Augustowa i Grajewa otrzymali informacje dotyczące 2 kąpielisk, iż w sezonie 2009 nie będą tam organizowane kąpieliska. Dotyczyło to:

- kąpieliska o nazwie Budowlani w Augustowie na jeziorze Necko, gdzie PPIS w Augustowie w dniu 03.06.09r. otrzymał od dzierżawcy informację, iż kąpielisko w sezonie letnim 2009r. nie będzie organizowane, z powodu wygaśnięcia z dniem 30.06.2009r. umowy dzierżawy plaży,
- kąpieliska o nazwie Kormoran w Czarnej Wsi na jeziorze Rajgrodzkim, gdyż przyległy ośrodek uległ spaleni, a właściciel obiektu nie zgłosił PPIS w Grajewie kąpieliska do nadzoru w 2009r. Obiekt został skreślony z ewidencji kąpielisk woj. podlaskiego w 2009r.

Natomiast oddano do użytku dwa nowe kąpieliska na terenie powiatu białostockiego i sokólskiego:

- w Michałowie – Zbiornik Małej Retencji – na rzece Supraśl
- zalew w Karpowiczach – w gminie Suchowola.

W trakcie trwania sezonu kąpieliskowego skontrolowano 37 kąpielisk funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego w ciągu trwania całego sezonu kąpieliskowego na podstawie pobranych prób wody i wydawanych sprawozdań z badania wody z kąpielisk orzekali o przydatności wody do kąpeli. W przypadku kwestionowania jej jakości wydawali liczne decyzje o nieprzydatności wody do kąpeli zobowiązując jednocześnie administratora /właściciela kąpieliska do ustawienia tablicy ostrzegawczej o zakazie kąpeli. Przeprowadzono 137 kontroli sanitarnych, wykonano 765 badań laboratoryjnych, z czego 374 w kierunku oznaczeń fizykochemicznych i 391 bakteriologicznych. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego wydali 120 decyzji administracyjnych.

Nadzór nad jakością wody w kąpieliskach prowadzony był tak jak w latach poprzednich w oparciu o rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach (Dz. U. nr 183, poz. 1530).

W 15 kąpieliskach województwa podlaskiego, gdzie stwierdzano niezgodną z wymaganiami określonymi w wyżej cytowanym rozporządzeniu jakość wody najczęstszą przyczyną kwestionowania jej jakości były wskaźniki mikrobiologiczne tj. ponadnormatywna liczba bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody i w dwóch przypadkach ponadnormatywna liczba bakterii Escherichia coli w 100 ml wody. Ponadto także parametry fizykochemiczne wody w kąpieliskach były przyczyną jej kwestionowania np. zaniżony % nasycenia tlenem wody, nieakceptowalny zapach gnilny spowodowany rozkładem substancji organicznych, śnięte ryby, nieakceptowalna barwa – ciemna, brunatna, a w jednym przypadku stwierdzono zakwit sinic powodujący zmianę barwy i zapachu wody w kąpielisku. Podczas trwania sezonu letniego 2009 przyczyną kwestionowania jakości wody do kąpeli było również m.in. zanieczyszczenie wód spowodowane intensywnymi opadami deszczu i jego spływami do akwenów. Na przełomie czerwca i lipca na terenie powiatu sokólskiego wystąpiły długotrwałe opady ze szczególną intensywnością w jego zachodniej części. Spowodowały one podniesienie poziomu wód cieków wodnych na których zlokalizowane były kąpieliska - rzeki Kumiałki (zalew w Korycinie) i rzeki Brzozówka (zalew w Karpowiczach). Towarzyszył temu jednoczesny spływ zanieczyszczeń ze zlewni. W konsekwencji, badanie wody z obu kąpielisk pobranej w dniu 29.06.2009 r. wykazało obecność bakterii grupy coli w ilościach powyżej dopuszczalnych. Oba kąpieliska zostały w tym czasie czasowo wyłączone z użytkowania przez administratorów z przyczyn hydrologicznych, gdyż woda osiągnęła maksymalny poziom piętrzenia. Po ustabilizowaniu się warunków pogodowych i ponownym badaniu wody kąpieliska zostały ponownie uruchomione w trzeciej dekadzie lipca.

Szczegółowo sytuacja dotycząca jakości wody w kąpieliskach, które w trakcie sezonu 2009 nie spełniały wymagań obowiązującego wyżej cytowanego rozporządzenia przedstawiała się następująco:

W kąpieliskach zlokalizowanych na rzekach:

- **Bug w:**
- ✓ **Drohiczyń** - decyzja PPIS w Siemiatyczach z dnia 06.07.2009r. orzekająca o nieprzydatności do kąpeli. Na podstawie badań organoleptycznych wody w rzece dokonanych tego samego dnia stwierdzono intensywny zapach gnilny wody wyczuwalny z odległości kilkunastu metrów od koryta rzeki, kolor wody – ciemnobrązowy, a przy brzegu leżące pojedyncze śnięte ryby. Decyzja PPIS z dnia 20.07.2009r. dotycząca stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody, zaniżony % nasycenia tlenem wody, BZT₅ powyżej określonej normy, nieakceptowalny zapach gnilny spowodowany rozkładem substancji organicznych, nieakceptowalna barwa – ciemna, brunatna.
- **Supraśl w:**
- ✓ **Supraśl** - decyzja PPIS w Białymstoku z dnia 24.07.2009r. dotycząca stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody,
- ✓ **Wasilkowie** - decyzja PPIS w Białymstoku z dnia 25.06.2009r. dotycząca stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii Escherichia coli w 100 ml wody. W dniu 25.06.2009r. do PPIS wpłynęło pismo administratora kąpieliska informujące, iż w bieżącym roku kąpielisko w Wasilkowie nie będzie czynne,
- ✓ **Michałowie** - Zbiorniku Małej Retencji - decyzja PPIS w Białymstoku z dnia 03.07.2009r. dotycząca stwierdzonego zakwitów sinic powodującego zmianę barwy i zapachu wody w kąpielisku.
- **Narew w:**
- ✓ **Łomży** - decyzja PPIS w Łomży z dnia 01.09.2009r. dotycząca stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii Escherichia coli w 100 ml wody i ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli w 100 ml wody,
- ✓ **Uhowie** – 2 decyzje PPIS w Białymstoku (z dnia 06, 28.08.2009r.) dotyczące stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody,
- ✓ **Płockach** - kąpielisku przy ośrodkach wypoczynkowych - decyzja PPIS w Bielsku Podlaskim z dnia 04.08.2009r. dotycząca stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody i zaniżonego poziomu nasycenia tlenem wody.
- **Biebrza w:**
- ✓ **Goniądz** – 3 decyzje PPIS w Mońkach (z dnia 13, 21, 31.08.2009r.) dotyczące stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody.

- ✓ **Dolistowie** – 2 decyzje PPIS w Mońkach (z dnia 13, 21.08.2009r.) dotyczące stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody.
  - **Nurzec w:**
- ✓ **Ciechanowcu** - decyzja PPIS w Wysokiem Mazowieckiem z dnia 07.07.2009r. orzekająca o nieprzydatności wody do kąpeli ze względu na zaniżony % nasycenia jej tlenem oraz doniesienia o pojawieniu się śniętych ryb. Podczas przeprowadzanych tego samego dnia oględzin kąpieliska stwierdzono, iż blisko brzegu pod powierzchnią wody są skupiska żywych ryb, a na kąpielisku prowadzone były czynności mające na celu napowietrzenie wody. Administrator kąpieliska - Burmistrz Miasta Ciechanowiec pismem z 14.07.09r. poinformował o prowadzonych pracach związanych z osuszaniem i oczyszczaniem zbiornika. Do końca trwania sezonu kąpielisko nie funkcjonowało.

W kąpieliskach zlokalizowanych na **zalewach** w:

- **Karpowiczach** - decyzja PPIS w Sokółce z dnia 26.08.2009r. dotycząca stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody,
- **Czarnej Białostockiej** na rzece Czapielówka – 6 decyzji PPIS w Białymstoku (z dnia: 09, 23, 31.07. oraz 07, 17, 26.08.2009r.) dotyczące stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody oraz zaniżonej przezroczystości wody mniejszej niż 1 m,
- **Dubiczach Cerkiewnych** - decyzja PPIS w Hajnówce z dnia 07.08.2009r. dotycząca stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody,
- **Zaręczany** - decyzja PPIS w Białymstoku z dnia 03.07.2009r. dotycząca stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody,
- **nr 2 w Siemiatyczach** na rzece Kamionka – 3 decyzje PPIS w Siemiatyczach (z dnia 03 i 21.07 oraz 03 i 17.08.2009r.) dotyczące stwierdzonej ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli (NPL) w 100 ml wody.

Na podstawie decyzji wydanych przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych woj. podlaskiego Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku w oparciu o art. 4 ust 1, art. 12a ust. 3 ustawy z dnia 14.03.1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (jednolity tekst - Dz. U. z 2006 Nr 122, poz. 851 z późn. zm.), art. 163 ustawy z dnia 18.07.2001r. Prawo Wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2005r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.), § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6.05.1997r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne (Dz. U. Nr 57, poz. 358), rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach (Dz. U. Nr 183, poz. 1530) w okresie od dnia 02.06.2009r. do dnia 09.09.2009r. wydał 27 komunikatów informujących o przydatności lub nieprzydatności wody w kąpieliskach zlokalizowanych na terenie województwa.

Wszystkie komunikaty były przesyłane w formie elektronicznej: Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu w Warszawie, Wojewodzie Podlaskiemu w Białymstoku, Wydziałowi Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku, Podlaskiemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku, wszystkim Państwowym Wojewódzkim Inspektorom Sanitarnym na terenie kraju, wszystkim Państwowym Powiatowym Inspektorom Sanitarnym na terenie woj. podlaskiego, Komendzie Wojewódzkiej Policji w Białymstoku, Regionalnemu Zarządowi Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz środkiem masowego przekazu. Aktualne informacje o jakości wody w kąpieliskach znajdowały się na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku (www.wsse.bialystok.pl). Wzorem lat ubiegłych w trakcie trwania sezonu kąpielowego 2009 Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku raz w tygodniu drogą elektroniczną (w formie plików Excel) przysyłał aktualne informacje na temat kąpielisk do Głównego Inspektoratu Sanitarnego w Warszawie celem umieszczenia ich w serwisie kąpieliskowym. Zebrane informacje o stanie sanitarnym kąpielisk w Polsce przez cały sezon kąpielowy 2009 były dostępne na stronie internetowej Głównego Inspektora Sanitarnego w Warszawie www.pis.gov.pl.

Podczas trwania sezonu turystycznego aktualne informacje na temat jakości wody pitnej w poszczególnych ośrodkach wypoczynkowych i miejscowościach turystycznych można było uzyskać we właściwej Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej.

Ponadto w wydawanych przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku przez cały sezon kąpieliskowy komunikatach o jakości wody do kąpeli ostrzegano odbiorców, iż nie należy korzystać z kąpeli podczas zakwitu sinic, gdyż może to spowodować ujemne skutki zdrowotne. Podawano również do wiadomości, iż terminy otwarcia sezonu i udostępniania dla ludności poszczególnych kąpielisk określają ich zarządcy.

Do 09.09.2009r. wszystkie kąpieliska województwa podlaskiego zakończyły już sezon kąpieliskowy. Spośród 39 objętych nadzorem obiektów 8 zakończyło sezon z decyzjami PPIS o nieprzydatności wody do kąpeli. Do tej grupy należą kąpieliska: nad rzeką Biebrzą w Goniądzu i Dolistowie, zalewie nr 2 w Siemiatyczach, zalewie w Karpowiczach, kąpielisku na rzece Nurzec w Ciechanowcu, na rzece Supraśl w Wasilkowie, zalewie w Czarnej Białostockiej, na rzece Narew w Uhowie.

Stan sanitarno - porządkowy plaż był przedmiotem kontroli przeprowadzanych podczas poboru próbek wody z kąpielisk oraz podczas kontroli obiektów turystycznych np. ośrodków wczasowych, przy których zlokalizowane są kąpieliska. Na terenie województwa podlaskiego w 2009 roku funkcjonowało 29 kąpielisk prowizorycznych z plażą przystosowaną do sezonowego wykorzystania, z miejscem do kąpeli prowizorycznie oznakowanym oraz wyposażonym w urządzenia sanitarne, które w kilku przypadkach nie są skanalizowane i gdzie nieczystości odprowadzane są do zbiornika bezodpływowego (np. w Ploskach, Ciechanowcu, Korycinie, Sokółce, Kuklach, Posejnelach, Stawiskach). Natomiast plaże przy kąpieliskach zlokalizowanych przy ośrodkach wczasowych najczęściej nie posiadają odrębnej (tylko dla kąpieliska) infrastruktury sanitarnej. Z plaż i kąpielisk korzystają jedynie osoby zakwaterowane w ośrodkach. Wczasowicze korzystają z zaplecza sanitarnego znajdującego się w obrębie tych ośrodków. Taka sytuacja miała miejsce zarówno w kąpieliskach przy ośrodkach wypoczynkowych zlokalizowanych na terenie powiatu: augustowskiego, grajewskiego, sejneńskiego jak i bielskiego.

Natomiast wypoczywający na plaży miejskiej w Rajgradzie nad jeziorem Rajgrodzkim mogli korzystać z urządzeń sanitarnych znajdujących się w Przystani Żeglarskiej „Arcus” w Rajgradzie. Ponadto kąpielisko to było strzeżone tylko w okresie, kiedy korzystały z niego dzieci (przy zorganizowanym wypoczynku).

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Hajnówce prowadzi postępowanie administracyjne w sprawie zapewnienia bieżącej zimnej i ciepłej wody w ustępach ogólnodostępnych przy kąpieliskach wykorzystywanych tradycyjnie w Repczycach i Dubiczach Cerkiewnych. Przy kąpielisku w Dubiczach Cerkiewnych funkcjonował ośrodek wypoczynkowy „Bachmaty” z sezonową bazą noclegową. W odniesieniu do kąpieliska w Repczycach opracowany został plan zagospodarowania plaży i najbliższego otoczenia zbiornika, który przewiduje do 2013 roku wybudowanie sezonowej bazy noclegowej oraz zaplecza sanitarno-higienicznego.

Na terenie powiatu augustowskiego pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wspólnie z przedstawicielami Straży Miejskiej i Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Augustowie wzięli udział w cyklicznej Akcji „Bezpieczna Woda”. Przeprowadzono 9 kontroli plaż i kąpielisk usytuowanych w Augustowie przy następujących obiektach turystycznych:

- Ośrodka kolonijnym „Jędrak” ul. Wczasowa,
- Egurolla Dance Studio Filia Augustów,
- plaży przy Ośrodku „Cresowia” w Augustowie,
- kąpielisko przy plaży „Radiowej Trójki” nad jeziorem Necko w Augustowie,
- „Dąbek” nad jeziorem Białym,
- przy Ośrodku Wypoczynkowym MPEC nad jeziorem Sajno,
- Plaża Miejska nad jeziorem Necko,
- przy Oficerskim Yacht Clubie R.P. nad jeziorem Białym, Al. Kard. Wyszyńskiego 1,
- BPIS nad jeziorem Necko, ul. Wczasowa 1,

Podczas kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie ww. obiektów.

3.9. Baseny kąpielowe

W 2009 roku w ewidencji organów Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego było 34 baseny kąpielowe. Spośród tej liczby bieżącym nadzorem sanitarnym objęto 25 basenów krytych, w tym 3 to parki wodne (2 w powiecie augustowskim i 1 w białostockim) oraz 9 basenów odkrytych działających sezonowo (3 w powiecie siemiatyckim, po 2 w powiecie sokólskim i hajnowskim oraz po 1 w powiecie bielskim i białostockim). Poza 4 basenami odkrytymi, które zlokalizowane są na terenach wiejskich pozostałe obiekty działają w miastach województwa podlaskiego. W 2009 roku skontrolowano wszystkie obiekty poza basenem przy Szkole Podstawowej Nr 10 w Łomży przy ul. Niemcewicza 17, który przez cały rok był nieczynny z powodu remontu. Do obiektów złych pod względem sanitarnym i technicznym zakwalifikowano 3 następujące obiekty:

- Centrum Sportu i Rekreacji w Augustowie, ul. Mjr H. Sucharskiego 15 będący basenem krytym i parkiem wodnym,

- Basen kąpielowy w Krynkach, ul. Kościelna (odkryty),
- Basen kąpielowy w Sidrze, ul. Kolejowa (odkryty).

Na basenie w Augustowie w trakcie kontroli kompleksowej stwierdzono nieprawidłowości dotyczące: zacieków na kasetonach sufitowych w hali basenowej, zniszczonej wykładziny podłogowej w pokoju ratowników, zniszczonej tapicerki na kozetce w pokoju ratowników, zniszczonych ścian, lamperii w hallu głównym basenu, skorodowanych części schodów przy zjeżdżalni i metalowych barierkach na balkonie w hali głównej basenu. Część usterek została już usunięta. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Augustowie nadal prowadzi postępowanie administracyjne w tej sprawie z terminem realizacji decyzji do 30.03.2010r.

Natomiast przeprowadzone kontrole sanitarne obu basenów odkrytych – w Krynkach i Sidrze - przed rozpoczęciem sezonu kąpielowego wykazały konieczność wyrównania dna betonowego w każdym z basenów, poprawy stanu sanitarno-technicznego w ustępach ogólnodostępnych zlokalizowanych przy basenach oraz naprawy drewnianych pomostów na basenie w Sidrze. Zarządcy obu basenów zobowiązali się do usunięcia uchybień przed rozpoczęciem sezonu kąpielowego 2009 i wywiązali się z obowiązków.

W porównaniu do 2008 roku liczba obiektów w 2009 uległa zmianie, gdyż objęto nadzorem 4 baseny:

- Specjalistycznego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Waldemara Kikolskiego w Białymstoku przy ul. Antoniuk Fabryczny 40,
- Rehabilitacyjny Przedszkola Samorządowego Nr 26 Integracyjnego w Białymstoku przy ul. Ciepłej 19,
- Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego Nr 1 w Suwałkach przy ul. Przytorowej 8,
- Centrum Konferencyjno - Bankietowym "Rozłogi" w Waliłach w powiecie białostockim (basen odkryty).

Basen funkcjonujący w Augustowie przy ul. Turystycznej 81 pod nazwą basen przy „Delfinie” Sp. z o.o. w Augustowie w 2009 roku zmienił właściciela. Obecnie jest to basen przy Egurolla Dance Studio Filia w Augustowie. Po przeprowadzonym remoncie obiektu poprawiła się jakość wody w nieckach basenowych oraz stan sanitarno-techniczny całego basenu.

3.10 Środki transportu publicznego

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w 2009r. przeprowadziła kontrole ogółem 326 środków transportu publicznego. W liczbie tej znalazło się: 98 autobusów (komunikacji miejskiej i turystycznych), 102 wagony w pociągach, 3 statki pasażerskie żeglugi śródlądowej, 47 samochodów do przewozu chorych, 70 samochodów do przewozu zwłok i szczątków oraz 6 samochodów do przewozu bielizny. W skontrolowanych środkach transportu zbiorowego nie stwierdzono uchybień sanitarnych.

3.11. Przejścia graniczne

W obszarze województwa podlaskiego, na granicy polsko-białoruskiej istnieje 9 przejść granicznych, funkcjonuje 8, gdyż kolejowe przejście graniczne w Zubkach od kilku lat jest nieczynne.

PGIS w Suwałkach obejmuje bieżącym nadzorem sanitarnym przejścia graniczne przeznaczone dla ruchu osobowego, osobowo-towarowego. Nie obejmuje bieżącym nadzorem kolejowego przejścia w Siemianówce z uwagi na fakt, iż przejście to przeznaczone jest wyłącznie do przewozu towarów nie podlegających granicznej kontroli PIS (materiały budowlane, nawozy sztuczne, drewno). Działania PGIS w Suwałkach prowadzone są w przypadku wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych.

W 2009 roku Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach nadzorował 7 przejść granicznych na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej, granicy z Białorusią:

- 4 drogowe w Bobrownikach, Białowieży, Kuźnicy, Połowcach
- 2 kolejowe w Kuźnicy Białostockiej i Czeremsze
- 1 rzeczne w Rudawce na Kanale Augustowskim.

W porównaniu do roku ubiegłego ilość nadzorowanych przejść granicznych zmniejszyła się o 2, gdyż w trakcie roku PGIS w Suwałkach przekazał pod nadzór sanitarny infrastrukturę byłego drogowego przejścia granicznego w Budzisku PPIS w Suwałkach oraz infrastrukturę byłego drogowego przejścia granicznego w Ogrodnikach PPIS w Sejnach.

W analizowanym okresie wszystkie nadzorowane przejścia graniczne skontrolowano. Ogółem przeprowadzono 24 kontrole, w tym 18 z zakresu bieżącego nadzoru sanitarnego oraz 6 kontroli doraźnych w związku z zagrożeniem wystąpienia zakażeń wirusem grypy typu A/H1N1 u ludzi. Sporządzono 24 protokoły kontroli, uchybień nie stwierdzono, grzywien w drodze mandatu karnego nie nakładano. Wydano 24 decyzje administracyjne, wszystkie umarzające postępowanie na etapie protokołu.

Działania kontrolne nad stanem sanitarnym przejść granicznych prowadzono zgodnie z procedurą kontroli, w oparciu o kryteria zawarte w załączniku do protokołu „Ocena stanu sanitarnego drogowego/kolejowego przejścia granicznego”. Podczas kontroli sprawdzano:

- stan sanitarno-porządkowy terenu przejść
- stan sanitarny pomieszczeń do obsługi podróżnych
- zaopatrzenie w wodę do spożycia przez ludzi
- stan czystości i porządku węzłów sanitarnych
- zaopatrzenie sanitariatów w ciepłą i zimną wodę oraz środki higieny
- zaopatrzenie w środki do utrzymania czystości oraz sposób ich przechowywania
- sposób odprowadzania ścieków
- sposób gromadzenia i usuwania odpadów stałych.

W związku z zagrożeniem wystąpienia zakażeń wirusem grypy typu A/H1N1 u ludzi, w IV kwartale 2009r. przeprowadzono kontrole doraźne drogowych i kolejowych przejść granicznych. Podczas tych kontroli przekazano administratorom przejść oraz funkcjonariuszom poszczególnych Placówek Straży Granicznej materiały informacyjne w formie plakatów – „Chcesz się ustrzec grypy wywołanej nowym wirusem typu A/H1N1” (opracowane przez WSSE w Białymstoku i przetłumaczone przez GSSE w Suwałkach na język rosyjski i białoruski), w celu umieszczenia ich na terenie przejść, w miejscach najbardziej widocznych dla podróżnych. Pozostawiono także przygotowane przez Graniczną Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Suwałkach ulotki dwujęzyczne (polsko-rosyjskie, polsko-białoruskie) do udostępniania podróżnym przekraczającym granicę Państwa.

Wnioski:

1. Zapewnienie wody do picia w odpowiedniej ilości i jakości ma istotne znaczenie dla zdrowia i warunków życia społeczeństwa, a także bezpieczeństwa sanitarnego województwa. W województwie podlaskim 93,9% ludności spożywało wodę o kontrolowanej jakości, z których 27,9% spożywała wodę, której jakość w ciągu roku, w różnych okresach była kwestionowana.

2. Monitorowaniem kontrolnym i przeglądowym w woj. podlaskim objęto wodę w 354 urządzeniach wodociągowych zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę i pełniących taką rolę. Oceniono, że nadal wśród najczęstszych przyczyn kwestionowania jakości wody był mangan (dot. 30,2% wodociągów), żelazo (dot. 19,5% wodociągów), mętność (dot. 18,9 % wodociągów), jon amonowy (dot. 11% wodociągów), barwa (dot. 6,2% wodociągów).

3. W wyniku prowadzonego przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych wzmożonego nadzoru, w wielu przypadkach wyegzekwowano od administratorów wodociągów poprawę jakości wody. Na koniec 2009r. stwierdzono, że tylko 6,4% ludności spożywała wodę, której jakość była kwestionowana.

4. Mieszkańcy Białegostoku stanowią 24,7% ogółu ludności województwa. Zaopatrywani są głównie w wodę mieszaną, z której 40,3% stanowią wody z ujęcia powierzchniowego na rzece Supraśl. Zbadane próby wody surowej w ciągu roku odpowiadały 4 – krotnie warunkom kategorii A2, 2 – krotnie A3 i 3 - krotnie poza kategorią A3, w tym: 2- krotnie ze względu na zawartość w niej ogólnego węgla organicznego (OWO) oraz 1 – krotnie ze względu na podwyższone pH.

5. Wprowadzenie procesu ozonowania wstępnego i pośredniego oraz zainstalowanie filtrów węglowych w procesie uzdatniania wody powierzchniowej i infiltracyjnej przyczyniło się znacząco w 2009r. do obniżenia poziomu trihalometanów w produkowanej przez Wodociągi Białostockie sp. z o.o. wodzie. W żadnej próbie nie stwierdzono ponadnormatywnej zawartości tych parametrów.

6. Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę ludności województwa są wody podziemne pochodzące z czwartorzędowych poziomów wodonośnych. Wody te charakteryzują się stosunkowo dobrą jakością, w związku z tym wymagają ochrony ilościowej i jakościowej.

7. Realizacja obowiązku prowadzenia kontroli wewnętrznej jakości wody przez przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne nastęrczała wiele trudności Na terenie woj. podlaskiego tylko jedno laboratorium - należące do Wodociągów Białostockich sp. z o. o.- jest uprawnione do takich badań. Pozostałe wodociągi wykonują badania w ww. laboratorium lub w trzech istniejących laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej funkcjonujących w zintegrowanym systemie badań jakości wody.

8. Ze względu na dużą toksyczność metali ciężkich (ołów, kadm., nikiel) dla organizmu ludzkiego oraz zanieczyszczeń pyłowych powietrza (pył PM 10 oraz PM 2,5) nadal powinien być prowadzony monitoring tych zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym.

9. Na terenie miasta Białystok konieczne jest podjęcie działań mających na celu budowę nowej hali widowiskowo-sportowej, szaletów publicznych, w tym w okolicy parku „Planty” oraz niezbędna jest modernizacja kąpieliska miejskiego na Zalewie w Dojlidach.

10. Podobnie jak w roku ubiegłym stan sanitarny dworców autobusowych, dworców i stacji kolejowych na terenie województwa podlaskiego nie uległ poprawie. Egzekucja należytego stanu sanitarnego terenów i obiektów dworcowych jest szczególnie trudna ze względu na rozdrobnienie kompetencyjne komórek organizacyjnych działających na mieniu PKP oraz brak służb ochrony kolei co sprzyja dewastacji obiektów. Spośród skontrolowanych obiektów w 2009 roku 22,22% z nich wykazywało zły stan sanitarno-techniczny. Nadzór nad wyżej wymienionymi obiektami utrudnia nadal brak przepisów prawnych dotyczących prawidłowego ich stanu sanitarno-technicznego.

11. Niezbędne jest podjęcie wszelkich działań zmierzających do budowy stałych, skanalizowanych ustępów publicznych w miejscowościach i na trasach turystycznych województwa podlaskiego, w tym przy drodze dojazdowej do przejścia granicznego w Kuźnicy. Konieczna jest również poprawa stanu sanitarno-technicznego już istniejących ustępów publicznych.

VIII. OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH W 2009 ROKU

W roku 2009 Państwowa Inspekcja Sanitarna obejmowała nadzorem ogółem 1262 placówki, w tym:

- 1003 stałych placówek oświatowo-wychowawczych ,
- 21 szkół wyższych,
- 238 placówek sezonowych.

W ciągu roku sprawozdawczego skontrolowano 980 placówek stałych i przeprowadzono 1795 kontroli, podczas których dokonano oceny:

- stanu sanitarnego i technicznego placówek,
- umeblowania sal zabaw/lekcyjnych i usadzenia uczniów zgodnie z wymogami ergonomii,
- przestrzegania zasad higieny przy układaniu tygodniowych rozkładów zajęć,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 11 stycznia 2001r. o substancjach i preparatach chemicznych w szkołach.

Ponadto zbierano dane statystyczne na temat liczby dzieci korzystających z różnych form dożywiania prowadzonych przez szkoły.

Jak wynika z analizy sporządzonej na podstawie materiałów z PSSE stan sanitarny i techniczny placówek utrzymuje się na dobrym poziomie, gdyż tylko w:

- 0,1 % z nich stwierdzono zły stan sanitarny budynku – tj. w:
  - 1 szkole podstawowej (w powiecie siemiatyckim),
- 1,84 % z nich stwierdzono zły stan techniczny budynku, tj. w :
  - 1 gminnym przedszkolu (w powiecie zambrowskim),
  - 5 samodzielnych szkołach podstawowych, w których znajduje się 5 oddziałów przedszkolnych (po 1 w powiatach: białostockim, łomżyńskim i siemiatyckim oraz 2 w powiecie sokólskim),
  - 1 filii szkoły podstawowej z oddziałem przedszkolnym należącej do zespołu szkół ogólnokształcącego (w powiecie bielskim),
  - 2 samodzielnych gimnazjach (po 1 w powiatach: białostockim i bielskim),

- 1 samodzielnym liceum ogólnokształcącym (w powiecie bielskim),
- 4 zespołach szkół ponadpodstawowych w skład których wchodzi: 1 gimnazjum muzyczne, 1 liceum muzyczne, szkoła muzyczna I^o i II°, 2 zasadnicze szkoły zawodowe, 1 liceum ogólnokształcące, 1 liceum profilowane, 3 technika, 1 szkoła policealna (po 2 w powiatach: białostockim i bielskim),
- 1 internacie wchodzącym w skład zespołu szkół ponadpodstawowych (w powiecie sokólskim),

Na koniec roku sprawozdawczego w dalszym ciągu ubikacje zewnętrzne posiada jedynie stała baza harcerska w pow. sokólskim. Nie uległa również zmianie liczba placówek zlokalizowanych w budynkach nieprzystosowanych. Jest ich 11, w tym:

- 3 przedszkola (po 1 w powiecie białostockim, grajewskim, zambrowskim) – 2 w mieście, 1 na wsi,
- 6 szkół podstawowych, w których znajdują się 4 oddziały przedszkolne (1 w powiecie bielskim i 5 w grajewskim) – 1 w mieście i 5 na wsi,
- 1 filia szkół podstawowych (w powiecie zambrowskim) – 1 na wsi,
- 1 zespół szkół ogólnokształcących w skład którego wchodzi: szkoła podstawowa specjalna, gimnazjum specjalne, zasadnicza szkoła zawodowa specjalna i szkoła przysposabiająca do pracy (w powiecie grajewskim) – 1 w mieście.

Placówki te mieszczą się między innymi: w budynku zabytkowym, w budynku po komitecie partii, w budynkach mieszkalnych oraz w pomieszczeniach budownictwa wielorodzinnego adoptowanych na ich potrzeby. W części budynków sale są małe, niektóre wąskie uniemożliwiające zachowanie odpowiedniej odległości między rzędami ławek, wspólne klatki schodowe z mieszkaniami prywatnymi. W budynkach trzech z tych placówek tj. 3 szkół podstawowych nadal stwierdzano ponadnormatywną liczbę uczniów na:

- urządzenie ustępowe i umywalkę – w 1 szkole podstawowej (w powiecie bielskim) -1 w mieście i 2 szkołach podstawowych, w których znajduje się 1 oddział przedszkolny (w powiecie grajewskim) – 2 na wsi,

Dane liczbowe dotyczące warunków do utrzymania higieny oraz jakości wody używanej w placówkach oświatowo-wychowawczych województwa podlaskiego w latach 2008-2009 przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 1.
Jakość wody używanej w placówkach oświatowo-wychowawczych województwa podlaskiego w latach 2008- 2009.

Rok	Placówki oświatowo-wychowawcze			
	Objęte nadzorem	Skontrolowane	Korzystające ze złej wody	Z niewłaściwymi warunkami do utrzymania higieny
2008	1001	981	27 (2,75%)	27 (2,75%)
2009	1003	980	31 (3,16%)	22 (2,24%)

Z przedstawionych w tabeli danych liczbowych wynika, że na terenie województwa podlaskiego poprawiły się warunki do utrzymania higieny osobistej uczniów i wychowanków, ponieważ o 0,51 % zmniejszyła się liczba placówek, w których notowano ponadnormatywną liczbę uczniów/wychowanków na 1 urządzenie ustępowe. Dane na ten temat są zmienne, ponieważ ich liczbę ustala się przeliczając znajdujące się w placówce urządzenia ustępowe na największą liczbę uczniów przebywających jednocześnie w placówce, która co roku może być inna.

W 2009 r. ponadnormatywną liczbę uczniów/wychowanków na 1 urządzenie ustępowe odnotowano w następujących placówkach:

- w 1 przedszkolu (w pow. augustowskim) –1 w mieście
- w 14 szkołach podstawowych, w których znajduje się 10 oddziałów przedszkolnych (po 1 w powiatach: białostockim, bielskim, hajnowskim i łomżyńskim, 2 w sokólskim, 3 w grajewskim i 5 w augustowskim) - 5 w mieście i 9 na wsi,
- w 1 samodzielnym liceum ogólnokształcącym (w powiecie augustowskim) - 1 w mieście,
- w 3 zespołach szkół ogólnokształcących w skład których wchodzi 2 oddziały przedszkolne, 2 szkoły podstawowe, 1 szkoła podstawowa specjalna, 2 gimnazja, 1 gimnazjum specjalne, 1 szkoła przysposabiająca do pracy (3 w powiecie augustowskim) – 1w mieście i 2 na wsi,

- w 2 zespołach szkół ponadpodstawowych w skład których wchodzi: 1 liceum ogólnokształcące, 2 zasadnicze szkoły zawodowe, 2 technika, 1 technikum uzupełniające, 1 liceum profilowane i 1 internat (po 1 w powiatach: augustowskim i wysokomazowieckim) – 2 w mieście,
- 1 internacie wchodzącym w skład zespołu szkół ponadpodstawowych (w powiecie wysokomazowieckim) – 1 w mieście.

Z przedstawionych w tabeli danych liczbowych wynika, że o 0,41 % wzrosła liczba placówek oświatowo – wychowawczych korzystających z wody o złej jakości. W związku z tym w porównaniu do 2008 r. odnotowano wzrost współczynnika określającego placówki z wodą złą na 10 skontrolowanych w następujących powiatach:

- w grajewskim o 0,32
- hajnowskim o 0,03
- łomżyńskim o 0,02
- wysokomazowieckim o 0,65

W 2009 roku ze złej wody korzystało 31 placówek, w tym:

- 1 przedszkole (w powiecie wysokomazowieckim)
- 3 placówki innych form wychowania przedszkolnego (1 w powiecie hajnowskim i 2 w grajewskim),
- 18 samodzielnych szkół podstawowych, w których znajduje się 18 oddziałów przedszkolnych (po 3 w powiatach: łomżyńskim , siemiatyckim i wysokomazowieckim, 4 w powiecie grajewskim oraz 5 w białostockim),
- 4 gimnazja (po 1 w powiatach: siemiatyckim i wysokomazowieckim oraz 2 w powiecie grajewskim),
- 4 zespoły szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi: 1 grupa zerowa, 3 oddziały przedszkolne, 4 szkoły podstawowe, 4 gimnazja (po 1 w powiatach: hajnowskim, siemiatyckim i wysokomazowieckim),
- 1 zespół szkół ponadpodstawowych , w skład którego wchodzi liceum ogólnokształcące, technikum i zasadnicza szkoła zawodowa (w powiecie wysokomazowieckim)

Zakłady zaopatrzone w wodę złej jakości znajdują się w powiecie białostockim, grajewskim, hajnowskim, łomżyńskim, siemiatyckim i wysokomazowieckim, a obliczony współczynnik określający placówki zaopatrzone w wodę złą na 10 skontrolowanych wynosi odpowiednio 0,20; 1,54; 0,54; 0,38; 1,43 i 1,23. W porównaniu do 2008r. jest on niższy tylko w powiecie białostockim o 0,03 i w powiecie siemiatyckim o 0,28.

Podobnie jak w roku ubiegłym jakość wody kwestionowano głównie ze względu na przekroczenia parametrów fizyko-chemicznych, tj. ze względu na przekroczenia zawartości żelaza, azotanów, manganu, amoniaku jak również ze względu na mętność i określono jako wodę warunkowo dopuszczoną do użytku na podstawie Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. (Dz. U. Nr 61, poz. 417).

W 2009 r. nie badano wody z 1 wodociągu lokalnego w powiecie białostockim zaopatrującego w wodę szkołę podstawową z oddziałem przedszkolnym na wsi, ponieważ wszystkie podejmowane wcześniej działania nie doprowadziły do poprawy jakości wody. W dalszym ciągu dyrekcja szkoły zgodnie z zaleceniem decyzji administracyjnej wydanej przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku w 2008 r. zapewniała uczniom i personelowi placówki wodę mineralną.

Kwestionowaną jakość wody w placówkach oświatowo-wychowawczych w poszczególnych powiatach przedstawia Rycina 1 ([załącznik nr 22](#)).

Mając na uwadze poprawę warunków higieniczno-sanitarnych i technicznych w placówkach oświatowo-wychowawczych na terenie województwa podlaskiego organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wydały ogółem w 2009 roku 510 decyzji administracyjnych, w tym 235 nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i 275 zmieniających treść wydanych decyzji. Ogółem wyegzekwowano wykonanie 241 decyzji, w tym 159 wydanych w latach ubiegłych. W związku z tym odnotowano poprawę warunków higienicznych i zdrowotnych w niżej wymienionych placówkach ponieważ:

- przeprowadzono remonty generalne w całym/części budynku w :
  - 2 przedszkolach - w powiecie wysokomazowieckim,

- 10 samodzielnych szkółach podstawowych, w których znajduje się 6 oddziałów przedszkolnych - po 1 w powiatach: białostockim, kolneńskim, łomżyńskim, monieckim i zambrowskim oraz w 5 powiecie suwalskim,
- 1 samodzielny gimnazjum – w powiecie łomżyńskim,
- 1 samodzielny liceum ogólnokształcącym - w powiecie bielskim,
- 5 zespołów szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi: 4 oddziały przedszkolne, 5 szkół podstawowych i 5 gimnazjów – po 1 w powiatach augustowskim i łomżyńskim oraz 3 w powiecie suwalskim,
- 4 zespoły szkół ponadpodstawowych, w skład których wchodzi: 1 gimnazjum, 4 licea ogólnokształcące, 1 liceum profilowane, 2 technika i 1 szkoła policealna – w 1 w powiecie łomżyńskim i 3 w powiecie suwalskim,
- 1 samodzielnej szkole policealnej – w powiecie suwalskim,
- 1 domu studenta – w powiecie białostockim,
- 1 placówce pracy pozaszkolnej – w powiecie augustowskim,
- przeprowadzono remonty bieżące polegające na malowaniu części pomieszczeń placówek i /lub doprowadzeniu do należytego stanu technicznego podłóg w:
  - 2 żłobkach – po 1 w powiatach: augustowskim i białostockim,
  - 15 przedszkolach – 1 w powiecie kolneńskim, 3 w augustowskim, 4 w siemiatyckim i 7 w białostockim ,
  - 54 samodzielnych szkołach podstawowych, w których znajduje się 49 oddziałów przedszkolnych - 2 w powiecie sokólskim, po 3 w białostockim i łomżyńskim, po 6 w grajewskim i kolneńskim, 9 w siemiatyckim, 10 w białostockim i 16 w augustowskim,
  - 15 samodzielnych gimnazjach – 2 w powiecie kolneńskim, po 3 w augustowskim, grajewskim i siemiatyckim oraz 4 w białostockim,
  - 2 samodzielnych liceach ogólnokształcących – w powiecie białostockim,
  - 1 samodzielny technikum– w powiecie hajnowskim,
  - 25 zespołów szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi: 13 oddziałów przedszkolnych, 25 szkoły podstawowe, 24 gimnazja, 2 zasadnicze szkoły zawodowe i 1 szkoła przysposabiająca do pracy – po 2 w powiatach: bielskim i grajewskim, 3 w wysokomazowieckim, 5 w białostockim, 6 w siemiatyckim oraz 7 w augustowskim,
  - 10 zespołów szkół ponadpodstawowych, w skład których wchodzi: 1 gimnazjum, 6 liceów ogólnokształcących, 3 licea profilowane, 8 techników i 6 zasadniczych szkół zawodowych – po 1 w powiatach: augustowskim i hajnowskim oraz po 2 w białostockim i siemiatyckim oraz 4 w grajewskim,
  - 1 szkolnym schronisku młodzieżowym – w powiecie hajnowskim,
- przeprowadzono remonty sanitariatów (malowanie pomieszczeń, wymiana urządzeń sanitarnych, wyłożenie ścian glazurą i posadzek terakotą) połączone z modernizacją podnoszącą ich standard w placówkach:
  - 1 żłobku – w powiecie białostockim,
  - 1 przedszkolu –w powiecie augustowskim,
  - 5 samodzielnych szkołach podstawowych , w których znajduje się 5 oddziałów przedszkolnych – po 1 w powiatach: białostockim, łomżyńskim i wysokomazowieckim oraz 2 w augustowskim,
  - 1 samodzielny gimnazjum – w powiecie augustowskim,
  - 1 samodzielny liceum ogólnokształcącym - w powiecie augustowskim,
  - 9 zespołów szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi: 5 oddziałów przedszkolnych, 9 szkół podstawowych, 9 gimnazjów i 1 zasadnicza szkoła zawodowa – po 1 w powiatach: bielskim i hajnowskim, po 2 w białostockim i wysokomazowieckim i 3 w augustowskim,
  - 1 zespole szkół ponadpodstawowych, w skład którego wchodzi gimnazjum i liceum ogólnokształcące – w powiecie białostockim,
  - 1 internacie zespołu szkół ponadpodstawowych – w powiecie hajnowskim,
- przeprowadzono termomodernizację budynków w następujących placówkach:
  - 3 żłobkach – w powiecie białostockim,
  - 3 samodzielnych szkołach podstawowych – 1 w powiecie augustowskim i 2 w białostockim,
  - 2 samodzielnych gimnazjach – w powiecie białostockim
  - 1 samodzielny liceum ogólnokształcącym – w pow. białostockim,

- 2 zespołach szkół ponadpodstawowych, w skład których wchodzi: 1 gimnazjum i 2 licea ogólnokształcące – po 1 w powiatach: białostockim i kolneńskim
- 1 placówce pracy pozaszkolnej – w powiecie augustowskim,
- dokonano naprawy dachu w placówkach:
  - 1 żłobku – w powiecie augustowskim,
  - 1 samodzielnej szkole podstawowej - w powiecie augustowskim,
  - 3 zespołach szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi: 3 oddziały przedszkolne, 3 szkoły podstawowe i 3 gimnazja – 1 w powiecie augustowskim i 2 w kolneńskim,
  - 1 zespole szkół ponadpodstawowych, w skład którego wchodzi: zasadnicza szkoła zawodowa i technikum – w powiecie augustowskim
- dokonano wymiany bądź bieżących napraw w ogrodzeniu terenu placówki w:
  - 1 przedszkolu – w powiecie białostockim,
  - 1 samodzielnej szkole podstawowej – 1 w powiecie augustowskim,
  - 2 zespołach szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi: 1 oddział przedszkolny, 2 szkoły podstawowe, 2 gimnazja i 1 liceum ogólnokształcące – po 1 w powiatach: białostockim i wysokomazowieckim,
  - 2 zespołach szkół ponadpodstawowych, w skład których wchodzi: 1 liceum ogólnokształcące, 2 technika i 1 zasadnicza szkoła zawodowa – po 1 w powiatach: augustowskim i sokólskim
- oddano do użytku nowo otwarte bloki żywienia zbiorowego typu zamkniętego w placówkach:
  - 2 przedszkolach – w powiecie białostockim,
- oddano do użytku nowo otwarte bloki żywienia oparte na cateringu w placówkach
  - 6 przedszkolach – 1 w powiecie suwalskim i 5 w białostockim,
  - 6 samodzielnych szkołach podstawowych – 1 w powiecie hajnowskim, 2 w białostockim i 3 w grajewskim,
- dokonano modernizacji istniejących bloków żywienia w placówkach:
  - 1 samodzielnej szkole podstawowej – w powiecie białostockim,
  - 1 zespole szkół ogólnokształcących, w skład którego wchodzi szkoła podstawowa i gimnazjum – w powiecie augustowskim,
  - 1 internacie zespołu szkół ponadpodstawowych – w powiecie sejneńskim,
- wymieniono instalację elektryczną w części lub we wszystkich pomieszczeniach w budynkach :
  - 2 samodzielnych szkół podstawowych – po 1 w powiatach augustowskim i siemiatyckim,
  - 1 samodzielnego gimnazjum – w powiecie siemiatyckim
  - 4 zespołów szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi: 2 oddziały przedszkolne, 4 szkoły podstawowe i 4 gimnazja – po 1 w powiatach: bielskim i siemiatyckim oraz 2 w augustowskim,
  - 1 internatu zespołu szkół ponadpodstawowych – w powiecie sokólskim
- wymieniono stolarkę okienną i/lub drzwiową w części pomieszczeń w budynkach placówek:
  - 2 przedszkoli – po 1 w powiatach augustowskim i łomżyńskim,
  - 11 samodzielnych szkół podstawowych w których znajduje się 7 oddziałów przedszkolnych – po 1 w powiatach: grajewskim, łomżyńskim i sokólskim, 2 w powiecie augustowskim oraz 6 w kolneńskim,
  - 1 samodzielnego gimnazjum – w powiecie sokólskim,
  - 4 zespołów szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi: 2 oddziały przedszkolne, 4 szkoły podstawowe i 4 gimnazja – 1 w powiecie hajnowskim i 3 w augustowskim,
  - 5 zespołów szkół ponadpodstawowych, w skład których wchodzi: 1 gimnazjum, 3 licea ogólnokształcące, 1 zasadnicza szkoła zawodowa i 2 technika – po 1 w powiatach: augustowskim, hajnowskim i kolneńskim oraz 2 w grajewskim,
  - 1 placówce pracy pozaszkolnej – w powiecie augustowskim,
- oddano do użytku nowo wybudowane sale gimnastyczne z pełnym zapleczem sanitarnym w placówkach:
  - 1 samodzielnym liceum ogólnokształcącym – w powiecie białostockim,
  - 1 zespole szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi szkoła podstawowa i gimnazjum – w powiecie hajnowskim,

- oddano do użytku nowo wybudowane hale sportowe z pełnym zapleczem sanitarnym w placówkach:
  - 3 samodzielnych szkołach podstawowych – po 1 w powiatach: bielskim, łomżyńskim i zambrowskim,
  - 1 samodzielnym gimnazjum – w powiecie wysokomazowieckim,
- oddano do użytku nowe kompleksy boisk sportowych z projektu „Moje Boisko-Orlik 2012” w placówkach:
  - 4 samodzielnych szkołach podstawowych w których znajduje się 2 oddziały przedszkolne - po 1 w powiatach: augustowskim, grajewskim, hajnowskim i sejneńskim,
  - 3 samodzielnych gimnazjach – po 1 w powiatach: siemiatyckim, suwalskim i wysokomazowieckim,
  - 2 zespołach szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi 1 oddział przedszkolny, 2 szkoły podstawowe i 2 gimnazja – po 1 w powiatach: augustowskim i wysokomazowieckim,
  - 2 zespołach szkół ponadpodstawowych, w skład którego wchodzi: 1 liceum ogólnokształcące, 1 liceum profilowane, 2 technika, 1 technikum uzupełniające i 2 zasadnicze szkoły zawodowe – po 1 w powiatach: augustowskim i wysokomazowieckim,
  - 1 domu z pobytem całodobowym, w skład którego wchodzi szkoła podstawowa i gimnazjum - w powiecie sokólskim,
- oddano do użytku siłownie w placówce:
  - 1 samodzielnym gimnazjum – w powiecie kolneńskim,
- dokonano adaptacji istniejących pomieszczeń na salę rekreacyjną w budynku:
  - 1 zespołu szkół ponadpodstawowych, w skład którego wchodzi liceum ogólnokształcące, technikum i zasadnicza szkoła zawodowa – w powiecie grajewskim,
- dokonano rozbudowy i modernizacji sali gimnastycznej z zapleczem sanitarnym w placówce:
  - 1 samodzielnej szkole podstawowej w której znajduje się oddział przedszkolny – w powiecie grajewskim,
- dokonano modernizacji istniejących sal gimnastycznych/zastępczych i/lub pomieszczeń zaplecza sanitarnego w budynkach:
  - 2 samodzielnych szkół podstawowych, w których znajduje się 1 oddział przedszkolny – w powiecie siemiatyckim,
  - 1 samodzielnego gimnazjum – w powiecie bielskim,
  - 1 zespołu szkół ogólnokształcących, w skład którego wchodzi: szkoła podstawowa, gimnazjum i liceum ogólnokształcące – w powiecie monieckim,
  - 1 zespołu szkół ponadpodstawowych, w skład którego wchodzi: liceum ogólnokształcące i szkoła policealna – w powiecie suwalskim,
- dokonano modernizacji istniejących boisk szkolnych w placówkach:
  - 3 samodzielnych szkołach podstawowych, w których znajduje się 2 oddziały przedszkolne – po 1 w powiatach: grajewskim, kolneńskim i suwalskim,
  - 1 zespole szkół ogólnokształcących, w skład którego wchodzi: szkoła podstawowa i gimnazjum – w powiecie suwalskim,
  - 1 zespole szkół ponadpodstawowych, w skład którego wchodzi: liceum ogólnokształcące – w powiecie kolneńskim,
- doprowadzono do właściwego stanu technicznego nawierzchnię boiska szkolnego w placówce:
  - 1 samodzielnej szkole podstawowej – w powiecie łomżyńskim,
- naprawiono i odnowiono sprzęt terenowy do gier i zabaw w placówkach:
  - 1 przedszkolu – w powiecie augustowskim,
  - 1 samodzielnej szkole podstawowej, w skład której wchodzi oddział przedszkolny – w powiecie augustowskim,
- wybudowano nowe place zabaw dla dzieci w placówkach:
  - 2 przedszkolach – po 1 w powiatach kolneńskim i wysokomazowieckim,
  - 4 szkołach podstawowych w których znajdują się 4 oddziały przedszkolne – w powiecie grajewskim,
- doprowadzono do właściwego stanu technicznego plac szkolny (ułożono polbruku) w placówkach:

- 2 zespołach szkół ogólnokształcących, w skład którego wchodzi: 2 oddziały przedszkolne, 2 szkoły podstawowe i 2 gimnazja – w powiecie kolneńskim,
- wybudowano podjazdy dla osób niepełnosprawnych w placówce:
  - 1 zespole szkół ogólnokształcących, w skład którego wchodzi szkoła podstawowa, gimnazjum i zasadnicza szkoła zawodowa - w powiecie bielskim,
- urządzono sanitariat dla uczniów niepełnosprawnych w:
  - 1 zespole szkół ogólnokształcących, w skład którego wchodzi szkoła podstawowa, gimnazjum i liceum ogólnokształcące – w powiecie monieckim,
- zamontowano windę dla uczniów niepełnosprawnych w placówce:
  - 1 samodzielnym gimnazjum – w powiecie białostockim,
- zamontowano wentylację nawiewno-wywiewną w placówce:
  - 1 samodzielnej szkole podstawowej w której znajduje się oddział przedszkolny – w powiecie białostockim,
- wybudowano wiatrołap w placówkach:
  - 1 samodzielnym gimnazjum – w powiecie białostockim,
  - 2 zespołach szkół ogólnokształcących, w skład których wchodzi 2 oddziały przedszkolne, 2 szkoły podstawowe i 2 gimnazja – w powiecie białostockim
- zabezpieczono poręcze w balustradach przed zsuwaniem się po nich dzieci w placówce:
  - 1 samodzielnym oddziale przedszkolnym – w powiecie łomżyńskim
- dostosowano do wzrostu dzieci urządzenia sanitarne w:
  - 1 placówce innych form wychowania przedszkolnego – w powiecie sokólskim,
- obudowano kaloryfery w pomieszczeniach przeznaczonych na zbiorowy pobyt dzieci w placówkach:
  - 1 przedszkolu – w powiecie łomżyńskim,
  - 1 samodzielnym gimnazjum – w powiecie sokólskim.
- dokonano wymiany stolików i krzeseł na nowe w części sal lekcyjnych w placówkach:
  - 1 przedszkolu - w powiecie siemiatyckim,
  - 3 samodzielnych szkołach podstawowych w których znajdują się 3 oddziały przedszkolne – w powiecie siemiatyckim,
  - 1 samodzielnym gimnazjum - w powiecie siemiatyckim,
  - 1 zespole szkół ogólnokształcących, w skład którego wchodzi oddział przedszkolny, szkoła podstawowa i gimnazjum – w powiecie sokólskim,
  - 1 zespole szkół ponadpodstawowych, w skład którego wchodzi technikum, liceum profilowane i zasadnicza szkoła zawodowa - w powiecie siemiatyckim,

Podobnie jak w roku ubiegłym dokonano oceny stanu higieny osobistej dzieci i młodzieży w placówkach oświatowo-wychowawczych na podstawie informacji zebranych przez pracowników Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych na temat wyników przeglądów przeprowadzanych przez pielęgniarki szkolne lub wychowawczynie przedszkolne pod kątem występowania zauszenia (patrz tabela nr 2). W roku sprawozdawczym nie zbierano informacji dot. zachorowań dzieci i młodzieży na świerzb, ponieważ w nowej ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. Nr 234, poz. 1570 z późn. zm.) ustawodawca nie zobowiązał kierowników zakładów opieki zdrowotnej oraz innych osób udzielających świadczenia zdrowotne do informowania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej o zdiagnozowanych zachorowaniach na świerzb.

Z danych liczbowych przedstawionych w tabeli nr 2 wynika, że w 2009 r. w porównaniu do poprzedniego okresu sprawozdawczego dokonano więcej przeglądów higieny osobistej. W stosunku do ubiegłego roku wzrosła liczba dzieci przejranych o 2,18 % w mieście i o 4,19 % na wsi. Zauważa się również nieznaczny wzrost współczynnika zauszenia dzieci (liczba dzieci zauszonych w przeliczeniu na 1000 przejranych) - o 0,28 w mieście i o 1,07 na wsi. Przedstawiona ocena nie jest w pełni obiektywna, ponieważ nie otrzymano informacji na temat dokonanych przeglądów z czterech powiatów: augustowskiego, hajnowskiego, kolneńskiego i sokólskiego.

Tabela nr 2

Występowanie wszawicy u dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół na terenie województwa podlaskiego w latach 2008 - 2009.

Rok	Liczba dzieci przejranych do ogółu dzieci w szkołach				Liczba dzieci zawszonych w stosunku do przejranych			
	miasto	%	wieś	%	miasto	współczynnik zawszenia	wieś	współczynnik zawszenia
2008	36254	27,93	21693	41,20	184	5,08	162	7,48
2009	38249	30,11	21648	45,39	205	5,36	185	8,55

Podobnie jak w latach ubiegłych poziom stanu higieny osobistej dzieci i młodzieży mierzono między innymi współczynnikiem osób zawszonych na 1000 przejranych.

W dalszym ciągu najkorzystniej przedstawia się sytuacja w powiecie wysokomazowieckim i zambrowskim, ponieważ współczynnik zawszenia w mieście i na wsi po raz kolejny wynosi 0. W porównaniu do 2008 r. zauważa się znaczny wzrost współczynnika zawszenia w mieście i na wsi w powiecie łomżyńskim, a spadek w powiecie białostockim i grajewskim.

Porównawcze zestawienie współczynników zawszenia w latach 2008-2009 w poszczególnych powiatach przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 3.

Współczynniki zawszenia w latach 2008-2009 w poszczególnych powiatach.

Powiat	Współczynnik zawszenia na 1000 przejranych.			
	Miasto		Wieś	
	2008	2009	2008	2009
Augustowski	9,59	brak danych	7,63	brak danych
Białostocki	5,24	3,67	14,63	2,53
Bielskie	0,24	0,19	0,38	2,22
Grajewski	5,75	2,14	15,12	3,46
Hajnowski	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
Kolneński	13,8	brak danych	18,69	brak danych
Łomżyński	4,91	36,8	9,21	47,25
Moniecki	13,19	0	10,87	32,79
Sejneński	4,38	3,93	2,50	10,6
Siemiatycki	brak danych	0	brak danych	14,39
Sokółski	95,96	brak danych	brak danych	brak danych
Suwalski	1,51	0	0,49	0
Wysokomazowiecki	0	0	0	0
Zambrowski	0	0	0	0

W bieżącym roku do PSSE wpłynęło znacznie mniej interwencji dot. problemu występowania wszawicy w szkołach. Ogółem było ich 5, w tym 4 w powiecie białostockim i 1 w powiecie hajnowskim. Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło zasadność wniesionych interwencji.

Występowanie wszawicy u dzieci i Młodzieży w wieku szkolnym w 2009r. przedstawia Rycina 2 ([załącznik nr 23](#)).

Warunki higieny procesów nauczania w szkołach charakteryzują wyniki:

- oceny wyposażenia sal lekcyjnych w meble dostosowane do wzrostu uczniów,
- oceny prawidłowości układania tygodniowych rozkładów zajęć.

Tabela nr 3

Ocena warunków higieny procesów nauczania.

Rok	Umieblowanie pomieszczeń do nauki				Tygodniowe rozkłady zajęć			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane		Skontrolowano		Niewłaściwe	
	Liczba zbadanych uczniów	Ilość szkół	Liczba uczniów	Ilość szkół	Oddziałów	Ilość szkół	W ilu oddziałach	Ilość szkół
2008	20636	708	314 (1,52%)	26 (3,67%)	2313	737	583 (25,21%)	195 (26,46%)
2009	20449	695	138 (0,67%)	16 (2,3%)	2380	734	443 (18,61%)	151 (20,57%)

Oceny dostosowania mebli do wzrostu uczniów dokonywano zarówno w samodzielnych szkołach i wchodzących w skład zespołów szkół ogólnokształcących (ZSO) oraz ponadpodstawowych (ZSP). Ogółem przeprowadzono ją w 695 szkołach, w tym:

- w 421 szkołach podstawowych (303 samodzielnych, 117 z ZSO, 1 wchodzącej w skład placówki z pobytem dziennym i całodobowym),
- w 15 filiach szkół podstawowych,
- w 200 gimnazjach (69 samodzielnych, 109 z ZSO, 21 z ZSP, 1 wchodzącego w skład placówki z pobytem dziennym i całodobowym),
- w 11 samodzielnych szkołach ponadgimnazjalnych,
- w 47 zespołach szkół ponadpodstawowych w oddziałach szkół ponadgimnazjalnych
- w 1 placówce z pobytem dziennym i całodobowym w oddziale szkoły ponadgimnazjalnej.

Z danych zamieszczonych w powyższej tabeli wynika, że w bieżącym roku sprawozdawczym o 1,37 % zmniejszyła się liczba szkół, w których dzieci siedzą w meblach niedostosowanych do wzrostu, a także o 0,85 % zmniejszyła się liczba dzieci siedzących nieprawidłowo. Nadal jednak w 2,3 % szkół ocenianych z mebli niedostosowanych do wzrostu korzystało 0,67 % badanych uczniów.

Ponadto pracownicy PSSE dokonali oceny dostosowania mebli do wzrostu dzieci w 195 przedszkolach.

Tabela nr 4

Oceny dostosowania mebli do wzrostu dzieci w przedszkolach

Rok	Umieblowanie sal zabaw w przedszkolach			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane	
	Liczba zbadanych dzieci	Ilość przedszkoli	Liczba dzieci	Ilość przedszkoli
2008	4468	171	112 (2,51%)	9 (5,26%)
2009	4969	195	67 (1,34%)	5 (2,56%)

Porównując wyniki przeprowadzonych ocen w dwóch ostatnich latach zauważa się zarówno znaczny spadek liczby przedszkoli, w których dzieci siedziały w meblach niedostosowanych do wzrostu, jak i liczby dzieci siedzących nieprawidłowo.

Tygodniowe rozkłady zajęć skontrolowano w 734 szkołach, w tym w:

- 411 szkołach podstawowych (297 samodzielnych, 113 z ZSO i 1 wchodzącej w skład placówki z pobytem dziennym i całodobowym),
- 8 filiach szkół podstawowych,
- 200 gimnazjach (69 samodzielnych, 108 z ZSO, 22 z ZSP i 1 wchodzącym w skład placówki z pobytem dziennym i całodobowym),
- 21 samodzielnych szkołach ponadgimnazjalnych,
- 93 zespołach szkół ponadpodstawowych w oddziałach szkół ponadgimnazjalnych,
- 1 placówce z pobytem dziennym i całodobowym w oddziale szkoły ponadgimnazjalnej.

W porównaniu do 2008 roku stwierdzono zmniejszenie się o 5,89% liczby szkół, w których oceniono rozkłady zajęć jako niewłaściwe i o 6,6 % liczby oddziałów, w których tygodniowe rozkłady oceniano jako nieprawidłowe. Najczęstszą przyczyną dyskwalifikowania tygodniowych rozkładów zajęć było występowanie 5 minutowych przerw międzylekcyjnych, przekraczanie dopuszczalnej liczby godzin w ciągu dnia, nierównomierne rozłożenie zajęć na przestrzeni tygodnia oraz rozpoczynanie zajęć w godzinach zmiennych.

W roku sprawozdawczym w 20,57% badanych szkół tygodniowe rozkłady zajęć nie uwzględniały wymagań higienicznych.

Dożywianie uczniów. Ze względu na długi okres pobytu dzieci w szkole, często wydłużony o czas dojazdu, spożywanie posiłku w szkole staje się koniecznością. Dane liczbowe zebrane w 2009 roku na temat korzystania uczniów z różnych form dożywiania prowadzonego przez szkoły podstawowe (samodzielne i wchodzące w skład ZSO) oraz gimnazjalne (samodzielne oraz wchodzące w skład ZSO i ZSP) przedstawiają tabela nr 5 i 6.

W 2009 roku z różnych form dożywiania i napoju w szkołach miejskich korzystało 43470 dzieci i młodzieży, co stanowi 57,04 % uczących się w nich oraz w szkołach wiejskich 32937 dzieci i młodzieży, co stanowi aż 75,99 % uczących się w nich. Porównując powyższe dane do roku 2008 należy stwierdzić, że liczba korzystających z dożywiania zwiększyła się o 2,21 % w mieście i o 9,68% na wsi.

Z danych zamieszczonych w tabeli nr 5 wynika, że w szkołach miejskich:

- posiłki dwudaniowe spożywało 61,17% młodzieży korzystającej z dożywiania,
- posiłki jednodaniowe spożywało tylko 4,19% młodzieży korzystającej z dożywiania ,
- napój otrzymywało 47,17% młodzieży korzystającej z dożywiania, w tym 1,33% dożywianych otrzymywało również drugie śniadania organizowane przez szkołę w ciągu całego roku szkolnego i 0,03 % organizowane tylko w sezonie zimowym,
- drugie śniadania bez napoju organizowane przez szkołę w ciągu całego roku szkolnego spożywało 0,32% młodzieży korzystającej z dożywiania.

W dalszym ciągu diametralnie inaczej przedstawia się sytuacja młodzieży wiejskiej. W szkołach wiejskich:

- posiłki dwudaniowe spożywało tylko 30,42 % dożywianych,
- posiłki jednodaniowe 22,25% dożywianych,
- napój otrzymywało 45,11% młodzieży korzystającej z dożywiania, w tym 8,13% dożywianych otrzymywało również drugie śniadania organizowane przez szkołę w ciągu całego roku szkolnego i 0,77 % organizowane tylko w sezonie zimowym,
- drugie śniadania bez napoju organizowane przez szkołę w ciągu całego roku szkolnego spożywało 3,09% młodzieży korzystającej z dożywiania.

Porównując powyższe dane do roku 2008 zauważa się, że zarówno w mieście jak i na wsi zwiększyła się liczba uczniów korzystających z posiłków jednodaniowych i napoju. Natomiast inne tendencje wzrostu i spadku obserwuje się w liczbie korzystających z posiłków dwudaniowych, drugich śniadań z napojem i bez napoju organizowanych w ciągu całego roku i organizowanych tylko w sezonie zimowym. I tak obserwuje się:

- wzrost liczby korzystających:
  - z posiłków dwudaniowych o 3,06% w mieście,
  - z posiłków jednodaniowych o 0,02% w mieście i o 0,92% na wsi,
  - z drugich śniadań z napojem organizowanych w ciągu całego roku o 0,02 % w mieście,
  - z drugich śniadań bez napoju organizowanych w ciągu całego roku o 0,06 % w mieście,
  - z drugich śniadań z napojem organizowanych tylko w sezonie zimowym o 0,08 % na wsi,
  - z napoju o 9,71 % w mieście i o 2,93 % na wsi,
- spadek liczby korzystających:
  - z posiłków dwudaniowych o 2,28 % na wsi,
  - z drugich śniadań z napojem i bez napoju organizowanych w ciągu całego roku odpowiednio o 3,86 % i o 0,76% na wsi,
  - z drugich śniadań bez napoju organizowanych tylko w sezonie zimowym o 0,33 % w mieście.

Przedstawione dane jednoznacznie świadczą o tym, że w dalszym ciągu:

- w szkołach miejskich najczęstszą formą dożywiania jest podawanie posiłku dwudaniowego.

W szkołach wiejskich w ostatnich latach sukcesywnie zwiększała się ogólna liczba korzystających z posiłków dwudaniowych, ale w dwóch ostatnich latach zauważa się jej nieznaczny spadek i w związku z tym ponownie najczęstszą formą dożywiania jest podawanie napoju.

Na podstawie analizy danych liczbowych z tabeli nr 6 należy stwierdzić, że w porównaniu do roku 2008 odnotowano wzrost współczynnika korzystających z ciepłych posiłków na 100 uczących się zarówno w szkołach miejskich jak i w szkołach wiejskich. W dalszym ciągu najwyższy współczynnik w szkołach miejskich odnotowano w powiecie sokólskim, siemiatyckim i hajnowskim, a w szkołach wiejskich w powiecie hajnowskim, siemiatyckim, sokólskim i bielskim.

Częstość korzystania uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z ciepłych posiłków w poszczególnych powiatach przedstawia Rycina 3 ([załącznik nr 24](#)).

Tabela nr 5. Dożywianie uczniów szkół podstawowych (łącznie z dziećmi z oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych) i gimnazjalnych.

Liczba uczniów korzystających z różnych form dożywiania i napoju**			Dożywianie																			
			Wydawanie ciepłych posiłków								Organizowanie II śniadań								Podawanie napoju			
			Liczba placówek		Liczba uczniów korzystających ogółem		W tym:				W ciągu całego roku				Tylko w sezonie zimowym				Liczba placówek		Liczba korzystających*	
Liczba uczniów korzystających z posiłków dwudaniowych		Liczba uczniów korzystających z posiłków jednodaniowych					Liczba placówek		Liczba korzystających*		Liczba placówek		Liczba korzystających*									
Ogółem	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W
Rok 2008 75005	42760 57,01 %	32245 42,99 %	210	211	26629 62,28 %	17422 54,03 %	24848 58,11 %	10543 32,70 %	1781 4,17%	6879 21,33 %	z n. 12	96	559 1,31%	3867 11,99 %	z n. 3	14	153 0,36%	223 0,69%	56	193	16016 37,46%	13600 42,18 %
											b n. 2	30	115 0,26%	1242 3,85%	b n. -	-	-	-				
Rok 2009 76407	43470 56,89 %	32937 43,11 %	218	233	28410 65,35 %	17350 52,68 %	26589 61,17 %	10020 30,42 %	1821 4,19%	7330 22,25 %	z n. 10	65	578 1,33%	2677 8,13%	z n. 1	7	12 0,03%	254 0,77%	66	225	20505 47,17%	14857 45,11 %
											b n. 3	26	140 0,32%	1019 3,09%	b n. -	-	-	-				

M – miasto

W – wieś

z n. – liczba placówek wydających drugie śniadania z napojem,

b n. – liczba placówek wydających drugie śniadania bez napoju,

*-wykazano łącznie dzieci korzystające z samego napoju i dzieci jedzące drugie śniadanie z napojem

**-suma korzystających z ciepłych posiłków, z napoju i drugich śniadań bez napoju

Tabela nr 6.

Korzystanie uczniów z ciepłych posiłków w szkołach podstawowych i gimnazjalnych na terenie województwa podlaskiego w latach 2008 - 2009.

		Augustów	Białystok	Bielsk Podlaski	Grajewo	Hajnówka	Kolno	Łomża	Mońki	Sejny	Siemiatycze	Sokółka	Suwałki	Wysokie Mazowieckie	Zambrów	Razem:
Liczba uczniów w skontrolowanych szkołach miejskich ogółem	2008	3839	35542	3208	4738	2200	1989	4316	2253	947	2649	3320	8459	1633	2894	77987
	2009	3803	33976	3202	4583	2073	1891	4679	2210	950	2519	3453	8140	2004	2731	76214
Liczba uczniów korzystających z dożywiania w szkołach miejskich	2008	1017	12743	1461	1759	1069	460	1425	993	414	1443	1789	1091	402	563	26629
	2009	1026	13566	1280	1825	1102	605	1919	1114	435	1295	2106	1097	425	615	28410
Współczynnik uczniów dożywianych na 100 uczących się w szkołach miejskich	2008	26,49	35,85	45,54	36,94	48,59	23,13	33,02	44,07	43,72	54,6	53,89	12,90	24,62	19,45	34,15
	2009	26,98	39,93	39,98	39,82	53,16	31,99	41,01	50,41	45,79	51,41	60,99	13,48	21,21	22,52	37,28
Liczba uczniów w skontrolowanych szkołach wiejskich ogółem	2008	3179	6761	2626	2172	1739	3177	6388	2377	1484	2644	3818	4436	5548	2282	48631
	2009	2840	5949	2428	2101	1777	3196	4106	2284	1341	2604	3443	4296	4815	2161	43341
Liczba uczniów korzystających z dożywiania w szkołach wiejskich	2008	307	2469	1421	640	1424	1139	1275	1493	425	1682	2120	1089	1387	551	17422
	2009	507	2100	1425	623	1474	1187	1773	1007	427	1803	2077	986	1321	640	17350
Współczynnik uczniów dożywianych na 100 uczących się w szkołach wiejskich	2008	9,66	36,52	54,11	29,47	81,89	35,85	19,96	62,81	28,64	63,62	55,53	24,55	25,00	24,15	35,82
	2009	17,85	35,3	58,69	29,65	82,95	37,14	43,18	44,09	31,84	69,24	60,33	22,95	27,44	29,62	40,03

Nadzór nad szkołami wyższymi w roku 2009.

W 2009 roku w ewidencji wyższych uczelni poszczególnych PSSE zaszły następujące zmiany:

- z ewidencji PSSE w Łomży wykreślono dom studenta przy Wyższej Szkole Agrobiznesu w Łomży,

- w ewidencji PSSE w Białymstoku dopisano oddany ponownie do użytku po generalnym remoncie Dom Studenta Nr 3 przy Uniwersytecie w Białymstoku

W związku z tym na koniec roku sprawozdawczego ewidencja szkół wyższych w poszczególnych PSSE przedstawiała się następująco:

- PSSE w Białymstoku- 14 szkół wyższych i 10 domów studenta,
- PSSE w Hajnówce -1 szkoła wyższa,
- PSSE w Łomży – 3 szkoły wyższe,

- PSSE w Suwałkach – 3 szkoły wyższe.

Pracownicy PSSE skontrolowali 62 obiekty należące do 21 szkół przeprowadzając 23 kontrole oraz 10 obiektów należących do 10 domów studenta przeprowadzając 4 kontrole. Kontrole uczelni, które posiadają laboratoria przeprowadzono wspólnie z pracownikami pionu higieny pracy.

W czasie kontroli wyższych uczelni zgodnie z wytycznymi zawartymi w załącznikach do obowiązującej procedury kontroli pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno -Epidemiologicznych dokonywali:

- oceny stanu sanitarno-higienicznego i technicznego obiektów dydaktycznych oraz bloków i terenów sportowych,
- oceny warunków zaplecza do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego,
- oceny stanu technicznego umeblowania,
- oceny przestrzegania przepisów zakresu bhp,
- oceny przestrzegania przepisów w zakresie stosowania i przechowywania substancji i preparatów chemicznych (wiodący w realizacji zagadnienia był Oddział Higieny Pracy).

Wydano 5 decyzji administracyjnych, w tym:

- 2 na poprawę warunków sanitarno-technicznych w domach studenta,
- 3 na poprawę warunków sanitarno-technicznych w placówkach dydaktycznych.

W czasie kontroli zebrano także informacje o zmianach jakie zaszły w 3 szkołach wyższych, w tym w 2 placówkach państwowych i 1 niepaństwowej. Odnotowano następujące zmiany:

- w pow. białostockim oddano do użytku nowe pomieszczenia w budynku Instytutu Matematyki Uniwersytetu w Białymstoku,
- w pow. łomżyńskim w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży utworzono nowy kierunek – Kosmetologię,
- w pow. suwalskim w Wyższej Szkole Suwalsko – Mazurskiej udostępniono studentom drugą pracownię komputerową, którą wynajęto w ZS Nr 8 w Suwałkach,

Infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego na poszczególnych uczelniach przedstawia się następująco:

W 2009 roku oddano do użytku pracownię dydaktyczno – sportową w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Suwałkach, w której uruchomiono jacuzzi wraz z sauną a w styczniu 2010 roku zaplanowane oddanie do użytku siłowni i sali fitness.

W związku z powyższym infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w wyższych uczelniach przedstawia się następująco:

Uczelnie państwowe

W roku sprawozdawczym pięć uczelni państwowych posiadało infrastrukturę do prowadzenia wychowania fizycznego.

Trzy niżej wymienione dysponowały własnymi zespołami sportowymi składającymi się z jednej lub więcej sal sportowych i pomieszczeń pomocniczych: przebieralni, natryskowni, ustępów, przechowalni sprzętu sportowego, gabinetu wychowania fizycznego oraz posiadały własne siłownie, sale do aerobiku tj.

- Politechnika Białostocka
- Uniwersytet w Białymstoku,
- Uniwersytet Medyczny w Białymstoku,

Natomiast Zamiejscowy Wydział Zarządzania Środowiskiem Politechniki Białostockiej w Hajnówce posiada tylko zastępczą salę gimnastyczną, ale ze względu na rodzaj prowadzonych zajęć studenci korzystają z sali do zajęć judo i siłowni znajdującej się w Klubie Sportowym „Żubr” zlokalizowanym w odległości około 100 m od budynków uczelni.

Ponadto w Wyższej Szkole Zawodowej w Suwałkach oddano do użytku pracownię dydaktyczno – sportową w której uruchomiono jacuzzi wraz z sauną a w styczniu 2010 roku zaplanowano oddanie do użytku siłowni i sali fitness.

Pozostałe szkoły wyższe państwowe (4 szkoły) nie posiadają infrastruktury do prowadzenia wychowania fizycznego i studenci korzystają z bloków sportowych innych szkół wyższych, szkół podstawowych, z bloku sportowego zespołu szkół, z hali sportowej Ośrodka Sportu i Rekreacji , z siłowni oraz uczęszczają na basen.

Uczelnie niepaństwowe

Także trzy niżej wymienione szkoły wyższe niepaństwowe posiada własne zespoły sportowe z pełnym zapleczem sanitarnym, w tym dwie z nich posiada również siłownie i sale rekreacyjne:

- Wyższa Szkoła Gospodarowania Nieruchomościami w Białymstoku
- Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego i Turystyki w Białymstoku
- Wyższa Szkoła Agrobiznesu w Łomży

Pozostałe uczelnie nie posiadają warunków do prowadzenia wychowania fizycznego i korzystają z bloków sportowych zakładów nauczania i wychowania, ale 4 z nich posiadają własne siłownie oraz sale do aerobiku/fitness i 1 salę rekreacyjną.

Stan sanitarno-techniczny uczelni wyższych i domów studenta w woj. podlaskim ulega systematycznej poprawie.

Nadzór nad substancjami i preparatami chemicznymi.

W porównaniu do 2008 r. zmniejszyła się liczba placówek posiadających substancje i preparaty chemiczne. Liczbowy wykaz placówek objętych nadzorem w latach 2008-2009 przedstawia tabela nr 7

Tabela nr7

Ewidencja placówek posiadających substancje i preparaty chemiczne w latach 2008-2009

Placówki		Liczba poszczególnych typów szkół w latach	
		2008	2009
Szkoly funkcjonujące samodzielnie	Gimnazja	45	39
	Licea Ogólnokształcące (w tym uzupełniające)	11	11
	Ponadgimnazjalne szkoly zawodowe	1	0
	Szkoly Policealne	1	1
Zespoły szkół	Ogółem	82	85
	w tym specjalne	0	1
Ogółem:		140	136

Z zebranych w czasie kontroli informacji wynika, że część szkół przekazało odczynniki chemiczne do utylizacji lub wykorzystano posiadane zapasy w całości do celów dydaktycznych. Były to następujące szkoły:

- 4 samodzielne gimnazja (3 w powiecie białostockim i 1 w kolneńskim),
- 1 ponadgimnazjalna szkoła zawodowa (w powiecie hajnowskim),
- 3 zespoły szkół ogólnokształcących (2 w powiecie białostockim i 1 w zambrowskim),
- 2 zespoły szkół ponadpodstawowych (po 1 w powiatach: białostockim i suwalskim).

Natomiast 4 szkoły, które w ubiegłym roku nie znajdowały się w ewidencji placówek posiadających substancje i preparaty chemiczne, zakupiło substancje i preparaty chemiczne:

- 1 samodzielne gimnazjum (w powiecie siemiatyckim),
- 1 samodzielne liceum ogólnokształcące (w powiecie białostockim),
- 4 zespoły szkół ogólnokształcących (po 2 w powiatach: białostockim i bielskim),

Ponadto w roku sprawozdawczym szkoły samodzielne wykazywane wcześniej jako posiadające substancje i preparaty chemiczne weszły w skład zespołów szkół i w związku z tym w posiadanej ewidencji zaszły następujące zmiany. W wykazie placówek

➤ dopisano:

- 1 zespół szkół ogólnokształcących, w skład którego weszło między innymi gimnazjum wykazywane wcześniej jako posiadające substancje i preparaty chemiczne (w powiecie monieckim),

- 1 zespół szkół ponadpodstawowych, w skład którego weszło między innymi liceum ogólnokształcące wykazywane poprzednio jako samodzielne posiadające substancje i preparaty chemiczne (w powiatach białostockim),

➤ wykreślono:

- 1 gimnazjum (w powiecie monieckim),
- 1 liceum ogólnokształcące (w powiecie białostockim).

W czasie przeprowadzonych kontroli pracownicy PSSE stwierdzili, że szkoły sukcesywnie w miarę posiadanych środków przekazują przeterminowane substancje i preparaty chemicznych do utylizacji wyspecjalizowanym firmom. Wszystkie posiadane substancje i preparaty chemiczne przeterminowane przekazało do utylizacji pięć szkół w powiecie białostockim tj.

- 1 samodzielne gimnazjum,
- 1 samodzielne liceum ogólnokształcące,
- 3 zespoły szkół ponadpodstawowych.

Natomiast tylko część posiadanych substancji i preparatów chemicznych przeterminowanych oddały do utylizacji następujące szkoły:

- 4 zespoły szkół ogólnokształcących (po 1 w powiatach: sejneńskim i siemiatyckim oraz 2 w sokólskim),
- 4 zespoły szkół ponadpodstawowych (po 1 w powiatach: siemiatyckim i sokólskim oraz 2 w sejneńskim).

W pozostałych placówkach przeterminowane substancje i preparaty chemiczne przechowywane są w oddzielnych, zabezpieczonych szafach i nie są wykorzystywane na zajęciach dydaktycznych. Brak dostatecznych środków finansowych uniemożliwia przekazanie tych substancji do utylizacji.

Z uzyskanych informacji wynika, że szkoły sukcesywnie dokupują nowe zestawy odczynników chemicznych do celów dydaktycznych lub otrzymują je w związku z uczestnictwem w projekcie pt. „Archimedes” pilotowanym przez Augustowskie Centrum Edukacyjne, który ma na celu rozwijanie umiejętności uczniów w zakresie kluczowych kompetencji nauk matematyczno-przyrodniczych.

Pracownicy w trakcie kontroli nie stwierdzili uchybień dot. warunków przechowywania czy stosowania substancji i preparatów niebezpiecznych. W roku sprawozdawczym nie wydano decyzji administracyjnych.

We wszystkich skontrolowanych szkołach osoby pracujące z niebezpiecznymi substancjami i preparatami chemicznymi zapoznały się z kartami charakterystyki. W magazynkach i pracowniach chemicznych, w których znajdują się substancje i preparaty niebezpieczne, wywieszane są odpowiednie instrukcje bhp. Uczniom i pracownikom zapewniono wszystkie wymagane środki do udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku.

Ocena infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach na terenie woj. podlaskiego.

Warunki do prowadzenia wychowania fizycznego w szkołach ulegają systematycznej poprawie. W 2009 roku oddano do użytku:

- 2 nowo wybudowane sale gimnastyczne z pełnym zapleczem sanitarnym w placówkach:
  - 1 samodzielnym liceum ogólnokształcącym – w powiecie białostockim,
  - 1 zespole szkół ogólnokształcących – w powiecie hajnowskim,
- 4 nowo wybudowane hale sportowe z pełnym zapleczem sanitarnym:
  - 3 samodzielnych szkółach podstawowych – po 1 w powiatach: bielskim, łomżyńskim i zambrowskim,
  - 1 samodzielnym gimnazjum – w powiecie wysokomazowieckim,
- 12 nowych kompleksów boisk sportowych z projektu „Moje Boisko-Orlik 2012” w placówkach:
  - 4 samodzielnych szkołach podstawowych - po 1 w powiatach: augustowskim, grajewskim, hajnowskim i sejneńskim,
  - 3 samodzielnych gimnazjach – po 1 w powiatach: siemiatyckim, suwalskim i wysokomazowieckim,
  - 2 zespołach szkół ogólnokształcących – po 1 w powiatach: augustowskim i wysokomazowieckim,
  - 2 zespołach szkół ponadpodstawowych – po 1 w powiatach: augustowskim i wysokomazowieckim,
  - 1 domu z pobytem całodobowym - w powiecie sokólskim

- 1 siłownię w placówce:
  - 1 samodzielnym gimnazjum – w powiecie kolneńskim,

Ponadto dokonano:

- modernizacji istniejących sal gimnastycznych/zastępczych i/lub pomieszczeń zaplecza sanitarnego w następujących placówkach:
  - 2 samodzielnych szkołach podstawowych – w powiecie siemiatyckim,
  - 1 samodzielnym gimnazjum – w powiecie bielskim,
  - 1 zespole szkół ogólnokształcących – w powiecie monieckim,
  - 1 zespole szkół ponadpodstawowych – w powiecie suwalskim,
- modernizacji istniejących boisk szkolnych w następujących placówkach:
  - 3 samodzielnych szkołach podstawowych – po 1 w powiatach: grajewskim, kolneńskim i suwalskim,
  - 1 zespole szkół ogólnokształcących – w powiecie suwalskim,
  - 1 zespole szkół ponadpodstawowych - w powiecie kolneńskim.
- adopcji istniejących pomieszczeń na salę rekreacyjną w placówce:
  - 1 zespołu szkół ponadpodstawowych – w powiecie grajewskim,
- rozbudowy i modernizacji sali gimnastycznej z zapleczem sanitarnym w placówce
  - 1 samodzielnej szkole podstawowej – w powiecie grajewskim.

Przeprowadzono remonty bieżące bloków sportowych polegające na malowaniu części pomieszczeń i /lub doprowadzeniu do należytego stanu technicznego podłóg w następujących placówkach:

- 4 szkołach podstawowych (w powiecie białostockim),
- 3 gimnazjach (1 w powiecie białostockim),
- 2 liceach ogólnokształcących (w powiecie białostockim),
- 4 zespołach szkół ogólnokształcących (po 2 w powiatach: białostockim i augustowskim ,
- 2 zespołach szkół ponadpodstawowych (po 1 w powiatach: białostockim i hajnowskim.

Ponadto w powiecie kolneńskim rozpoczęto budowę nowej sali gimnastycznej przy zespole szkół ogólnokształcących.

Dane liczbowe opisujące infrastrukturę do prowadzenia wychowania fizycznego w placówkach szkolnych województwa podlaskiego w latach 2008- 2009 przedstawia poniższa tabela .

Tabela nr 8

Rok	Liczba placówek skontrolowanych	2008-2009					
		Liczba placówek posiadających tylko:				Liczba placówek posiadających zarówno salę gimnastyczną, salę zastępczą jak i boisko oraz halę sportową i basen	Liczba placówek nieposiadających ani sali gimnastycznej ani zastępczej
		Salę (sale) gimnastyczną	Salę(sale) rekreacyjną /zastępczą	Boisko (boiska) sportowe	basen		
2008	660	18 (2,72%)	16 (2,42%)	135 (20,45%)	-	444 (67,27%)	182 (27,58%)
2009	643	22 (3,42%)	16 (2,49%)	120 (18,66%)	-	430 (66,87%)	175 (27,22%)

Z przedstawionych danych wynika, że w porównaniu do ubiegłego roku zaszły następujące zmiany:

- o 0,7% wzrosła liczba szkół posiadających tylko sale gimnastyczne,
- o 0,07 % wzrosła liczba szkół posiadających tylko salę rekreacyjną/zastępczą,
- o 1,79 % zmniejszyła się liczba szkół posiadających tylko boisko sportowe,
- o 0,4 % zmniejszyła się liczba szkół posiadających zarówno salę gimnastyczną, salę zastępczą jak i boisko oraz halę sportową i basen,
- o 0,36% zmniejszyła się liczba szkół nie posiadających ani sali gimnastycznej ani zastępczej,

Wnioski:

1. Warunki zdrowotne w placówkach oświatowo-wychowawczych na terenie województwa podlaskiego ulegają systematycznej poprawie. Jednak w dalszym ciągu istnieją placówki zlokalizowane w obiektach nie w pełni spełniających warunki do ich prawidłowego funkcjonowania.
2. Z punktu widzenia higieny osoby odpowiedzialne za kształtowanie środowiska szkolnego powinny stworzyć warunki do prawidłowego rozwoju psychofizycznego ucznia. Jednak w dalszym ciągu stwierdza się, że przy ustalaniu tygodniowych rozkładów zajęć często nie uwzględnia się zasad higieny pracy umysłowej ucznia, a przy usadzeniu dzieci w ławkach szkolnych zasad ergonomii.
3. Posiłek w szkole stanowi niezbędny element racjonalnego żywienia warunkujący prawidłowy rozwój dziecka, jego dobre samopoczucie i zdolność do pracy. Dlatego konieczne jest kontynuowanie działań zmierzających do zapewnienia przynajmniej jednego posiłku w szkole jak największej liczbie uczniów.
4. W wyniku wspólnych działań podejmowanych przez pracowników inspekcji sanitarnej, dyrektorów szkół i jednostek samorządu terytorialnego na terenie województwa podlaskiego w znacznej części szkolnych pracowni chemicznych uporządkowano gospodarkę substancjami i preparatami chemicznymi zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie. Tylko dalsza dobra współpraca pozwoli w całości rozwiązać problem zbędnych, przeterminowanych substancji i preparatów chemicznych znajdujących się w pracowniach szkolnych.

XI. DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH PROMOCJI ZDROWIA CELEM ZMNIEJSZENIA SKUTKÓW ZAGROŻEŃ DLA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW W 2009R.

1. Wprowadzenie

Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej w 2009 roku koncentrowały się na wdrażaniu i realizacji interwencji programowych i nieprogramowych wynikających z wytyczonych kierunków działań przez Głównego Inspektora Sanitarnego, Narodowy Program Zdrowia, wskazań Światowej Organizacji Zdrowia oraz sytuacji epidemiologicznej województwa i poszczególnych powiatów. Prowadzono działalność szkoleniową dla różnych grup społeczno - zawodowych województwa i kampanie społeczne propagujące informacje o najważniejszych problemach zdrowotnych. Dążono do zwiększenia kompetencji zawodowych pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej poprzez organizowanie szkoleń oraz usprawnienia zarządzania działalnością poprzez ciągłe doskonalenie systemu jakości pracy.

Podejmowane działania dotyczyły następujących zagadnień:

- promocji zdrowego stylu życia,
- profilaktyki chorób wynikających z niewłaściwego sposobu odżywiania się i niewystarczającej aktywności fizycznej,
- profilaktyki nowotworowej,
- profilaktyki tytoniowej,
- profilaktyki HIV/AIDS,
- profilaktyki innych chorób zakaźnych, takich jak: grypa, choroby przenoszone przez kleszcze na człowieka,
- profilaktyki cukrzycy,
- pierwotnej profilaktyki wad cewy nerwowej,
- promocji zdrowia psychicznego,
- higieny jamy ustnej, osobistej i otoczenia,
- zapobiegania wypadkom, urazom i zatruciom.

Adresatami programów, akcji i innych przedsięwzięć prozdrowotnych byli:

- nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy szkół i przedszkoli,
- pracownicy służby zdrowia (lekarze, stomatolodzy, pielęgniarki),
- dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym,

- młodzież szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
- rodzice i opiekunowie dzieci i młodzieży,
- studenci,
- kobiety w wieku rozrodczym,
- menadżerowie i pracownicy zakładów pracy,
- osoby podróżujące i wypoczywające w okresie letnim na terenie województwa podlaskiego,
- członkowie organizacji pozarządowych,
- pracownicy instytucji rządowych i samorządów lokalnych,
- przedstawiciele regionalnych i lokalnych mass mediów,
- ogół społeczeństwa.

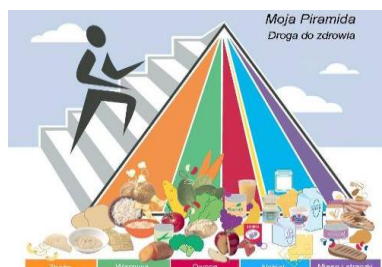
Koordinatorami podejmowanych działań z zakresu oświaty – zdrowotnej i promocji zdrowia byli pracownicy pionu promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Programy prozdrowotne, akcje i kampanie realizowano we współpracy z:

- Instytutem Matki i Dziecka,
- Instytutem Żywności i Żywienia,
- Krajowym Centrum ds. AIDS,
- Pełnomocnikiem Wojewody ds. AIDS,
- Podlaskim Urzędem Wojewódzkim,
- Kuratorium Oświaty w Białymstoku,
- Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego w Białymstoku,
- Uniwersytetem Medycznym w Białymstoku,
- Urzędem Miejskim w Białymstoku oraz innymi urzędami miast i urzędami gmin,
- szkołami i przedszkolami, poradniami psychologiczno – pedagogicznymi,
- organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami: Polskim Towarzystwem Oświaty Zdrowotnej, Stowarzyszeniem Polska Federacja Producentów Żywności, Fundacją Promocji Zdrowia, Stowarzyszeniem na Rzecz Walki z Rakiem itp.
- Białostockim Centrum Onkologii,
- Podlaskim Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy,
- zakładami pracy i zakładami opieki zdrowotnej,
- regionalnymi i lokalnymi środkami masowego przekazu.

2. Realizacja programów prozdrowotnych o zasięgu ogólnopolskim

Na terenie województwa podlaskiego w 2009 roku realizowano trzy ogólnopolskie programy prozdrowotne: Program edukacyjny promujący zdrowe odżywianie się i aktywność fizyczną pn. „Trzymaj Formę!”, Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV oraz Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce na lata 2007-2011. Państwowa Inspekcja Sanitarna koordynowała również działania związane z hasłem roku Światowej Organizacji Zdrowia oraz obchodami Światowego Dnia Zdrowia.

2.1. Program edukacyjny promujący zdrowe odżywianie się i aktywność fizyczną pn. „Trzymaj Formę!”

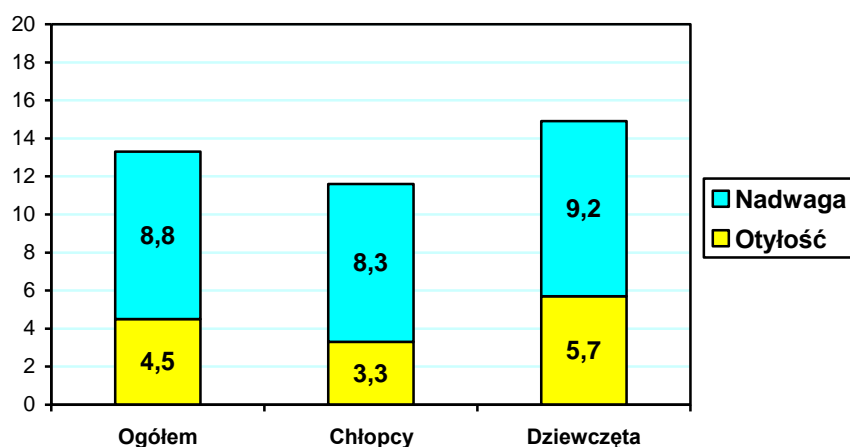

Niezdrowe odżywianie i brak aktywności fizycznej są wiodącymi przyczynami najważniejszych chorób niezakaźnych, włącznie z chorobą wieńcową, cukrzycą typu drugiego i pewnymi typami nowotworów oraz stanowią znaczącą część problemów związanych z chorobami, zgonami i kalectwem.

Odżywianie się jest jednym z istotniejszych czynników wpływających na stan zdrowia człowieka, jego rozwój psychofizyczny, zdolność do uczenia się, aktywność ruchową,

samopoczucie i stan emocjonalny. Młodzi ludzie są najbardziej narażeni na skutki nieprawidłowego żywienia.

W wielu krajach rozwiniętych wzrasta liczba dzieci i dorosłych z nadwagą i otyłych oraz blisko z tym związanych przypadków cukrzycy typu II. Z badań prowadzonych w Polsce przez Instytut Matki Dziecka wynika, że 13,3% młodzieży w wieku 13-15 lat ma nadwagę lub otyłość. Odsetek ten zwiększył się o 2% w porównaniu do badań prowadzonych 10 lat wcześniej.

Badania żywienia dzieci i młodzieży prowadzone przez Instytut Matki i Dziecka, Instytut Żywności i Żywienia, Katedrę Biomedycznych Podstaw Rozwoju i Wychowania Uniwersytetu Warszawskiego wykazują: zbyt duży udział w całodzienniej kaloryczności energii pochodzącej z tłuszczu, co spowodowane jest nadkonsumpcją mięsa i jego przetworów, niedobory w diecie warzyw i owoców, ciemnego pieczywa, produktów zbożowych, mleka i jego przetworów, masła i śmietany oraz ryb, nadmierne spożycie słodczy, chipsów, słodkich napoi gazowanych, potraw typu „fast food”.

Organizatorzy:

- Organizatorami programu na poziomie ogólnopolskim są: Główny Inspektorat Sanitarny oraz Stowarzyszenie „Polska Federacja Producentów Żywności”.
- Za koordynację działań na poziomie wojewódzkim odpowiada Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, na poziomie powiatowym - Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne, a na poziomie szkolnym – dyrekcje szkół i szkolni koordynatorzy programu.
- Program zyskał akceptację: Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Sportu, Instytutu Żywności i Żywienia, Zakładu Medycyny Szkolnej Instytutu Matki i Dziecka, Podlaskiego Kuratora Oświaty, Zakładu Dietetyki Akademii Medycznej w Białymstoku.

Cele programu:

- zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie,
- pogłębienie wiedzy w zakresie znaczenia zbilansowanej diety i aktywności fizycznej dla organizmu człowieka,
- kształtowanie zmiany postaw i zachowań związanych z prawidłowym żywniem, odpowiednią jakością zdrowotną żywności i aktywnością fizyczną,
- dostarczenie wiedzy i umiejętności korzystania z informacji zamieszczonych na opakowaniach produktów spożywczych.

Adresaci programu:

- uczniowie kl. I-III gimnazjów,
- uczniowie kl. V-VI szkół podstawowych,
- nauczyciele i rodzice uczniów biorących udział w programie.

Pomoce dydaktyczne:

- Szkoły przystępujące do programu są zaopatrywane w następujące pomoce dydaktyczne: poradnik dla szkolnych koordynatorów programu, broszurę dla młodzieży dotyczącą zbilansowanej diety i znaczenia aktywności fizycznej, plakat - piramida zdrowia oraz mogą korzystać z internetowej interaktywnej strony edukacyjnej, która zawiera treści programowe oraz gry: <http://www.trzymajforme.pl/>.

Realizacja:

Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Białymstoku przeprowadziła szkolenie powiatowych koordynatorów programu, zorganizowała dystrybucję materiałów edukacyjnych wyprodukowanych przez Stowarzyszenie PFPŻ oraz zamieściła informacje o założeniach programu i jego realizacji na stronie internetowej WSSE w Białymstoku.

Powiatowe Stacje Sanitarno – Epidemiologiczne zwróciły się do wszystkich gimnazjów oraz wybranych szkół podstawowych z propozycją udziału w programie, a następnie zorganizowały szkolenia dla szkolnych koordynatorów programu, na których przedstawiano cele, założenia metodyczne, ustalenia organizacyjne, treści merytoryczne programu oraz prezentowano pomoce dydaktyczne. Próbowano nawiązać współpracę ze starostwami powiatowymi, urzędami gmin oraz ewentualnymi sponsorami. Przeprowadzono dystrybucję materiałów i pomocy dydaktycznych do szkół. O problemie odżywiania się, aktywności ruchowej oraz podejmowanych działaniach informowano społeczność lokalną poprzez gazety, telewizję osiedlową, gazetki szkolne, strony internetowe starostw powiatowych, urzędów gmin i szkół.

W październiku 2008 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna przekazała szkołom województwa podlaskiego 10 000 broszur dla uczniów, 190 podręczników dla nauczycieli i 610 plakatów z piramidą zdrowego żywienia wydanych przez Polską Federację Producentów Żywności. Powiatowe Stacje Sanitarno – Epidemiologiczne organizowały szkolenia i narady z udziałem szkolnych koordynatorów programu.

Działania na terenie szkół realizowane były w oparciu o projekty opracowane samodzielnie przez nauczycieli, uczniów oraz inne zainteresowane osoby. Realizacja programu odbywała się nie tylko poprzez przekazywanie wiedzy, ale również poprzez nabywanie umiejętności, wykonywanie ćwiczeń i wprowadzanie zmian w funkcjonowaniu szkoły, stołówki czy sklepiku szkolnego.

Działania prowadzone były głównie na lekcjach biologii, przyrody, wychowania fizycznego, informatyki oraz na godzinach wychowawczych. Część zajęć realizowano w czasie wolnym od zajęć lekcyjnych. O właściwym wdrożeniu programu świadczy w/w tematyka zapisana w dziennikach zajęć, prawidłowo opracowane projekty z uwzględnieniem harmonogramów działań programowych, wypełnione ankiety „Informacja z realizacji programu pt. „Trzymaj Formę!”.

Głównymi działaniami były: prelekcje, pogadanki, pokazy, ćwiczenia, projekcje filmu, formy wizualne, konkursy plastyczne, spotkania z pracownikami PSSE, kosmetyczkami, dietetykami. W ramach programu młodzież organizowała konkursy na logo programu, plastyczne i wiedzy, opracowywała referaty na temat racjonalnego odżywiania, układała jadłospisy, pisała wiersze i piosenki, organizowała zajęcia sportowo-sprawnościowe, przygotowywała wystawy prac plastycznych oraz gazetki.

W czasie realizacji programu obok przekazu wiedzy, miały miejsce zajęcia praktyczne: przyrządzanie sałatek, surówek, koktajli owocowych, kanapek, ciast niskokalorycznych, wykonywanie ćwiczeń ruchowych połączonych z pomiarem tętna, zajęcia aerobiku i tańca towarzyskiego, wycieczki rowerowe.

W roku szkolnym 2008-2009 program był realizowany w 248 szkołach: 154 gimnazjach i 99 szkołach podstawowych. Wzięło w nim udział 35 854 uczniów ze 1622 klas. Uczestniczyło w nim 56,9 % gimnazjalistów województwa podlaskiego i 38,0% uczniów klas V i VI szkół podstawowych. Program realizowano na terenie działania wszystkich 14 PSSE. Zwiększyła się liczba szkół realizujących program o 22 w stosunku do poprzedniej edycji, liczba uczniów o 1 063.

Z wypowiedzi szkolnych koordynatorów programu wynika, że młodzież chętnie uczestniczyła i brała aktywny udział w zajęciach. Większość szkół przekazała powiatowym koordynatorom programu prawidłowo wypełnioną informację z jego realizacji oraz tabelę form wykorzystanych w trakcie realizacji interwencji.

Program przyczynił się do promocji aktywności fizycznej oraz propagowania prawidłowego, czyli zróżnicowanego i zbilansowanego sposobu odżywiania się młodzieży. Uczniowie poznali zasady prawidłowego żywienia, potrafią wyliczać kaloryczność posiłków, potrafią właściwie komponować swoją dietę oraz wyliczyć swoje BMI, dostrzegają własne błędy przy przygotowywaniu i spożywaniu posiłków, mają świadomość potrzeby aktywności fizycznej i jej wpływu na zdrowie, potrafią planować dzień z uwzględnieniem czasu na aktywność fizyczną.

Uczniowie częściej deklarują chęć zmiany diety – wyeliminowanie niezdrowych przekąsek i zastąpienie ich warzywami, owocami oraz napojami mlecznymi. Wzrosła też świadomość dotycząca znaczenia ruchu i aktywności fizycznej dla ogólnego rozwoju i zdrowia człowieka. Koordynatorzy, realizatorzy i odbiorcy programu podkreślają jego przydatność i potrzebę realizacji w kolejnych latach.

Festyn rodzinny pod hasłem „Chodzę, biegam więc jestem”

Początek roku szkolnego to doskonała okazja do przypomnienia zarówno dzieciom, młodzieży, jak i ich rodzicom o ogromnym znaczeniu zbilansowanej diety, aktywności fizycznej dla

zdrowia i prawidłowego rozwoju. W dniu 6 września 2009 roku odbył się festyn rodzinny pod hasłem „Chodzę, biegam więc jestem”, którego celem było promowanie prostych form aktywności fizycznej, zdrowego stylu życia i badań profilaktycznych.

Imprezę rozpoczął marsz prozdrowotny spod Pałacu Brackich pod gmach Opery i Filharmonii Podlaskiej, w którym wzięli udział przedstawiciele władz i instytucji lokalnych, uczniowie szkół oraz mieszkańcy miasta. Na mecie marszu - w alejkach Parku Zwierzynieckiego czekały na białostoczan liczne stoiska instytucji związanych z ochroną zdrowia oraz propagujących aktywne spędzanie wolnego czasu. Uczestnicy festynu mogli m.in. wykonać bezpłatne badania profilaktyczne, obejrzeć pokazy sportowe, posłuchać muzyki, wziąć udział w ciekawych grach i zabawach.

Na stoisku Państwowej Inspekcji Sanitarnej można było wziąć udział w profilaktycznych konkursach z nagrodami, sprawdzić swoją wiedzę nt. prawidłowego odżywiania się, obliczyć wskaźnik BMI, a także zaopatrzyć się w materiały oświatowo-zdrowotne.

Konferencja na temat promocji zdrowia w Sali Kolumnowej Sejmu RP z udziałem młodzieży z Białymstoku

Naukowcy, parlamentarzyści, samorządowcy oraz specjaliści ds. zdrowia publicznego i promocji zdrowia Państwowej Inspekcji Sanitarnej zastanawiali się 24 marca 2009 r. w Sali Kolumnowej Sejmu RP, czy promocja zdrowia się opłaca. Organizatorami tego spotkania była Rada ds. Diety, Aktywności Fizycznej i Zdrowia oraz Sejmowa Komisja Zdrowia. Tematem konferencji była promocja prawidłowego żywienia i aktywności fizycznej wśród ludności w Polsce.

W czasie konferencji wystąpiła młodzież z dwóch szkół w Polsce, prezentując założenia swoich projektów wdrażanych w ramach programu „Trzymaj formę” oraz sposób ich realizacji. Wśród wyróżnionych placówek znalazła się Szkoła Podstawowa nr 7 im. Hugona Kołłątaja w Białymstoku. Uczniowie pod kierunkiem nauczycieli przygotowali piosenki wyzwalające energię do troski o zdrowie, rymowaną prezentację podejmowanych przez siebie działań oraz wystawę przedstawiającą graficznie projekt.

Młodzież i nauczyciele ze SP7 w Białymstoku w hallu Sejmu na tle swojej wystawy

Występ młodzieży podczas briefingu dla dziennikarzy zorganizowanego podczas konferencji

Konkurs na projekt

Ważnym elementem wzmacniającym program był konkurs na projekt edukacyjny najlepiej realizujący założenia programu edukacyjnego pt. „Trzymaj Formę!”. Uczestnikami konkursu były szkoły biorące udział w realizacji III edycji programu edukacyjnego pt. „Trzymaj Formę!”, które opracowały własny projekt edukacyjny, zgodnie z zasadami programu i realizowały go w roku szkolnym 2008/2009. Dyrekcje szkół mogły przekazać do Powiatowych Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych 1 pracę wybraną w etapie szkolnym konkursu w terminie do 30 kwietnia 2009 r.

Wojewódzka Komisja Konkursowa wyłoniła następujących laureatów:

I miejsce: Szkoła Podstawowa Nr 4 w Zambrowie za projekt „Poczuj smak zdrowia” opracowany i koordynowany przez Dorotę Zimacką,

II miejsce: Szkoła Podstawowa Nr 7 w Białymstoku za projekt „Żyjmy zdrowo, na sportowo” opracowany i koordynowany przez Ewę Kossakowską,

III miejsce: Zespół Szkół Integracyjnych w Sokółce za projekt „Żyj zdrowo i bezpiecznie – Trzymaj Formę!” opracowany i koordynowany przez Elżbietę Borowską, Marzenę Akimowicz i Barbarę Olszewską.

13 października 2009 r. w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Białymstoku miało miejsce uroczyste wręczenie pucharów, dyplomów i nagród laureatom wojewódzkiego etapu konkursu. Uczestniczyli w nim dyrektorzy wyróżnionych szkół oraz szkolni koordynatorzy programu. Puchary za najciekawsze projekty ufundował Wojewoda Podlaski Pan Maciej Żywno, nagrody rzeczowe - Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku

Pani Alicja Gabrylewska, a nagrody książkowe - Dyrektor Departamentu Edukacji, Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego Pan Bartłomiej Andruk.

Uroczyste wręczenie pucharów, dyplomów i nagród laureatom konkursu

Konkurs na projekt edukacyjny stał się okazją do wyróżnienia szkół, ich dyrektorów oraz szkolnych koordynatorów programu, którzy wykazali się największą kreatywnością w promowaniu zdrowego stylu życia, zbilansowanej diety oraz tworzenia warunków sprzyjających zdrowym zachowaniom.

2.2. Krajowy Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV

W ramach zwalczania pandemii AIDS i profilaktyki zakażeń HIV na terenie województwa podlaskiego organizowano szkolenia pracowników służb interwencyjnych, prowadzono kampanie medialne, organizowano obchody Dnia Pamięci o Zmarłych na AIDS oraz prowadzono dystrybucję materiałów informacyjnych. Istotnym elementem realizowanej działalności był Wojewódzki Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV.

2.2.1. Wojewódzki Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV

Cel główny :

- Ograniczanie rozprzestrzeniania się HIV w województwie podlaskim.
- Dostarczenie pracownikom służb interwencyjnych oraz pracownikom służby zdrowia wiedzy na temat zakażeń HIV i choroby AIDS.

Cele szczegółowe :

- Poszerzenie zakresu wiedzy dotyczącej problematyki HIV/AIDS wśród pracowników służb interwencyjnych oraz pracowników służby zdrowia.
- Wzrost liczby osób zgłaszających się na badania w kierunku HIV

Grupa docelowa :

- pracownicy służb interwencyjnych: straży pożarnej, straży miejskich, policji oraz pracownicy służby zdrowia

Realizatorzy:

- Wojewódzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Białymstoku
- Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku
- Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne województwa podlaskiego

Zasadnicze działania:

- Nawiązanie współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego w Białymstoku oraz Ośrodkiem Diagnostyczno-Badawczym Chorób Przenoszonych Drogą Płciową w Białymstoku,
- Przygotowanie materiałów oświatowo-zdrowotnych uczestnikom szkoleń,
- Szkolenia z zakresu medycznych i psychospołecznych aspektów HIV/AIDS,

Zasięg:

- Zorganizowano 14 szkoleń, w których wzięło udział 681 osób.

Ze względu na duże zainteresowanie szkoleniami będą organizowane również w 2010 roku

2.2.2. Kampania społeczna pod hasłem „Wróć bez HIV”

W Polsce główną drogę zakażeń HIV stanowią obecnie ryzykowne zachowania seksualne. Najczęściej zakażają się osoby będące w grupach wiekowych od 18 do 29 lat oraz od 29 do 39 lat. Dlatego też kampania była skierowana przede wszystkim do osób młodych i aktywnych seksualnie – żyjących w związkach formalnych, nieformalnych i nieposiadających stałego partnera. Osoby młode są też najbardziej mobilne. Jak wynika z badań Głównego Urzędu Statystycznego, najliczniejszą grupę osób wyjeżdżających z Polski na co najmniej 2 miesiące stanowią osoby między 18 a 35 rokiem życia, stanu wolnego, mające co najmniej średnie wykształcenie i wyjeżdżające zarówno w celach zarobkowych (ponad 80%), jak i turystycznych. Grupę tę charakteryzuje duża aktywność seksualna i gotowość do poszukiwania lub zmiany partnera seksualnego. Często wyjazd oznacza rozłąkę ze stałym partnerem. Przekazy kampanii były skierowane także do osób przemieszczających się na terenie kraju. Polacy mają wiedzę na temat „HIV/AIDS”, nie stosują jej jednak w życiu codziennym. Nie odnoszą możliwości zakażenia HIV do siebie.

Cel kampanii:

- podniesienie poziomu wiedzy na temat HIV/AIDS oraz zmniejszenie liczby zakażeń HIV na drodze ryzykownych zachowań.

Grupy docelowe:

- osoby dorosłe (18-35 lat) wyjeżdżające za granicę i podróżujące po Polsce (charakter i czas podróży dowolny) aktywne seksualnie
- młodzież szkolna, studenci,
- dyrekcje szkół, pedagodzy szkolni, pielęgniarki szkolne, nauczyciele, wychowawcy,
- młodzież korzystająca ze zorganizowanego wypoczynku letniego,
- podróżni, rodzice, ogół społeczeństwa

Realizatorzy:

- personel medyczny, szkolni koordynatorzy działań oświatowo-zdrowotnych, redaktorzy lokalnych mass mediów, instruktorzy kulturalno-oświatowi, wychowawcy wypoczynku letniego, pedagodzy szkolni,

Zasadnicza treść przekazu kampanii „Wróć bez HIV”:

- Nieważne kim jesteś, gdzie jesteś, co robisz, jakie masz wykształcenie, czy też przekonania – HIV i AIDS może dotyczyć także Ciebie.
- Zawsze i wszędzie unikaj ryzykownych zachowań. HIV i AIDS nie zna granic.
- Seks, tak jak podróż, to wspaniałe przeżycie, może dawać dużo satysfakcji i szczęścia, jeśli zadbamy o swoje bezpieczeństwo.
- Wykorzystuj wiedzę o HIV w praktyce. Negocjuj techniki bezpieczniejszego seksu, używaj prezerwatywy. Nie bój się rozmawiać o przeszłości seksualnej partnera, choćby przypadkowego.
- Zrób test na HIV, dowiedz się jaki jest Twój status serologiczny.

W ramach kampanii powstały trzy kreacje – jedna z myślą o osobach podróżujących w celach turystycznych, druga dla osób wyjeżdżających do pracy, trzecia dla klientów osób sprzedających usługi seksualne przy drogach. Na wszystkich materiałach widnieje proste, uniwersalne logo - walizka. Nieważne gdzie ktoś jedzie i po co. Każdemu mówimy „Wróć bez HIV”.

Kampania była realizowana przez Wojewódzką Stację Sanitarno – Epidemiologiczną w Białymstoku oraz Powiatowe Stacje Sanitarno – Epidemiologiczne województwa podlaskiego przy współpracy z Podlaskim Zakładem Przewozów Regionalnych, Urzędem Miejskim w Białymstoku oraz Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego. Akcja miała charakter multimedialny. Na wszystkich materiałach widniało uniwersalne logo - walizka.

Podjęte działania:

- Ekspozycja plakatów w WSSE
- Impreza prozdrowotna „Mamo bądź zdrowa” – rozdawnictwo materiałów, konkursy wiedzy o HIV/AIDS – Galeria Biała w Białymstoku (ok. 1000 osób)
- Dystrybucja materiałów informacyjnych
- Emisja spotu edukacyjnego „Wróć bez HIV” w Radio Białymstoku - spot emitowany był przez 6 tygodni (w okresie od 6 lipca do 14 sierpnia 2009r)
- Emisja spotu edukacyjnego „Wróć bez HIV” w Radio 5 w Suwałkach - 27 emisji
- Ekspozycja plakatów „Wyjazd służbowy...” na słupach ogłoszeniowych w Białymstoku
- Ekspozycja plakatów „Wyjazd służbowy...” w autobusach komunikacji miejskiej w Białymstoku
- Wystawa plakatów o HIV/AIDS na hali dworca PKP w Białymstoku
- Emisja spotu edukacyjnego przez megafon na dworcu PKP w Białymstoku
- Rozdawnictwo ulotek nt hiv/aids w pociągach kursujących w województwie podlaskim
- Ekspozycja plakatów „Wakacje marzeń...” w szynobusach

Akcja edukacyjna adresowana do podróżnych odbyła się 7 sierpnia 2009 r. na dworcu PKP w Białymstoku.

W jej ramach prowadzono: rozdawnictwo ulotek przygotowanych do kampanii, rozdawnictwo gadżetów z logo kampanii, konkursy wiedzy o HIV/AIDS oraz odbywała się emisja spotu edukacyjnego przez megafon. W akcji wzięło udział ok. 600 osób.

2.2.3. Akcja „Niechciany Podarunek”

Ta akcja edukacyjna z zakresu profilaktyki HIV/AIDS była adresowana do studentów. Trwała w okresie od 24 kwietnia do 16 maja 2009 r. w 4 powiatach województwa podlaskiego (powiat białostocki, hajnowski, łomżyński, siemiatycki). Jej Celem było promowanie odpowiedniego

stylu życia, podniesienie świadomości i aktualizacja wiedzy z zakresu zagrożeń związanych z HIV/AIDS, a także uwrażliwienie na konsekwencje podejmowania zachowań ryzykownych oraz promowanie bezpłatnych i anonimowych testów w kierunku HIV.

W ramach akcji zorganizowano:

- wykłady: 3 - 168 odbiorców
- narady: 8 - 26 odbiorców
- konkursy: 6 - 155 odbiorców
- ekspozycję plakatów przygotowanych do akcji
- rozdawnictwo materiałów oświatowo-zdrowotnych z zakresu HIV/AIDS
- pokazy: 2 - 312 odbiorców
- badania ankietowe - ankiety wypełniło 134 studentów

2.2.4. Światowy Dzień Pamięci o Zmarłych na AIDS

Od początku epidemii, tj. od 1985 roku w Polsce zakażeniu HIV uległo 12 068 osób, z czego 2189 zachorowało na AIDS, a 962 osoby zmarły. W dniu 17 maja 2009r. w 93 krajach świata po raz 26 obchodzony był Światowy Dzień Pamięci o Zmarłych na AIDS. Mieszkańcy Białegostoku spotkali się, aby wyrazić swoją solidarność z osobami żyjącymi z HIV, chorymi na AIDS i ich bliskimi.

Organizatorzy:

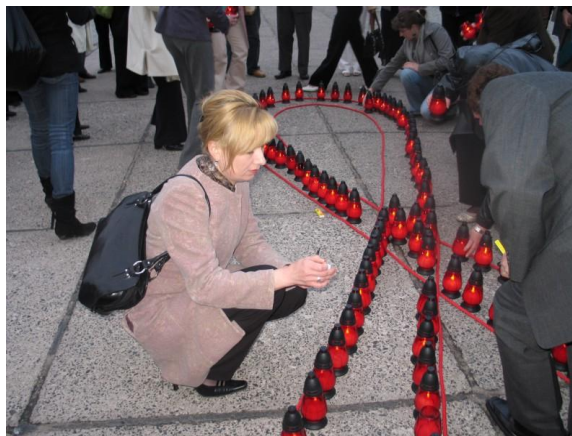
- Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku
- Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku
- Urząd Miejski w Białymstoku

Partnerzy:

- Uniwersytet Medyczny w Białymstoku
- Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina Wydział Instrumentalno-Pedagogiczny w Białymstoku

Organizacja obchodów Światowego Dnia Pamięci o Zmarłych na AIDS.

W ramach obchodów zorganizowano koncert Chóru Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Białymstoku oraz zapalenia zniczy symbolizujące pamięć o zmarłych na AIDS. Koncert odbył się w Auli Magna Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. Chór wykonał Mszę Gospel Roberta Ray. Po koncercie zgromadzeni udali się na dziedziniec Uniwersytetu gdzie zostały zapalone znicze symbolizujące pamięć o wszystkich, którzy odeszli z powodu AIDS. W spotkaniu uczestniczyło ok. 300 osób.

2.3. Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce na lata 2007 – 2011

Program wojewódzki realizowano w oparciu o zadania zaplanowane do realizacji przez Państwową Inspekcję Sanitarną w Krajowym Programie Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu na lata 2007 – 2011:

- Zmiana klimatu społecznego i zachowań w stosunku do palenia poprzez wielopłaszczyznowe populacyjne działania informacyjno-edukacyjne.
- Zapobieganie paleniu tytoniu przez dzieci i młodzież poprzez realizację programów propagujących modę na niepalenie.
- Upowszechnianie programów edukacyjnych i interwencyjnych w zakładach pracy i placówkach użyteczności publicznej oraz nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy antytytoniowej.

2.3.1. Wojewódzki Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu na rok 2009.

Grupy docelowe:

- dzieci w wieku przedszkolnym i ich rodzice,
- uczniowie szkół podstawowych ich rodzice i nauczyciele
- młodzież szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
- studenci
- pracownicy zakładów pracy i instytucji oraz ich klienci,
- ogół społeczeństwa

Koordynatorzy Programu:

- Poziom wojewódzki: Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku
- Poziom powiatowy: Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni

Partnerzy Programu:

- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział w Białymstoku,
- Podlaski Urząd Wojewódzki,
- Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego,
- Kuratorium Oświaty w Białymstoku,
- Białostockie Centrum Onkologii,
- Podlaski Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Białymstoku,
- Uniwersytet Medyczny w Białymstoku
- Uniwersytet w Białymstoku
- Uniwersytet Muzyczny w Białymstoku
- Bezpłatny Punkt Poradnictwa Antynikotynowego w Białymstoku,
- Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku,
- redakcje lokalnych dzienników,
- rozgłośnie radiowe, TVP Białystok,
- Telewizja JARD i portal: wrotapodlasia.pl

Strategie i metody realizacji:

- Edukacją młodzieży szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych zajmowali się głównie nauczyciele i personel medyczny z placówek oświatowo – wychowawczych w porozumieniu i przy ścisłej współpracy z PSSE oraz zakładami opieki zdrowotnej, program zakładał edukowanie poprzez prowadzenie warsztatów, konkursów, apeli, pokazów, happeningów, imprez masowych oraz prowadzenie rozdawnictwa materiałów edukacyjnych.
- Edukacja studentów prowadzona była poprzez propagowanie mody na niepalenie w tematycznych audycjach studenckiego radia AKADERA, na imprezach studenckich przy współpracy z samorządami studenckimi, studentami zrzeszonymi w IFMSA Oddział w Białymstoku (Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów Medycyny) oraz studentami Wydziału Pielęgniarstwa Instytutu Ochrony Zdrowia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach
- W środowisku pracy zadania realizowane były w oparciu o założenia wojewódzkiego programu „Miejsce Pracy Wolne od Dymu Tytoniowego”, którego przygotowanie rozpoczęto w 2008 roku. Po przeprowadzonej diagnozie w środowisku pracodawców, chęć realizacji programu wyraziło 52 z nich.
- Zadania kierowane do ogółu społeczeństwa realizowane były w porozumieniu z lokalnymi władzami: Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego, Urzędem Wojewódzkim w Białymstoku, Starostwami Powiatowymi, Urzędami Miast i Gmin przy współudziale innych lokalnych jednostek wspierających i współrealizujących zadania programowe.

W środowisku dzieci, młodzieży i studentów dominującymi formami były konkursy. Przeprowadzono 170 konkursów, a uczestniczyły w nich 12 222 osoby. Realizatorzy założyli, że ta forma przekazu pobudzi inicjatywę własną odbiorców i pozwoli na utrwalenie zdobytych informacji w trakcie procesu twórczego (konkursy plastyczne, literackie itp.) czy też zmusi do samodzielnych poszukiwań informacji na temat uzależnień podczas przygotowań do udziału w konkursach wiedzy. Przeprowadzono 133 konkursy plastyczne, w których wzięły udział 7434 osoby; 13 konkursów na wykonanie prezentacji multimedialnej na temat problematyki uzależnień, w których wzięło udział 1840 osób. Ten rodzaj konkursu cieszył się bardzo dużą popularnością wśród młodzieży, prawdopodobnie dlatego, że dawał możliwość wykazania się umiejętnością korzystania z nowoczesnych technik komputerowych.

Przeprowadzono też 111 szkoleń, wśród których dominowały szkolenia prowadzone metodą warsztatową. W te formy zdobywania wiedzy i umiejętności realizatorzy zaangażowali głównie uczniów (989 osób), studentów (153), personel zakładów opieki zdrowotnej (315) i pacjentów, szczególnie poradni antytytoniowych (305), nauczycieli (212) i pracowników zakładów pracy (374). Przeprowadzono też wiele imprez propagujących zdrowy styl życia bez uzależnień (77), w których uczestniczyły 23183 osoby. Były to koncerty, happeningi, inscenizacje itp. Zorganizowano też 71 punktów informacyjnych dla mieszkańców województwa propagujących materiały i poradnictwo na temat uzależnień i profilaktyki tytoniowej, możliwościach leczenia uzależnienia od tytoniu. Z informacji w tych punktach skorzystały 6502 osoby.

Działania antytytoniowe realizowane przez WSSE w Białymstoku bardzo intensywnie wspierał Punkt Poradnictwa Antynikotynowego, który istnieje od 31 maja 2004 r. W 2009 r. udzielono tam 2773 porad indywidualnych oraz przekazano zestawy materiałów edukacyjnych. Wykonano w nim: 1994 pomiarów poziomu tlenu węgla, 693 pomiary ciśnienia i tętna, 454 spirometrie, 117 indywidualnych porad psychologicznych, 57 konsultacji lekarskich, 141 porad telefonicznych. W Punkcie Poradnictwa Antynikotynowego pracuje: 1 lekarz (2 godziny tygodniowo), 1 psycholog (4 godziny tygodniowo), 3 pielęgniarki (34 godziny tygodniowo).

2.3.2. Program przedszkolnej edukacji antytytoniowej pn. „Czyste powietrze wokół nas”

Cele programu:

- Wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy.
- Zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach, gdy przebywają w zadymionych pomieszczeniach lub gdy dorośli palą przy nich tytoń.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie świadomości rodziców na temat znaczenia ich roli w rozwoju zdrowotnym dzieci, a w szczególności w profilaktyce antytytoniowej,
- Podniesienie umiejętności rodziców w zakresie wspierania dzieci w sytuacjach społecznych, w których narażone jest na ekspozycję dymu tytoniowego,
- Podjęcie przez rodziców decyzji na temat utrzymywania efektów programu w czasie i po jego realizacji.
- Wykształcenie umiejętności rozpoznawania różnych źródeł dymów przez dzieci,
- Wykształcenie umiejętności rozpoznawania różnych dymów, „wydobycie” dymu papierosowego,
- Zwiększenie wrażliwości dzieci na szkodliwość dymu papierosowego,
- Zwiększenie wiedzy na temat skutków palenia papierosów,
- Zwiększenie wrażliwości dzieci na miejsca, w których mogą być narażane na dym.

Adresaci programu:

- dzieci w wieku 5-6 lat uczęszczające do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach (z 10% placówek w województwie), ich rodzice i opiekunowie

Zasięg:

- a) W powiecie hajnowskim w pierwszym półroczu roku szkolnego 2008/2009 program został zrealizowany (lokalnie, bez materiałów edukacyjnych) we wszystkich przedszkolach i klubach przedszkolaka. Uczestniczyło w nim łącznie 400 dzieci i 120 rodziców,
- b) W edycji ogólnopolskiej w województwie podlaskim uczestniczyło ogółem 502 z 6498 5-latków (8%) i 2353 z 9872 6-latków (24%). Program realizowało 49 ze 170 przedszkoli (29%) i 26 z 345 oddziałów przedszkolnych w szkołach (8%).

Zasadnicze działania:

- Organizowano szkolenia dla koordynatorów powiatowych i przedszkolnych,
- Prowadzono szkolenia i narady dla bezpośrednich realizatorów oraz osób wspierających realizację programu,
- Prowadzono dystrybucje materiałów edukacyjnych dla realizatorów i dzieci uczestniczących w programie oraz,
- Prowadzono rozdawnictwo ulotek antytytoniowych wśród rodziców i uczestników akcji i imprez prozdrowotnych,
- Prowadzono zajęcia edukacyjne dla dzieci i rodziców nt. szkodliwości palenia tytoniu w placówkach (pogadanki, prelekcje, wykłady, warsztaty) często z udziałem personelu medycznego,
- Organizowano wycieczki z obserwacją oraz wizyty w urzędach i instytucjach publicznych,
- Organizowano konkursy dla rodziców: na hasło antytytoniowe, na plakat antytytoniowy, na wierszyk dla dzieci z przedszkoli powiatów sejneńskiego i zambrowskiego
- Organizowano konkursy dla dzieci: na rysunek – „czego się dowiedziałem o papierosach?” w przedszkolach powiatów augustowskiego, monieckiego i zambrowskiego
- Organizowano imprezy prozdrowotne w środowisku przedszkolnym oraz lokalnym / happeningi, podsumowania programu, akcje informacyjne, mitingi uliczne, festyny /,
- Przeprowadzono akcję informacyjną dla kierowców ph. „Zapał czerwone światło dla papierosów w samochodzie”,
- Wykonywano ekspozycje form wizualnych w placówkach: plakatów, gazetek i wystawy prac plastycznych (rozszerzały one zasięg interwencji także na osoby nie uczestniczące w programie),

- Prowadzono ankietyzację koordynatorów przedszkolnych pod kątem realizacji celów, zasięgu programu, trudności w realizacji treści programowych, odbioru programu oraz propozycji zmian w kolejnych edycjach,
- W ramach programu realizowano: warsztaty dla rodziców pn. „Mamo, tato proszę nie pal” połączone z badaniami profilaktycznymi (poziom cukru we krwi, ciśnienia tętniczego)
- warsztaty dla dzieci na następujące tematy: co i dlaczego dymi, jak się czuję, kiedy dymi papieros, co się dzieje, gdy ludzie palą papierosy, jak unikać dymu papierosowego.

Efekty:

- dzieci pogłębiły i usystematyzowały swoją wiedzę nt. szkodliwości dymu tytoniowego,
- dzięki programowi wdrożono dzieci do podejmowania odpowiedzialnych decyzji zdrowotnych zgodnie z ich poziomem rozwoju,
- rodzice dostrzegli potrzebę edukacji antytytoniowej w kontekście swoim i swoich dzieci, skorygowali swoje postawy zdrowotne,
- program wpłynął na postawy osób najbliższych dziecku w stosunku do palenia tytoniu,
- wielu rodziców w wyniku udziału w programie zmieniło swoją postawę i zaniechało palenia papierosów,

2.3.3. Ogólnopolska Kampania Społeczna pn. „Ostrzeżenia zdrowotne” oraz obchody Światowego Dnia bez Tytoniu 31 maja 2009 r.

Grupa docelowa :

- studenci, ogół społeczeństwa województwa podlaskiego.

Ramy czasowe :

- Ogólnopolska Kampania Społeczna „Ostrzeżenia Zdrowotne,, - IV, V, VI 2009 r.
- Światowy Dzień bez Tytoniu – 31 maja 2009 r.

Koordynatorzy:

- wojewódzka i powiatowe stacje sanitarno - epidemiologiczne województwa podlaskiego,

Realizatorzy:

- wojewódzka i powiatowe stacje sanitarno - epidemiologiczne,

- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział w Białymstoku,
- Białostockie Centrum Onkologii,
- Urząd Miasta w Białymstoku,
- Bezpłatny Punkt Poradnictwa Antynikotynowego w Białymstoku,
- Podlaski Zakład Przewozów Regionalnych PKP w Białymstoku,
- placówki oświatowo – wychowawcze,
- zakłady opieki zdrowotnej,
- Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku,
- Niepubliczna Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku,
- Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy Płuc i Chorób Płuc w Białymstoku,
- Komenda Hufca ZHP w Bielsku Podlaskim,
- Centrum Aktywności Społecznej „Pryzmat” w Suwałkach,
- Radio Akadera Białystok,
- Parafia Rzymsko Katolicka w Łomży,

Partnerzy:

- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach,
- Poradnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnień w Suwałkach,
- Moniecki Ośrodek Kultury,
- Młodzieżowy Dom Kultury w Białymstoku,
- Klub Osiedlowy „Zenit” w Białymstoku,
- Gminne Ośrodki Kultury w Łomży i Brańsku,
- Bielski Dom Kultury,
- Urząd Miasta w Suwałkach i Urząd Miasta w Brańsku,
- Komenda Miejska Policji w Białymstoku,
- Przedsiębiorstwo Komunalne w Bielsku Podlaskim,
- Podlaski Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia,
- PKS Bielsk Podlaski,
- Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów Medycyny IFMSA,
- Klub Amazonki w Białymstoku,
- Fitness Club MANIAC GYM, J
- ednostka Wojskowa w Białymstoku,
- Radio 5 w Suwałkach.

Zasadnicze działania:

- powołanie zespołu koordynacyjnego, w skład którego weszli przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Białostockiego Ośrodka Onkologii, Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Bezpłatnego Punktu Poradnictwa Antytytoniowego w Białymstoku
- narady współrealizatorów, wytyczne, wystąpienia, szkolenie,
- konferencja prasowa, współpraca z mediami, informacje na stronach internetowych
- dystrybucja materiałów, poradnictwo,
- koncert studentów Uniwersytetu Muzycznego w Białymstoku dla studentów uczelni wyższych
- festyn prozdrowotny z okazji „ Światowego Dnia bez Tytoniu” połączony z obchodami Międzynarodowego Dnia Dziecka: punkt informacyjny, rozdawnictwo materiałów, konkursy wiedzy, sprawnościowe, punkty zabaw dla dzieci, pokaz mody bajkowej, teatrzyk dla dzieci, występy zespołów instrumentalnych, badania poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu, badania ciśnienia tętniczego.
- narady i spotkania ze współrealizatorami działań i przedstawicielami samorządów studenckich (Uniwersytetu Muzycznego, Uniwersytetu w Białymstoku, Wyższej Szkoły Kosmetologii i Ochrony Zdrowia w Białymstoku oraz Uniwersytetu Medycznego)
- punkty informacyjne na uczelniach, sesje plakatowe, prezentacje multimedialne
- rozdawnictwo materiałów i gadżetów
- poradnictwo, badanie poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu
- włączenie działań antynikotynowych do obchodów Juwenaliów i Wampiriady

2.3.4. Ogólnopolska akcja ph. „Rzuć palenie razem z nami” – 19 listopada 2009 r.

Grupa docelowa : dzieci przedszkolne, młodzież szkolna, kadra pedagogiczna, rodzice, pracownicy służby zdrowia, pracownicy inspekcji sanitarnej, pacjenci, dyrektorzy przedsiębiorstw i pracownicy urzędów państwowych, przedstawiciele służb porządkowych, osadzeni w areszcie, ogół społeczeństwa województwa podlaskiego.

Ramy czasowe : wrzesień - listopad 2009 rok.

Koordynatorzy : Wojewódzka i Powiatowe Stacje Sanitarne - Epidemiologiczne województwa podlaskiego,

Realizatorzy : wojewódzka i powiatowe stacje sanitarno – epidemiologiczne, placówki oświatowo – wychowawcze, zakłady opieki zdrowotnej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Siemiatyczach, Centrum Aktywności Społecznej „Pryzmat” w Suwałkach, Firma „Zentiwa” w Sokółce, Areszt Śledczy w Suwałkach, lokalne media,

Partnerzy : placówki oświatowo – wychowawcze, zakłady opieki zdrowotnej, placówki kulturalno – oświatowe, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Urzędy Miast w: Białymstoku, Suwałkach, Bielsku Podlaskim, Starostwo Powiatowe w Bielsku Podlaskim, NZOZ PROMED SCHOL w Białymstoku, Podlaski Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy, Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Białymstoku, Białostockie Centrum Onkologii, Klinika Chorób Płuc Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, Poradnia Antynikotynowa w Suwałkach, Poradnia Pulmonologiczna w Suwałkach, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Goniądzu, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Augustowie, Poradnia Gruźlicy i Chorób Płuc w Bielsku Podlaskim, Bezpłatny Punkt Poradnictwa Antynikotynowego w Białymstoku, Kino ISKRA”w Augustowie, Przedsiębiorstwo Transportowe PKS w Zambrowie, Augustowie, Sokółce, lokalne media,

Zasadnicze działania:

Realizacja działań związanych z interwencją nieprogramową przebiegała zgodnie z założeniami koordynatorów i realizatorów. Wszystkie jednostki Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego włączały się do działań podejmowanych na szczeblach powiatowych, pozyskując partnerów do współrealizacji przedsięwzięć prozdrowotnych. Doskonano współpracę z lokalnymi władzami i innymi jednostkami, zainteresowanymi promowaniem zdrowego stylu życia. Różnorodność form i metod stosowanych w przekazie treści, świadczy o zaangażowaniu realizatorów w przebieg przedsięwzięcia.

Najczęściej stosowaną formą przekazu były udzielane porady, prowadzony instruktaż i rozmowy indywidualne często w formie antytytoniowego telefonu zaufania. Zarejestrowano 7373 tego typu działania. Zrealizowano 1574 pogadanki, 364 prelekcje i wykłady. Treści prozdrowotne kierowano głównie do młodzieży uczącej się, która stanowiła najliczniejszą grupę odbiorców. Zadania realizowano głównie na bazie szkół, przy współpracy z lokalną służbą zdrowia. Dzięki ogromnemu zaangażowaniu Państwowej Inspekcji Sanitarnej, rozwijającej się współpracy z lokalnymi jednostkami rządowymi i pozarządowymi wzrósł zasięg, zwiększyła się ilość, poprawiła jakość prowadzonych działań.

W bieżącym roku podczas antytytoniowej kampanii listopadowej zrealizowano wiele form aktywizujących odbiorców poprzez organizację zajęć warsztatowych (80), ćwiczeń i pokazów (167), konkursów wiedzy, plastycznych, literackich (115) oraz happeningów, festynów, pikników, marszów, pokazów itp. (60). W tych formach aktywnie uczestniczyły 23 233 osoby. Dużym powodzeniem wśród adresatów kampanii cieszyły się również formy rozrywkowe (gry, zabawy, inscenizacje, rozgrywki itp.) Takich form przeprowadzono 49, a uczestniczyło w nich 3530 osób. Ważnym elementem działań były też badania np. poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu oraz badania spirometryczne, w których uczestniczyło 450 osób.

2.3.5. Ogólnopolski konkurs plastyczny na plakat o tematyce antytytoniowej

Organizatorzy konkursu:

- Główny Inspektorat Sanitarny w Warszawie
- Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Białymstoku
- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział w Białymstoku

Uczestnicy konkursu:

- uczniowie szkół ponadgimnazjalnych o profilu plastycznym z całego kraju

Cel konkursu:

- Pozyskanie nowych, innowacyjnych projektów w celu wykorzystania ich jako form przekazu w działaniach informacyjno – edukacyjnych na temat:
- upowszechniania wśród młodzieży i dorosłych mody na niepalenie i zysków płynących z niepalenia
- zwrócenia uwagi na problem biernego palenia, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci w warunkach domowych
- zwrócenia uwagi na konsekwencje palenia tytoniu przez kobiety w ciąży w kontekście zdrowia i życia jeszcze nienarodzonych dzieci
- promocji zakazu palenia w obiektach użyteczności publicznej

Przebieg konkursu :

- Czas trwania konkursu 15.03. – 15.06.2009 r.
- Na konkurs wpłynęło 146 prac z 12 szkół ponadgimnazjalnych o profilu plastycznym, których autorami było 133 uczniów
- Najwięcej prac wpłynęło z liceów plastycznych w Bydgoszczy (33), Szczecinie (21), Częstochowie (17), Supraślu (16).

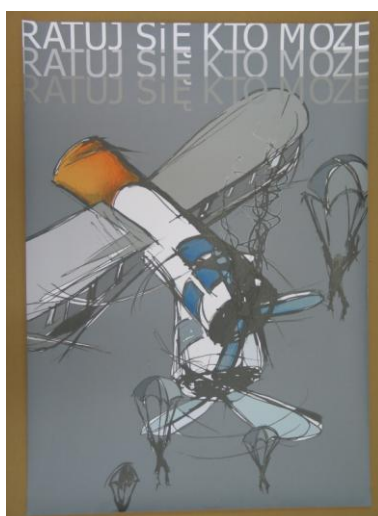
Jury konkursu:

- Przewodniczący : Andrzej Pagowski – artysta plastyk
- V-ce przewodnicząca : Elżbieta Łata - Dyrektor Departamentu Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia Głównego Inspektoratu Sanitarnego
- Agata Żędzian – specjalista w Departamencie Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia Głównego Inspektoratu Sanitarnego
- Zofia Jemieljańczuk – specjalista ds. promocji zdrowia w Podlaskim Wojewódzkim Ośrodku Medycyny Pracy w Białymstoku
- Justyna Szymczuk – mieszkanka Białegostoku, kobieta w ciąży i mama małego dziecka
- Gabriela Siemienkowicz – uczennica II Liceum Ogólnokształcącego w Białymstoku

Wyróżnienia dla uczniów Liceum Plastycznego im. Artura Grottgera w Supraślu:

Monika Gołąbek

Agnieszka Wasilewska

Monika Pul

2.3.6. Nadzór nad przestrzeganiem art.4 Ustawy z 9 listopada 1995 roku o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 10, poz. 55, z późn. zm.)

Analiza danych dotyczących przestrzegania art.4 Ustawy z 9 listopada 1995 roku o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 10, poz. 55, z późn. zm.) była prowadzona przez Państwową Inspekcję Sanitarną przez cały rok 2009. Oceniano przestrzeganie Ustawy w: zakładach opieki zdrowotnej, szkołach i placówkach oświatowo – wychowawczych, pomieszczeniach zakładów pracy oraz innych obiektach użyteczności publicznej.

Aktualna sytuacja w zakresie przestrzegania zakazu palenia tytoniu w województwie podlaskim w roku 2009

Rodzaj zakładu	Liczba kontrolowanych zakładów	Odsetek kontrolowanych zakładów	Liczba zakładów w których przestrzegany jest zakaz palenia tytoniu		Liczba zakładów w których nie respektuje się zakazu palenia tytoniu			
			ogółem	w tym z wykorzystaniem palarni	ogółem	w tym z powodu nieznaomości prawa	w tym z powodu tolerancyjności pracodawcy	w tym inne
placówki nauczania i wychowania	1250	100,00 %	99,9 %	7,1 %	0,1 %	0	0,1 %	0
zakłady opieki zdrowotnej	1211	85,89 %	99,8 %	1,0 %	0,2 %	0	0,2 %	0
zakłady pracy	3760	50,41 %	96,2 %	5,2 %	3,8 %	0	3,8 %	0
zakłady gastronomiczne	1184	40,98 %	91,7 %	4,1 %	8,3 %	0	8,3 %	0
Razem	7405	57,81 %	96,7 %	4,7 %	3,3 %	0	3,3 %	0

Kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki antytytoniowej cieszą się w województwie podlaskim zainteresowaniem. Z obserwacji wynika, iż najlepszy odbiór treści antytytoniowych jest u osób niepalących, natomiast osoby palące w większości nie chcą odnosić ostrzeżeń zdrowotnych do siebie i podchodzą do nich z rezerwą. Z rozmów z realizatorami działań wynika, że dzieci młodsze uczestniczą w zajęciach o tej tematyce bardzo chętnie i aktywnie, natomiast wśród starszej młodzieży obserwuje się różnorodne reakcje – niepalący są zainteresowani działaniami antytytoniowymi, natomiast ich palący koledzy podchodzą do tej tematyki obojętnie. Bardzo dobrą formą oddziaływań jest przekazywanie informacji i materiałów edukacyjnych przy okazji imprez masowych nie koniecznie związanych z tematyką antytytoniową czy prozdrowotną. Dobrym tego przykładem są imprezy z okazji Dnia Matki, Dnia Kobiet, Dnia Dziecka, imprezy kulturalne i sportowe, podczas których prowadzili działania antytytoniowe pracownicy PIS woj. podlaskiego.

2.4. Światowy Dzień Zdrowia pod hasłem „Ratujmy życie! Bezpieczne szpitale w czasie katastrof”

Grupa docelowa :

- personel placówek ochrony zdrowia w woj. podlaskim,
- pacjenci placówek ochrony zdrowia oraz ich rodziny,
- dzieci i młodzież szkolna oraz ich rodzice/opiekunowie, kadra pedagogiczna w placówkach nauczania i wychowania,
- pracownicy Urzędów Gmin i Miast, Straży Pożarnej, Policji,
- członkowie Wojewódzkiego i Powiatowych Zespołów Zarządzania Kryzysowego,
- ogół społeczeństwa województwa podlaskiego.

Ramy czasowe: luty – czerwiec 2009r.

Koordynator wojewódzki - OPZ WSSE w Białymstoku;

Koordynatorzy powiatowi - pracownicy pionu OZ i PZ PIS województwa podlaskiego;

Realizatorzy : pracownicy pionu OZiPZ PIS woj. podlaskiego, lekarze, pielęgniarki, inspektorzy ds. OC i BHP, koordynatorzy ds. promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej w placówkach nauczania i wychowania oraz w placówkach ochrony zdrowia, pedagodzy i psychologzy szkolni, pielęgniarki szkolne, wychowawcy klas, nauczyciele;

Partnerzy : dziennikarze lokalnych środków masowego przekazu; Dyrekcje placówek nauczania i wychowania/placówek ochrony zdrowia, Medycyna Szkolna, Urzędy Miast i Gmin, Starostwa Powiatowe, Powiatowe Komendy Policji i Straży Pożarnej, Zespoły Zarządzania Kryzysowego, Fundacja Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy;

Zasadnicze działania:

- Szkolenia: 79 – 1 105 odbiorców,
- Wykłady: 138 – 9 892 odbiorców,
- Prelekcje: 88 – 2 743 odbiorców,
- Pogadanki: 779 – 17 761 odbiorców,
- Instruktaże: 326 – 3 523 odbiorców,
- Pokazy: 118 – 4 270 odbiorców,
- Ćwiczenia: 241 – 4 855 odbiorców,
- Konkursy: 76 – 4 053 odbiorców,
- Imprezy oświatowo – zdrowotne: 26 – 4 112 odbiorców,
- Formy wizualne: 375 – nieokreślona liczba odbiorców,

- Dystrybucja materiałów informacyjnych: 377 – 1 981 odbiorców,
- Przekazanie materiałów do mass mediów: 40 - nieokreślona liczba odbiorców.

Plastyk Oddziału Promocji Zdrowia WSSE w Białymstoku opracował propozycję plakatu nt. Hasła Roku 2009 Światowej organizacji Zdrowia do dyspozycji PSSE w podległych placówkach na terenie województwa podlaskiego. Pracownicy pionu promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej woj. podlaskiego oraz Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni woj. podlaskiego przedstawiali zagadnienie dotyczące Hasła Roku na posiedzeniach Zespołów Zarządzania Kryzysowego w powiatach.

3. Realizacja interwencji wynikających z potrzeb i sytuacji epidemiologicznej województwa podlaskiego

3.1. Program zapobiegania chorobom przenoszonym przez kleszcze na człowieka pn. „Kleszcz mały czy duży – nic dobrego nie wróży”

Wskaźniki zapadalności na kleszczowe zapalenie mózgu i opon mózgowo – rdzeniowych oraz na boreliozę na terenie województwa podlaskiego należą do najwyższych w kraju. Dlatego też od 2004 roku Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna wspólnie z Polskim Towarzystwem Oświaty Zdrowotnej Oddział w Białymstoku realizuje program zapobiegania chorobom przenoszonym przez kleszcze na człowieka pn. „Kleszcz mały czy duży – nic dobrego nie wróży”.

Cel główny :

- Zmniejszenie liczby zachorowań na choroby przenoszone przez kleszcze na człowieka

Cele szczegółowe :

- Wiedukowanie młodzieży szkół gimnazjalnych w zakresie profilaktyki chorób wywoływanych przez kleszcze.
- Zaktywizowanie środowisk szkolnych (nauczyciele, pracownicy medyczni) do działań edukacyjnych dotyczących wyżej wymienionych chorób.
- Promowanie szczepień ochronnych jako skutecznej metody profilaktyki kleszczowego zapalenia opon mózgowych i mózgu.
- Stwarzanie optymalnych warunków do wykonawstwa szczepień.

Grupa docelowa :

- Młodzież klas II szkół gimnazjalnych województwa podlaskiego

Ramy czasowe :

- styczeń – czerwiec 2009r.

Inicjatorzy programu :

- Oddział Promocji Zdrowia Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Białymstoku
- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział w Białymstoku

Koordynatorzy:

- pracownicy pionu OZ i PZ WSSE i PSSE województwa podlaskiego

Realizatorzy :

- koordynatorzy szkolni
- nauczyciele (biologii, informatyki, wychowania fizycznego, chemii, plastyki, sztuki)
- wychowawcy klas
- pielęgniarki i higienistki szkolne
- pedagodzy i psychologzy szkolni
- pracownicy bibliotek szkolnych
- opiekunowie szkół biologicznych i ekologicznych
- lekarze (w tym weterynarii)
- młodzież szkoły ponadgimnazjalnej (kształcąca się na techników weterynaryjnych)
- pracownicy pionu epidemiologii i higieny pracy PSSE woj. podlaskiego

Partnerzy :

- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział w Białymstoku
- Firma „Baxter”,
- Firma „Johnson”,
- Dyrekcje szkół gimnazjalnych
- dziennikarze lokalnych środków masowego przekazu
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białymstoku
- Medycyna Szkolna w Siemiatyczach
- Poradnia Dermatologiczna SP ZOZ w Hajnówce
- SP ZOZ w Lipsku
- Medycyna Szkolna „Promed Scholl” w Białymstoku
- Urząd Miejski w Suwałkach
- Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku Referat Zdrowia
- Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w powiecie monieckim
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kolnie
- Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łomży
- Centrum Katolickie przy parafii „Krzyża Świętego” w Łomży
- Bractwo Trzeźwości Świetlica „Promyczki” przy parafii Ojców Kapucynów w Łomży
- Zespół szkół Ogólnokształcących i Weterynaryjnych Nr 7 w Łomży
- Biebrzański Park Narodowy

Zasadnicze działania :

- szkolenia i narady powiatowych i szkolnych koordynatorów programu
- program realizowany był głównie na zajęciach z biologii, godzinach wychowawczych i zastępczych oraz w ramach kół zainteresowań funkcjonujących w gimnazjach
- w szkołach rozpoczęto realizację programu od przekazania listu rodzicom na zebraniach, wywiadówkach, poprzez uczniów lub na stronach internetowych szkół
- przeprowadzono dystrybucję pomocy dydaktycznych
- pracownicy PSSE prowadzili spotkania i konsultacje ze szkolnymi koordynatorami, zarówno przed jak i w trakcie realizacji programu,
- koordynatorzy powiatowi monitorowali i nadzorowali realizację zadań podczas wizytacji tematycznych, udzielając instruktażu
- przeprowadzono ankietyzację wśród odbiorców programu przed i po zajęciach edukacyjnych, kodowanie ankiet (ok. 11 000 ankiet), opracowano analizę zbiorczą wyników badań ankietowych
- program realizowany był w szkołach od 2 do 4 godzin lekcyjnych, a średnia liczba godzin przeznaczonych na realizację zadań programowych wyniosła ok. 3 godzin lekcyjnych w każdej klasie
- zorganizowano wojewódzki konkurs na prezentację multimedialną w trzech kategoriach : skierowaną do młodzieży uczącej się, dzieci najmłodszych lub do wczasowiczów; który był wzmocnieniem działań programowych; na konkurs wpłynęły 254 prace z 40 szkół gimnazjalnych w woj. podlaskim (250 uczestników),

Wręczenie nagród laureatom konkursu na prezentację multimedialną

Efekty podjętych działań:

- koordynatorzy, realizatorzy i odbiorcy programu stwierdzają, że założone cele zostały osiągnięte w szkołach, na podstawie analizy wstępnej przeprowadzonych badań ankietowych przed i po zajęciach,
- adresaci działań programowych często podkreślali, że należy kontynuować realizację programu, ponieważ treści są bardzo ważne, a materiały i zajęcia interesujące
- odbiorcy działań programowych bardziej zainteresowani byli praktycznymi wskazówkami dotyczącymi sposobów zabezpieczania się przed kleszczami oraz środkami odstraszającymi, mniejsze zainteresowanie wzbudziły treści dotyczące cyklu rozwojowego kleszcza,
- z obserwacji nauczycieli/realizatorów szkolnych wynika, że zajęcia w szkole motywowały uczniów do rozmów na przerwach nt. zagadnień programowych, w domach z rodzicami, często padało pytanie o cenę szczepionki p/kzm,
- program zapobiegania chorobom przenoszonym przez kleszcze na człowieka realizowany był w 133 szkołach gimnazjalnych województwa podlaskiego, co stanowi ok. 56% wszystkich gimnazjów w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego (238 szkół),
- w roku szkolnym 2008/2009 zorganizowanymi działaniami programowymi objęto 8 514 uczniów klas II szkół gimnazjalnych, co stanowi 56% wszystkich uczniów klas II gimnazjów w województwie podlaskim (15 307 uczniów),
- w roku szkolnym 2008/2009 po raz pierwszy działaniami programowymi objęto wszystkie powiaty województwa podlaskiego.
- średni wzrost odsetka odpowiedzi prawidłowych między etapem wstępnym i końcowym badań wyniósł 14%, wahał się w przedziale od 1,3% do 29,5% w zależności od pytania. W ankiecie przed realizacją programu brało udział 5240 uczniów. W ankiecie po zrealizowaniu programu wzięło udział 5117 uczniów.

3.2. Konkurs na tekst i wykonanie piosenki o HIV / AIDS pod hasłem „MAT – wygrywa Miłość, Akceptacja, Tolerancja”

Cel główny:

- Zmniejszenie liczby zakażeń HIV wśród młodzieży województwa podlaskiego

Cele szczegółowe:

- Podniesienie poziomu wiedzy młodzieży województwa podlaskiego z zakresu problematyki HIV/AIDS,
- Kształtowanie właściwych postaw młodzieży w stosunku do zakażonych wirusem HIV i chorych na AIDS,
- Zintegrowanie środowisk młodzieżowych we wspólnych działaniach z zakresu profilaktyki HIV/AIDS poprzez przygotowanie i prezentację własnych utworów muzycznych propagujących miłość, akceptację, tolerancję

Grupa docelowa:

- Młodzież szkół ponadgimnazjalnych województwa podlaskiego

Ramy czasowe:

- Sierpień - grudzień 2009

Inicjator interwencji:

- Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku

Koordynatorzy i realizatorzy:

- pracownicy Oddziału Promocji Zdrowia WSSE w Białymstoku
- pedagodzy szkolni,
- nauczyciele,

Partnerzy:

- Główny Inspektorat Sanitarny
- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział w Białymstoku,
- Urząd Miejski w Białymstoku,
- Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku,
- Zespół Szkół Muzycznych w Białymstoku
- Glaxo SmithKline
- Białostocki Ośrodek Kultury
- Studio nagrań „Apollo Records”

Zasadnicze działania:

- Pozyskanie partnerów i środków finansowych na realizację działania,
- Przygotowanie regulaminu konkursu, kart zgłoszeń oraz oświadczeń uczestników,
- Przesłuchania wstępne konkursu odbyły się 28 października 2009r. w sali konferencyjnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku. W przesłuchaniach uczestniczyło 93 wykonawców, prezentując 34 piosenki poruszające temat akceptacji, tolerancji i miłości wobec zakażonych HIV i chorych na AIDS. Jury w składzie do finału zakwalifikowało 13 utworów wykonywanych przez 31 uczestników.
- Warsztaty przygotowujące do udziału w koncercie finałowym odbyły się w dniach 28 – 29 listopada 2009r. w Zespole Szkół Muzycznych w Białymstoku. Młodzież miała możliwość uczestnictwa w zajęciach edukacyjnych z zakresu HIV/AIDS oraz zajęciach z zakresu dykcji, emisji głosu, ruchu scenicznego. Podczas warsztatów dokonano również nagrania wszystkich prezentowanych piosenek na płytę CD.

Warsztaty przygotowujące do udziału w koncercie finałowym 28 – 29. 11. 2009 r.

- Koncert finałowy konkursu
Koncert finałowy konkursu odbył się 1 grudnia 2009r w Światowym Dniu Walki z AIDS. Licznie zgromadzona na widowni publiczność miała możliwość wysłuchania piosenek, przygotowanych przez swoich rówieśników, traktujących o trudnym zagadnieniu jakim jest HIV/AIDS oraz wziąć udział w konkursach wiedzy o HIV/AIDS. Wszyscy finaliści konkursu otrzymali nagrody ufundowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku oraz Urząd Miejski w Białymstoku.
- Opracowanie i wydanie książeczki z tekstami piosenek prezentowanymi podczas koncertu finałowego konkursu,

Laureaci konkursu podczas koncertu finałowego 1. 12. 2009 r.

Zasięg:

- Liczba szkół do których wysłano zaproszenie do udziału w konkursie – 128,
- Liczba szkół biorących udział w konkursie – 19,
- Liczba odbiorców - 93 uczniów biorących udział w przesłuchaniach wstępnych, około 500 uczestników koncertu finałowego (młodzież szkół ponadgimnazjalnych, nauczyciele, zaproszeni goście)

Laureaci konkursu:

Za wykonanie piosenek przyznano następujące miejsca:

- I miejsce: Sylwia Wojciechowska, Urszula Kulesza Internat Zespołu Szkół Muzycznych w Białymstoku z piosenką „A może wszystko to miało być inne”
- II miejsce: Angelika Koncewicz, Diana Staśkiewicz, Adam Kessner Zespół Szkół Nr 3 w Suwałkach z piosenką „Uwierz w siebie”
- III miejsce: Ewa Turel – I Liceum Ogólnokształcące w Augustowie z piosenką „Wiara”

Nagrody za tekst otrzymali:

- Przemysław Poskrobko Zespół Szkół Handlowo-Ekonomicznych w Białymstoku za piosenkę „Być otwartym na drugiego”,
- Paulina Milewska, Katarzyna Szymkowiak Internat Zespołu Szkół Muzycznych w Białymstoku za piosenkę „A może wszystko to miało być inne”.

Uroczyste wręczenie nagród laureatom konkursu odbyło się 8 grudnia 2009r. w sali konferencyjnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku. Nagrody laureatom I, II i III miejsca ufundował Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku, a nagrody za tekst - Urząd Miejski w Białymstoku. W opinii uczestników i ich opiekunów konkurs jest ciekawą i cenną inicjatywą. Piosenka jest dobrym sposobem przekazywania trudnych treści związanych z profilaktyką HIV/AIDS.

3.3. Działania w zakresie profilaktyki grypy

Cel główny :

- zmniejszenie liczby zachorowań na grypę sezonową i A/H1N1

Cele szczegółowe :

- podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa nt. zachowań prozdrowotnych, zasad higieny oraz znaczenia szczepień w profilaktyce chorób zakaźnych

Grupa docelowa :

- mieszkańcy województwa podlaskiego

Ramy czasowe :

- IV – XII 2009

Koordynatorzy:

- Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku
- Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne woj. podlaskiego

Realizatorzy:

- pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego,
- pielęgniarki szkolne,

Partnerzy:

- Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny

Współpraca:

- pion epidemiologii Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
- pion Higieny Dzieci i Młodzieży Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
- Kuratorium Oświaty w Białymstoku,
- dyrektorzy placówek oświatowych,
- dyrekcje dworca PKP i PKS w Białymstoku,
- biura podróży,
- Komunalne Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Białymstoku,
- media lokalne

Zasadnicze działania :

- Organizacja konferencji prasowej z udziałem lokalnych mediów dot. profilaktyki grypy – prezentacja działań informacyjno – edukacyjnych prowadzonych przez WSSE w województwie podlaskim
- Opracowanie strategii komunikacji z różnymi grupami społecznymi (rodzice, dzieci, młodzież, opiekunowie i wychowawcy dzieci i młodzieży, organizatorzy wypoczynku, osoby podróżujące, ogół społeczeństwa)
- Opracowanie materiałów edukacyjno-informacyjnych (ulotek celowanych, plakatów) nt. profilaktyki grypy
- Nawiązanie współpracy z Kuratorium Oświaty w Białymstoku w celu rozpowszechnienia informacji nt. grypy w placówkach oświatowych
- Zamieszczanie informacji na temat pandemii grypy i zaleceń Głównego Inspektora Sanitarnego na stronach internetowych (WSSE, Kuratorium Oświaty w Białymstoku, PSSE z możliwością pobierania materiałów informacyjnych)
- Umieszczenie wywieszek na temat grypy i jej profilaktyki w autobusach miejskich
- Wystosowanie pism do Metropolity Białostockiego oraz Prawosławnego Ordynariusza Diecezji Białostocko-Gdańskiej z prośbą o współpracę w działaniach informacyjno-edukacyjnych dot. grypy
- Dystrybucja ulotek nt. portalu informacyjnego „Szczepienia.info”
- Przekazanie materiałów informacyjnych w wersji polskiej i angielskiej: na dworce PKP i PKS, do biur podróży w celu udostępnienia podróżnym, do galerii handlowych, do placówek oświatowych, do zakładów opieki zdrowotnej
- Przekazanie informacji nt. grypy do mediów lokalnych, udzielanie wywiadów
- Przekazanie informacji nt. grypy i szczepień do władz lokalnych (starostw, burmistrzów, wójtów) celem zamieszczenia na stronach internetowych urzędów (powiat sokólski,)
- Zobowiązanie placówek służby zdrowia i placówek oświatowych do prowadzenia stałego monitoringu zachorowalności na grypę sezonową i A/H1N1 oraz przekazywanie informacji do PSSE (a te do WSSE),
- Utrzymywanie stałej łączności telefonicznej pomiędzy PSSE i WSSE oraz GIS,

3.4. Program antynikotynowy pn. „Miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego”

Cel programu:

- Wyeliminowanie ekspozycji na dym tytoniowy w miejscach pracy

Koordynatorzy:

- Podlaski Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Białymstoku
- Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Białymstoku

Zasadnicze działania:

- Badania ankietowe przeprowadzone w roku bieżącym wśród pracowników zakładów pracy województwa podlaskiego stanowią drugi etap badań w ramach programu „Miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego”. Pierwszy etap, który zrealizowany został w roku ubiegłym dotyczył poznania opinii kadry zarządzającej wybranymi zakładami pracy o problemie palenia tytoniu w miejscu pracy oraz określenia oczekiwań pracodawców chcących zminimalizować zjawiska palenia tytoniu przez pracowników.
- Do celów badawczych zostały opracowane przez Podlaski Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Białymstoku i Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Białymstoku dwie wersje ankiet dla osoby palącej i niepalącej. Zapytanie o udział w badaniach wysłano do 52 instytucji. Chęć udziału zgłosiło 45 jednostek organizacyjnych, w tym 23 urzędy administracji samorządowej i 22 przedsiębiorstwa branży spożywczej i handlowej. Wspólna dla obu ankiet jest część dotycząca danych ogólnych: wiek, płeć, wykształcenie, stanowisko i rodzaj wykonywanej pracy. W ankiecie dla pracowników palących pytano o czas trwania palenia i średnią liczbę wypalanych papierosów dziennie, stosunek najbliższego otoczenia do osoby palącej, o sposoby wyjścia z nałogu i uzyskania w tym celu różnych form pomocy oraz o możliwe negatywne skutki palenia. W ankiecie dla pracowników niepalących pytania dotyczyły palenia w przeszłości, stosunku do osób palących, chęci i sposobów pomocy osobom mającym zamiar wyjść z nałogu palenia.
- Zorganizowano konferencję dla pracodawców zakładów pracy uczestniczących w programie z udziałem lekarzy medycyny pracy, na której zaprezentowano wyniki

przeprowadzonych badań wśród pracowników palących i niepalących oraz wskazano możliwości i metody realizacji programów antytytoniowych w poszczególnych zakładach pracy – listopad , uczestniczyło w niej 60 osób

Konferencja podsumowująca badania pracodawców i pracowników dotyczące palenia papierosów

- Przeprowadzono 7 warsztatów antytytoniowych w wyznaczonych zakładach pracy, których odbiorcami było 102 pracowników (powiat augustowski). Liczba zakładów pracy wprowadzających programy profilaktyczne dla pracowników -11 (stan na grudzień 2009). Liczba pracowników biorących udział w programach profilaktycznych-237

Wnioski z badań:

- Uzyskano 1646 poprawnie wypełnionych ankiet – 1022 od osób niepalących i 624 od osób palących. Nie wszyscy wypełniali całą ankietę.
- Połowa niepalących w przeszłości paliła papierosy. Ponad sześćdziesięciu procent osób stwierdza, że przeszkadza im przebywanie w towarzystwie osób palących. Siedemdziesiąt procent niepalących próbowało nakłaniać palących do zaprzestania palenia. Ponad połowa widzi celowość wprowadzenia terapii odwykowej dla osób palących w miejscu pracy. Ponad siedemdziesiąt procent chce udzielić wsparcia i pomocy osobom prowadzącym działania zmierzające do ograniczenia palenia tytoniu w miejscu pracy a ponad osiemdziesiąt procent chce udzielić wsparcia i pomocy osobom trwającym w abstynencji.

3.5. Program profilaktyki próchnicy zębów i chorób przyzębia pn. „Radosny Uśmiech - Radosna Przyszłość”

Cele programu:

- podnoszenie poziomu wiedzy nt. zdrowia jamy ustnej,
- kształtowanie umiejętności prawidłowego szczotkowania zębów,
- kształtowanie pozytywnego nastawienia do wizyt u stomatologa,
- podniesienie wśród dzieci odpowiedzialności za higienę jamy ustnej,
- utrzymywanie zainteresowania dzieci i rodziców higieną jamy ustnej przez cały rok szkolny,
- zachęcanie rodziców do współdziałania z dziećmi na rzecz profilaktyki próchnicy zębów.

Adresaci programu:

- Program adresowany jest do uczniów klas II i „łączonych” szkół podstawowych, które na zasadzie dobrowolności deklarują chęć przystąpienia do jego realizacji.
- Dodatkowo przewidziano także angażowanie rodziców, na barkach których spoczywa główny ciężar kształtowania nawyków higienicznych dzieci.

Zasadnicze działania:

- Organizowanie szkoleń i porad szkolnych koordynatorów programu w zakresie założeń i celów programu oraz strategii jego realizacji w roku szkolnym 2008/2009,
- Organizowanie szkoleń realizatorów programu – nauczycieli i pielęgniarek,
- Dystrybucja materiałów edukacyjnych: broszur dla nauczycieli z poprzednich edycji programu, szczoteczek do zębów i past dla uczniów w powiecie augustowskim, sejneńskim, zambrowskim i sokólskim, materiałów dydaktycznych i artykułów papierniczych pozyskanych przez koordynatorów powiatowych,
- Prowadzenie pogadarek i prelekcji na temat higieny jamy ustnej dla uczniów klas II i rodziców,
- Prowadzenie instruktaży, pokazów i ćwiczeń czyszczenia zębów dla uczniów klas II i rodziców,
- Wykonywanie i ekspozycja form wizualnych w szkołach: plakatów, gazetek i wystaw
- Wyświetlanie filmów na temat higieny jamy ustnej dla uczniów i ich rodziców,
- Organizowanie konkursów dla uczestników programu (plastycznych, wiedzy, piosenki, na hasło-rymowanke),

Działania wzmacniające:

- Informowanie rodziców o założeniach i sposobie realizacji programu oraz angażowanie ich w prowadzone działania,
- Udzielanie porad i instruktaży dla szkolnych koordynatorów i realizatorów programu,
- Organizowanie wizyt dzieci w gabinetach stomatologicznych,
- Prowadzenie elmexowania i fluoryzacji zębów w szkołach,
- Organizowanie szkolnych inscenizacji i przedstawień teatralnych, warsztatów dydaktycznych,
- Rozszerzanie zasięgu programu na uczniów innych klas poprzez ekspozycję form wizualnych, emisje filmu oraz imprezy o charakterze otwartym w środowisku szkolnym

Zasięg:

- W roku szkolnym 2008/2009 dwa powiaty (wysokomazowiecki i grajewski) nie uczestniczyły w realizacji programu na skutek braku zainteresowania placówek.
- W pozostałych powiatach (12) program realizowało 178 szkół podstawowych na 416 placówek istniejących w województwie, tj. 42,8 %.
- W programie uczestniczyło 5697 uczniów kl. II, co stanowi 51,7 % ogólnej ilości uczniów w województwie.
- Działania programowe rozszerzono na 1449 uczniów pozostałych klas szkół podstawowych (0, I, III i IV-VI).

Efekty:

- podniesiono poziom wiedzy nt. higieny jamy ustnej, zdrowia jamy ustnej i prawidłowego odżywiania, sposobu zapobiegania próchnicy i chorobom dziąseł,
- wzmocniono motywację dzieci do odpowiedzialności za higienę jamy ustnej oraz utrwalono nawyki mycia zębów,
- dzieci rozumieją potrzebę fluoryzacji i lakowania zębów oraz regularnych wizyt u stomatologa,
- działania angażowały do pracy nie tylko uczniów ale także ich rodziców i rodzeństwo,
- spotkania ze stomatologiem przyczyniły się do przełamania lęku przed dentystą,
- realizacja programu zmieniła poziom wiedzy oraz uwrażliwiła rodziców na potrzebę systematycznego dbania o higienę jamy ustnej i prawidłowe odżywianie swoich dzieci.

Wnioski:

Z opinii realizatorów programu w szkołach wynika, że cieszy się on dużym zainteresowaniem nauczycieli, uczniów i rodziców (w 99% szkół informowano rodziców o założeniach programu i zachęcano do ćwiczeń z dziećmi w prawidłowym szczotkowaniu zębów i oceny postępów ich pociech w tym zakresie). Bardzo wysoko zostały ocenione dostarczone przez Państwową Inspekcję Sanitarną pakiety edukacyjne dla dzieci, które w opinii nauczycieli i rodziców stanowiły bodziec motywujący do kształtowania nawyków higienicznych. W ankiecie ewaluacyjnej dominują opinie, że program należy kontynuować w kolejnych latach.

3.6. Program wczesnej profilaktyki astmy „Wolność Oddechu – Zapobiegaj Astmie”**Cel główny:**

- Uświadomienie rodzicom i opiekunom dzieci z klas I-III znaczenia wczesnej profilaktyki astmy oraz stworzenie dzieciom zagrożonym chorobą możliwości optymalnej jakości życia

Cele szczegółowe:

- edukacja rodziców i opiekunów dzieci w zakresie umiejętności obserwacji objawów astmy
- zmiana percepcji dziecka z astmą jako osoby z pełnymi możliwościami rozwojowymi

Grupa docelowa:

- rodzice uczniów klas I-III
- pielęgniarki środowiska szkolnego
- wychowawcy klas I-III
- uczniowie klas I-III

Ramy czasowe:

- rok szkolny 2008/2009

Inicjator programu:

- Główny Inspektorat Sanitarny w Warszawie

Koordynatorzy:

- Pracownicy Oddziału Promocji Zdrowia WSSE w Białymstoku
- Pracownicy pionu promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej 10 PSSE: Bielsk Podlaski, Suwałki, Łomża, Sokółka, Białystok, Wysokie Mazowieckie, Kolno, Siemiatycze, Hajnówka, Mońki

Realizatorzy:

- Koordynatorzy szkolni
- Wychowawcy klas, pedagodzy szkolni
- Szkolna służba zdrowia (pielęgniarki, lekarze)
- Nauczyciele w-f, języka angielskiego, opiekunowie świetlic
- Dyrekcje szkół

Zasadnicze działania:

- szkolenia koordynatorów powiatowych, szkolnych, nauczycieli, pielęgniarek szkolnych, rodziców, uczniów,
- narady z realizatorami, współrealizatorami i partnerami programu,
- informacje w lokalnych mediach, internecie, gazetkach szkolnych
- pogadanki z uczniami, rodzicami przeprowadzone przez pielęgniarki i wychowawców klas,
- dystrybucja materiałów edukacyjnych,
- emisja filmu dla dzieci, rodziców i nauczycieli,
- praca uczniów z książeczką „W klasie z Jasiem”,
- gry i zabawy, inscenizacje, konkursy plastyczne,
- apele szkolne, szkolne imprezy prozdrowotne,
- gazetki, wystawki na terenie szkoły,
- instruktaże,
- dyskusje dydaktyczne,

Działania wzmacniające:

- badania spirometryczne uczniów klas I – III. Jednym z osiągnięć programu było pozyskanie środków finansowych oraz przeprowadzenie badań spirometrycznych na terenie działania PSSE Białystok. Sponsorem w/w badań był Departament Spraw Społecznych Urzędu

Miejskiego w Białymstoku, dzięki którym spośród 339 ankietowanych przebadano 37 dzieci. Ośmiu skierowano do Poradni Alergologicznej SPDSK celem dalszej diagnostyki.

- spotkania edukacyjne z rodzicami przeprowadzone przez lekarza alergologa,
- organizacja punktów informacyjnych podczas festynów i imprez plenerowych,
- pokazy obsługi inhalatora,

Zasięg programu:

- Program był realizowany w 187 klasach w 10 powiatach województwa podlaskiego.

3.7. Akcja pod nazwą „Zimowa Szkoła Bezpieczeństwa”

Cele:

- zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków wypoczynku zimowego dzieci i młodzieży,
- uświadomienie dzieciom i młodzieży zagrożeń wynikających z niewłaściwych zachowań zdrowotnych

Grupa docelowa :

- uczestnicy (młodzież i dzieci) wypoczynku zimowego oraz ich opiekunowie,

Ramy czasowe :

- styczeń – luty 2009r.

Inicjatorzy programu :

- Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku,

Koordynatorzy:

- Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku,
- Kierownik OPZ WSSE w Białymstoku
- pracownicy komórek promocji zdrowia PSSE w Białymstoku, Augustowie, Bielsku Podlaskim, Hajnówce, Łomży, Mońkach, Sejnach, Suwałkach, Zambrowie

Realizatorzy:

- personel medyczny,
- wychowawcy,
- pracownicy PSSE woj. podlaskiego,
- funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Mońkach, Augustowie, Bielsku Podlaskim,
- funkcjonariusze Straży Granicznej w Płaskiej,
- przedstawiciele Komendy Miejskiej Policji w Łomży,
- animatorzy Centrum Katolickiego w Łomży,
- nauczyciele i wychowawcy dzieci i młodzieży uczestniczącej w różnych formach zimowego wypoczynku,
- pracownicy świetlicy socjoterapeutycznej w Hajnówce

Partnerzy i współrealizatorzy:

- Komendy Powiatowe Policji w Mońkach, Sejnach, Augustowie, Hajnówce, Zambrowie,
- Kuratorium Oświaty w Białymstoku,
- Komendy Miejskie Policji w Suwałkach, Łomży,
- Straż Graniczna w Płaskiej,
- Centrum Katolickie w Łomży,
- Białostockie Centrum Onkologii,
- Starostwo Powiatowe w Zambrowie,
- Urząd Miejski w Zambrowie,
- Urząd Gminy w Zambrowie,
- Parafia p/w Krzyża Świętego w Łomży,
- Caritas Diecezji Łomżyńskiej,
- Świetlica Socjoterapeutyczna przy Caritas Diecezji Łomżyńskiej,
- Dyrektor Bursy Szkolnej w Bielsku Podlaskim,
- Dyrektor Zespołu Szkół Rolniczych w Rudce,
- Kierownik Osiedlowego Domu Kultury w Bielsku Podlaskim,
- Prezes Spółdzielni Mieszkaniowej w Bielsku Podlaskim,
- Dyrektor Bielskiego Domu Kultury w Bielsku Podlaskim,

- Zarząd Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża w Białymstoku,
- Lokalne media

Zasadnicze działania:

- uzyskanie informacji nt. organizowanych w powiecie miejsc wypoczynku,
- przeprowadzenie narad ze współrealizatorami w celu uzgodnienia wspólnych działań,
- przeprowadzenie dystrybucji i rozdawnictwa materiałów oświatowo-zdrowotnych w placówkach wypoczynku:
- formy pracy stosowane przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej podczas realizacji działań w ramach akcji „Zimowa szkoła bezpieczeństwa”:
  - narady – 9 z udziałem 34 osób
  - prelekcje – 14 dla 217 odbiorców
  - pogadanki – 32 dla 1046 osób
  - instruktaże – 14 dla 136 uczestników
  - pokazy – 8 dla 182 odbiorców
  - ćwiczenia – 6 dla 177 uczestników,
  - konkursy – 12, w których uczestniczyło 497 osób
  - formy wizualne – 16
  - projekcje filmów – 7, które zobaczyło 351 osób,
  - gry i zabawy edukacyjne – 8, w których uczestniczyły 264 osoby
- nagłaśnianie prowadzonych działań w mediach lokalnych

3.8. Akcja pod nazwą „Letnia Szkoła Bezpieczeństwa”

Cel główny :

- minimalizacja zagrożeń bezpieczeństwa dzieci i młodzieży,
- ograniczenie negatywnych zdarzeń z udziałem dzieci i młodzieży (wypadków, zakażeń itp.),
- ograniczenie ryzykownych zachowań takich jak: alkoholizm, narkomania, przemoc.

Cele szczegółowe :

- Zwiększenie wiedzy uczestników wypoczynku letniego w zakresie bezpieczeństwa, dbania o zdrowie własne i współuczestników,
- Podniesienie poziomu wiedzy nt.: bezpiecznych zachowań nad wodą, zasad udzielania pierwszej pomocy, profilaktyki chorób przenoszonych przez kleszcze na człowieka, profilaktyki grypy sezonowej i nowego typu AH1N1, profilaktyki HIV/AIDS, WZW, salmonelli, profilaktyki zatruc pokarmowych (w tym zatruc grzybami), profilaktyki zakażeń bąblowcem, profilaktyki tytoniowej oraz prawidłowego żywienia, znaczenia aktywności fizycznej i higieny osobistej,
- Nabycie umiejętności niesienia pomocy w nagłych wypadkach,
- Upowszechnienie wśród dzieci i młodzieży szkolnej wiedzy nt. zagrożeń dla zdrowia w czasie wakacji : w lesie, nad wodą, w górach, na drodze,
- Uświadomienie społeczeństwu, głównie dzieciom i młodzieży o zagrożeniu meningokokami,
- Podniesienie poziomu wiedzy nt. kontaktów z osobami obcymi oraz przestępstw i wykroczeń popełnianych na szkodę nieletnich,
- Podniesienie świadomości społecznej na rzecz zwiększenia odpowiedzialności osób dorosłych za bezpieczeństwo dzieci,
- Kształtowanie umiejętności zwracania się o pomoc w przypadku stania się ofiarą lub świadkiem przestępstwa

Grupa docelowa :

- uczestnicy placówek wypoczynku letniego oraz ich opiekunowie,
- młodzież i dzieci spędzające wakacje w miejscu zamieszkania,
- społeczność lokalna,
- osoby podróżujące,
- dzieci i młodzież przygotowująca się do wakacji,
- kobiety w ciąży,
- opiekunowie grup przedszkolnych

Ramy czasowe :

- czerwiec – sierpień 2009

Inicjatorzy programu :

- Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku,

Koordynatorzy:

- Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku,
- Kierownik OPZ WSSE w Białymstoku
- Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sokółce,
- pracownicy komórek promocji zdrowia PSSE w Białymstoku, Augustowie, Bielsku Podlaskim, Grajewie, Hajnówce, Kolnie, Łomży, Mońkach, Sejnach, Siemiatyczach, Sokółce, Suwałkach, Wysokiem Mazowieckiem, Zambrowie.

Realizatorzy:

- pracownicy PSSE woj. podlaskiego,
- policjanci z Wydziału Prewencji Komend Miejskich i Powiatowych Policji,
- osoby sprawujące opiekę nad dziećmi i młodzieżą w okresie letniego wypoczynku,
- pielęgniarki,
- animatorzy Centrum Katolickiego w Łomży,

Współpraca:

- Kuratorium Oświaty w Białymstoku,
- Organizatorzy i kierownicy wypoczynku letniego dzieci i młodzieży na terenie województwa podlaskiego,
- Zarząd Rejonowy PCK w Białymstoku,
- Caritas Diecezji Łomżyńskiej,
- Centrum Katolickie w Łomży,
- Parafia Św. Krzyża w Łomży,
- Osiedlowy Dom Kultury w Augustowie,
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Grajewie,
- Państwowa Inspekcja Pracy w Grajewie,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sejnach,
- Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku,
- Komenda Powiatowa Straży Pożarnej w Grajewie,
- Komendy Miejskie i Powiatowe Policji,
- Urząd Miejski w Białymstoku,
- Miejski Dom Kultury w Mońkach,
- Osiedlowy Dom Kultury w Augustowie,
- Dyrekcja Dworca PKP w Białymstoku,
- Lokalne media (radio, prasa, portale internetowe),

Zasadnicze działania :

- uzyskanie informacji nt. organizowanych w powiecie miejsc wypoczynku,
- przeprowadzenie porad ze współrealizatorami w celu uzgodnienia wspólnych działań,
- przeprowadzenie dystrybucji i rozdawnictwa materiałów oświatowo-zdrowotnych w placówkach wypoczynku:
- materiały (plakaty, ulotki) nt. szkodliwości palenia, HIV/AIDS, grypy sezonowej i AH1N1, prawidłowego żywienia, chorób odkleszczowych, meningokoków,
- zestaw materiałów dla opiekunów (zatrucia grzybami, zatrucia pokarmowe, ukąszenie przez żmiję, wszawica, pierwsza pomoc, bezpieczna kąpiel, burza), profilaktyki uzależnień,
- formy pracy stosowane przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej podczas realizacji działań w ramach akcji „Letnia szkoła bezpieczeństwa”
  - narady - 20 z udziałem 76 osób
  - szkolenia – 1 dla 54 osób
  - wykłady – 1 dla 54 osób
  - prelekcje – 20 dla 831 odbiorców
  - pogadanki – 76 dla 3203 osób

- instruktaże – 30 dla 224 uczestników
- pokazy – 35 dla 667 odbiorców, w tym: udzielania I pomocy, prawidłowej higieny jamy ustnej, tresury psa policyjnego
- ćwiczenia – 12 dla 252 uczestników
- konkursy – 20, w których uczestniczyło 718 osób
- formy wizualne (wystawy) – 25 wystaw, które obejrzało 1165 osób,
- projekcje filmów - 20, które zobaczyło 966 osób,
- gry i zabawy edukacyjne – 8, w których uczestniczyło 187 osób.
- nagłaśnianie prowadzonych działań w mediach lokalnych

Zasięg:

- edukacją bezpośrednią objęto 8 943 dzieci i młodzieży w okresie letniego wypoczynku,
- materiały edukacyjne otrzymało 24 386 osób.

Wnioski:

- współpraca ze współrealizatorami działań była efektywna, na wspólnych naradach odbywała się bieżąca wymiana informacji co skutkowało dobrą organizacją i podziałem zadań,
- realizowane przedsięwzięcia spotkały się z dużym zainteresowaniem odbiorców (na podstawie opinii organizatorów letniego wypoczynku),
- dużym zainteresowaniem cieszyły się gry planszowe pn. „Bezpieczne wakacje”.
- PSSE w Łomży, Augustowie i Mońkach, które swoje działania skierowały również do dzieci i młodzieży spędzających wakacje w miejscu zamieszkania.

3.9. Działania wojewódzkie w ramach Narodowego Programu Zwalczenia Chorób Nowotworowych

Cel główny :

- Ograniczenie zachorowań na nowotwory złośliwe i zwiększenie odsetka wczesnie rozpoznawanych nowotworów

Cele szczegółowe:

- Rozwój populacyjnej profilaktyki nowotworów złośliwych zwłaszcza poprzez kontynuację działań zmierzających do ograniczenia palenia tytoniu i upowszechniania zasad zdrowego żywienia.

Grupa docelowa :

- młode dziewczęta, kobiety, matki, mieszkańcy Białegostoku

Ramy czasowe :

- marzec – październik 2009

Inicjatorzy programu :

- Białostockie Centrum Onkologii

Koordynatorzy:

- Białostockiego Centrum Onkologii
- Oddział Promocji Zdrowia WSSE w Białymstoku

Realizatorzy:

- Wojewódzka Stacja Sanitarno Epidemiologiczna w Białymstoku,
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku,
- Białostockie Centrum Onkologii,
- Urząd Miejski w Białymstoku,
- Narodowy Fundusz Zdrowia,
- Galeria Biała w Białymstoku
- First Communications,
- Wojewódzki Ośrodek Koordynujący Program Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy,
- Klub „Amazonki”
- Ruch Wspierania Kobiet,
- Klinika Dermatologii w Białymstoku
- Bezpłatny Punkt Poradnictwa Antytytoniowego,
- Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Białymstoku
- Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów Medycyny IFMSA Oddział w Białymstoku,
- Uniwersytet Medyczny w Białymstoku,

- Wyższa Szkoła Kosmetologii i Ochrony Zdrowia, Firma Kinga,
- „Ceragem” Poland Spółka zo.o.,
- Maniac GYM Białystok,

Partnerzy:

- Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku

Zasadnicze działania :

- Organizacja kampanii społecznych:
  - „Dzień Zdrowia i Urody” – Dzień Kobiet (8.03.09)
  - „Mamo bądź zdrowa” – Dzień Matki (24.05.09)

Impreza prozdrowotna w Galerii Białej w Białymstoku z okazji Dnia Kobiet 8 marca 2009 r.

Impreza prozdrowotna w Galerii Białej w Białymstoku z okazji Dnia Matki 24 maja 2009 r.

Dodatkowe działania wzmacniające program:

- nagłaśnianie problemu w lokalnych mediach

Zasięg : około 8 000 osób

4. Realizacja interwencji lokalnych wynikających z potrzeb i sytuacji epidemiologicznej poszczególnych powiatów

Powiatowe Stacje Sanitarно - Epidemiologiczne w zależności od lokalnych potrzeb i sytuacji epidemiologicznej same inicjowały i koordynowały wiele przedsięwzięć prozdrowotnych.

**4.1. Program profilaktyki nowotworów piersi „Różowa Wstążeczka”
(PSSE w Białymstoku, Sokółce, Hajnówka. Siemiatyczach)**

Cel główny:

- profilaktyka nowotworów piersi
- zwiększenie wczesnego wykrywanie raka piersi

Cele szczegółowe:

- przekazanie wiedzy dotyczącej nowotworów piersi
- zachęcanie kobiet do badań profilaktycznych
- nauka samobadania piersi
- wzrost wiedzy młodzieży na temat budowy piersi
- podniesienie poziomu wiedzy nt. metod profilaktyki chorób nowotworowych piersi
- dostarczenie informacji dotyczących raka piersi
- wykształcenie nawyku systematyczności badania
- dotarcie poprzez młodzież do matek, kobiet z otoczenia i rodziny

Grupa docelowa:

- uczennice szkół ponadgimnazjalnych
- kobiety w różnym wieku
- matki uczestników programu,
- nauczycielki szkół ponadgimnazjalnych

Ramy czasowe:

Styczeń 2009 – grudzień 2009 –

Inicjator i koordynator programu:

- Sekcja PZ PSSE w Białymstoku
- Pracownik PZ PSSE w Hajnówce
- PPIS w Siemiatyczach
- PPIS w Sokółce, pracownik OZ PSSE w Sokółce

Realizatorzy,:

- położne,
- pielęgniarki szkolne,
- nauczyciele biologii
- pracownicy PZ i OZ PSSE
- pedagodzy szkolny,
- pracownicy służby zdrowia,

Partnerzy:

- Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku Referat Zdrowia
- Białostockie Centrum Onkologii
- Oddział Położniczo-Ginekologiczny SP ZOZ w Hajnówce
- Starostwo Powiatowe w Siemiatyczach
- Białostockie Centrum Onkologii, Zakład Epidemiologii Prewencji Nowotworów w Warszawie

Zasadnicze działania:

- rozpropagowanie kolejnej edycji programu w szkołach ponadgimnazjalnych z miasta Białystok
- organizacja wykładów prowadzonych przez położną w zainteresowanych szkołach Białegostoku
- realizacja programu w szkołach ponadgimnazjalnych z miasta Białystok
- propagowanie treści antynowotworowych – punkt informacyjno edukacyjny – podczas festynów i akcji plenerowych organizowanych w Białymstoku (festyn z okazji Dnia Matki, Dnia Kobiet, Marsz Nadziei – Rak to nie wyrok, Festyn w Świętej Wodzie, Festyn Rodzinny - Hala Włókniarza, Piknik Rodzinny)
- udzielanie instruktażu osobom zgłaszającym się do PSSE koordynatorom programu
- edukacja młodzieży szkolnej przez szkolnych realizatorów w Hajnówce
- działania profilaktyczne poradni i na Oddziale Położniczo-Ginekologicznego w Hajnówce
- nawiązano współpracę i uzyskano wsparcie od: Wydziału Zdrowia Starostwa Powiatowego w Sokółce, gabinetów profilaktyki i pomocy przedlekarskiej, Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sokółce.
- edukacja w szkołach przez koordynatorów szkolnych z udziałem położnej z Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej, pracownika OZ oraz pielęgniarek z medycyny szkolnej.

- jedną z ważniejszych form realizacji były pokazy i ćwiczenia samobadania na fantomie. Z inicjatywy PSSE odbyło się 6 spotkań z młodzieżą w 3 szkołach z udziałem położnej prezentującej technikę samobadania piersi oraz ćwiczenia praktyczne na fantomie.
- wspieranie akcji badań mammograficznych, nagłośnienie informacji o badaniach.

Współpraca:

- NZOZ Centrum Położnych Środowiskowych w Białymstoku
- Oddziału Położniczo – Ginekologicznego w Hajnówce
- Położne środowiskowe w Hajnówce
- Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sokółce
- Wydziału Zdrowia Starostwa Powiatowego w Sokółce

Zasięg:

PSSE	Rodzaj jednostek objętych działaniem	Liczba jednostek objętych oddziaływaniem/ Liczba jednostek w powiecie	%	Liczba adresatów uczestniczących w działaniach/ Liczba adresatów w powiecie	%
PSSE w Białymstoku	szkoły ponadgimnazjalne	9/30	30	1399/4511	31
PSSE w Hajnówce	szkoły ponadgimnazjalne	5/5	100	340 / 1505	22,6
	Oddział Położniczo-Ginekologiczny SP ZOZ	1/1	100	1200 / 1200 (liczba pacjentek w ciągu roku)	100
PSSE w Siemiatyczach	szkoły ponadgimnazjalne	3	100	105 uczennic	58
PSSE w Sokółce	szkoły ponadgimnazjalne	6 / 6	100	601 / 2659	23

- Na terenie powiatu sokólskiego w 2009 roku wśród kobiet powyżej 50 r. życia przeprowadzono 1823 badań mammograficznych.

Dodatkowe działania wzmacniające program

- W Sali Konferencyjnej Starostwa Powiatowego w Sokółce zorganizowano konferencję na temat: "Profilaktyki raka piersi - wczesne wykrywanie i leczenie". Poruszane zagadnienia: Choroby nowotworowe - wykład dr Elwiry Matuszewskiej – Białostockie Centrum Onkologii, Populacyjny program Wczesnego Wykrywania Raka Piersi, Europejski Kodeks Walki z Rakiem - mgr Katarzyna Maksymowicz kierownika Wojewódzkiego Ośrodka Koordynującego w Białymstoku, Realizacja programów profilaktycznych w powiecie sokólskim finansowanych przez NFZ – rzecznik prasowy Podlaskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ – Adam Dębski. Organizatorami konferencji był Wojewódzki Ośrodek Koordynujący Populacyjny Program Wczesnego Wykrywania Raka Piersi w Białymstoku i Starostwo Powiatowe w Sokółce. W konferencji szkoleniowej uczestniczyło 44 osoby. Uczestnikami konferencji byli władze miast i gmin, dyrektorzy szkół, nauczyciele, pracownicy służby zdrowia, pedagodzy szkolni, młodzież szkolna.

- Zorganizowane również szkolenie dla koordynatorów szkolnych programu w Sali konferencyjnej PSSE, na którym to kierownik Wydziału Zdrowia Starostwa Powiatowego przeprowadziła wykład nt. „Kodeksu walki z rakiem” oraz zadań zaplanowanych do wspólnej realizacji .Została również przeprowadzona dystrybucja materiałów oświatowo zdrowotnych.

Wnioski, napotkane problemy, trudności, uwagi

- program cieszył się dużym zainteresowaniem wśród dyrekcji szkół, nauczycieli i uczennic
- uczennice z dużym zainteresowaniem uczestniczyły w zajęciach, pogłębiły swoją wiedzę nt samokontroli piersi. Deklarowały, że będą prowadzić samobadanie piersi.
- realizatorzy szkolni dobrze oceniają program, dlatego kontynuują jego realizację wśród młodzieży szkolnej bazując na treściach i pomocach programowych (plansza nt. samobadania piersi)
- bardzo przydatne były zawieszki ilustrujące samobadanie piersi
- oprócz dziewcząt w zajęciach na terenie PSSE w Sokółce uczestniczyli również chłopcy
- nauka samobadania piersi oraz profilaktyka nowotworu piersi jest wpisana na stałe do zestawu edukacyjnego przeznaczonego dla każdej pacjentki Oddziału Położniczo-Ginekologicznego w Hajnówce
- program zrealizowano wykorzystując przekaz słowny, emisje filmu, pokaz i możliwość ćwiczenia na fantomie.
- koordynatorzy programu zgłaszają potrzebę większej ilości materiałów oświatowo zdrowotnych tj. ulotek, plakatów.
- istnieje potrzeba realizacji programu w latach następnych, przez co będzie kontynuowany w naszym powiecie w latach następnych.

4.2. Program edukacyjny „ Powiedz nie trądzikowi ” (PSSE w Białymstoku, Hajnówce, Sokółce)

Cel główny:

- edukacja dotycząca trądziku oraz kształtowanie umiejętności radzenia sobie z nim w okresie dorastania

Cele szczegółowe:

- zwiększenie świadomości uczniów, że trądzik jest chorobą, którą należy i można leczyć
- podniesienie wiedzy uczniów w zakresie: prawidłowej pielęgnacji skóry przy trądziku, przyczyn pojawienia się trądziku, traktowania schorzenia w kategoriach choroby
- uświadomienie potrzeby konsultacji dermatologicznych w celu wyboru właściwej metody leczenia dostosowanej do rodzaju trądziku
- rozpowszechnienie wśród młodzieży wiedzy z zakresu leczenia trądziku
- poprawa samooceny i samoakceptacji uczniów poprzez poprawę wiedzy i umiejętności w zakresie dbałości o swój wygląd i zdrowie
- zwiększenie poczucia własnej wartości i podniesienie samooceny młodego człowieka
- kształtowanie odpowiedzialności za swoje zdrowie
- kształtowanie umiejętności w zakresie pielęgnacji skóry

Grupa docelowa:

- młodzież klas I i II szkół ponad gimnazjalnych miasta i powiatu białostockiego
- uczniowie szkół ponadgimnazjalnych powiatu hajnowskiego
- uczniowie szkół licealnych klas I powiatu sokólskiego

Ramy czasowe:

- wrzesień – grudzień 2009

Inicjator programu:

- PSSE w Białej Podlaskiej
- PTOZ Oddział w Białymstoku

Koordynator,

- PSSE w Białej Podlaskiej – koordynator krajowy
- Sekcja PZ PSSE w Białymstoku
- pracownik PZ PSSE w Hajnówce
- pracownik PZ PSSE w Sokółce

Realizatorzy:

- nauczyciele ,wychowawcy,
- pedagodzy szkolni
- pielęgniarki ze szkół ponadgimnazjalnych
- lekarz dermatolog
- pielęgniarki szkolne

Partnerzy:

- La Roche Posay
- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej
- PSSE w Białej Podlaskiej

Zasadnicze działania:

- rozpropagowanie programu w szkołach ponadgimnazjalnych na terenie działania PSSE w Białymstoku, Hajnówce i Sokółce
- organizacja szkolenia dla szkolnych koordynatorów i realizatorów programu
- edukacja w szkołach: zajęcia edukacyjne wg scenariusza zajęć emisje filmów, pokazy, ekspozycje form wizualnych, rozdawnictwo próbek dermakosmetyków
- przekazanie materiałów edukacyjnych do szkoły (pakietu dla nauczyciela i ulotek, plakatów i próbek kosmetyku dla uczniów)

Współpraca:

- szkoły ponadgimnazjalnej na terenie działania PSSE
- Poradnia Dermatologiczna SP ZOZ w Hajnówce
- Gabinet Kosmetyczny w Hajnówce

Zasięg:

PSSE	Rodzaj jednostek objętych działaniem	Liczba jednostek objętych oddziaływaniem/ Liczba jednostek w powiecie	%	Liczba adresatów uczestniczących w działaniach/ Liczba adresatów w powiecie	%
PSSE w Białymstoku	szkoły ponadgimnazjalne	5 / 37	14	1616/10507	15
PSSE w Hajnówce	szkoły ponadgimnazjalne	5 / 5	100	674 / 1505	45
PSSE w Sokółce	licea ogólnokształcące	1 / 3	33	46 / 260	17

Wnioski:

- program dobrze opracowany, materiały dydaktyczne w dostatecznej ilości
- wzbudził zainteresowanie młodzieży, ale w większości tych osób, które mają kłopoty z cerą

4..3. Program Pierwotnej Profilaktyki Wad Cewy Nerwowej (PSSE w Białymstoku i Sokółce)

Cel główny:

- zmniejszenie występowania wad cewy nerwowej

Cele szczegółowe:

- edukacja społeczeństwa w zakresie prawidłowego odżywiania, w tym znaczenia kwasu foliowego dla prawidłowego funkcjonowania organizmu w szczególności w zapobieganiu wadom cewy nerwowej u noworodków, znaczenia innych czynników sprzyjających prawidłowemu poczęciu, rozwojowi i zdrowiu dziecka w okresie przedkoncepcyjnym oraz w czasie ciąży
- umożliwienie młodym ludziom zrozumienia własnej roli jako przyszłych rodziców w stworzeniu szans na zdrowie i dobrą jakość życia swojego dziecka
- upowszechnienie wiedzy o roli kwasu foliowego w profilaktyce wad cewy nerwowej wśród młodych dziewcząt-przyszłych matek
- kształtowanie wśród młodych kobiet świadomości realnego wpływu na zdrowie ich przyszłego potomstwa

Grupa docelowa:

- dziewczęta i kobiety w wieku rozrodczym

Ramy czasowe:

- lipiec 2008– czerwiec 2009

Inicjator i koordynator programu:

- Sekcja PZ PSSE w Białymstoku
- PPIS w Sokółce, pracownik OZ PSSE w Sokółce

Realizatorzy,:

- nauczyciele,
- pielęgniarki szkolne,
- doradcy rodzinni
- położne,
- lekarze ginekolodzy,

Partnerzy:

- Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku Referat Zdrowia
- pracownicy Wydziału Zdrowia Starostwa Powiatowego w Sokółce

Zasadnicze działania:

- kontynuacja współpracy z Archidiecezjalnym Duszpasterstwem Rodzinnym (zaopatrywanie doradców rodzinnych w materiały edukacyjne)
- organizacja konferencji szkoleniowej dla koordynatorów i realizatorów Programu Pierwotnej Profilaktyki Wad Cewy Nerwowej „Już teraz mogę zadbać o zdrowie swojego dziecka”
- organizacja i przeprowadzenie szkoleń dla studentów NWSP w Białymstoku
- ekspozycje form wizualnych w PSSE
- dystrybucja materiałów edukacyjnych podczas imprez i festynów prozdrowotnych
- w ramach realizacji programu w placówkach prowadzono: prelekcje, pogadanki, wykłady, szkolenia, projekcje filmów, ekspozycje form wizualnych, rozmowy indywidualne
- dystrybucja materiałów edukacyjnych do Szkoły Rodzenia w Sokółce
- personel medyczny w roku kalendarzowym edukacją objął ok. 700 kobiet w wieku rozrodczym oraz 293 uczniów
- działania realizowane są na Oddziale Położniczo - Ginekologicznym SP ZOZ w Sokółce, dwóch gabinetach ginekologicznych SP ZOZ oraz przez dwie placówki medycyny szkolnej.

Współpraca:

- Archidiecezjalne Duszpasterstwo Rodzinne
- Białostockie Centrum Onkologii
- Oddziale Położniczo - Ginekologicznym SP ZOZ w Sokółce

Zasięg:

PSSE	Rodzaj jednostek objętych działaniem	Liczba jednostek objętych oddziaływaniem/ Liczba jednostek w powiecie	%	Liczba adresatów uczestniczących w działaniach/ Liczba adresatów w powiecie	%
PSSE w Białymstoku	szkoły ponadgimnazjalne	21 / 38	55	6000 / brak możliwości oszacowania	brak możliwości oszacowania
PSSE w Sokółce	szkoły ponadgimnazjalne	6 / 6	100	1243uczn kl I-III / 2659	46
	szkoły gimnazjalne	8 / 13	61	1219 ucz kl I-III / 2894	42

4.4 Programy profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych (PSSE w Białymstoku, Kolnie i Grajewie)

Na terenie trzech powiatów realizowano programy profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych: białostockiego - program „Żyj normalnie”, koleńskiego - program profilaktyki antytytoniowej „Życie bez nałogu” i grajewskiego – Program profilaktyki uzależnień: alkoholizmu i narkomanii.

4.4.1. Program edukacyjny „Żyj normalnie” (PSSE w Białymstoku)

Cel główny:

- uświadomienie dzieciom różnych zagrożeń codziennego życia
- kształtowanie umiejętności podejmowania własnych decyzji
- przybliżenie pracy policji, kształtowanie postaw zaufania wobec policjanta
- dotarcie do rodziców poprzez dzieci z informacją nt zdrowego stylu życia i zagrożeń zdrowia

Cele szczegółowe:

- przekazanie podstawowych wiadomości o skutkach i konsekwencjach działania alkoholu
- uczenie umiejętności obrony przed naciskiem otoczenia
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo i zdrowie własne oraz innych

Grupa docelowa:

- uczniowie klas V Szkoły Podstawowej nr 7 (szkoła wyznaczona przez Urząd Miejski)

Ramy czasowe:

- maj 2009

Inicjator i koordynator programu:

- Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku Referat Zdrowia

Realizatorzy:

- Sekcja PZ PSSE Białystok

Partnerzy:

- Komenda Miejska Policji w Białymstoku
- Komenda Miejska Straży Pożarnej w Białymstoku

Zasadnicze działania:

- Program był realizowany w klasie V w 1 szkole podstawowej na terenie miasta Białegostoku.
- Program zawierał 10 jednostek tematycznych dotyczących uzależnień, przemocy, bezpieczeństwa, tolerancji i uczciwości. Każdy poszczególny temat wspierany był jednym z elementów pakietu edukacyjnego.
- Realizacja przebiegała metodami aktywnymi (warsztaty, praca w grupach, burza mózgu).
- Realizatorami poszczególnych tematów byli wychowawcy klas, pedagodzy szkolni, pracownicy policji, straży pożarnej, Sekcji PZ PSSE w Białymstoku.

Zasięg:

Rodzaj jednostek objętych działaniem	Liczba jednostek objętych oddziaływaniem/ Liczba jednostek w powiecie	%	Liczba adresatów uczestniczących w działaniach/ Liczba adresatów w powiecie	%
szkoła podstawowa	1 / 41	2,4	37 / 2672	1,4

4.4.2. Program profilaktyki antytytoniowej „Życie bez nałogu” (PSSE w Kolnie)

Cel główny:

- Wzrost wiedzy młodzieży nt. negatywnych skutków palenia papierosów i wykształcenie postaw prozdrowotnych sprzyjających niepaleniu.

Cele szczegółowe

- Uświadomienie młodzieży przyczyn i mechanizmów uzależnienia – przedstawienie sytuacji w których młodzież najczęściej sięga po pierwszego papierosa i reakcji organizmu na nikotynę.
- Rozwijanie umiejętności odmawiania w sytuacji nacisku grupowego –przekazanie wiadomości o zachowaniach asertywnych wraz z nauczeniem się sposobów odmowy.
- Budowanie pozytywnego obrazu siebie - umacnianie poczucia własnej wartości, wzbudzanie pozytywnego myślenia o sobie i kształtowanie umiejętności ważnych w kontaktach z ludźmi.

Grupa docelowa

- Młodzież z klas V i VI i ich rodzice

Ramy czasowe

- wrzesień 2008r – maj 2009r.

Inicjator programu-

- Pracownik OZ PSSE Kolno.

Koordynator, realizatorzy, partnerzy

- Pracownik Oz, pedagogzy szkolni, nauczyciele przyrody, opiekunowie samorządu szkolnego, n-le techniki , opiekun świetlicy, koordynator ds. promocji zdrowia w szkole.

Partnerzy:

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Urząd Gminy w Grabowie, Rada Rodziców.

Zasadnicze działania

- Program wdrożono w dwóch szkołach podstawowych.
- Odbyły się narady z Dyrekcją oraz realizatorami programu w szkołach podstawowych w Borkowie i Grabowie.
- Zajęcia edukacyjne przeprowadzali pedagogzy szkolni i nauczyciele przyrody . Zajęcia przeprowadzano metodą warsztatową. Podczas zajęć z młodzieżą wykorzystano takie formy pracy jak pogadanka, metaplan, ćwiczenia ruchowe, pokaz. Odbyły się projekcje filmów, ankietyzacja, wystosowano listy do rodziców.
- Uczniowie wzięli udział w konkursach plastycznych. Zorganizowano wystawy w szkołach.
- Dodatkowymi działaniami wzmacniającymi program był ogólnoszkolny konkurs na piosenkę antytytoniową oraz impreza plenerowa połączona z happeningiem „Nie truj się” .

Współpraca:

- współpracowano z dyrektorami szkół, wychowawcami klas ,nauczycielami przyrody, koordynatorem ds. promocji zdrowia w szkole.

Zasięg programu:

Rodzaj jednostek objętych działaniem	liczba jednostek objętych oddziaływaniem/ liczba jednostek w powiecie	%	Liczba adresatów uczestniczących w działaniach	%
Szkoły podstawowe	2 / 24	8	154	14

Wnioski, napotkane problemy, trudności, uwagi

Program został przyjęty pozytywnie zarówno przez uczestników jak i realizatorów. Uczniowie stwierdzali że program zmienił ich nastawienie do palenia tytoniu i że posiadając wiedzę zdobytą podczas zajęć będą propagować wśród kolegów modę na niepalenie. Realizacja nie sprawiła trudności prowadzącym i przebiegała sprawnie dzięki dobrej współpracy i zaangażowaniu współrealizatorów. Młodzież chętnie i aktywnie uczestniczyła w zajęciach.

4.4.3. Program profilaktyka uzależnień: alkoholizmu i narkomanii (PSSE w Grajewie)

Cel główny:

- Ogólne wiadomości na temat szkód zdrowotnych spowodowanych alkoholizmem, oraz ograniczenie używania substancji psychoaktywnych i związanych z tym szkód zdrowotnych.

Grupa docelowa:

- Młodzież szkolna z Gimnazjum Publicznego Nr 3 w Grajewie

Ramy czasowe:

- Rok szkolny 2008/2009

Inicjator programu:

- Komisja ds. Rozwiązywania problemów alkoholowych przy Urzędzie Miasta i Gminy w Grajewie oraz Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień z Płocka

Zasadnicze działania:

- realizacja programu NOE

- Zajęcia warsztatowe z zastosowaniem elementów dramy
- Mini wykłady
- Działaniami objęto uczniów klas I tj. 100 uczniów z 328, co daje 30 % ogółu uczniów w szkole

- realizacja programu NOE II

- Zajęcia warsztatowe z zastosowaniem elementów dramy
- Mini wykłady
- Dyskusje z terapeutami prowadzącymi zajęcia
- Bezpośrednimi odbiorcami programu byli uczniowie klas II tj. 97 uczniów z 315, co daje 31% ogółu uczniów w szkole

- realizacja programu profilaktycznego „Przeciw narkotykom ku afirmacji życia”

- Zajęcia warsztatowe z elementami dramy
- Zajęcia uczące metod asertywnych zachowań
- Spektakl „Człowiek bez twarzy” , którego celem było ukazanie problemu alkoholizmu w rodzinie przez pryzmat losów jednostki – człowieka dotkniętego chorobą alkoholową
- W programie udział wzięło 70 uczniów z 315 ogółu uczniów w szkole co stanowiło 22%

- realizacja programu „Alkohol kradnie wolność – co o tym sądzisz?”

- Zajęcia dydaktyczne poparte filmami profilaktycznymi
- Pogadanki z elementami metody warsztatowej
- Zajęcia dydaktyczne na temat szkodliwości alkoholu na lekcji chemii – właściwości i zastosowanie etanolu.
- W programie udział wzięło 218 uczniów na 315 uczących się, co daje 66% ogółu.

4.5. Program „ Edukacja prozdrowotna w oczach dziecka ” (PSSE w Białymstoku)

Cel główny:

- zwiększenie skuteczności edukacji zdrowotnej wśród dzieci i nauczycieli oraz działań w zakresie promocji zdrowia

Cele szczegółowe:

- popularyzacja wiedzy o zdrowiu
- kształtowanie pozytywnych postaw prozdrowotnych do zdrowia własnego, innych ludzi i otoczenia
- upowszechnienie twórczości teatralnej jako metody promocji zdrowia

Grupa docelowa:

- uczniowie klas 0-VI szkół podstawowych z terenu miasta Białegostoku

Ramy czasowe:

- marzec – czerwiec 2009

Inicjator i koordynator programu:

- Sekcja PZ PSSE

Realizatorzy:

- - nauczyciele i wychowawcy ze szkół podstawowych z terenu miasta Białegostoku

Partnerzy:

- Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku Referat Zdrowia
- Młodzieżowy Dom Kultury w Białymstoku

Zasadnicze działania:

- Założeniem programu było przeprowadzenie przez kadre pedagogiczną szeregu działań edukacyjnych dotyczących szeroko rozumianego zdrowia zarówno fizycznego, społecznego jak i psychicznego (higieny, ekologii, zdrowego stylu życia, stosunku do innych ludzi, tolerancji, szacunku dla starszych itp.). Efektem edukacji stały się formy sceniczne przygotowane przez szkoły i zaprezentowane w trakcie X Przeglądu Dziecięcej Twórczości Teatralnej p.h.: „Bądź zdrow”.

Etapy realizacji programu:

- opracowanie harmonogramu działań
- rozpropagowanie programu w szkołach
- realizacja bloku edukacyjnego związanego ze zdrowiem jako przygotowanie do przeglądu twórczości teatralnej przez szkoły zgłoszone do udziału w programie w formie: pogadank, wykładów, konkursów, zajęć warsztatowych, gier i zabaw
- działania szkół przygotowujące do udziału w przeglądzie:
- przygotowanie scenariuszy prezentacji
- przygotowanie rekwizytów
- spotkania (próby) zespołów teatralnych
- organizacja imprezy finałowej - prezentacje form teatralnych na scenie i wyłonienie laureatów

Współpraca:

- Podlaskie Kuratorium Oświaty
- PSS „Społem” Białystok
- Białostockie Centrum Onkologii

Zasięg:

rodzaj jednostek objętych działaniem	liczba jednostek objętych oddziaływaniem/ liczba jednostek w powiecie (miasto)	%	liczba adresatów uczestniczących w działaniach/ liczba adresatów w powiecie	%
szkoły podstawowe miasta Białystok	18 / 41	44%	250/15617 (bezpośrednio zaangażowanych w przegląd) 7100/15617 (objętych edukacją)	1,6 45,5

Wnioski, napotkane problemy, trudności, uwagi:

- Program realizowany od 10 lat, cieszy się dużym zainteresowaniem.
- Przedstawienia teatralne przygotowane na przegląd prezentowały bardzo wysoki poziom zarówno pod względem merytorycznym jak też artystycznym.

**4.6. Program edukacyjny „Stres pod kontrolą”
(PSSE w Białymstoku)****Cel główny:**

- zwiększenie umiejętności radzenia sobie ze stresem w sytuacjach trudnych, ze szczególnym uwzględnieniem matury

Cele szczegółowe:

- wzrost wiedzy młodzieży na temat istoty stresu, jego objawów i uwarunkowań
- ukierunkowanie uwagi młodzieży na pozytywne i negatywne skutki stresu, oraz ich wpływ na zdrowie, samopoczucie i sprawność psychospołeczną
- ukształtowanie umiejętności zapobiegania negatywnym skutkom stresu i redukcji napięcia emocjonalnego

Grupa docelowa:

- uczniowie klas maturalnych z terenu miasta i powiatu białostockiego

Ramy czasowe:

- październik 2008 – kwiecień 2009

Inicjator i koordynator programu:

- Sekcja PZ PSSE

Realizatorzy,:

- nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy i pielęgniarki środowiska szkolnego

Partnerzy:

- Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku Referat Zdrowia

Zasadnicze działania:

- pozyskanie szkół do realizacji programu w roku szkolnym 2008/2009
- narady robocze dotyczące pozyskania funduszy, organizacji szkoleń i realizacji programu w szkołach
- szkolenie koordynatorów szkolnych programu – zajęcia warsztatowe połączone z nauką technik relaksacyjnych
- dystrybucja materiałów do programu
- realizacja programu w szkołach - edukacja uczniów według scenariuszy zajęć, emisja filmu na temat stresu

Współpraca:

- Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny w Białymstoku

Zasięg:

rodzaj jednostek objętych działaniem	liczba jednostek objętych oddziaływaniem/liczba jednostek w powiecie	%	liczba adresatów uczestniczących w działaniach/liczba adresatów w powiecie	%
szkoły ponadgimnazjalne	24/37	65	3376/4682	72

4.7. Profilaktyka zakażeń pokarmowych i zatruc grzybami (PSSE w Bielski Podlaskim)

Cel:

- Upowszechnienie informacji na temat profilaktyki zakażeń pokarmowych i zatruc grzybami

Grupa docelowa:

- mieszkańcy powiatu bielskiego głównie pracownicy służby zdrowia, pacjenci, podopieczni zakładów opieki zdrowotnej w środowisku

Ramy czasowe: 03.03.2009- 02.12. 2009**Koordynator:**

- Pracownik ds. Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Bielsku Podlaskim

Realizatorzy:

- Pracownik ds. Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Bielsku Podlaskim
- Pracownicy SPZOZ w Bielsku Podlaskim
- Pracownicy NZOZ powiatu bielskiego

Partnerzy:

- Pracownicy Multimedia Polska S.A w Bielsku Podlaskim
- Pracownicy Redakcji Bielskiej Gazety Współczesnej w Bielsku Podlaskim
- Pracownicy Wydawnictwa Prasa Podlaska Sp z o.o. Kurier Poranny w Bielsku Podlaskim
- Kierownik Oazy „Ruch Światło-Życie” w Boćkach
- Kierownik obozu sportowego w Zespole Szkół Rolniczych w Rudce
- Kierownik kolonii letnich w Internacie Zespołu Szkół Nr 4 w Bielsku Podlaskim w Bielsku Podlaskim
- Pracownicy Przychodni Przychodni przy Spółdzielni Inwalidów „Przyszłość” w Bielsku Podlaskim

Zasadnicze zadania:

- Opracowano analizę problemu zachorowań na zatrucia pokarmowe salmonellozowe i zatrucia grzybami w powiecie bielskim 2004-2008
- Opracowanie i przekazanie wytycznych do zakładów opieki zdrowotnej powiatu bielskiego w którym rejonie działania wystąpił problem wzrostu zatruc pokarmowych o etiologii salmonellozowej i zatruc grzybami
- Przeprowadzono narady pozyskania partnerów i organizacji działań
- Dystrybucja materiałów oświatowo – zdrowotnych do zakładów opieki zdrowotnej i placówek wypoczynku letniego powiatu bielskiego
- Opracowanie i przekazanie artykułu do mass mediów lokalnych

Współpraca:

- Zakłady opieki zdrowotnej powiatu bielskiego
- Redakcja Bielskiego Kuriera Porannego w Bielsku Podlaskim
- Redakcja Bielskiej Gazety Współczesnej w Bielsku Podlaskim
- Multimedia Polska S.A w Bielsku Podlaskim
- Kierownik Oazy „Ruch Światło Życie” w Boćkach
- Kierownik obozu sportowego w Internacie Zespołu Szkół Rolniczych w Rudce
- Kierownik kolonii letnich w Internacie Zespołu Szkół Nr 4 w Bielsku Podlaskim

Zasięg:

rodzaj jednostek objętych działaniem	liczba jednostek objętych oddziaływaniem/liczba jednostek w powiecie	%	liczba adresatów uczestniczących w działaniach/liczba adresatów w powiecie	%
Zakłady opieki zdrowotnej	20 / 20	100	4008 / 58 922	7
Placówki wypoczynku letniego	3 / 3	100	433	100

4.8. Program „Dbam o swoje zdrowie” (PSSE w Hajnówce)

Cel główny:

- kształtowanie u dzieci postaw prozdrowotnych

Cele szczegółowe:

- poprawa stanu higieny osobistej
- poprawa stanu higieny otoczenia
- dbanie o bezpieczeństwo swoje i innych
- ukształtowanie u dzieci postawy dbania o swoje zdrowie

Grupa docelowa: dzieci w wieku przedszkolnym

Ramy czasowe: wrzesień – grudzień 2009 r.

Inicjator programu: PSSE w Hajnówce

Koordynator: pracownik PZ PSSE w Hajnówce

Realizatorzy: pracownik PZ PSSE w Hajnówce
nauczyciele przedszkolni

Zasadnicze działania:

- opracowanie materiałów
- spotkania z dziećmi w poszczególnych grupach przedszkolnych: pogadanka nt bezpiecznego zachowania w przedszkolu, na podwórku, drodze do przedszkola, domu,
- pogadanka nt. higieny osobistej i stomatologicznej, zajęcia z dziećmi z wykorzystaniem przygotowanych materiałów

Współpraca:

- nauczyciele i dyrektorzy przedszkoli – ustalenie terminów i tematyki spotkań

Zasięg programu:

rodzaj jednostek objętych działaniem	liczba jednostek objętych oddziaływaniem / liczba jednostek w powiecie	%	liczba adresatów uczestniczących w działaniach / liczba adresatów w powiecie	%
Przedszkola	3 / 8	38	120 / 884	14

Wnioski:

- dzieci bardzo chętnie uczestniczą w zajęciach
- program uzupełnia plany i programy edukacyjne przedszkoli
- stosunek pracowników przedszkoli do realizowanych działań jest dobry, nauczyciele
- chętnie uczestniczą w realizacji programu

4.9. Akcja „5x dziennie owoce warzywa” (PSSE w Kolnie)

Cele:

- Kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych wśród dzieci i młodzieży szkolnej
- Upowszechnienie wśród młodzieży szkolnej wiedzy nt. dobroczynnych właściwości owoców i warzyw i wdrożenie do codziennego ich spożywania (5xdzienne)

Grupa docelowa:

- uczniowie klas III-VI szkół podstawowych

Ramy czasowe:

- luty- kwiecień 2009r.

Koordynator, realizatorzy, partnerzy:

- koordynator – pracownik OZ PSSE Kolno.
- realizatorzy- pracownik OZ, pracownik HŻŻ i PU PSSE Kolno, pedagog szkolny, pielęgniarka szkolna, wychowawcy klas, wychowawca w świetlicy, kucharki, intendencja.
- Partnerzy- Centrum Onkologii w Warszawie, sklepy warzywne w Kolnie.

Zasadnicze działania:

- W marcu w szkole prowadzone były zajęcia edukacyjne dla uczniów związane ze zdrowym odżywianiem. Przeprowadzali je wychowawcy klas I-VI , pielęgniarka szkolna, wychowawcy w świetlicy stosując takie formy pracy jak: pogadanki, odczyty, pokazy, ćwiczenia. Uczniowie mieli okazję poznać przepisy na sporządzanie ciekawych zestawów surówek warzywnych oraz sałatek owocowych oraz uczestniczyli w degustacjach sporządzonych przez siebie surówek i sałatek. Odbyły się quizy i zgaduj zgadule na temat roli owoców i warzyw. Rozwiązywano także krzyżówki o zdrowym odżywianiu. Został ogłoszony ogólnoszkolny konkurs na plakat pod hasłem „Jem kolorowo”
- Pracownik OZ podjął następujące działania: poprosił o współpracę właścicieli sklepów warzywnych w Kolnie w celu dostarczenia owoców i warzyw do szkoły oraz zaprosił pracownika HŻŻ i PU PSSE do wygłoszenia wykładu nt. zdrowego odżywiania na imprezie ogólnoszkolnej podsumowującej akcję.
- W dniu 07.04.2009r.na sali gimnastycznej odbyła się impreza „5x dziennie owoce warzywa”. Zorganizowano stoiska z owocami i warzywami oraz przygotowanymi przez uczniów poszczególnych klas surówkami i sałatkami. Odbył się wykład pracownika HŻŻ i PU nt. roli zdrowego odżywiania w rozwoju dzieci i młodzieży, jak również multimedialny quiz przyrodniczy w którym wzięły udział dwie drużyny z klas IV. W zorganizowanej przez pracownika OZ zgaduj - zgaduli o owocach i warzywach wzięły udział dzieci z klas III.
- W trakcie imprezy oceniano prace konkursowe uczniów: na najlepiej wykonaną sałatkę, surówkę, najpiękniejszy plakat oraz najlepsze hasło do akcji. Działania te uatrakcyjniały występy młodzieży, która przebrana w stroje naśladujące owoce i warzywa prezentowała wiersze i piosenki o tematyce żywieniowej.
- Pracownicy PSSE Kolno wręczyli laureatom konkursów atrakcyjne nagrody. Wszyscy uczestnicy akcji mieli okazję do degustacji smacznych surówek, sałatek i owoców.

- Środki na realizację akcji pochodziły z Rady Rodziców , sklepiku szkolnego, PSSE Kolno, sklepów owocowo - warzywnych w Kolnie.

Współpraca:

- Pracownik OZ nawiązał współpracę z Dyrekcją szkoły ,pedagogiem szkolnym, intendentem, właścicielami sklepów owocowo - warzywnych w Kolnie, pracownikiem HŻŻ i PU PSSE Kolno.

Zasięg interwencji:

Rodzaj jednostek objętych działaniem	liczba jednostek objętych oddziaływaniem/ liczba jednostek w powiecie	%	Liczba adresatów uczestniczących w działaniach	%
Szkoła podstawowa	1/24	4	270	13

Wnioski, napotkane problemy, trudności, uwagi:

Uczniowie bardzo chętnie uczestniczyli w zajęciach. Wykazali duże zaangażowanie podczas przygotowywania sałatek i surówek, brali czynny udział w przygotowywaniu plakatów, piosenek i haseł, wykazali dużą aktywność w dyskusjach na temat odżywiania. Bardzo wielu uczniów uczestniczyło w konkursach w ramach akcji. Uczniowie poznali wartość odżywczą warzyw i owoców oraz rolę witamin w organizmie.

4.10. Program „Mamo! Tato! Kąp mnie śmiało, żeby nie śwędziało ciało” (PSSE w Mońkach)

Cel główny

- profilaktyka wszawicy i świerzbu wśród dzieci i młodzieży powiatu monieckiego

Cele szczegółowe

- uświadomienie rodzicom i opiekunom problemu wynikającego z szerzenia się świerzbu i wszawicy w przedszkolach i szkołach
- kształtowanie prawidłowych postaw i nawyków higienicznych wśród dzieci i młodzieży

Grupa docelowa

- dzieci wieku 3-6 lat uczęszczające do przedszkoli Powiatu monieckiego
- dzieci młodzież szkół podstawowych i gimnazjalnych powiatu monieckiego

Ramy czasowe

- marzec – czerwiec 2009

Koordinator

- pracownik Promocji Zdrowia PSSE w Mońkach

Realizatorzy - wychowawcy, personel medyczny z Poradni Medycyny szkolnej

Partnerzy: portal internetowy- www.e-monki.pl,

Zasadnicze działania

- W ramach interwencji wytypowano placówki w których rozmiar zjawiska wszawicy i świerzbu jest duży, następnie przeprowadzono narady w celu pozyskania realizatorów działań w placówkach oświatowo – wychowawczych.
- Po uzyskaniu zgody na realizację interwencji w zagrożonych epidemią placówkach pracownik PZ PSSE w Mońkach wysłał pisma intencyjne do wszystkich placówek oświatowo – wychowawczych, następnie przygotował materiały edukacyjno – informacyjne w postaci prezentacji multimedialnej, ulotek informacyjnych a także opracował wzór „Zgody rodziców na przeprowadzenie inspekcji dotyczącej wszawicy”.
- Działania edukacyjne zostały przeprowadzone za zgodą rodziców przez personel medyczny. Pracownik PZ PSSE w Mońkach umieścił informację dotyczącą świerzbu i wszawicy na stronie internetowej Moniek : www.e-monki.pl

Zasięg: 1635 osób

Wnioski, napotkane problemy, trudności, uwagi:

- Interwencja spotkała się z zadowoleniem kadry pedagogicznej pracującej na co dzień z dziećmi i młodzieżą. Zadowolenie przekładało się na aktywne włączanie się wychowawców

i nauczycieli z pozyskiwaniem zgody od rodziców a także pomocą dla szkolnego personelu medycznego podczas prowadzenia akcji.

5. Podsumowanie i wnioski

W 2009 roku podobnie jak w latach ubiegłych, największy zasięg miały ogólnopolskie programy edukacyjne realizowane z inicjatywy Głównego Inspektora Sanitarnego, które na terenie województwa podlaskiego były wdrażane, nadzorowane i koordynowane przez specjalistów promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Podczas ich realizacji były wykorzystywane pomoce dydaktyczne i materiały oświatowo – zdrowotne przeznaczone dla adresatów interwencji programowych i nieprogramowych oraz dla osób prowadzących działania edukacyjne. Dostarczone one były przez Państwową Inspekcję Sanitarną województwa podlaskiego do zakładów opieki zdrowotnej, placówek oświatowo – wychowawczych i innych jednostek zaproszonych do współdziałania w realizacji zadań.

Do najważniejszych ogólnopolskich interwencji prozdrowotnych realizowanych na terenie naszego województwa można zaliczyć: program edukacyjny pod nazwą „Trzymaj Formę!”, Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV, Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce na lata 2007-2011 oraz program przedszkolnej edukacji antynikotynowej pn. „Czyste powietrze wokół nas”. Wśród programów inicjowanych przez WSSE w Białymstoku za najważniejsze można uznać: program profilaktyki chorób przenoszonych przez kleszcze na człowieka pn. „Kleszcz mały czy duży – nic dobrego nie wróży”, Konkurs na tekst i wykonanie piosenki o problematyce HIV /AIDS pn. „MAT – wygrywa. Miłość. Akceptacja. Tolerancja.”, działania mające na celu zapobieganie grypie, program antynikotynowy pn. „Miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego”. Realizowane programy, kampanie i akcje prozdrowotne były pozytywnie przyjmowane przez odbiorców.

Realizacja prac z zakresu promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej koordynowanych przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2009 roku przebiegała w sposób zaplanowany i zaprogramowany, według ujednoczonych standardów i procedur, a system monitorowania działań był zgodny z obowiązującym systemem jakości. Do sukcesów w pracy oświatowo – zdrowotnej można zaliczyć doskonałą współpracę Państwowej Inspekcji Sanitarnej ze szkołami, zakładami opieki zdrowotnej, władzami wojewódzkimi i powiatowymi, samorządami województwa i powiatów, organizacjami pozarządowymi itp. co przełożyło się na jakość i zasięg prowadzonych oddziaływań prozdrowotnych.

X. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE NADZORU ZAPOBIEGAWCZEGO ZA 2009 ROK.

Zadaniem zapobiegawczego nadzoru sanitarnego jest profilaktyka w zakresie ochrony zdrowia człowieka na etapach planowania przestrzennego, projektowania i wykonawstwa inwestycji, zapewniająca w przekazywanych do użytkowania obiektach optymalne warunki sanitarno – higieniczne w miejscach pobytu i pracy ludzi tj. zakładach produkcyjnych i usługowych, miejscach odpoczynku, magazynowania i dystrybucji środków spożywczych.

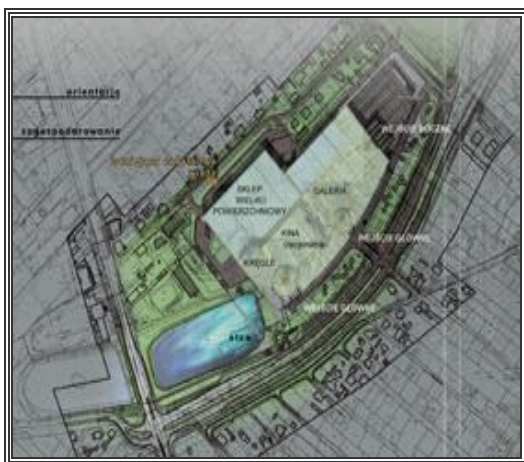
Polityka regionalna województwa podlaskiego na szczeblach gmin realizowana jest poprzez opracowania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, które stanowią podstawę merytoryczną i formalną do sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego lub ich zmian.

Studium uwzględnia uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu, występowania obiektów i terenów chronionych, stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej, prawa własności gruntów, jakości życia mieszkańców, zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

W ostatnich latach zaobserwowano zainteresowanie gmin w kierunku zmiany ich polityki przestrzennej i dostosowanie jej do obowiązujących obecnie wymagań. Zarządy lub Gminy sporządzają studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a na ich podstawie opracowują plany i zmiany planów zagospodarowania przestrzennego. Powyższe opracowania przedkładane są między innymi organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej w celu uzgodnienia. Podstawą do wyrażania opinii w tym zakresie były prognozy skutków wpływu ustaleń planu na środowisko przyrodnicze.

Ustawa z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) wprowadziła nowe zadania dla organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego, przez co wzmocniony został nadzór nad dokumentacją na etapie planowania przestrzennego.

Mając na uwadze ochronę zdrowia człowieka, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach wydawanych opinii i uzgodnień zwracały szczególną uwagę na zagadnienia takie jak:

- zaopatrzenie ludności w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze o odpowiedniej jakości i ilości,
- prawidłowość odprowadzania ścieków,
- prawidłowe usuwanie, gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów, w tym szczególnie niebezpiecznych, w sposób nie zagrażający życiu i zdrowiu ludzi,
- ochronę ludności przed nadmiernym hałasem oraz zanieczyszczeniem powietrza poprzez egzekwowanie rozwiązań technicznych, które zapewniają spełnienie norm określających najwyższe dopuszczalne stężenia i natężenia czynników szkodliwych w środowisku,
- właściwą lokalizację przedsięwzięć mających szkodliwy wpływ na środowisko, jak i mogących pogorszyć stan środowiska w aspekcie ochrony zdrowia ludzi w miejscach ich zamieszkania oraz odpoczynku i rekreacji,
- zwracano uwagę na oddzielenie obszarów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe od obszarów przemysłowych w celu ograniczenia niekorzystnego oddziaływania zabudowy przemysłowej na otoczenie,
- zabezpieczenia ludzi przed promieniowaniem elektromagnetycznym oraz jonizującym,
- zabezpieczenia ludzi przed wpływem zanieczyszczonego powietrza emitowanego przez uciążliwe zakłady.

W oparciu o ustawę z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonywały w 2009r. opiniowania realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach lub na etapie ponownego przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

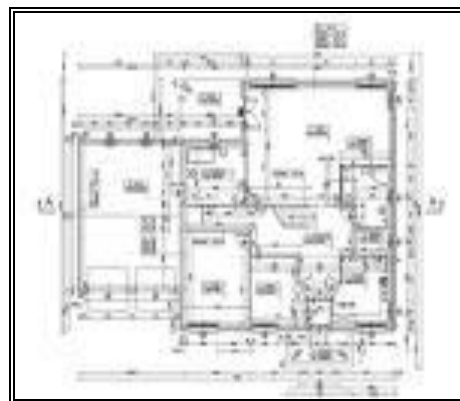
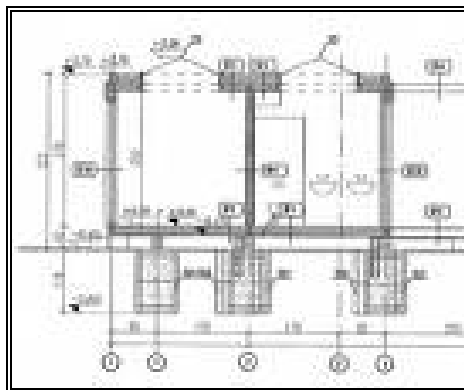
Budowa przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko może powodować powstawanie uciążliwości i oddziaływanie ich w sposób ujemny na poszczególne elementy środowiska, w tym na zdrowie człowieka. Uciążliwości te należy wyeliminować stosując techniczne środki ochrony lub tworząc obszary ograniczonego użytkowania. Obecne ustawodawstwo zostało dostosowane do spełnienia tych wymogów. Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko stwarza nowe możliwości czynnego udziału społeczeństwa na etapie planowania nowych obiektów.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie woj. podlaskiego uczestniczyły w wydawaniu opinii przy realizacji przedmiotowych inwestycji na etapie:

- obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko,
- ustalania zakresu raportu o oddziaływaniu na środowisko dla przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, dla których raport jest wymagany obligatoryjnie,
- opiniowania warunków realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których raport jest wymagany obligatoryjnie lub może być wymagany.

Opiniowano również dokumentację obiektów budowlanych innych niż mogące znacząco oddziaływać na środowisko. W trakcie opiniowania dokumentacji projektowej zwracano szczególną uwagę na takie zagadnienia, jak zapewnienie właściwych warunków sanitarno – zdrowotnych w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednich warunków pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy.

Na etapie projektu budowlanego – pion zapobiegawczego nadzoru sanitarnego zajmował stanowiska w stosunku do wniosków dotyczących udzielania zgody na odstępstwa od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki oraz na odstępstwa od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy (m. in. w zakresie wysokości pomieszczeń, zagłębienia pomieszczeń poniżej terenu, braku oświetlenia naturalnego).

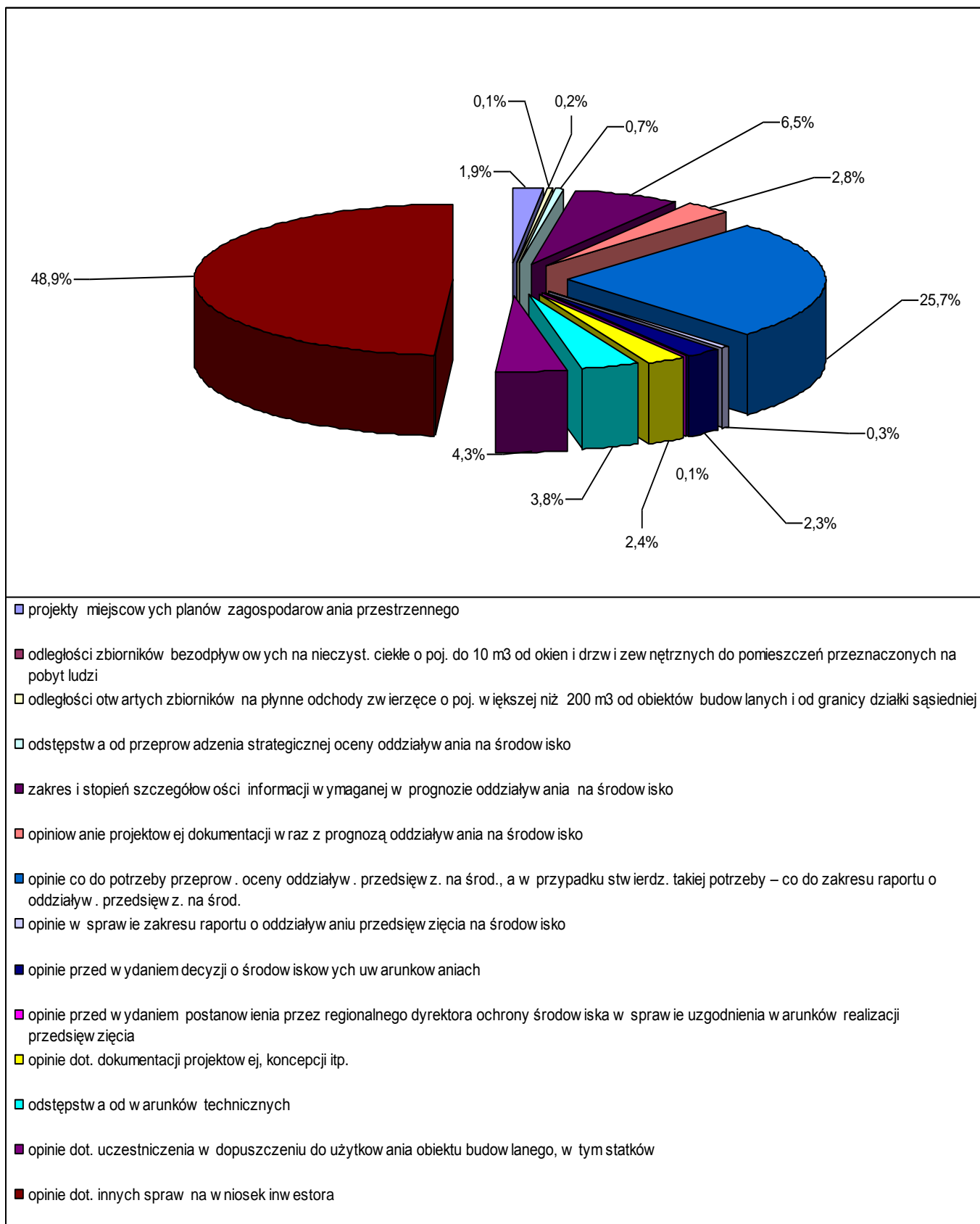

Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny uczestniczył także w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych oraz kontroli w trakcie realizacji inwestycji.

Na terenie województwa podlaskiego w ciągu 2009 roku wydano łącznie **5 213** opinii, z czego rzeczoznawcy ds. sanitarno – higienicznych **1100** opinii, a państwowa inspekcja sanitarna – **4 113** opinie (Tabela 1).

Tabela 1. Wykaz opinii wydanych w 2009 roku przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego.

Lp.	Rodzaje rozpatrywanych spraw	Ilość
1.	postanowienia dotyczące uzgadniania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	76
2.	uzgodnienia odległości otwartych zbiorników na płynne odpady zwierzęce o poj. większej niż 200m ³ od obiektów budowlanych i od granicy działki sąsiedniej	7
3.	uzgodnienia odległości zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe o poj. do 10m ³ od okien i drzwi zewnętrznych do pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi	4
4.	odstępstwa od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	30
5.	zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko	264
6.	opiniowanie projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko	116
7.	opinie co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	1058
8.	opinie w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	13
9.	opinie przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach	95
10.	opinie przed wydaniem postanowienia przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia	4
11.	opinie dot. dokumentacji projektowej, koncepcji itp	100
12.	odstępstwa od warunków technicznych	156
13.	opinie dot. uczestniczenia w dopuszczeniu do użytkowania obiektu budowlanego, w tym statków	177
14.	opinie dot. innych spraw na wniosek inwestora	2013

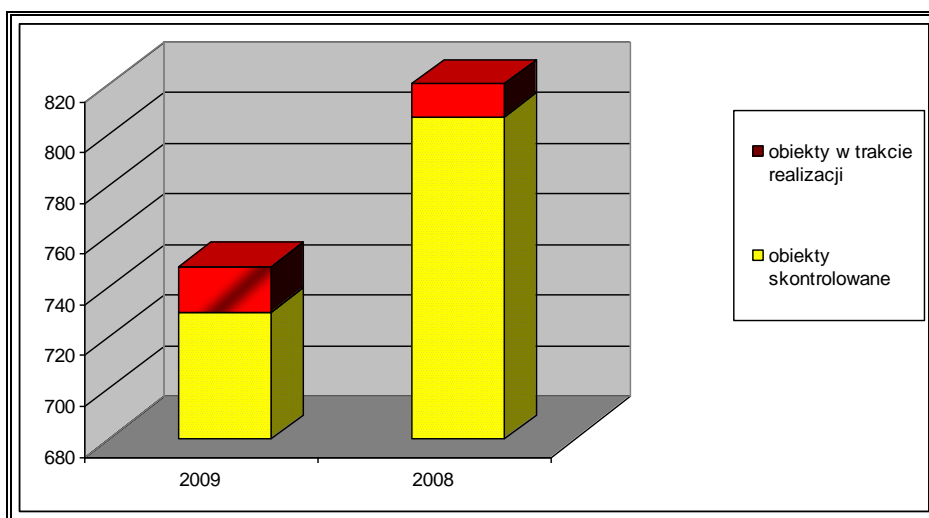

Wykres 1. Procentowa ilość poszczególnych opinii wydanych w 2009 roku przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego.

W 2009 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego przeprowadzili 730 kontrole obiektów, w tym 18 w trakcie budowy.

W porównaniu do 2008 roku nastąpił spadek skontrolowanych obiektów, natomiast w kwestii obiektów będących w trakcie realizacji nieznaczny wzrost – wykres 2.

Wykres 2. Ilość skontrolowanych obiektów z uwzględnieniem obiektów będących w trakcie realizacji przez Państwową Inspekcję Sanitarną woj. podlaskiego w 2008 r. i 2009r.

Oddział Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego WSSE w Białymstoku od 2004r. posiada Certyfikat Akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji w zakresie:

- wydawania decyzji dotyczących wyrażenia zgody na lokalizację poniżej poziomu otaczającego terenu pomieszczeń stałej pracy oraz na obniżenie poziomu podłogi poniżej terenu urządzonego przy budynku pomieszczeń produkcyjnych i usługowych,

- wydawania decyzji dotyczących wyrażenia zgody na obniżenie wysokości pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi.

Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny Wojewódzkiej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej w Białymstoku współpracuje z Państwową Inspekcją Pracy przy wydawaniu zgody na lokalizację poniżej poziomu otaczającego terenu pomieszczeń stałej pracy oraz na obniżenie poziomu podłogi poniżej terenu urządzonego przy budynku pomieszczeń produkcyjnych i usługowych oraz na zastosowanie oświetlenia pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi wyłącznie światłem sztucznym, w tym elektrycznym.

PODSUMOWANIE

W porównaniu z latami poprzednimi w dalszym ciągu obserwuje się poprawę warunków sanitarno - higienicznych w oddawanych do użytku obiektach. Dotyczy to zwłaszcza dużych budynków realizowanych od podstaw przez wyspecjalizowane firmy. Obiekty te wykonane są w całości z materiałów dobrej jakości, posiadających świadectwo Instytutu Techniki Budowlanej i Materiałów Budowlanych i Państwowego Zakładu Higieny oraz wyposażone są w nowoczesne urządzenia produkcyjne i linie technologiczne, wykonane z wysokiej klasy wyrobów, co powoduje zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska.

**XI. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ
ZA ROK 2009**

Higieną radiacyjną w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku zajmuje się Oddział Higieny Radiacyjnej i Dział Laboratoryjny (Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży). Od 2000r. Oddział Higieny Radiacyjnej posiada akredytację w zakresie: „Sposób przeprowadzania kontroli sanitarnej w ramach nadzoru bieżącego zgodnie z procedurą: PT/01”.

Dział Laboratoryjny Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży posiada akredytację na pomiary:

Badane cechy i metody badawcze	Normy i/lub udokumentowane procedury badawcze
<p>Natężenie pola elektrycznego E w zakresie częstotliwości 5 Hz – 38 GHz zakresy pomiarowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 0,01 V/m – 100 kV/m dla pasma 5 Hz – 100kHz - 1,5 V/m – 1200 V/m dla pasma 100 kHz – 300 MHz - 2 V/m – 90 V/m dla pasma 300 MHz – 38 GHz <p>Natężenie pola magnetycznego H w zakresie częstotliwości 0 Hz – 1 GHz</p> <p>Zakresy pomiarowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 0,01 mT – 1999 mT dla 0 Hz, 1 nT – 10 mT dla pasma 5 Hz – 100 kHz - 0,7 A/m – 210 A/m dla pasma 100 kHz – 10 MHz - 0,02 A/m – 20 A/m dla pasma 10 MHz – 60 MHz - 0,026 A/m – 16 A/m dla pasma 60 MHz – 1 GHz 	<p>PN-T-06580-1:2002 PN-T-06580-3:2002 Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. Dz. U. Nr 217, poz. 1883</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Dawka ekspozycyjna promieniowania X - Moc dawki ekspozycyjnej promieniowania X <p>zakres pomiarowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dolny zakres mocy dawki 0,2 mR/h; - dolny zakres dawki 0,2 mR 	<p>PB-56, wyd. 4:21.05.2007</p>
<p>Natężenie pola elektrycznego E w zakresie częstotliwości 5 Hz - 300 MHz</p> <p>Zakresy pomiarowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 0,01 V/m -100 kV/m dla pasma 5 Hz -100 kHz -1,5 V/m -1200 V/m dla pasma 100 kHz - 300 MHz <p>Gęstość mocy w zakresie częstotliwości 300 MHz - 38 GHz</p> <p>Zakres pomiarowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> -14 mW/m²-20W/m² <p>Natężenie pola magnetycznego H w zakresie częstotliwości 0 Hz -1 GHz</p> <p>Zakresy pomiarowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 0,01 mT – 1999 mT dla 0 Hz -1 nT – 10 mT dla pasma 5 Hz -100 kHz - 0,7 A/m - 210A/m dla pasma 100 kHz - 10 MHz - 0,02 A/m - 20 A/m dla pasma 10 MHz - 60 MHz - 0,026 A/m -16 A/m dla pasma 60 MHz -1 GHz 	<p>Rozp. Ministra Środowiska z dnia 30.10.2003r. (Dz. U. Nr 192, poz.1883) PN-T-06580-3:2002</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Dawka ekspozycyjna promieniowania X - Moc dawki ekspozycyjnej promieniowania X <p>zakres pomiarowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dolny zakres mocy dawki 0,2 mR/h; - dolny zakres dawki 0,2 mR 	<p>PB-56, wyd. 4:21.05.2007</p>
<p>Stężenie radionuklidów: ¹³⁷Cs i ⁴⁰K metodą spektrometrii gamma w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> 6,0 – 10 kBq/kg dla ¹³⁷Cs 40,0 – 100 kBq/kg dla ⁴⁰K 	<p>PB-58 wyd. 5:17.05.2007</p>

Badane cechy i metody badawcze	Normy i/lub udokumentowane procedury badawcze
Parametry fizyczne: - Wysokie napięcie - Czas ekspozycji - Całkowita filtracja - Warstwa pochłonna - Wydajność lampy - Geometria wiązki - Oświetlenie pola symulującego pole promieniowania rentgenowskiego - Wielkość ogniska - Kratka przeciwrozproszeniowa - Odległość ognisko lampy- rejestrator obrazu - System automatycznej kontroli ekspozycji - Ekrany wzmacniające - Moc dawki - Rozdzielczość wysokokontrastowa toru wizyjnego - Progowy kontrast obrazu - Czas reakcji wyłącznika - Kinematografia - Zgodność pola promieniowania X z polem widzenia wzmacniacza - Warunki pracy ciemni - Przebieg procesu wywoływania	PB-86 wyd. 1:01.09.2006 PB-54 wyd. 1:21.02.2007 PB-13 wyd. 1:28.03.2008

W 2009r. sprawowano nadzór w zakresie higieny radiacyjnej w województwie podlaskim nad 295 zakładami.

W 266 zakładach użytkowanych było 460 medycznych aparatów rtg, w 56 zakładach stosowano 318 urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne, w tym w 27 zakładach stosowano aparaturę rentgenowską i źródła pola elektromagnetycznego oraz w 2 zakładach stosowano źródła izotopowe w celach medycznych. Liczbę urządzeń z podziałem na rodzaj zastosowania przedstawiają tabela 1 oraz tabela 2. W tabeli 3. przedstawiono strukturę wiekową aparatów rtg województwa podlaskiego.

Tabela 1. Ogólna liczba i rodzaj aparatów rtg według ewidencji na koniec 2009r.

Rodzaj aparatu rtg		liczba
tylko do prześwietleń	stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	6
	stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	24
	stosowane w diagnostyce bez radiologii zabiegowej	1
tylko do zdjęć		76
do zdjęć i prześwietleń		35
mammografy		10
do wewnątrzustnych zdjęć zębów		257
do zdjęć panoramicznych		28
densytometry		11
tomografy komputerowe		12

Tabela 2. Ogólna liczba i rodzaj urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne 0 Hz – 300 GHz według ewidencji.

Dziedzina zastosowań	Urządzenia i instalacje	Liczba
Ochrona zdrowia	aparaty do elektrochirurgii	143
	diatermie	67
	urządzenia MRI	6
Przemysł	urządzenia indukcyjne	9
	zgrzewarki	1
Radiokomunikacja i łączność	radiofoniczne	11
	telewizyjne	8
	pozostałe	65

Tabela 3. Struktura wiekowa aparatury RTG na terenie województwa podlaskiego na koniec 2009r.

<i>Rok produkcji</i>	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Liczba aparatów rtg	17	37	34	30	72	38	36	20	22	34
<i>Rok produkcji</i>	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990
Liczba aparatów rtg	15	11	12	11	6	6	3	1	5	4
<i>Rok produkcji</i>	1989	1988	1987	1986	1985	1984	1983	1982	1981	1980
Liczba aparatów rtg	2	3	3	1	7	2	3	7	1	1
<i>Rok produkcji</i>	1979	1978	1977	1976	1975	1974	1973	<i>Brak danych</i>		
Liczba aparatów rtg	0	1	1	1	0	0	1	12		

W 2009r. skontrolowano 9 aparatów mammograficznych w trakcie kontroli stwierdzono negatywne wyniki testów specjalistycznych przy 4 aparatach. Tabela 4. przedstawia wiek mammografów.

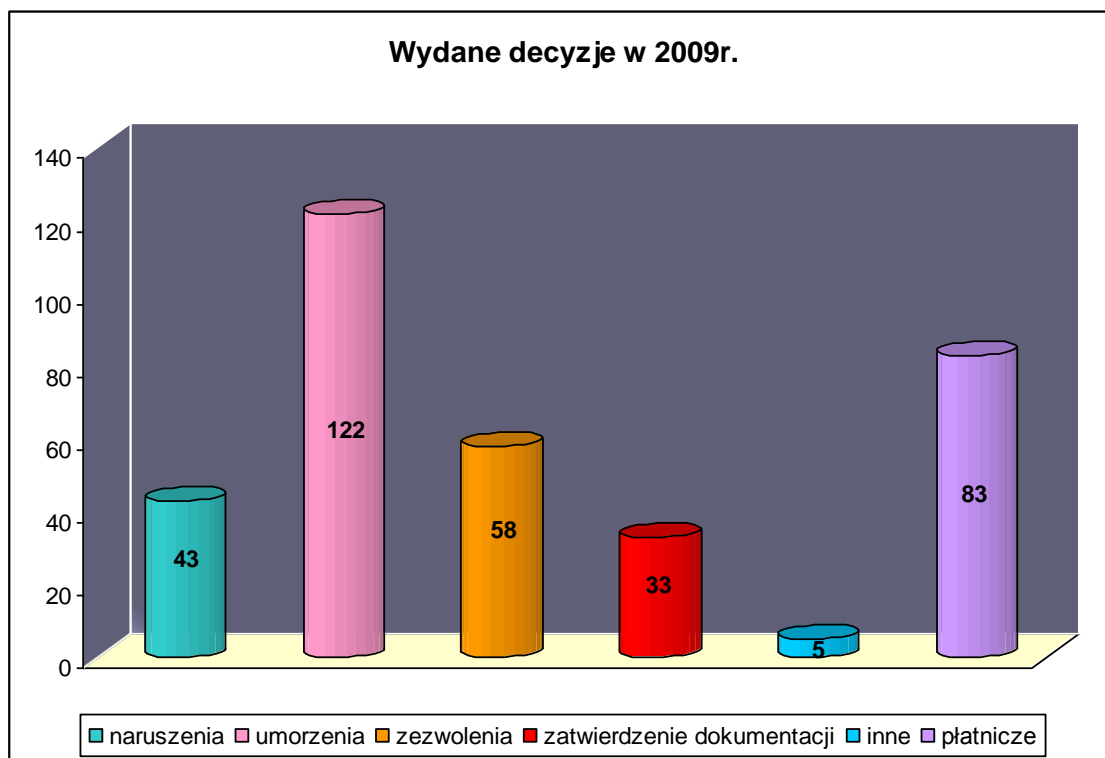
Tabela 4. Wiek aparatów mammograficznych użytkowanych w województwie podlaskim – stan na koniec 2009r.

Rok produkcji	2008r.	2007r.	2006r.	2005r.	2003r.	2002r.	1997r.	1995r.
Mammografy ogółem	1	2	1	2	1	1	1	1
Mammobusy	1	0	0	0	1	0	0	0
Mammografy stosowane do badań skryningowych	1	2	1	1	1	1	1	0

W nadzorowanych obiektach przeprowadzono 225 kontroli i wydano 344 decyzje. Wydano 58 decyzji zezwalających na uruchomienie pracowni rtg oraz na uruchamianie i stosowanie aparatów rentgenowskich w celach medycznych oraz 33 decyzje zatwierdzające dokumentację projektową pracowni rtg. Przeprowadzono 163 kontrole w związku z bieżącym nadzorem sanitarnym i wydano 43 decyzje nakazujące usunięcie stwierdzonych podczas kontroli naruszeń i obligujących użytkowników do przestrzegania właściwych warunków eksploatacji aparatury rtg i urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne. Wykres 1. przedstawia całościowo liczbę i rodzaje decyzji wydanych przez Oddział Higieny Radiacyjnej w 2009r. Liczby wydanych zezwoleń w 2009r. z podziałem na rodzaje aparatów rtg prezentuje tabela 5.

Wykres 1. Liczba i rodzaj decyzji wydanych w zakresie higieny radiacyjnej w 2009r.

Tabela 5. Wydane zezwolenia na uruchomienie i stosowanie aparatury rentgenowskiej w 2009r.

Rodzaj aparatu	Liczba wydanych zezwoleń
aparat stomatologiczny do zdjęć wewnątrzustnych zębów	27
aparat stomatologiczny do zdjęć pantomograficznych i cefalometrycznych	4
aparat zdjęciowy	7
aparat zdjęciowo - prześwietleniowy	7
aparaty stosowane w radiologii zabiegowej	1
tomograf komputerowy	7

Aparaty zostały zainstalowane głównie w małych szpitalach, w których niejednokrotnie posiadano stare, niesprawne aparaty rtg. Nieliczne szpitale województwa podlaskiego nie dysponują nowymi aparatami rtg. W 2009r. wiele pracowni rtg wymieniło aparaty rentgenowskie na nowe, w większości z odczytem cyfrowym (zdjęcia 1 i 2), co znacznie polepszyło jakość wykonywanych badań i bezpieczeństwo pod względem ochrony radiologicznej.

Zdjęcie 1. Cyfrowy aparat rtg do zdjęć przyłóżkowych.

Zdjęcie 2. Stanowisko cyfrowego aparatu rtg do zdjęć.

W tabeli 6 przedstawiono nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne w zakresie 0 Hz – 300 GHz, natomiast w tabeli 7 przedstawiono nieprawidłowości z zakresu ochrony radiologicznej stwierdzone podczas kontroli zakładów stosujących aparaturę rentgenowską w celach medycznych występujące w roku 2009.

Tabela 6. Naruszenia stwierdzone podczas kontroli zakładów stosujących urządzenia wytwarzających pole elektromagnetyczne w zakresie 0Hz-300GHz w 2009r.

Lp.	Temat	Liczba stwierdzonych nieprawidłowości	Liczba wydanych decyzji
1.	Brak aktualnych pomiarów rozkładu pola elektromagnetycznego	9	9
2.	Brak oznakowania źródła pola e-m zgodnie z normami PN-T06580:3 i PN-74/T06260	5	5
3.	Brak szkoleń pracowników w zakresie bhp przy pracy w polu elektromagnetycznym	2	2
4.	Brak rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowisku pracy	5	5
5.	Brak karty badań i pomiarów czynników szkodliwych	5	5

Tabela 7. Naruszenia stwierdzone podczas kontroli pracowni rtg w 2009r.

Występujące nieprawidłowości	Liczba medycznych pracowni rentgenowskich/ liczba aparatów rtg, w których stwierdzono ich występowanie	Liczba wydanych decyzji
Brak projektu ochrony radiologicznej	3	3
Brak zgodności stanu faktycznego z projektem ochrony radiologicznej	3	3
Wykonywanie badań rtg na podstawie pisemnego skierowania niezawierającego odpowiednich elementów wymaganych przepisami prawnymi	2	2
Brak Inspektora ochrony radiologicznej	4	4
Instrukcja ochrony radiologicznej niezgodna z wymaganiami	6	6
Brak systemu zarządzania jakością	17	17
Brak kontroli dozymetrycznej	4	4
Brak protokołów pomiarów dozymetrycznych	2	2
Brak testów podstawowych	12	12
Brak/ negatywne wyniki testów specjalistycznych	24	24
Brak protokołów pokontrolnych	2	2
Brak kwalifikacji dot. kategorii narażenia	3	3
Brak programu szkoleń	3	3
Brak realizacji programu szkoleń	6	6
Brak badań lekarskich pracowników	6	6
Brak ewidencji dawek otrzymywanych przez pracowników	10	10
Brak ewidencji orzeczeń lekarskich	5	5
Brak zezwolenia na stosowanie aparatów znajdujących się w pracowni	6	6
Brak rejestracji fizycznych parametrów ekspozycji w sposób umożliwiający odtworzenie warunków badania	5	5
Brak protokołu z przeglądu stanu technicznego wentylacji	8	8
Brak zbioru przepisów prawnych dotyczących ochrony radiologicznej i zasad stosowania źródeł promieniowania jonizującego w medycynie	4	4
Brak w zestawach rentgenowskich używanych w radiologii zabiegowej miernika wielkości ekspozycji (rejestratora dawki) umożliwiającego ocenę narażenia pacjenta podczas badania	2	2
Brak prawidłowego oznakowania drzwi do pracowni rentgenowskiej tablicą informacyjną ze znakiem ostrzegawczym przed promieniowaniem jonizującym	3	3
Brak w pracowni w widocznym miejscu, informacji o konieczności powiadomienia rejestratorki i operatora aparatu rentgenowskiego przed wykonaniem badania, o tym że pacjentka jest w ciąży	5	5
Brak certyfikatu potwierdzającego szkolenie z zakresu ochrony radiologicznej pacjenta	12	12
Brak wydzielonego pomieszczenia do oceny i opisu wyników badań rentgenowskich	1	1

Dane dotyczące higieny radiacyjnej w 2009r. gromadzone były z wykorzystaniem posiadanego oprogramowania biurowego w opracowanych rejestrach i bazach. W 2009r. zarejestrowano 6 radiologicznych świadectw eksportowych poświadczonych przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku na produkty rolno-spożywcze eksportowane na teren państw Unii Europejskiej.

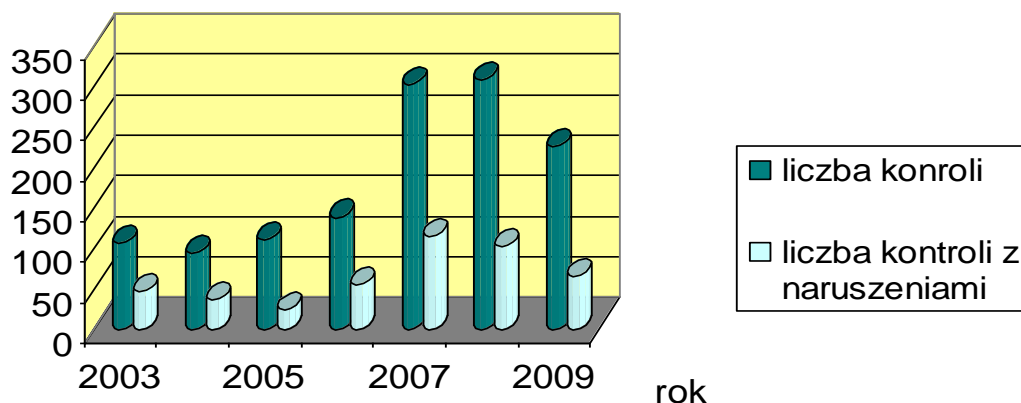
Zgodnie z zatwierdzonymi przez Prezesa PAA harmonogramami Dział Laboratoryjny WSSE wykonywał pomiary skażeń promieniotwórczych żywności, wody i pasz na terenie województwa podlaskiego. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty żywnościowe wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych przedstawia tabela 8. Dział Laboratoryjny WSSE wykonywał również testy kontroli fizycznych parametrów aparatury rtg. Pomiarów dokonano dla 13 aparatów rtg. Przy 11 aparatach rtg nie otrzymano negatywnych wyników testów specjalistycznych. Nieprawidłową pracę aparatów stwierdzono w 2 przypadkach.

Tabela 8. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty żywnościowe wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych.

Lp.	Rodzaj próbki (produkt)	Liczba wykonanych oznaczeń Cs-137	Liczba oznaczeń w których przekroczona była norma (370Bq/kg dla – mleka i jego przetworów; 600Bq/kg inne produkty)	Podać przedział w jakim mieściły się wyniki oznaczeń w Bq/kg (Bq/l)
1.	Mleko – Płynne	8	0	0,30 – 0,94
2.	Mięso – Wołowina i wieprzowina	8	0	0,26 – 1,36
3.	Ryby – Słodkowodne	4	0	0,29 – 0,52
4.	Drób – Kurczak	4	0	0,24 – 0,30
5.	Jaja	8	0	0,14 – 0,45
6.	Zboża – Pszenica i żyto	2	0	0,26 - 0,61
7.	Ziemniaki	2	0	0,29 – 0,41
8.	Warzywa – Kapusta, buraki	2	0	0,28 – 0,40
9.	Owoce – Jabłka	2	0	0,20 – 0,23
10.	Woda wodociągowa	8	0	0 – 0,012
11.	Woda powierzchniowa lub jezioro	2	0	0 – 0,011
12.	Środki żywienia zwierząt – Pasze zielone	2	0	0,17 – 1,09

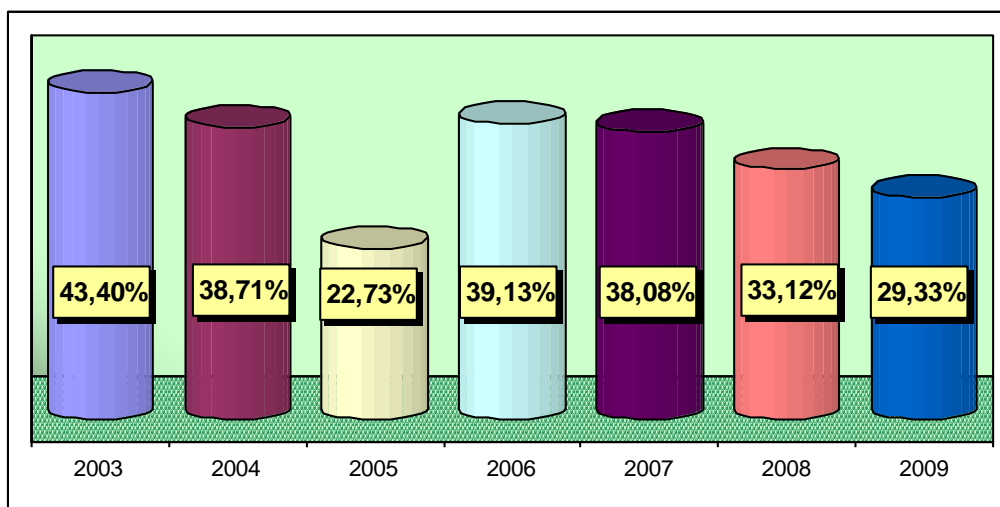
Skażenia promieniotwórcze żywności od kilku lat są na bardzo niskim poziomie.

Wykres 2. Zestawienie wykonanych kontroli i kontroli, w czasie których stwierdzono naruszenia na przestrzeni lat 2003 - 2009.

W roku 2003 stwierdzono naruszenia podczas 46 kontroli na ogólną liczbę 106 kontroli z bieżącego nadzoru sanitarnego, co stanowiło 43,4% kontrolowanych obiektów. W roku 2004 stwierdzono naruszenia podczas 36 kontroli na ogólną liczbę 93 kontroli z bieżącego nadzoru sanitarnego, co stanowi 38,7%, zaś w 2005r. stwierdzono naruszenia podczas 25 kontroli na ogólną liczbę 110, co stanowi 22,7%. W 2006r. z przeprowadzonych 138 kontroli, naruszenia stwierdzono podczas 54 kontroli, co stanowi 39,1% kontroli z bieżącego nadzoru sanitarnego. W 2007r. stwierdzono naruszenia podczas 115 kontroli na ogólną liczbę 302 kontroli z bieżącego nadzoru sanitarnego co stanowi 38,1% kontroli. W 2008r. stwierdzono naruszenia podczas 102 kontroli na ogólną liczbę 308 kontroli, co stanowi 33,1% kontroli bieżącego nadzoru sanitarnego. W 2009r. stwierdzono naruszenia podczas 66 kontroli na ogólną liczbę 225 kontroli z bieżącego nadzoru sanitarnego co stanowi 29,33%. Zwiększająca się ilość kontroli wynika ze wzrostu ilości aparatury wytwarzającej promieniowanie jonizujące i pole elektromagnetyczne, a nie z częstotliwości przeprowadzanych kontroli, które zgodnie z obowiązującym systemem jakości przeprowadza się nie rzadziej niż co 3 lata.

Wykres 3. Procent kontroli podczas których stwierdzono naruszenia w latach 2003-2009

Od roku 2006 wprowadzony został obowiązek wykonywania testów podstawowych i specjalistycznych fizycznych parametrów aparatury rtg oraz wdrożenia systemu zarządzania jakością, co spowodowało wzrost stwierdzanych naruszeń. W tej chwili obserwowany jest powolny spadek liczby stwierdzanych nieprawidłowości, co wynika z dostosowania się jednostek do obecnie obowiązujących przepisów w zakresie ochrony radiologicznej.

Powolny spadek ilości stwierdzonych nieprawidłowości wynika ze znajomości przepisów prawnych przez personel dzięki zwiększonej ilości obowiązujących szkoleń w zakresie ochrony radiologicznej, jak również z zastosowania bardziej nowoczesnego sprzętu. Z przedstawionych danych wynika, iż stan higieny radiacyjnej w naszym województwie ulega stałej, systematycznej poprawie.

XII. ZARZĄDZANIE JAKOŚCIĄ I AKREDYTACJA

Działalność kontrolna Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego oparta jest na systemie zarządzania jakością według wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17020. Jednolitym systemem zarządzania jakością objęta jest Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku i wszystkie powiatowe stacje sanitarno-epidemiologiczne w województwie podlaskim.

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku określił i zatwierdził do stosowania politykę jakości, którą realizują wszyscy: Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni i wszyscy pracownicy stacji sanitarno-epidemiologicznych.

Polityka jakości prowadzona w komórkach organizacyjnych Państwowej Inspekcji Sanitarnej wykonujących czynności kontrolne ma na celu **ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNEGO** na terenie woj. podlaskiego w obszarach działania zgodnych z Ustawą o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Polityka jakości jest realizowana w oparciu o:

1. wysoką etykę zawodową pracowników,
2. bezstronność i niezależność pracowników od jakichkolwiek nacisków finansowych, handlowych i innych, mogących wpływać na ich osąd,
3. zachowanie poufności informacji uzyskiwanych podczas kontroli oraz ochronę praw własności klienta,
4. powszechną i świadomą odpowiedzialność każdego pracownika za jakość wszystkich czynności,
5. wysoki poziom kompetencji personelu,
6. wiarygodność i rzetelność prowadzonych kontroli,
7. przeprowadzanie czynności kontrolnych w oparciu o jednolite zasady i metody zgodnie z udokumentowanymi procedurami kontroli opartymi na obowiązujących przepisach prawnych,
8. promocję zdrowego stylu życia.

Wdrożony, udokumentowany i stale nadzorowany system zarządzania jakością:

- gwarantuje taki sam tryb postępowania podczas każdej kontroli,
- jest gwarancją precyzyjnych i wnikliwych kontroli przeprowadzanych zgodnie z najlepszą praktyką,
- jest gwarancją uzyskiwania wiarygodnych i odtwarzalnych wyników kontroli,
- poprawia skuteczność zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego,
- jest mechanizmem wykorzystywanym w celu zapewnienia publicznego zaufania w odniesieniu do wiarygodności działań istotnych z punktu ochrony zdrowia ludzkiego.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku posiada również certyfikat akredytacji nr AK 002 jednostki inspekcyjnej typu A spełniającej wymagania normy PN-EN ISO/IEC 17020:2006.

Akredytacja jest to postępowanie, w którym upoważniona jednostka (w Polsce - Polskie Centrum Akredytacji) wydaje formalne potwierdzenie, w którym oświadcza, że organizacja jest kompetentna do wykonywania określonych zadań, w tym wypadku czynności kontrolnych. Jest ona narzędziem zapewniającym rzetelność wykonywanych zadań.

Zakres akredytacji dotyczy inspekcji wykonywanych w ramach:

- zapobiegawczego nadzoru sanitarnego – kontroli pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi, i
- nadzoru bieżącego – higieny radiacyjnej.

Szczegółowy zakres akredytacji znajduje się na stronie internetowej Polskiego Centrum Akredytacji www.pca.gov.pl oraz na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku www.wsse.bialystok.pl.

Akredytowane obszary i system zarządzania jakością poddawany jest corocznej niezależnej ocenie przez Polskie Centrum Akredytacji. Celem tych ocen jest potwierdzenie ciągłego spełnienia wymagań normy, utrzymywania odpowiednich kompetencji oraz doskonalenie systemów zarządzania jakością.

Działalność laboratoryjna

Laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku posiada akredytację od 2000 roku (Certyfikat akredytacji AB 311). Akredytowane są również Oddziały Laboratoryjne: Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży (Certyfikat akredytacji AB 635) i Oddział Laboratoryjny Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach (Certyfikat akredytacji AB 530).

Akredytacja jest najlepszym certyfikatem zaufania.

System zarządzania i kompetencje techniczne laboratoriów są zgodne z wymaganiami normy PN-EN ISO/IEC 17025 oraz dokumentami Polskiego Centrum Akredytacji.

Polityka jakości oraz działania podejmowane w laboratoriach mają na celu zaspokojenie potrzeb klientów, organów stanowiących oraz organizacji udzielającej uznania.

Polityka jakości prowadzona w laboratoriach ma na celu:

- zapewnienie pełnej miarodajności wyników,
- utrzymanie i rozszerzenie zakresu badań akredytowanych,
- realizację zadań z zakresu zdrowia publicznego, poprzez wykonywanie badań laboratoryjnych, w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości, uciążliwości środowiskowych, zapobieganie powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych w obszarze woj. podlaskiego zgodnie z Ustawą z dnia 14.03.1985r. o PIS (Dz.U. z 2006 nr 122 poz.851 z późn. zmianami),
- wdrażanie nowych technik/metod badawczych.

Laboratoria realizują politykę jakości poprzez:

- kompetentny personel, któremu zapewnia się warunki ciągłego podnoszenia jego kwalifikacji i umiejętności,
- odpowiednie wyposażenie pomiarowe i badawcze, podlegające bieżącemu nadzorowi, które jest we właściwy sposób obsługiwane, wzorcowane i sprawdzane,
- odpowiedni do rodzaju wykonywanych badań system zarządzania, podlegający nadzorowi w formie auditów zewnętrznych, wewnętrznych i przeglądów zarządzania,
- zapewnienie jakości wyników badań (wewnętrzne sterowanie jakością i uczestnictwo w badaniach biegłości/porównaniach międzylaboratoryjnych).

Szczegółowe zakresy akredytacji znajdują się na stronie www.pca.gov.pl

XIII. ZADANIA DZIAŁU LABORATORYJNEGO w 2009 roku

W Dziale Laboratoryjnym są realizowane zadania wynikające z ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej w celu ochrony zdrowia publicznego poprzez wykonywanie badań:

- fizycznych
- chemicznych
- mikrobiologicznych
- radiologicznych

Laboratorium wykonuje badania:

- środków spożywczych
- posiłków
- kosmetyków
- materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością
- próbek sanitarnych
- wody do spożycia
- kąpielisk
- powietrza atmosferycznego, powietrza wewnątrz pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi
- materiału biologicznego
- żywności genetycznie modyfikowanej

oraz pomiary:

- w środowisku pracy i na stanowiskach pracy
- testy specjalistyczne kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie radiografii ogólnej

Działalność laboratoriów województwa podlaskiego oparta jest na systemie zarządzania jakością zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO 17025, metody badawcze w większości są akredytowane.

Poziom akredytacji laboratoriów PIS woj. podlaskiego stan na 31.12.2009

Stacja	Liczba oznaczeń akredytowanych	Liczba oznaczeń nieakredytowanych
WSSE w Białymstoku	243	107
PSSE w Łomży	99	70
GSSE w Suwałkach	57	32
RAZEM	399	209

Laboratoria woj. podlaskiego działające w systemie zintegrowanym wykonały w 2009 roku w ramach nadzoru sanitarnego **30148 badań** wykonując:

- o **31638** oznaczeń chemicznych
- o **19495** oznaczeń fizycznych oraz
- o **46800** oznaczeń mikrobiologicznych .

Laboratoria realizują politykę jakości poprzez:

- kompetentny personel posiadający odpowiednie wykształcenie, przeszkolenie, wiedzę, i doświadczenie zawodowe
- odpowiednie wyposażenie pomiarowo-badawcze
- stosowanie uznanych i wiarygodnych metod badawczych
- wewnętrzną kontrolę jakości wyników badań
- szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne personelu
- udział w międzylaboratoryjnych badaniach biegłości

Rezultaty uczestnictwa w badaniach biegłości w 2009r

Laboratorium	Ilość wyników		
	Zadowolających	Wątpliwych	Niezadowolających
WSSE w Białymstoku	37	0	0
PSSE w Łomży	52	0	0
GSSE w Suwałkach	33	1	1

Laboratorium WSSE w Białymstoku:

- doskonalili systemu zarządzania
- wdraża nowe techniki i rozszerza systematycznie zakres metod akredytowanych
- prowadzi nadzór merytoryczny nad działalnością laboratoriów działających w systemie zintegrowanym w PSSE w Łomży i w Suwałkach oraz laboratoriów posiadających upoważnienie PWIS do wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku
- organizuje szkolenia i konsultacje w zakresie swojej działalności
- współpracuje z innymi komórkami organizacyjnymi WSSE, innymi laboratoriami badawczymi i jednostkami naukowo-badawczymi

Badania są wykonywane w następujących sekcjach Działu Laboratoryjnego WSSE w Białymstoku:

1. Sekcja Badania Żywności, Przedmiotów Użytku i Struktury Żywnienia
2. Sekcja Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy
3. Sekcja Badań Powietrza, Wody i Gleby
4. Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. pomiarów radiacyjnych w Łomży
5. Sekcja Analizy Instrumentalnej
6. Sekcja Badań Mikrobiologicznych
7. Sekcja Badań Żywności Genetycznie Zmodyfikowanej
8. Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych

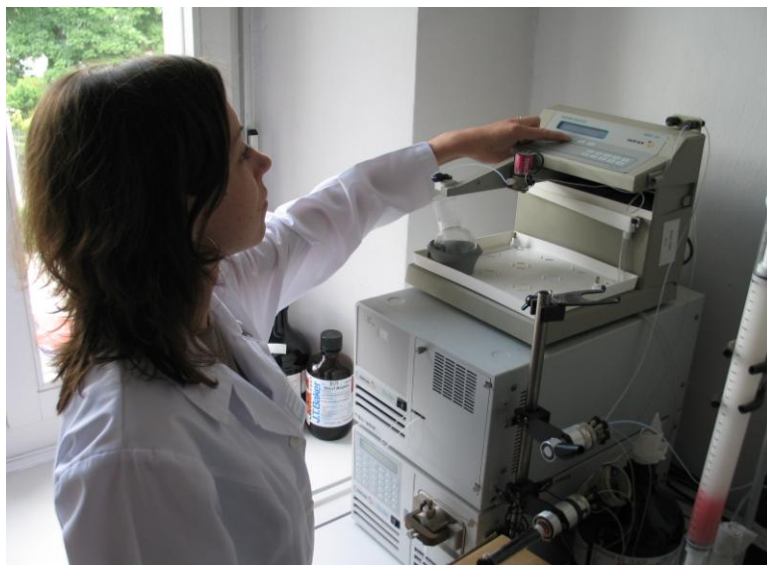
Sekcja Badania Żywności, Przedmiotów Użytku i Struktury Żywienia

Sekcja wykonuje badania w ramach ogólnokrajowego planu kontroli urzędowej i monitoringu, ustawowego nadzoru oraz badania zlecane przez klientów. W sekcji są wykonywane badania fizykochemiczne, organoleptyczne oraz znakowanie:

- żywności
- posiłków
- materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością
- kosmetyków

oraz

- badania próbek sanitarnych
- ocena teoretyczna żywienia

W roku 2009 w sekcji zbadano 987 próbek, w których wykonano 8834 oznaczeń.

Sekcja Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy

Sekcja zajmuje się:

- pobieraniem próbek do oceny narażenia zawodowego na czynniki chemiczne i pyły przemysłowe
- badaniem chemicznych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy
- badaniem pyłowych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy

- pomiarami hałasu słyszalnego, hałasu infradźwiękowego i hałasu ultradźwiękowego

- pomiarami hałasu w pomieszczeniach przeznaczonych do przebywania ludzi
- pomiarami drgań mechanicznych o ogólnym działaniu na organizm człowieka i działających na organizm człowieka przez kończyny górne
- oceną warunków pracy w środowisku zimnym, umiarkowanym i gorącym
- pomiarami oświetlenia elektrycznego miejsc pracy

W roku 2009 Sekcja Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy WSSE w Białymstoku objęła badaniami w województwie podlaskim 119 zakładów pracy. W zakładach tych przeprowadzono pomiary czynników fizycznych na 448 stanowiskach pracy, badania stężenia czynników chemicznych na 100 stanowiskach pracy, badania stężenia pyłu na 156 stanowiskach pracy. W tym czasie pracownicy sekcji wykonali 3388 pomiarów czynników fizycznych, 1672 oznaczeń czynników chemicznych (w tym część oznaczeń wraz z Sekcją Analizy Instrumentalnej), pobrano i oznaczono 200 próbek powietrza w zakresie badania stężenia pyłu i 22 próbki w zakresie badania wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe.

Sekcja Badań Powietrza, Wody i Gleby

Sekcja wykonuje badania fizykochemiczne:

Wody:

- przeznaczonej do spożycia
- powierzchniowej wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia
- naturalnej wody mineralnej, źródlanej i stołowej
- z kąpielisk

Powierza atmosferycznego:

- w ramach sieci monitoringu na stanowisku zlokalizowanym w Białymstoku ul. Legionowa. Badanie obejmuje oznaczanie pyłu PM10, kadmu, ołowiu i niklu w tym pyłe.

Rysunek 1 Stanowisko poboru próbek pyłu PM-10

Powietrza wewnątrz pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi:

- oznaczanie zanieczyszczeń emitowanych przez materiały budowlane (rozpuszczalniki organiczne, związki pochodzące z ksyłamitów, formaldehyd)

W roku 2009 w sekcji wykonano 29185 analiz w tym 3676 wspólnie z Sekcją Analizy Instrumentalnej

Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. pomiarów radiacyjnych w Łomży

Sekcja zajmuje się wykonywaniem pomiarów:

- pól elektromagnetycznych dla celów BHP i ochrony ludzi i środowiska
- aktywności właściwej cezu 137 i potasu 40 metodą spektrometryczną
- aktywności właściwej cezu 137 i strontu metodą radiochemiczną
- dozymetrycznych w środowisku pracy i otoczeniu, w związku ze zastosowaniem promieniowania rentgenowskiego

oraz wykonuje:

- testy specjalistyczne kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie radiografii ogólnej
- testy specjalistyczne kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie fluoroskopii
- testy specjalistyczne kontroli jakości stomatologicznych aparatów rentgenowskich
- testy specjalistyczne kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie mammografii
- poświadczenia radiologiczne świadectw eksportowych na produkty rolno-spożywcze pochodzenia nie zwierzęcego do krajów Unii Europejskiej

W tym czasie pracownicy sekcji wykonali 6468 pomiarów czynników fizycznych oraz 57 oznaczeń radiochemicznych.

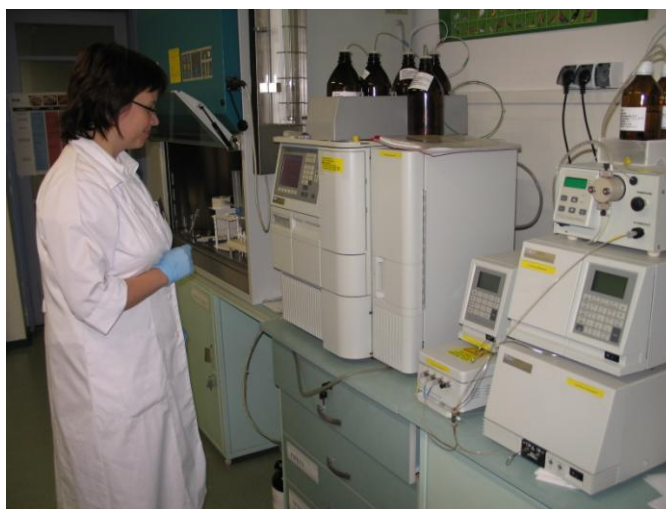
Sekcja Analizy Instrumentalnej

Sekcja wykonuje oznaczenia:

- zawartości metali szkodliwych dla zdrowia metodą absorpcyjnej spektrometrii atomowej w mineralizatach próbek żywności, próbkach środowiskowych

- pestycydów, mykotoksyn, dozwolonych substancji dodatkowych w ekstraktach próbek żywności metodą GC, GC/MS, HPLC

- rozpuszczalników organicznych i innych węglowodorów w próbkach środowiskowych

W roku 2009 w sekcji wykonano 24834 oznaczeń (większość wspólnie z Sekcją Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy, Sekcją Badania Żywności, Przedmiotów Użytku i Struktury Żywienia oraz Sekcją Badań Powietrza, Wody i Gleby).

Sekcja Badań Mikrobiologicznych

W sekcji wykonuje się badania mikrobiologiczne środków spożywczych w ramach ogólnokrajowego planu kontroli urzędowej i monitoringu, w ramach nadzoru sanitarnego i na zlecenie klienta zewnętrznego:

- wody przeznaczonej do spożycia,
- wody powierzchniowej,
- wód mineralnych,
- gleby,

- żywności
- kosmetyków,

- przedmiotów użytku,
  - oraz wymazów sanitarnych.
- W roku 2009 zbadano 5736 próbek (wody- 4454 i żywności-1282) i wykonano 19857 oznaczeń.

Sekcja Badań Żywności Genetycznie Zmodyfikowanej

Sekcja wykorzystuje metodę PCR do badań materiału roślinnego zawartego w próbkach żywności/pasz w kierunku obecności lub względnej zawartości DNA zmodyfikowanego genetycznie oraz do wykrywania obecności wirusa grypy typu A i wirusa grypy pandemicznej A/H1N1/v w materiale biologicznym.

Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych

Sekcja wykonuje badania materiału biologicznego:

- bakteriologiczne
- parazytologiczne (w tym gleby)
- do książeczek zdrowia w kierunku wykrywania pałeczek z rodzaju Salmonella i Shigella
- identyfikację szczepów Salmonella i Shigella
- badania skuteczności procesów sterylizacji
- badania bakteriologiczne czystości środowiska szpitalnego

oraz

wirusologiczne:

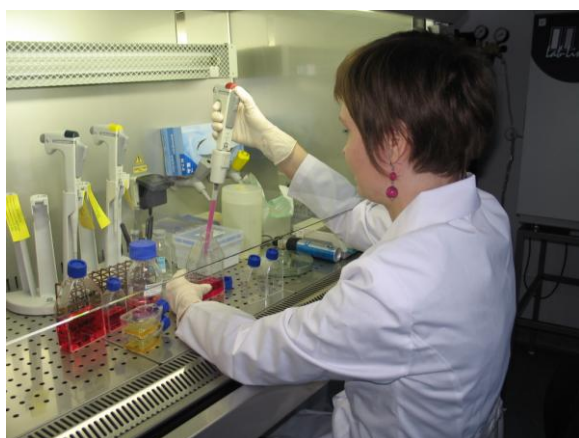
- izolacja wirusów grypy na tkance MDCK
- izolacje enterowirusów na tkance GMK

badania serologiczne w kierunku wykrywania zakażeń:

- WZW typu B
- WZW typu C
- krztuśca
- durów i paradurów
- wirusa opryszczki – *Herpes Simplex*
- rotawirusów i adenowirusów
- wirusów grypy A i B, parainfluenzy typu 1, 2 i 3, RSV, adenowirusów metodą immunofluorescencji bezpośredniej

badania molekularne w kierunku wirusów grypy A/H1N1/v, w tym typu A w materiale biologicznym

W roku 2009 w Sekcji przebadano 31947 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 64641 oznaczeń, w tym 32 badania wspólnie z Sekcją Badań Żywności Genetycznie Zmodyfikowanej w kierunku wirusa grypy metodą real time RT-PCR.

Działalność laboratorium jest oceniana przez klientów poprzez „Ankiety badania poziomu zadowolenia klienta”. Analiza ankiet za 2009 rok przeprowadzana na przeglądzie zarządzania, podsumowując wszystkie elementy oceny wykazała poziom zadowolenia klienta z usług laboratorium to ocena średnia – 4,6

Poznane opinie i uwagi są wykorzystane do dalszego doskonalenia działalności laboratorium, aby spełnić oczekiwania klienta.